LEERWERKBOEK NEDERLANDS 6E EDITIE 3 VMBO-BASIS

Nieuw Nederlands

Noordhoff Uitgevers

NAAM

KLAS

Nieuw Nederlands

Vormgeving binnenwerk: Grafisch ontwerp Duko Hamminga, Assen
Vormgeving omslag: nu:amsterdam/nu:rotterdam
Vertaling vormgeving omslag: Grafisch ontwerp Duko Hamminga
Omslagfoto: Hollandse Hoogte
Illustraties: Flos Vingerhoets, Haarlem

MIX
Papier van verantwoorde herkomst
FSC® C118189

1 / 19

ISBN 978-90-01-88080-4

Nieuw Nederlands

3 vmbo basis

Eindredactie:
Monique Schuh
Marlies Schouwstra

Auteurs:
Marianne van der Elst
Marlou Karkach
Katrien Lammerts
Didy Pijpker
Marlies Schouwstra
Monique Schuh
Harald Veldman

Noordhoff Uitgevers Groningen

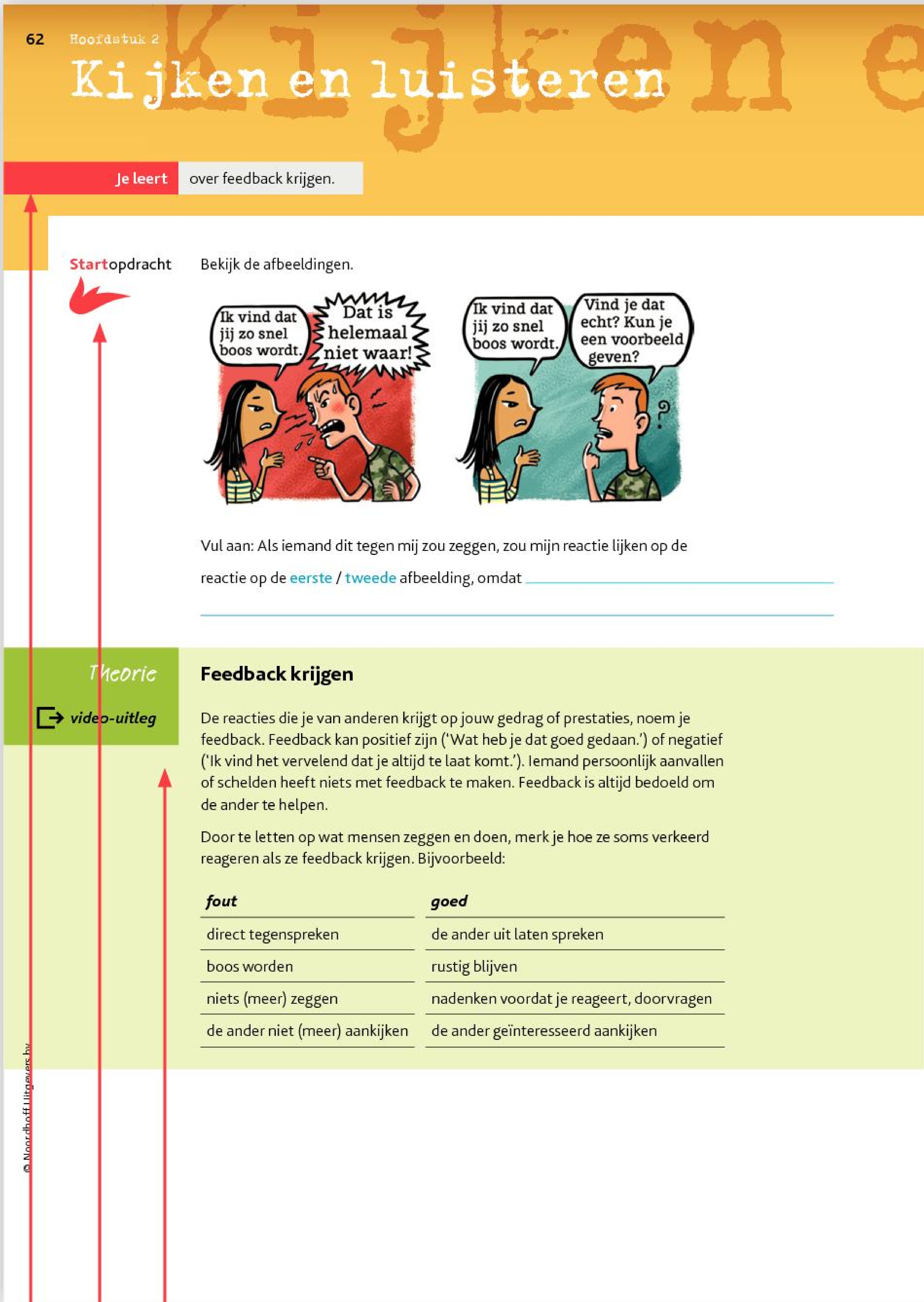
Hoe werk je met Nieuw Nederlands?

De quiz
Je kunt het schooljaar beginnen met een quiz waarin je kunt laten zien hoe goed je het Nederlands beheerst. Als het nodig is, kun je na *De quiz* extra oefenen met *De brug*. Die vind je online. *De brug* helpt je om je alvast voor te bereiden op de gewone hoofdstukken in dit boek.

Hoofdstukken
Dit boek bestaat uit zes hoofdstukken. Ieder hoofdstuk heeft dezelfde indeling:
- Lezen
- Schrijven
- Kijken en luisteren
- Spreken en gesprekken
- Woordenschat
- Taalverzorging
- Praktijkopdracht

Poëzie en fictie
Achter in dit boek vind je het onderdeel *Poëzie en fictie*. Je gaat stukjes lezen uit spannende boeken en grappige gedichten. Je kunt ook laten zien dat je zelf een schrijver bent!

Nieuw Nederlands Online
Op Nieuw Nederlands Online kun je alle opdrachten uit het boek maken. Je vindt er alles wat bij de opdrachten hoort, zoals filmpjes en feedbackformulieren. Als je de opdrachten online maakt, kun je een eigen route volgen met herhaalopdrachten of steropdrachten. Je kunt online ook oefenen voor de toets en video-uitleg van de theorie bekijken.

62 Hoofdstuk 2

Kijken en luisteren

Je leert over feedback krijgen.

Startopdracht Bekijk de afbeeldingen.

Vul aan: Als iemand dit tegen mij zou zeggen, zou mijn reactie lijken op de reactie op de eerste / tweede afbeelding, omdat ______

Theorie video-uitleg

Feedback krijgen

De reacties die je van anderen krijgt op jouw gedrag of prestaties, noem je feedback. Feedback kan positief zijn ('Wat heb je dat goed gedaan.') of negatief ('Ik vind het vervelend dat je altijd te laat komt.'). Iemand persoonlijk aanvallen of schelden heeft niets met feedback te maken. Feedback is altijd bedoeld om de ander te helpen.

Door te letten op wat mensen zeggen en doen, merk je hoe ze soms verkeerd reageren als ze feedback krijgen. Bijvoorbeeld:

fout	*goed*
direct tegenspreken	de ander uit laten spreken
boos worden	rustig blijven
niets (meer) zeggen	nadenken voordat je reageert, doorvragen
de ander niet (meer) aankijken	de ander geïnteresseerd aankijken

In de theorie wordt de nieuwe lesstof uitgelegd. Je gaat ermee aan de slag in de opdrachten. Je kunt online video-uitleg van de theorie bekijken.

Je begint altijd met de startopdracht waarin je kennismaakt met de nieuwe lesstof.

Bij 'Je leert' staat wat je gaat leren. Dat is het doel van de les.

Opdracht 1

1 Lees eerst de zinnen. Bekijk dan het fragment en kruis aan of de zinnen juist of onjuist zijn. De zinnen gaan over de mevrouw in het roze shirt.

	juist	onjuist
De mevrouw laat de ander uitspreken.	○	○
De mevrouw blijft rustig.	○	○
De mevrouw denkt na voordat ze reageert.	○	○
De mevrouw vraagt door.	○	○
De mevrouw kijkt de ander geïnteresseerd aan.	○	○

2 Kies het juiste antwoord: Dit fragment is een voorbeeld van fout / goed reageren op feedback.

Opdrachten waarbij je online een filmpje of een geluidsfragment kunt vinden en opdrachten waarbij je online moet werken, herken je aan het symbool voor online.

Opdracht 2

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Johan en zijn baas praten over Henk. Dat is een collega van Johan. Welke feedback wil Johan aan Henk geven? ____________________

____

2 Johan oefent het gesprek met zijn baas. Die speelt dat hij Henk is. Kies het juiste woord en vul de zin aan met twee dingen die in de theorie staan:

De baas reageert goed / fout op de feedback, want hij 1. ____________________

____________________ en 2. ____________________

____________________.

3 De echte Henk reageert goed / fout op de feedback, want hij ____________________

____________________.

Opdracht 3

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat doet Diaphane fout volgens haar baas Marco? ____________________

____

2 Kies het juiste antwoord: Diaphane laat Marco rustig uitspreken / spreekt Marco direct tegen.

Opdrachten op een hoger niveau herken je aan de ster. Je docent vertelt of je deze opdracht maakt of niet.

3 Marco legt wel / niet aan Diaphane uit waarom hij het niet goed vindt wat ze doet.

4 Diaphane legt wel / niet aan Marco uit waarom ze niet wil doen wat hij zegt.

5 Stel je voor dat Diaphane rustig was gebleven en had uitgelegd dat ze zich zorgen maakte om haar zieke kinderen en dat ze alleen vandaag heel graag haar mobiele telefoon in haar zak zou willen hebben. Had Marco dan anders gereageerd, denk je? Ja / Nee, want ____________________

____

____________________.

'Ik kan/weet' geeft aan wat je hebt geleerd. Ook staat er bij welk niveau daarbij hoort.

Ik kan/weet • hoe ik op feedback moet reageren. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Je kunt online extra opdrachten maken. Je kunt ook je eigen route volgen door alle opdrachten uit het boek online te maken.

Inhoud

De

quiz

De brug van klas 2 naar klas 3

Dit is het derde schooljaar dat je het vak Nederlands krijgt. Misschien is Nederlands makkelijk of juist moeilijk voor je. Als je Nederlands in klas 2 lastig vond, is het een goed idee om alvast te oefenen met de opdrachten uit *De brug*. Deze opdrachten vind je online.

Doe de quiz!

Tijdens de quiz krijg je vragen over Lezen, Woordenschat en Taalverzorging. Je kunt de quiz in je eentje online maken of met de hele klas tegelijk. Als je de quiz samen met je klas maakt, is je docent de quizleider.

Je kunt de quiz ook zelf online maken.

Zo gebruik je De brug

Voordat je aan leerjaar 3 begint, kun je met *De brug* alvast een begin maken. *De brug* herhaalt alle leerstof uit klas 2 over Lezen, Grammatica, Formuleren en Spelling. In *De brug* vind je korte, heldere uitleg van de theorie plus een aantal opdrachten.

Je vindt alle opdrachten van* De brug *online.

Hoofdstuk 1

Grenzen

Nederlands over de grens

Nederlandse woorden kom je in allerlei talen tegen. Sommige vreemde talen lijken zelfs op het Nederlands, zoals het Afrikaans. Deze taal wordt in het zuidelijk deel van Afrika gesproken. Dat komt doordat een deel van Zuid-Afrika vroeger een Nederlandse kolonie was. Veel woorden zijn nog steeds herkenbaar. Kun jij raden wat de volgende woorden betekenen?

botsmuts	lekke band
moltrein	helm
papwiel	trampoline
stokkielekker	metro
wipmat	lolly

De baas is overal

Woorden als horloge en computer zijn leenwoorden, geleend uit het Frans en Engels. Wist je dat er ook uitleenwoorden bestaan? Dat zijn Nederlandse woorden die ook in andere talen worden gebruikt. Het woord 'baas' is het meest uitgeleende woord. Het komt in wel 57 talen voor, bijvoorbeeld als *bosi* (Chinees) en natuurlijk als *boss* (Engels). Volgens onderzoek komt het woord 'pomp' (of een woord dat er erg op lijkt) voor in 48 talen. Hoeveel talen kun jij vinden? Noteer ze op een kladblaadje. Vergelijk je antwoorden met die van een klasgenoot. Wie heeft de meeste talen gevonden?

Bij de buren

Ook dichter bij huis kun je met Nederlands goed uit de voeten, namelijk in buurland België. In het noordelijke deel, Vlaanderen, is Nederlands de officiële taal. Toch zijn sommige woorden net een beetje anders.

Test je kennis van het Vlaams.

Lezen

Je leert over hoofdzaken en hoofdgedachte.

Startopdracht

Bekijk het stripje.

Welke zin gebruik jij in ieder geval als je het grapje wilt uitleggen?
- ○ De bakker en de mevrouw hebben allebei rare blonde haren.
- ○ De bakker geeft een heel brood dat voor de helft gesneden is.
- ○ De mevrouw heeft een groene jurk met roze bloemetjes aan.

Theorie

video-uitleg

Hoofdzaken en hoofdgedachte

Wat in een tekst belangrijk is, noem je **hoofdzaken**. Hoofdzaken lees je vaak in de inleiding en in het slot. Lees ook de eerste en laatste zin van elke alinea, want hierin staat meestal de belangrijkste informatie. De rest van de alinea is dan bijvoorbeeld een uitleg of een voorbeeld. Ook tussenkopjes en anders gedrukte woorden helpen je om de hoofdzaken van een tekst te vinden.

Het belangrijkste van een tekst kun je in één zin samenvatten. Die ene zin noem je de **hoofdgedachte**. Om die zin te vinden, stel je de vraag: wat is het belangrijkste wat in de tekst over het onderwerp wordt gezegd? Je vindt de hoofdgedachte vaak in de inleiding of in het slot van de tekst.

Zo vind je de hoofdgedachte
- Bepaal het onderwerp van de tekst.
- Geef in één zin antwoord op de vraag: Wat zegt de schrijver over het onderwerp?
  Noem in je zin in elk geval het onderwerp.

Opdracht 1

Lees tekst 1. Het is de inleiding van een langere tekst.

1 Wat is het onderwerp van tekst 1?
- ○ Artsen zonder Grenzen
- ○ medische hulp
- ○ team van journalisten

2 Wat zal de schrijver in de rest van tekst 1 over het onderwerp gaan zeggen?
- ○ Hij zal uitleggen wat het werk van Artsen zonder Grenzen inhoudt.
- ○ Hij zal uitleggen welke gebieden in de wereld momenteel onveilig zijn.

3 Onderstreep de belangrijkste zin in tekst 1.

Zou dit de hoofdgedachte van de hele tekst kunnen zijn? ja / nee

Tekst 1

Artsen zonder Grenzen

Hulporganisatie Artsen zonder Grenzen biedt wereldwijd medische hulp aan slachtoffers van oorlogen en natuurrampen. De medewerkers van Artsen zonder Grenzen moeten hun werk vaak in onveilige gebieden uitvoeren. Om een goed beeld te krijgen van wat het werk van Artsen zonder Grenzen precies inhoudt, heeft een team journalisten meerdere gebieden bezocht waar Artsen zonder Grenzen actief is.

Naar: www.artsenzondergrenzen.nl, op 20 december 2017

Opdracht 2

Bekijk tekst 2.

1 Wat is het onderwerp van tekst 2?
- ○ romantiek
- ○ vakantieliefde
- ○ verre vakanties

Lees tekst 2 nu helemaal.

2 Wat is het doel van de eerste zin van de inleiding?
- ○ een voorbeeld geven bij het onderwerp
- ○ kennismaken met het onderwerp
- ○ mensen iets leren over het onderwerp

3 Marieke was direct hevig verliefd op Flavio. Onderstreep twee voorbeelden in alinea 2 die ze daarbij geeft.

4 Welk nadeel noemt Marieke van een verre liefde?
- ○ Je moet een andere taal leren om te kunnen praten met je partner.
- ○ Je moet elkaar vaak lange tijd erg missen.
- ○ Je moet erg veel geduld hebben voor een verre liefde.

5 Vul in. Kies uit: *een hoofdzaak – een voorbeeld – extra informatie*.

De eerste zin van alinea 3 is ______________________________.

De tweede zin van alinea 3 is ______________________________.

De derde zin van alinea 3 is ______________________________.

6 Marieke vindt het moeilijk om haar leven in Nederland achter te laten. Waarom verhuist ze toch naar Brazilië?
- ○ Ze is op zoek naar avontuur.
- ○ Ze kan niet leven zonder Flavio.
- ○ Ze volgt een cursus Portugees.

7 Vul in. Kies uit: *ingewikkeld – vakantieliefde – voorbeeld.*

Het onderwerp van de tekst is ______________________.

De schrijver zegt over het onderwerp dat het romantisch, maar ook

______________________ kan zijn. Het verhaal van Marieke en Flavio

is een ______________________ bij het onderwerp.

8 De hoofdgedachte kun je vinden door antwoord te geven op de vraag: Wat zegt de schrijver over het onderwerp? Onderstreep de hoofdgedachte in het slot.

Tekst 2

Grenzeloos verliefd

[1] Het overkomt veel mensen wel een keer: verliefd worden tijdens een vakantie. De zon schijnt, de vogels zingen, fladderende vlinders in je buik. Zo'n vakantieliefde kan heel romantisch zijn. Maar wat gebeurt er als je straalverliefd wordt op iemand die duizenden kilometers bij jou vandaan woont?

[2] Marieke uit Hoogvliet kan daarover meepraten. Zij maakte twee jaar geleden met een vriendin een avontuurlijke rondreis door Zuid-Amerika. In Brazilië werd ze verliefd op de knappe Flavio. 'Ik keek hem aan en het voelde alsof ik werd geraakt door de bliksem', zegt Marieke. 'Mijn bloed ging sneller stromen en mijn hart knalde uit mijn borstkas.' Hoewel Flavio de liefde van haar leven is, had Marieke zich toen liever omgedraaid. 'Een liefde in het buitenland is pijnlijk. Ik moet hem elke dag erg missen en kan hem alleen zien via Skype.'

Ingewikkelde liefde

[3] Als je verliefd wordt op iemand die buiten de Europese Unie woont en graag samen in Nederland wilt wonen, merk je al snel dat de regels ingewikkeld zijn. Je partner moet bijvoorbeeld een inburgeringsexamen halen en aan een aantal andere eisen voldoen. Het kan vele jaren duren voordat je je partner naar Nederland kunt meenemen en soms lukt het helemaal niet.

[4] 'Flavio mag waarschijnlijk niet naar Nederland komen om hier te wonen', zegt Marieke zichtbaar verdrietig. Daarom vertrekt ze binnenkort naar Brazilië om daar te gaan wonen. Momenteel volgt ze een cursus Portugees. Het is een moeilijke keuze geweest voor Marieke. 'Ik moet alles achterlaten. Ik heb hier gestudeerd en ik heb een goede baan. Die moet ik opgeven om bij Flavio te kunnen zijn. Ook mijn familie en vrienden moet ik achterlaten. Dat is verdrietig, maar een leven zonder Flavio is voor mij echt ondenkbaar.'

[5] Een vakantieliefde is dus romantisch en ingewikkeld tegelijkertijd. Het weerhoudt de meeste mensen er niet van om in zonovergoten bestemmingen tot over hun oren verliefd te worden. Als de liefde standhoudt, hebben ze nog een lange weg te gaan voordat ze echt 'voor altijd' samen kunnen zijn.

Naar: Safae Magazine, 14 december 2017

Opdracht 3

Bekijk tekst 3.

1 Wat is het onderwerp van tekst 3?
- ○ opvoeding van kinderen
- ○ reclamecampagne SIRE
- ○ schoolprestaties jongens

Lees tekst 3 nu helemaal.

2 De hoofdzaak van alinea 3 staat in de eerste / laatste zin.

3 De afbeelding bij tekst 3 heeft als doel de tekst leuker te maken / extra informatie te geven.

4 Waarom begint en eindigt de schrijver zijn tekst met dezelfde zin?
- ○ Hij heeft waarschijnlijk een slordige fout gemaakt.
- ○ Hij herhaalt de belangrijkste boodschap van de campagne van SIRE.
- ○ Hij vindt de opvoeding van jongens belangrijker dan die van meisjes.

5 In tekst 3 worden verschillen tussen jongens en meisjes genoemd. Vul het schema in.

	jongens	**meisjes**
gedrag	*Jongens zijn druk en wild.*	
manier van leren		
uiterlijk		*Meisjes vinden een verzorgd uiterlijk belangrijk.*

6 Wat is de belangrijkste boodschap van de reclamecampagne van SIRE?
- ○ Geef jongens een opvoeding die past bij hun natuurlijke gedrag.
- ○ Schoolprestaties van jongens zijn minder goed dan die van meisjes
- ○ Zoek de buitenlucht wat vaker op en leef jezelf eens lekker uit.

7 Wat is de hoofdgedachte van tekst 3?
- ○ De nieuwste reclamecampagne van SIRE vraagt aandacht voor de opvoeding van jongens.
- ○ Het is goed dat jongens vaker straf krijgen dan meisjes, want ze zijn veel drukker en wilder dan meisjes.
- ○ Jongens leren anders dan meisjes en blijven daardoor achter op het gebied van schoolprestaties.
- ○ SIRE is een organisatie die veel kritiek krijgt, omdat ze het gedrag van jongens en meisjes uitvergroten en overdrijven.

8 Maak de zin af. Ik vind dat jongens en meisjes wel / niet dezelfde opvoeding horen te krijgen, omdat ________________________

____

Tekst 3

Laat jongens hun grenzen weer verleggen

[1] 'Laat jongens gewoon jongens zijn'. Dat is de boodschap van een nieuwe reclamecampagne van stichting SIRE. De makers willen aandacht vragen voor de opvoeding van jongens. Deskundigen denken dat jongens te vaak worden geremd in hun ontwikkeling. Daardoor zouden ze op school minder goed presteren dan meisjes.

SIRE

[2] De reclamecampagne is van SIRE. Dit is een stichting die reclame maakt voor belangrijke onderwerpen in de samenleving. Zo waarschuwen ze met filmpjes en posters voor de gevaren van vuurwerk en drugs. Soms roepen ze ouders op om anders om te gaan met belangrijke onderwerpen, zoals seksuele voorlichting. En nu worden volwassenen dus aangesproken om anders om te gaan met jongens.

[3] Jongens en meisjes verschillen op veel gebieden van elkaar. Vuile nagels, een scheur in de broek, haren door de war. Het zal de meeste jongens niet boeien. Meisjes vinden het echter belangrijk om verzorgd voor de dag te komen. Jongens leren door te ontdekken en door risico's te nemen. Meisjes willen zichzelf eerst zeker van hun zaak voelen. Ze krijgen zelfvertrouwen door eerst ervaring op te doen.

[4] Jongens zijn ook drukker en wilder dan meisjes, die vaker voor een meer bescheiden aanpak kiezen en wat rustiger zijn. Jongens krijgen daardoor helaas vaker straf dan meisjes. Dat is geen goede zaak, zegt SIRE. Ook de schoolresultaten van jongens blijven achter bij die van meisjes en daarom is het belangrijk dat jongens vaker worden vrijgelaten.

Kritiek

[5] Er is veel kritiek op de campagne van SIRE. Veel mensen vinden dat de reclame een ouderwets beeld geeft van jongens en meisjes. Er zijn ook wilde meisjes en rustige jongens. SIRE is het met deze kritiek niet eens. Zij zijn van mening dat veel jongens baldadig zijn en dat dat helemaal niet erg is, zolang ze de regels van de samenleving respecteren. Een keer lekker uit je dak gaan in het bos, stoeien met elkaar en thuiskomen met een vieze broek. Het moet allemaal kunnen, zegt SIRE. Zij vinden dat er nog genoeg tijd is om stil te zitten. Laat jongens gewoon jongens zijn!

Naar: Start!krant, september 2017

Opdracht
4

1 Noteer jouw top 3 van plekken in Nederland die iedereen gezien moet hebben.

1 ______________________ 2 ______________________

3 ______________________

Bekijk tekst 4.

2 Wat verwacht je van tekst 4 als je de laatste zin van de inleiding leest?

Een opsomming van ____

3 Wat is het onderwerp van tekst 4?
- ○ aantal toeristen in Nederland
- ○ bezienswaardigheden in Nederland
- ○ verre bestemmingen buiten Nederland

Lees tekst 4 nu helemaal.

4 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

massaal (al. 2)	bijzonder
ruim (al. 3)	gewoonten die worden doorgegeven
talloze (al. 3)	heel erg veel
buitengewoon (al. 4)	met meerdere mogelijkheden
tradities (al. 5)	met veel mensen
veelzijdig (al. 6)	meer dan

5 Bekijk de tussenkopjes en vul de zin aan. Buitenlandse toeristen komen voornamelijk naar Nederland voor ______________________________, ______________________________ en ______________________________.

Zijn deze drie dingen hoofdzaken in tekst 4? ja / nee

6 Kruis aan: bijzaak of hoofdzaak.

	bijzaak	hoofdzaak
In Nederland gaan nog maar weinig mensen op klompen naar hun werk.	○	○
Nederlandse gebouwen en natuurgebieden worden druk bezocht door toeristen.	○	○
Nederlandse wintersportliefhebbers balen van het gebrek aan bergen in ons land.	○	○
Typisch Nederlandse tradities zijn populair bij buitenlandse toeristen.	○	○

7 Wat geeft het signaalwoord *zoals* aan in alinea 2?
- ○ een opsomming van meningen
- ○ een opsomming van redenen
- ○ een opsomming van voorbeelden

8 Maak de zin af. Stel dat tekst 4 is geschreven door iemand die zijn geld verdient met Nederlandse vakantiereizen. Dat zou de tekst *minder betrouwbaar* maken, omdat ____

____

____

9 Het belangrijkste doel van tekst 4 is informeren. De slotalinea heeft een ander doel, namelijk amuseren / mening geven / iets laten doen.

10 Wat is de hoofdgedachte van tekst 4?
- ○ Het is een goed idee om andere landen te bezoeken, zodat je een beeld krijgt van andere culturen.
- ○ Nederland trekt jaarlijks miljoenen buitenlandse toeristen die vooral komen genieten van de natuur, de gebouwen en de tradities.
- ○ Veel Nederlanders vinden het jammer dat ons land geen bergen heeft, maar buitenlandse toeristen vinden zo'n plat land juist geweldig.

Tekst 4

Je hoeft de grens niet over

[1] Misschien droom je weleens van verre bestemmingen. We hebben allemaal zo'n plek op de wereld waar we een keer naartoe willen. De piramides van Gizeh in Egypte, Machu Picchu in Peru of de Chinese Muur in China. Maar eigenlijk is het helemaal niet nodig om de grens over te gaan. Per jaar bezoeken ruim 16 miljoen buitenlandse toeristen ons land. Die toeristen komen echt niet voor het heerlijke weer. Waar komen ze dan wel voor?

Wonderschone natuur

[2] In de wintermaanden baalt elke Nederlandse wintersportliefhebber ervan: het gebrek aan bergen in Nederland. We rijden massaal de grens over richting de Pyreneeën of de Alpen om te kunnen skiën en snowboarden. Maar buitenlanders vinden zo'n plat land geweldig. Natuurgebieden, zoals het Waddengebied, de Veluwe en de Biesbosch, worden druk bezocht.

[3] De Keukenhof in Lisse trekt ruim één miljoen buitenlandse bezoekers per jaar. Allemaal mensen die komen kijken naar bloemetjes. Er zijn ook toeristen die in het bollenseizoen in Amsterdam op de trein stappen richting de kop van Noord-Holland. Ze gaan eigenlijk nergens naartoe. Ze willen alleen naar buiten kijken en genieten van de talloze rijen met kleurrijke bloemen.

Gebouwen en tradities

[4] Buitenlandse toeristen vinden oude dorpskernen, zoals die van Maastricht en Haarlem, buitengewoon mooi. Ook de Amsterdamse grachten, de molens van Kinderdijk, de Middelburgse abdij en de Drentse hunebedden worden vaak bezocht.

[5] Hoewel er nog maar weinig mensen in Nederland op klompen naar het werk gaan, denken veel toeristen dat wij allemaal minstens één paar in de kast hebben staan.
Zeeuwse meisjes hebben tegenwoordig vooral spijkerbroeken aan en voor kaas rijden we heus niet elke week met paard en wagen naar de kaasmarkt in Alkmaar. Toch zijn het juist de oude tradities die door toeristen worden gewaardeerd. Ze gaan graag naar Volendam om zich te laten fotograferen in ouderwetse klederdracht en ze happen natuurlijk een harinkje.

[6] Je kunt de wereld rondreizen per vliegtuig of je rugzak inpakken en op avontuur gaan in Verweggistan. Vroeg of laat kom je echter tot de ontdekking dat er nergens zo'n prachtig en veelzijdig land is als ons mooie Nederland. Kom dan maar gauw weer terug van je verre bestemming! Kom tot rust in één van de schitterende natuurgebieden of boek een leuke stedentrip naar Maastricht of Haarlem. Wat je ook doet, vergeet niet dat je in het mooiste land van de wereld woont!

Naar: Hollander Courant, 27 oktober 2017

Opdracht

5 ✱

Lees tekst 5 helemaal.

1 Over welk *doel* wordt geschreven in alinea 2?
- ○ aan alle grenzen van het lichaam voorbijgaan
- ○ een pijnlijke lichamelijke straf ondergaan
- ○ er alles voor over hebben om te winnen

2 Waarom laat de schrijver (ex-)wielrenners aan het woord?
- ○ De lezer van de tekst begrijpt door echte voorbeelden van echte mensen beter wat afzien is.
- ○ De schrijver van de tekst wil de lezer laten schrikken door heftige verhalen over pijnlijke valpartijen.

3 In alinea 3 beschrijft een ex-wielrenner dat hij zichzelf opzettelijk pijn deed. Waarom deed hij dat?
- ○ Hij baalde van zijn slechte prestaties.
- ○ Hij wilde zichzelf afleiden van een ergere pijn.

4 Stel jij moet de vraag uit de inleiding beantwoorden. In welke drie alinea's daarna staan hoofdzaken die je kunt gebruiken om het antwoord te geven? in alinea ________, ________ en ________.

5 Wat is het doel van alinea 5?
- ○ De sportarts geeft informatie over afzien.
- ○ De sportarts geeft zijn mening over afzien.
- ○ De sportarts wil je ervan overtuigen dat afzien bij sport hoort.

6 Onderstreep de hoofdgedachte in de slotalinea.

Tekst 5

In de Tour zoeken renners de grenzen van hun lichaam op

[1] De wielrenwedstrijd Tour de France betekent eigenlijk drie weken afzien. Maar wat is afzien precies en is het wel gezond? 'Als ik er 35 jaar later aan terugdenk, dan vind ik het nog steeds niet normaal hoe moeilijk ik het heb gehad', zegt oud-wielrenner Peter Winnen. 'Er is echt niks leuks aan dat afzien. Ik wilde van de fiets stappen en mezelf verstoppen tussen het publiek. Maar het is de Tour, dus dat doe je niet. Een soort oerkracht neemt het van je over, alsof je voor je leven aan het vechten bent.'

[2] Afzien is niet enkel een lichamelijke straf. Het gaat samen met een doel. De sporter moet iets zo graag willen dat hij alle pijn opzijschuift om op die manier aan alle grenzen van zijn lichaam voorbij te gaan. Je moet ten koste van alles willen winnen.

Ervaringen

[3] In zijn boek *The Secret Race* beschreef ex-wielrenner Tyler Hamilton hoe hij met pijn omging. Hoe hij de pijn verwelkomde en zo in een soort trance kwam. De Amerikaan brak zijn schouder na een val, stapte op zijn fiets en reed door. Hij vond een manier om zichzelf af te leiden. Het kostte hem wel zijn gebit. Hamilton doorstond de schouderpijn door opzettelijk met zijn tanden te knarsen die daardoor zo afsleten dat de zenuwen bloot kwamen te liggen.

[4] Wielrenner Tjallingii maakte ook zoiets mee. 'Je gaat gewoon altijd door, want je wilt je doel halen. Dat had ik in 2012 toen ik viel in de Tour op 35 kilometer van de aankomst. Ik verging van de pijn, maar ben toch maar naar de finish gefietst. Achteraf bleek mijn heup gebroken. Ik zou het morgen weer doen. Blijven liggen als je nog kunt opstaan, doe je gewoon niet volgens mij. Dan kun je beter de finish proberen te halen.'

Waarschuwingssignalen

[5] 'Een wielrenner zal de uiterste grenzen van zijn lichaam opzoeken', zegt sportarts Guido Vroemen. 'Ook tegen alle waarschuwingssignalen van dat lichaam in. Het afzien gebeurt wanneer je tank leeg is. Je energie is op, maar je wilt het tempo volhouden. Daar komt kracht bij kijken. Je moet de motivatie vinden om de pijn de baas te zijn.'

[6] Ver voorbij de grens gaan die het lichaam aangeeft, wordt *overreaching* genoemd. Aan het einde van de Tour de France, is dat goed te zien aan de wielrenners. Ondanks de vermoeidheid kunnen de wielrenners niet goed meer slapen. En ondanks het verlies van energie, verdwijnt hun eetlust. Afzien dus en dat is absoluut geen pretje. Afzien is eigenlijk op een ongezonde manier de grenzen van je lichaam opzoeken.

Naar: NRC, 10 juli 2017

Ik kan/weet
- het verschil zien tussen hoofdzaken en bijzaken. 2F
- de hoofdgedachte van een tekst herkennen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een formulier invullen.

Startopdracht

Je vriend is jarig en je wilt hem een cadeaubon van € 15,00 geven. Je hebt op een onlinebestelformulier het bedrag ingevuld. Je klikt op de knop *In winkelwagen*. Wat gaat er mis?

Theorie

video-uitleg

Een formulier invullen

Door een **formulier** in te vullen kun je andere mensen informatie geven.
Je vult gegevens in en moet soms dingen aankruisen, omcirkelen of doorstrepen. Bij een digitaal formulier typ je de gegevens in en klik je je keuzes aan.
Soms is er op een formulier ruimte voor een toelichting. Je moet dan in je eigen woorden opschrijven wat je wilt of wat je van iets vindt.

Zo vul je een formulier in

- Lees het formulier eerst helemaal door en let goed op de invulinstructie. Zo weet je waar je welke informatie moet invullen. Je hoeft dan later niets te verbeteren.
- Als je een toelichting moet geven, schrijf je deze eerst in het klad. Controleer de kladversie voordat je hem overschrijft.
- Controleer of je geen spelfouten hebt gemaakt en of je het hele formulier hebt ingevuld. Een digitaal formulier kun je niet verzenden als je niet alle verplichte velden hebt ingevuld.
- Als je een papieren formulier invult, moet je duidelijk leesbaar schrijven. Schrijf alles in losse letters (blokletters) als je handschrift niet zo duidelijk is.

Opdracht 1

Op jouw school gaan de leerlingen van klas 3 in mei een week op excursie. Iedereen vult op een formulier zijn gegevens in. Luuk is begonnen met het invullen van zijn formulier, maar hij heeft nu al vier fouten gemaakt. Bekijk het formulier en schrijf op wat Luuk fout heeft gedaan.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

4 ______________________________

Excursieweek klas 3

- Voornaam — Luuk Timmerman..........
- Achternaam — ....
- Klas — k3c..........
- Straat — Lageweg 26 ....
- Huisnummer — ....
- Postcode — 1094..........
- Woonplaats — Purmerend..........
- Mobiel nummer — 06-12345678..........
- E-mailadres — luuktimmerman@hotmail.com..........
- Medische bijzonderheden — ☐ nee
  ☒ ja, namelijk ik houd van voetbal..........
  ....
- Geldig identiteitsbewijs — ☒ ja ☐ nee

Opdracht 2

Je klasgenoot Anna kan haar identiteitskaart (ID) nergens vinden. Om een nieuwe kaart te kunnen aanvragen, heeft ze een *Verklaring Vermissing Reisdocument* ingevuld. Bekijk het document op de volgende bladzijde.

1 Waaraan herken je de verplichte velden? ______________________________

2 Achter *tussenvoegsel* heeft Anna 'de' ingevuld. Noteer twee andere voorbeelden van tussenvoegsels. ______________________________

3 Wat moet Anna doen achter het woord *Geslacht*?
○ iets aankruisen ○ iets omcirkelen ○ iets doorstrepen

4 Anna is geboren op 15 maart 2003. Hoe moet ze dat opschrijven?
____

5 Wat wordt bedoeld met *Toevoeging*?
○ een uitleg over het huis, bijvoorbeeld: derde van de hoek
○ iets achter het huisnummer, bijvoorbeeld a

6 Wat moet Anna aankruisen bij *Reden vermissing*? ______________________________

7 Waar moet Anna haar handtekening zetten?
○ onder *Handtekening ambtenaar*
○ onder *Handtekening houder*

Verklaring Vermissing Reisdocument

Achternaam* *Weerd*
Tussenvoegsel *de*
Voornamen* *Anna Joyce*
Voorletter(s) ____________
Geslacht* M/V **
Geboortedatum* (dd/mm/jjjj) ______
Straatnaam* ____________
Huisnummer* ____________
Toevoeging ____________
Postcode* ____________
Woonplaats* ____________

Vermissing betreft* Identiteitskaart / Paspoort **

Reden vermissing* □ Diefstal
□ Beroving
□ Verloren

Handtekening houder*

Handtekening ambtenaar*

** Velden met een * zijn verplicht.*
*** Streep door wat niet van toepassing is.*

Opdracht 3

Jij moet het formulier voor de excursieweek nog invullen.

1 Lees het formulier goed door en vul het dan helemaal in.

Excursieweek klas 3

- Voornaam ....
- Achternaam ....
- Klas ....
- Straat ....
- Huisnummer ....
- Postcode ....
- Woonplaats ....
- Mobiel nummer ....
- E-mailadres ....
- Medische bijzonderheden ☐ nee
  ☐ ja, namelijk ....
  ....
- Geldig identiteitsbewijs ☐ ja ☐ nee

In geval van nood waarschuwen

- Voorletter en achternaam ....
- Telefoonnummer 1 ....
- Telefoonnummer 2 ....

Kruis de excursie aan die je graag wilt doen.

☐ zeilen in Friesland ☐ sightseeing in Londen

☐ survival in België ☐ speelfilm maken (op school)

Leg in ten minste drie zinnen uit waarom je deze excursie graag wilt doen.

....
....
....
....
....

2 Controleer je formulier met deze vragen en verbeter als dat nodig is:
- Heb je alles ingevuld?
- Zitten er geen spelfouten in?
- Staat alle informatie op de juiste plek?
- Heb je duidelijk leesbaar geschreven?

Opdracht 4

Gistermiddag fietste jij om drie uur naar huis, toen op de Planetenlaan in jouw woonplaats een automobilist plotseling zijn autodeur opendeed. Jij bent gevallen, maar gelukkig niet gewond. Er zit wel een slag in je voorwiel, je stuur is verbogen en de lak is beschadigd.
Op het formulier van de verzekering moet je opschrijven wat er precies gebeurd is, waar, wanneer en hoe laat het gebeurd is en wat de schade is.

Schrijf dat kort en duidelijk op. Gebruik goede zinnen en schrijf duidelijk leesbaar.

SCHADEFORMULIER

Omschrijving van het ongeval ______________________________
____
____
____
____

Plaats, datum en tijd van het ongeval ______________________________
____

Omschrijving van de schade ______________________________
____
____
____
____
____

Opdracht 5

Om een beetje extra zakgeld te hebben zoek je een baantje. Op internet vind je de volgende oproep.

MELD JE NU AAN ALS BEZORGER

Wil jij ervaren hoe het voelt om eigen baas te zijn? Wij zijn altijd op zoek naar nieuwe collega's. Als bezorger van folders en/of weekbladen bepaal jij je eigen werktijden, verdien je goed en ben jij de baas van jouw folderwijk.

Is folders of weekbladen bezorgen (vast of alleen in de vakantie) de job voor jou?
Vul dan het formulier in en wij bellen je als er een wijk bij jou in de buurt vrij is. Je ontvangt een bevestiging van je aanmelding op jouw e-mailadres.

Je klikt op de link naar het aanmeldingsformulier en ziet het formulier op de volgende bladzijde. Lees het formulier eerst helemaal goed door.

1 Het maakt je niet uit of je folders of weekbladen bezorgt. Wat kruis je aan?

____

2 Je hebt tijdens de schoolweken niet zoveel extra tijd om weekbladen of folders te bezorgen. Wat kun je dan het best aankruisen bij

'Ik meld me aan voor'? ______________________________

3 Bij 'motivatie' leg je uit waarom jij graag bezorger wilt worden. Schrijf in ten minste drie zinnen op waarom de baas van de bezorgdienst jou moet aannemen.

____

____

____

____

4 Vul het formulier in.

5 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot. Controleer elkaars formulier. Vul voor je klasgenoot de vragen hieronder in.

Alle verplichte velden zijn ingevuld.	ja / nee
De tekst is goed leesbaar.	ja / nee
De gegevens staan op de juiste plek.	ja / nee
De gegevens zijn op de gevraagde manier ingevuld.	ja / nee
Bij 'motivatie' staat goed uitgelegd waarom jij de baan zou moeten krijgen.	ja / nee
De woorden zijn goed gespeld.	ja / nee
De namen zijn met een hoofdletter geschreven.	ja / nee
Top: ______________________________	
Tip: ______________________________	

6 Bekijk wat je klasgenoot heeft genoteerd over jouw formulier. Verbeter daarna je formulier als dat nodig is.

AANMELDFORMULIER

Hoe heb je ons gevonden?	☐ internet ☐ een reclamefolder ☐ via een vriendin ☐ een advertentie in de krant
Voorletters*	
Voornaam*	
Tussenvoegsel	
Achternaam*	
Wat wil je bezorgen?*	☐ folders ☐ weekblad ☐ beide
Ik meld me aan voor*	☐ vaste bezorger ☐ vakantiebezorger
Geslacht*	☐ man ☐ vrouw
Geboortedatum*	(dd/mm/jjjj)
Postcode en woonplaats	
Straatnaam	
Nummer / Toevoeging	
Mobiel nummer*	
E-mailadres*	
Motivatie	

**Velden met een sterretje zijn verplicht.*

VERZENDEN

Ik kan/weet
- een formulier invullen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert informatie selecteren.

Startopdracht

Je zoekt informatie voor een werkstuk over het werk van de douane. Welke video ga je bekijken?

Ik ga video 1 / 2 / 3 bekijken, omdat ______________________________

____

Giftige verrassing voor douane
De Telegraaf ✓ 44K weergaven • 10 maanden geleden
Het was even flink ssschrikken voor postmedewerkers van de douane in Los Angeles. In chipsblikjes bleek iets heel anders dan ...

1

Een kijkje bij de douane op Schiphol
Amsterdam Airport Schiphol ✓ 383K weergaven • 3 jaar geleden
Wat mag je meenemen in je koffer als je terugvliegt van vakantie? Onbewust nemen veel mensen nog altijd verboden artikelen ...

2

ALI B – DOUANE FEAT. ADJE, JOSYLVIO & SEVN ALIAS (PROD JACK SHIRAK)
TRIFECTA ✓ 1,2 min weergaven • 1 jaar geleden
Vandaag brengt Ali B zijn nieuwe videoclip uit, 'Douane'. De grimmige vibe van Douane is door Paperclips in beeld gebracht. De ...

3

Theorie

video-uitleg

Informatie selecteren

Als je informatie zoekt voor bijvoorbeeld een werkstuk, kun je teksten lezen op internet of in boeken en kranten. Je kunt ook luisteren en kijken naar een programma over jouw onderwerp. Tijdens het kijken kun je aantekeningen maken. Je schrijft dan alleen de hoofdzaken op.

Let bij het selecteren van informatie op:

- het doel van het programma. Wil de maker je alleen informatie geven of wil hij bijvoorbeeld ook reclame maken of zijn mening geven? Je kunt dan bepalen hoe betrouwbaar de informatie is en of je de informatie kunt gebruiken.
- het begin. Hier wordt meestal het onderwerp genoemd. Je weet dan of je verder moet kijken. Soms worden ook de deelonderwerpen genoemd. Dan weet je wanneer het voor jou interessant wordt.
- signalen van de sprekers. Bijvoorbeeld: *Ik zal een aantal voorbeelden noemen…*, *Een nadeel is wel …*
- de beelden. Die geven soms extra informatie of verduidelijken wat wordt gezegd.

Opdracht 1

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van dit fragment? ______________________

2 Wat is het doel van dit fragment?
- ○ amuseren ○ iets laten doen ○ informatie geven

3 Is dit fragment geschikt om te gebruiken voor een werkstuk over de douane?
- ○ Ja, want het onderwerp van het fragment is de douane.
- ○ Ja, want je krijgt informatie over wat je niet mee mag nemen over de grens.
- ○ Nee, want het fragment is niet serieus bedoeld.

Opdracht 2

Lees eerst de vragen 1, 2 en 3. Bekijk dan de twee fragmenten over het werk van de douane en beantwoord de vragen.

1 Wat is het doel van beide fragmenten?
- ○ amuseren ○ iets laten doen ○ informatie geven

2 Zijn beide fragmenten betrouwbaar, denk je? ja / nee

3 De beelden in beide fragmenten zijn bedoeld om
- ○ extra informatie te geven over het onderwerp.
- ○ duidelijker te maken wat de persoon vertelt.

4 Bekijk de fragmenten nog een keer en kies dan de juiste woorden.

In fragment 1 wordt verteld over het meenemen van beschermde planten of dieren vanuit het buitenland. Dit mag altijd / nooit / soms met vergunning. Producten die gemaakt zijn van een klein stukje van een beschermde diersoort mag je wel / niet zonder vergunning meenemen.
In fragment 2 wordt verteld dat de douane in de haven van Rotterdam goederen controleert die de Europese Unie binnenkomen / uitgaan / binnenkomen en uitgaan. De douane haalt alle / sommige containers door de scanner om smokkelwaar op te sporen.

Opdracht 3

Jaïr gaat een werkstuk over de douane maken met drie deelonderwerpen.

1 *Werken bij de douane: Wat voor soort functies zijn er? Wat zijn de taken van iemand bij de douane? Welke opleiding heb je ervoor nodig?*
2 *Controle van goederen: Waar worden goederen gecontroleerd? Hoe worden goederen gecontroleerd? Waarnaar wordt gezocht?*
3 *Controle van mensen: Wanneer worden reizigers gecontroleerd? Wat mogen reizigers meenemen uit het buitenland?*

Kan Jaïr de fragmenten uit opdracht 2 gebruiken voor zijn werkstuk? Trek lijnen.

	niet gebruiken
fragment 1	gebruiken voor deelonderwerp 1
fragment 2	gebruiken voor deelonderwerp 2
	gebruiken voor deelonderwerp 3

Ik kan/weet • hoe ik informatie moet selecteren. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert informatie verzamelen.

Startopdracht

Veel mensen hebben een fobie. Dat betekent dat ze ergens heel bang voor zijn. Mensen met een spinnenfobie zijn heel bang voor spinnen. Een vriend zegt dat hij paraskevidekatriafobie heeft. Je wilt daar meer over weten. Kruis drie manieren aan die jij zou gebruiken om meer en goede informatie te krijgen.

- ○ Ik zou een woordenboek gebruiken.
- ○ Ik zou het aan een docent vragen.
- ○ Ik zou het aan mijn huisarts vragen.
- ○ Ik zou het aan mijn vriend vragen.
- ○ Ik zou het woord in de krant opzoeken.
- ○ Ik zou het woord opzoeken op het internet.
- ○ Ik zou ____.

Theorie

video-uitleg

Informatie verzamelen

Informatie voor een werkstuk of presentatie vind je in teksten of programma's. Je kunt ook personen om informatie vragen. Je houdt dan een interview.

Gebruik deze tips:

- Bedenk aan wie je de informatie gaat vragen. Iemand die veel verstand heeft van een onderwerp geeft betrouwbaardere informatie dan een willekeurig persoon. Bijvoorbeeld: een dierenarts weet meer over kattenziektes dan je buurman.
- Bedenk wat je te weten wilt komen. Schrijf van tevoren je vragen op.
- Stel duidelijke vragen.
- Vraag door als iets niet duidelijk is.
- Bedenk of je tijdens het gesprek aantekeningen gaat maken. Schrijf dan alleen de hoofdzaken op. Je kunt het gesprek ook opnemen.

Opdracht
1

Stel dat je een werkstuk moet maken over verschillende beroepen.

1 Wie zou jij interviewen als je meer informatie wilt over het beroep *leraar*?

____

2 Waarom zou je juist deze persoon kiezen? ______________________

____

3 Je hebt aan een *steward* gevraagd of zijn werk ook gevaarlijk kan zijn. Hij antwoordde alleen: 'Ja, soms wel.' Met welke vraag kun je doorvragen om meer informatie te krijgen over de gevaren van zijn beroep?

____

4 Je wilt weten wat het beroep *leerplichtambtenaar* precies inhoudt. Daarom ga je een leerplichtambtenaar interviewen. Welke twee vragen kun je het best stellen om goede informatie te krijgen?
- ○ Bent u al lang leerplichtambtenaar?
- ○ Verdienen leerplichtambtenaren meer geld dan douaneambtenaren?
- ○ Wanneer krijgt iemand te maken met een leerplichtambtenaar?
- ○ Welke taken horen bij het beroep leerplichtambtenaar?

Opdracht 2

De schutting van je oma blijkt op de grond van haar buren te staan. De schutting moet ruim een meter worden verplaatst. Helaas heb je zelf geen tijd om dat te doen en daarom bel je bedrijf Tuin & Co.
Bedenk twee vragen die je gaat stellen aan de medewerker van Tuin & Co.

1 ______________________________

2 ______________________________

Opdracht 3

Je bent op zoek naar een bijbaantje voor de zaterdag. Je zag een advertentie bij de kassa van de Action. Je bent geïnteresseerd, maar de advertentie bevat geen informatie. Daarom besluit je langs te gaan om een aantal vragen te stellen.

1 Hieronder staat een vraag die je aan de <u>bedrijfsleider</u> van de winkel zou kunnen stellen. Bedenk zelf een tweede vraag.
1 *Voor welke dagen zoekt u een nieuwe medewerker?*

2 ______________________________

2 Hieronder staat een vraag die je aan een <u>winkelmedewerker</u> zou kunnen stellen. Bedenk zelf een tweede vraag.
1 *Werken er leuke collega's in deze winkel?*

2 ______________________________

3 Vergelijk je antwoorden met die van een klasgenoot. Vinden jullie

dat jullie allebei goede vragen hebben bedacht? ja / nee

Opdracht 4

Je gaat een winkelier interviewen om informatie te verzamelen over het beroep winkelier.

1 Kies een winkel en bel voor een afspraak.
2 Noteer vijf duidelijke vragen op een spreekkaartje. Laat de vragen aan je docent zien, voordat je het interview afneemt.
3 Houd het interview. Noteer de antwoorden op jouw vragen in steekwoorden.
4 Bekijk de vragen en antwoorden van een klasgenoot. Beantwoord in elkaars boek de vragen hieronder.

Zijn de vragen duidelijk? ja / nee

Is er doorgevraagd? ja / nee

Staan in de antwoorden de hoofdzaken? ja / nee

Heeft het interview veel informatie opgeleverd? ja / nee

Ik kan/weet
- informatie verzamelen door het houden van een interview. 2F
- doorvragen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert de betekenis van een onbekend woord vinden.

Startopdracht

1 Wat denk jij dat een 'slim stoplicht' is? ______

2 In Rotterdam zijn in 2017 speciale stoplichten in gebruik genomen. Ze hebben een ingebouwde warmtesensor die ziet hoeveel fietsers er staan te wachten voor het verkeerslicht. Aan de hand daarvan zet de sensor het licht langer en vaker op groen. Een slim stoplicht dus. Het woord *slim* wordt steeds vaker in nieuwe woordgroepen gebruikt in de betekenis 'voorzien van chips, elektronica, software, sensoren enz.'. Bijvoorbeeld in *slimme riem*, *slimme douchekop* en *slimme bikini*.

Je hebt nu gelezen wat een slim stoplicht is. Heb je bij vraag 1 de goede betekenis opgeschreven? ja / nee

3 Wat voor 'slim ding' zou jij wel willen hebben? ______

Theorie

video-uitleg

Wat staat er: de betekenis van een onbekend woord vinden

Er is een aantal manieren om de betekenis van een onbekend woord te zoeken. Je hebt de volgende manieren geleerd:

- Zoek in de tekst naar een synoniem: een woord dat ongeveer hetzelfde betekent.
- Zoek in de tekst naar de betekenis van het woord.
- Zoek in de tekst naar een voorbeeld. Let op signaalwoorden zoals: *bijvoorbeeld, zoals* enzovoort.
- Zoek in de tekst een tegenstelling. Bijvoorbeeld: *ontkennen* tegenover *zeggen dat iets wel zo is*.
- Zoek in het woord dat je niet kent een bekend woorddeel. Bijvoorbeeld: *onnodig* (niet nodig).
- Zoek (een deel van) het woord op in een (online)woordenboek. Kies de betekenis die in de tekst past.

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Onderstreep de betekenis van *rood staan*.

2 Onderstreep het synoniem van *limiet*.

3 Onderstreep de voorbeelden van een *alert*.

4 Onderstreep de tegenstelling van *lastig*.

5 Leg uit wat 'financieel verantwoordelijk zijn' betekent. Gebruik een (online)woordenboek. ______

Tekst 1

In het rood

Rood staan betekent dat je meer geld hebt opgenomen dan dat je op je bankrekening hebt staan. Als je rood staat, leen je dus eigenlijk geld van de bank. Zo kun je tot een bepaalde grens toch pinnen en je rekeningen betalen. Gelukkig sturen steeds meer banken een alert, zoals een sms'je of een e-mail, als je de limiet bijna hebt bereikt. Je betaalt veel rente over het bedrag dat je rood staat. Sta daarom alleen rood als je weet dat je het tekort weer gemakkelijk kunt aanvullen. Vooral als je niet zoveel geld binnenkrijgt, is het namelijk lastig om je tekort weer aan te vullen. Voor je 18e mag je niet rood staan, omdat je ouders dan nog financieel verantwoordelijk voor je zijn.

Opdracht 2

Lees tekst 2.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

aangetroffen (al. 1)	gegroeid, groter geworden
toegenomen (al. 5)	gevonden
momenteel (al. 6)	hoogstens, ten hoogste
vroeg of laat (al. 6)	nu, op dit moment
maximaal (al. 6)	ook al
hoewel (al. 7)	op een dag, ooit

2 In alinea 1 staat het woord *vondst*. Hierin herken je het woord *vinden*.

Een vondst is dus: iets wat je ______________________.

3 In alinea 4 staat het woord *bedreiging*. Onderstreep in de laatste zin van alinea 4 een synoniem van dat woord.

4 In alinea 6 staan twee voorbeelden van dingen waardoor dieren *verzwakt* kunnen raken. Onderstreep die voorbeelden.

5 Wat betekent dus het woord *verzwakken*?
- ○ minder sterk worden
- ○ sterker worden

6 In alinea 7 staat het woord *fors*. Onderstreep de tegenstelling van dit woord. Het staat in dezelfde zin.

7 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
	bericht, mededeling
	een (bekend) feit, iets wat bekend is
	één van een groep dezelfde dingen
	ergens gaan leven of wonen
	gevaar
	gezien, opgemerkt
	groot, stevig
	heel goed
	iets wat je tegenhoudt, iets wat in de weg staat
	iets wat je vindt, ontdekking
	minder sterk
	op de plek zelf
	zeker

Tekst 2

Duitse wolf verlegt grenzen naar Nederland

[1] Op de snelweg A28 is gisterochtend een dode wolf aangetroffen. Het is het derde jaar op rij dat er een wolf wordt gezien in Nederland. Volgens natuurliefhebbers wijst de vondst erop dat er in de toekomst weer wolven zullen leven in ons land.

[2] Weginspecteur Bert Bontjer deed gisterochtend wat hij zo vaak doet: hij kwam af op een melding over een dood dier langs de snelweg. Dat het een wolf was, merkte hij pas ter plaatse. 'Toen ik hem zag, dacht ik meteen: dit is geen hond. Het was een groot beest van zo'n 50 kilo', laat hij weten.

[3] Wolvenkenner Leo Linnartz is dolblij met het gegeven dat er weer een wolf is gesignaleerd in Nederland. Hij vertelt: 'Drie jaar geleden waren er nog geen wolven te zien hier. Dit is de derde in drie jaar en het jaar is nog maar net begonnen. Het aantal groeit dus, wat mooi is om te zien.'

[4] Dat wolven weer terugkeren, heeft te maken met een andere houding van de mens tegenover de wolf, legt Linnartz uit. 'Ze vormden vroeger een bedreiging voor boeren, omdat de dieren hun vee aanvielen en dus werden ze doodgeschoten. Daardoor waren ze rond 1850 overal in Europa verdwenen. Tegenwoordig zijn er meer

mogelijkheden voor boeren om zich tegen wolven te beschermen. Het gevaar is verdwenen.'

Over de grens

[5] In Duitsland is het aantal groepen wolven de afgelopen jaren toegenomen van 45 naar 55. Daar wordt ook heel precies bijgehouden welke wolvenparen waar leven. Linnartz: 'Grote kans dat deze wolf daarvandaan komt. Wolven laten zich door grenzen niet tegenhouden. Die vormen voor hen geen obstakel.'

[6] Ook boswachter André Donker is enthousiast over de terugkeer van de wolf: 'De wolf is een onmisbaar deel van de dierenwereld. Hij kan uitstekend jagen en valt juist die dieren aan die

toch al wat verzwakt zijn door bijvoorbeeld ziekte of honger. In Polen en Duitsland leven momenteel al groepen wolven en vroeg of laat zullen ze zich ook hier gaan vestigen. Volgens mij duurt dat nog maximaal tien jaar.'

[7] Hoewel het meestal de wat jongere wolven zijn die eropuit trekken als ze gaan puberen, lijkt het in dit geval om een volwassen exemplaar te gaan. Donker: 'Ik ben heel nieuwsgierig waarom hij hiernaartoe is gekomen. Het was een fors dier en niet een klein verdwaald beestje.'

[8] Over de opkomst van de wolf hoeven we ons volgens Linnartz absoluut geen zorgen te maken. 'Wat je moet doen als je er een tegenkomt? Een foto maken! Rent hij op je af, dan heb je waarschijnlijk toch te maken met een doodnormale hond die wil spelen.'

Naar: Algemeen Dagblad, 4 maart 2017

Opdracht 3

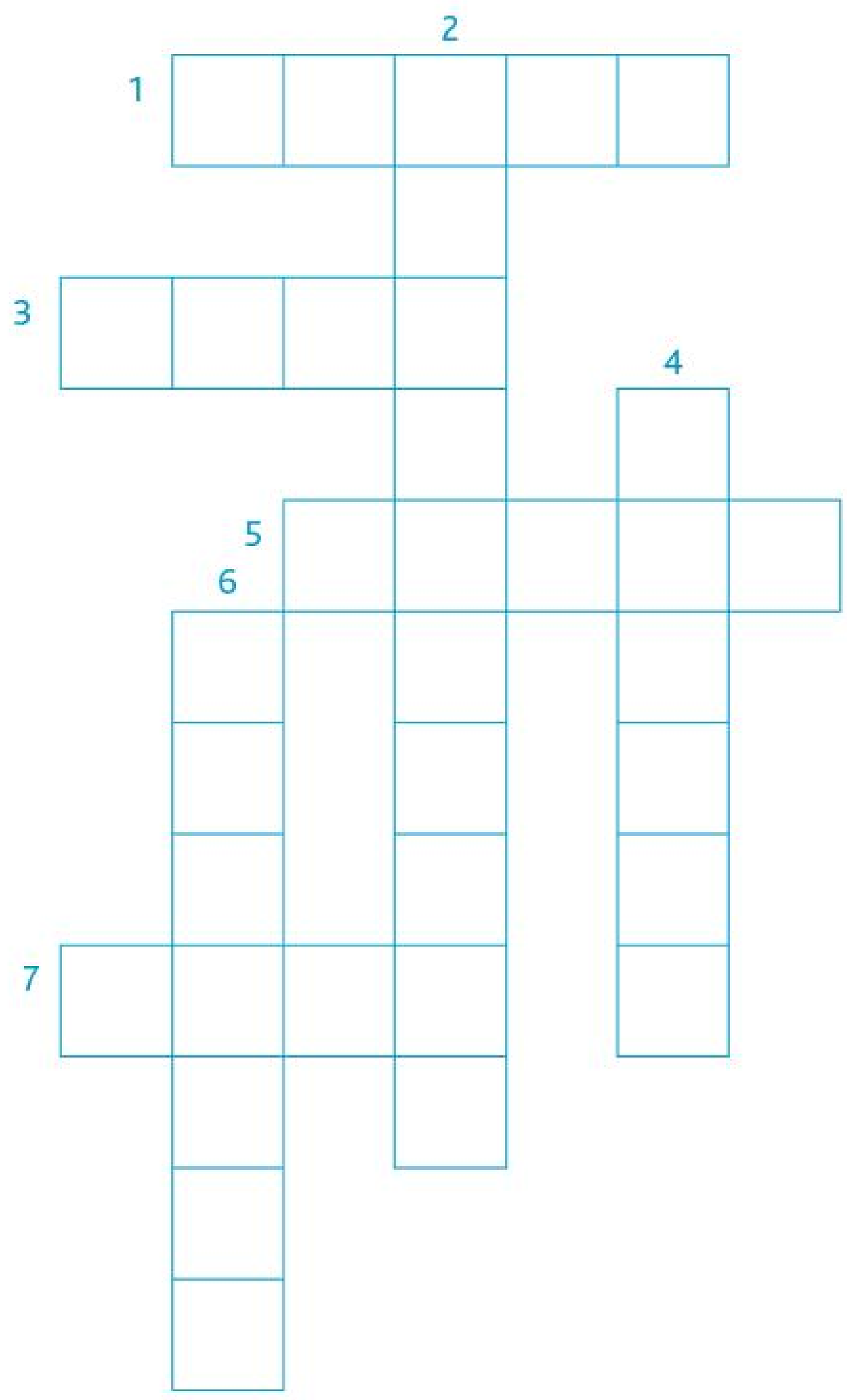
Noteer een synoniem van de woorden in de puzzel.

van links naar rechts

1 fors
3 gegeven
5 absoluut
7 signaleren

van boven naar beneden

2 vondst
4 bedreiging
6 melding

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 uitstekend — Ons team speelde een ______________________ wedstrijd.

2 verzwakt — Als je ze niet goed voert, kunnen tropische vissen snel ______________________.

3 signaleren — De hoornaar, een monsterwesp, wordt steeds vaker ______________________ in Noord-Europa.

4 fors — Je kunt een ______________________ boete krijgen, als je zonder helm op een motor rijdt.

5 **exemplaar** Die jeans zijn bijna uitverkocht, maar in het magazijn liggen nog een paar ______________________.

6 **melding** Wanneer je aankomt op een camping, moet je je eerst ______________________ bij de receptie.

7 **het gegeven** Op een formulier moet je vaak je persoonlijke ______________________ invullen, zoals je naam en adres.

8 **zich vestigen** Onze buren zijn naar Frankrijk verhuisd en ze hebben ______________________ in een kasteeltje.

Opdracht 5

Bedenk een woord dat goed past op de open plek en vul dat in.

1 Twee scholieren hebben in een weiland een bijzondere vondst gedaan. In het hoge gras lag een ______________________.

2 De voetballer gaat bij een nieuwe club spelen. Hij gaat zich nu met zijn gezin vestigen in ______________________.

3 De ______________________ die op de weg lag, vormde een obstakel voor fietsers.

4 De inbreker bedreigde de bewoners met een ______________________.

5 De schrijver stuurde al zijn vrienden een exemplaar van zijn nieuwe ______________________, zodat ze het als eerste konden lezen.

6 Pas toen de dierenambulance ter plaatse kwam, zagen de medewerkers dat het om een gewonde ______________________ ging.

Opdracht 6

Welk woord past het best bij het plaatje? Je mag elk woord maar één keer gebruiken.
Kies uit: *inkomsten – maximaal – minimaal – negatief – positief – toegestaan – uitgaven – verboden.*

 ____

 ____

____

____

 ____

 ____

 ____

 ____

Opdracht 7

Werk samen met een klasgenoot. Kies om de beurt een van de woorden hieronder. Omschrijf de betekenis zonder (een vorm van) het woord te gebruiken. Kan je klasgenoot het woord raden?
Kies uit: *aanbieding – activiteit – attractie – bestemming – bezienswaardigheden – evenement – exemplaar – milieu – obstakel – samenleving – sociaal zijn – succes – tropisch.*

Uitdrukkingen

Opdracht 8

Welke uitdrukkingen herken je in de afbeeldingen? Je hebt ze vorig jaar geleerd. Schrijf de uitdrukkingen bij de juiste betekenis.

1

2

3

4

1 hard aan het werk gaan – de handen ______________________

2 er niet bij horen – buiten de ______________________

3 iets doen als je moet wachten – de tijd ______________________

4 rustig blijven – het hoofd ______________________

Opdracht 9

Lees de uitdrukkingen en hun betekenis.
a een streepje voor hebben – meer mogen dan een ander
b ergens een streep onder zetten – je er niet meer mee bezighouden
c één lijn trekken – dezelfde mening hebben of hetzelfde proberen te bereiken
d iemand aan het lijntje houden – iemand steeds iets beloven, maar het niet doen
e iemand over de streep trekken – iemand ergens toe overhalen
f op je strepen staan – volhouden dat je gelijk hebt

Welke uitdrukking past het best bij de zin? Noteer de letter van die uitdrukking.

1 Dat is niet waar! Ik weet zeker dat ik het goed heb. ________

2 Dat vind ik nou ook. ________

3 Het is echt een heel leuke film. Toe, ga nou mee. ________

4 Ik stop ermee en denk er ook niet meer over na. ________

5 Eergisteren had ik geen tijd om mijn kamer op te ruimen en gisteren had ik het druk en vandaag ook. Morgen doe ik het echt! ________

6 Waarom mag zij wel tot 11 uur opblijven? ________

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 2F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert leestekens gebruiken.

Startopdracht

Lees de twee zinnen.
a *Katten spinnen, ijsberen vissen, vogels vliegen en honden slapen.*
b *Katten, spinnen, ijsberen, vissen, vogels, vliegen en honden slapen.*

1 Staan in beide zinnen precies dezelfde woorden? ja / nee

2 Staan in beide zinnen evenveel leestekens? ja / nee

3 Betekenen beide zinnen hetzelfde? ja / nee

Theorie

video-uitleg

Leestekens

Leestekens zorgen ervoor dat een tekst makkelijker te lezen is. Als je een leesteken vergeet of verkeerd gebruikt, maak je een spelfout.

leestekens	je gebruikt ze
punt	• aan het eind van een zin.
vraagteken	• aan het eind van een vraagzin.
uitroepteken	• aan het eind van een zin met extra nadruk: *Houd daarmee op**!***
komma	• tussen twee persoonsvormen. – *Als je de grens over gaat**,** moet je een paspoort meenemen.* • voor voegwoorden (behalve voor het woord *en*) zoals: *omdat, terwijl, maar, nadat, want.* – *Jens gaat naar Zweden**,** omdat hij aan een toernooi meedoet.* • tussen delen van een opsomming. – *De Benelux bestaat uit België**,** Nederland en Luxemburg.*

Je gebruikt een **dubbele punt** en **aanhalingstekens** als je letterlijk opschrijft wat iemand heeft gezegd. Dit letterlijk overnemen noem je citeren.

Zo citeer je
- Zet voor het citaat een dubbele punt.
- Begin het citaat met een hoofdletter en eindig met een punt, vraagteken of uitroepteken.
- Zet het citaat tussen aanhalingstekens. Bijvoorbeeld:
  – Jelte vroeg**: ‘K**unt u mij meer informatie geven?**’**
  – Tijdens de gymles gilde Sharon**: ‘D**at durf ik niet!**’**

Opdracht 1

Zet achter elke zin een punt, vraagteken of uitroepteken en plaats in elke zin één komma.

1 De belangrijkste havens in Europa zijn de havens van Rotterdam Antwerpen en Hamburg ______
2 Naar welk land zijn jullie gegaan nadat jullie in Spanje waren geweest ______
3 Als je de bondscoach van het Nederlands elftal bent heeft iedereen een mening over jouw keuzes ______
4 Kom snel want we hebben hier een noodgeval ______

Opdracht 2

Lees het interview met Nienke de la Rive Box. Plaats komma's in Nienke's antwoorden. Plaats in elke zin één komma.

Interview met Nienke de la Rive Box

Met welke drie woorden zou jij jezelf omschrijven?
Nienke: 'Ik ben enthousiast avontuurlijk en chaotisch.'
Je hebt reizen gemaakt voor Zapp Your Planet en 3 op Reis. Welke reis heeft de meeste indruk op je gemaakt?
Nienke: 'Als ik echt kiezen moet kies ik de reis naar Borneo. Ik ben daarheen geweest voor Zapp Your Planet toen we afleveringen over de orang-oetan maakten.'
Wat voor soort vakantie past het best bij jou?
Nienke: 'Doordat ik vroeger met mijn ouders wekenlange kanotochten door Frankrijk maakte ben ik van avontuurlijke vakanties gaan houden. Als je zonder plan reist maak je de mooiste dingen mee.'
Wat neem je absoluut mee in je koffer?
Nienke: 'Een bluetooth boxje zodat ik wakker kan worden met mijn eigen muziek.'

Welke landen staan hoog op je verlanglijstje?
Nienke: 'Ik wil heel graag naar Suriname Rusland en Noord-Amerika.'

Naar: www.liefdevoorreizen.nl, op 14 februari 2017

Opdracht 3

Plaats in de zinnen op de juiste plek een dubbele punt en aanhalingstekens.
1 De verkoopster vroeg Kan ik je helpen?
2 De kleuter riep Ik heb het niet gedaan!
3 De pizzabezorger zei vriendelijk Ik heb hier voor u twee pizza's salami.
4 Lachend antwoordde de zanger Natuurlijk wil ik met je op de foto!

Opdracht 4

Lees het stripje. In elke tekstballon staat een citaat. Schrijf onder de afbeeldingen wat de vrouw of de boer zegt. Onder de eerste afbeelding is al een goede zin ingevuld. Doe het bij de andere afbeeldingen op dezelfde manier.

De vrouw zegt: 'U mag geen koe over de grens smokkelen!'

Opdracht 5

1 Kruis de twee zinnen aan waarin de leestekens onjuist gebruikt zijn.
- ○ Als je vandaag bestelt, hoef je geen verzendkosten te betalen.
- ○ De tandarts zei: 'Je hebt een gaatje.'
- ○ Wie van jullie kan het verschil uitleggen tussen rap r&b en hiphop.
- ○ Jorick vroeg 'Fiets je morgen met me mee naar school'?
- ○ Marit heeft genoten van een vakantie vol zon, zee en strand.
- ○ Ik heb een kwartier staan wachten, omdat ik mijn sleutel was vergeten.

2 Schrijf de onjuiste zinnen hieronder op de juiste manier.

Opdracht
6

1 Schrijf de tekst over en plaats leestekens.
Ken je *Challenge Day* Het doel van deze dag is respect krijgen voor elkaar Er worden dagen georganiseerd op scholen verenigingen en bedrijven In de bekendste oefening wordt er een streep getrokken op de grond Als je het met een uitspraak eens bent stap je over de streep Tarik vertelt Ik vond het een bijzondere dag omdat iedereen erbij hoorde

2 Vergelijk je tekst met die van een klasgenoot. Als er verschillen zijn, bekijk dan samen de theorie om te bepalen wat de juiste manier is.

Opdracht
7 ✱

Lees steeds eerst de zin en beantwoord daarna de vraag.
Rodney antwoordt: 'Graag!'
1 Wat betekent de zin als je de dubbele punt en aanhalingstekens weghaalt?
De zin betekent dan dat Rodney graag antwoord geeft.

Mijn hobby's zijn mijn hond, koken en uitgaan.
2 Wat betekent de zin als je de komma weglaat?

De man riep: 'Wacht, niet schieten!'
3 Wat betekent de zin als je de komma een woord naar rechts verplaatst?

Mijn nieuwe spijkerbroek is heel mooi en zit lekker.
4 Wat betekent het woord 'heel' als je er een komma achter plaatst?

Ik kan/weet
- hoofdletters, punten en vraagtekens gebruiken. 1F
- hoofdletters, dubbele punt en aanhalingstekens in citaten gebruiken. 3F
- komma's gebruiken. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over de tegenwoordige en verleden tijd van de persoonsvorm.

Startopdracht

Lees de zinnen en beantwoord daarna de vragen.

a *Nederland, België en Duitsland grenzen aan elkaar op het drielandenpunt in Vaals.*

b *De grenzen van het stuk grond werden vastgelegd door het kadaster.*

1 Zin a staat in de tegenwoordige / verleden tijd. Dat zie ik aan het woord

_______________________.

2 Zin b staat in de tegenwoordige / verleden tijd. Dat zie ik aan het woord

_______________________.

Theorie

video-uitleg

Tegenwoordige en verleden tijd

De persoonsvorm (pv) is het werkwoord in de zin dat van tijd kan veranderen.
De persoonsvorm staat in de tegenwoordige tijd (tt) of in de verleden tijd (vt).

Zo schrijf je de persoonsvorm tegenwoordige tijd

enkelvoud	• ik-vorm bij *ik*	ik werk, loop ik
	• ik-vorm bij *je/jij* achter de pv	word je, luister jij
	• ik-vorm + t voor de rest	jij vindt, meneer Soares werkt, Lisa fietst
meervoud	• het hele werkwoord	wij slapen, de leerlingen lachen

Zo schrijf je de persoonsvorm verleden tijd

• Zwakke werkwoorden:

enkelvoud	• ik-vorm + de	Jordy gooide, de appeltaart verbrandde
	• ik-vorm + te	ik kookte, mijn vader sportte
meervoud	• ik-vorm + den	jullie slenterden, alle kinderen raadden
	• ik-vorm + ten	de wandelaars sjokten, wij praatten

• Sterke werkwoorden veranderen van klank. Je schrijft ze zo kort mogelijk. Bijvoorbeeld: ik *kocht*, mijn vrienden *vonden*, de collega's *bedachten*, Tommie *werd*.

Opdracht 1

Lees de zinnen en vul het schema in.

1 Mijn oma moppert over het weer.
2 Fajah woont vlakbij mij.
3 Bak jij vaak een taart?
4 Michiel sport op maandag.
5 Stan verbrandt snel in de zon.
6 De gids wijst ons de weg.

	onderwerp	**persoonsvorm**	**hele werkwoord**	**ik-vorm**
1	Mijn oma	moppert	mopperen	ik mopper
2				
3				
4				
5				
6				

Opdracht 2

De zinnen hieronder staan in de tegenwoordige tijd. Alle onderwerpen zijn onderstreept. Bekijk de voorbeelden en vul het schema verder in.

		ik (ik-vorm)	je/jij achter de pv (ik-vorm)	rest (ik-vorm+t)	meervoud (hele werkwoord)	
fluisteren	Ik … een geheimpje.	x				fluister
bewaren	Wij … alle Donald Ducks.				x	bewaren
raden	Nick … ons de pizza aan.			x		raadt
starten	De auto's … niet.					
bieden	… je meer dan Kevin?					
durven	Kysia … te skydiven.					
vallen	De kat … van het hek.					
zweven	De vogels … boven ons.					
niezen	Ik … altijd drie keer.					
vinden	Don … spinazie vies.					
wedden	… jullie om een euro?					

Opdracht 3

Noteer achter de sterke werkwoorden de juiste werkwoordsvorm in de verleden tijd. Let op: sterke werkwoorden veranderen van klank en je schrijft ze zo kort mogelijk.

1 roepen ik *riep* ______
2 eten jij ______
3 slapen wij ______
4 kopen Omar ______
5 brengen jullie ______
6 vliegen vogels ______
7 zitten Laura ______
8 schrikken de kat ______

Opdracht 4

In de zinnen hieronder moet je de verleden tijd van zwakke werkwoorden invullen. Bekijk de voorbeelden en vul in. Onderstreep steeds eerst het onderwerp.

1 lachen — Vince ... heel hard om zijn eigen grapje.
enkelvoud → ik-vorm + *te* → *lachte*

2 vieren — Vrijdag ... Milou en Richelle hun verjaardag.
meervoud → ik-vorm + *den* → *vierden*

3 stoppen — De tram ... gisteren niet bij elke halte.
______ → ______ → ______

4 bestellen — Aan de bar ... ik twee cola en een appelsap.
______ → ______ → ______

5 wachten — Jij ... vorige week veel te lang op haar.
______ → ______ → ______

6 kleden — De gasten ... zich mooi aan voor het diner.
______ → ______ → ______

Opdracht 5

1 In het gedicht hieronder staat in elk tweede zinnetje een foute werkwoordsvorm. Noteer de goede vorm ernaast.

Verwarrende werkwoorden

Lopen wordt liep,
maar hopen niet hiep. *hoopte*

Laten wordt liet,
maar praten niet priet. ______

Komen wordt kwam,
maar dromen niet dram. ______

Schelden wordt schold,
maar melden niet mold. ______

Stinken wordt stonk,
maar hinken niet honk. ______

Geven wordt gaf,
maar beven niet baf. ______

Winnen wordt won,
maar pinnen niet pon. ______

Zwemmen wordt zwom,
maar klemmen niet klom. ______

Ja. Maar waarom?

Naar: Joke van Leeuwen, Waarom een buitenboordmotor eenzaam is. Stichting Ons Erfdeel vzw, 2005

2 Het gedicht eindigt met een vraag. Hieronder staat het antwoord. Kies de juiste woorden.

Alle eerste zinnetjes gaan over sterke / zwakke werkwoorden en

alle tweede zinnetjes gaan over sterke / zwakke werkwoorden.

Opdracht 6

Onderstreep in de tekst in elke zin het onderwerp. Bepaal daarna met behulp van het schema op bladzijde 272 hoe je het werkwoord moet schrijven. Tussen haakjes staat of het werkwoord in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet staan.

In Groenlo (worden - vt) ______________ een veldslag nagespeeld. Groenlo (lijken - vt) ______________ weer even een stadje uit 1627. De deelnemers (spelen - vt) ______________ samen *De Slag om Grolle* na. Ook (leven - vt) ______________ ze een paar dagen op dezelfde manier als 400 jaar geleden. De deelnemers (noemen - tt) ______________ zichzelf 're-enactors'. Een re-enactor (uitbeelden - tt) ______________ graag de geschiedenis ________. Hij (kleden - tt) ______________ zich als toen. Ook (gedragen - tt) ______________ hij zich zoals vroeger. In Groenlo (ontmoeten - vt) ______________ 1600 re-enactors elkaar. Zij (komen - vt) ______________ van over de hele wereld.

Naar: www.streekgids.nl, oktober 2017

Opdracht 7 ✱

De werkwoorden hieronder lijken heel erg op elkaar. Let goed op de ik-vorm om te bepalen hoe je de persoonsvorm schrijft. Alle zinnen moeten in de verleden tijd staan.

1 Het aantal truien (uitbreiden) *breidde* snel *uit*, omdat oma zo snel (breien) *breide*.

2 Het (misten) ______________ heel erg vanmorgen, zodat Sam de trein (missen) ______________.

3 De kinderen (spellen) ______________ de werkwoorden, terwijl de juf de tekeningen op het prikbord (spelden) ______________.

Ik kan/weet • de tegenwoordige en verleden tijd van de persoonsvorm goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Hoe hoort het eigenlijk?

Verkering uitmaken met een appje, iemand roasten, lange posts delen met iedereen in je vriendengroep: wat zijn de do's-and-don'ts online?

Bij deze praktijkopdracht interview je verschillende mensen over *nettiquette*: wat vinden mensen 'normaal' gedrag op internet en wat is wel of juist niet handig om online te delen? Hierover schrijf je een blogpost. Natuurlijk geef je ook je eigen mening: waar ligt bij jou de grens?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Spreken en gesprekken*: Informatie verzamelen

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan het verschil zien tussen hoofdzaken en bijzaken. 2F • Ik kan de hoofdgedachte van een tekst herkennen. 2F
Schrijven	• Ik kan een formulier invullen. 1F
Kijken en luisteren	• Ik weet hoe ik informatie moet selecteren. 2F
Spreken en gesprekken	• Ik kan informatie verzamelen door het houden van een interview. 2F • Ik kan doorvragen. 2F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst vinden. 2F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan hoofdletters, punten en vraagtekens gebruiken. 1F • Ik kan hoofdletters, dubbele punt en aanhalingstekens in citaten gebruiken. 3F • Ik kan komma's gebruiken. 3F
Taalverzorging spelling	• Ik kan de tegenwoordige en verleden tijd van de persoonsvorm goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 2

Vroeger

TAALWEETJES

Waar komen woorden vandaan?

Woorden ontstaan niet zomaar. Elk woord heeft zijn eigen geschiedenis. Een loodgieter wordt bijvoorbeeld niet voor niets *loodgieter* genoemd. Vroeger moest hij stroken lood gieten om lekkende buizen waterdicht te maken. Al giet de loodgieter geen lood meer, hij is nog steeds degene die de waterleiding repareert. Wat is volgens jou de geschiedenis van het woord *spijkerbroek*?

Schrijf het in steekwoorden op. ______________________________

____

Bekijk het filmpje over de spijkerbroek. Lijkt jouw antwoord op het verhaal uit het filmpje?

Vreemde hangmat

Verhalen achter woorden zijn niet altijd logisch. Het verhaal van de *hangmat* bijvoorbeeld: dat lijkt te gaan over een **mat** die tussen twee bomen **hangt**. Maar dat is niet zo. Ooit is de hangmat uit het Caribisch gebied naar het noorden gekomen. De echte naam was *amaca* en veranderde onderweg in *hamac*. In het Nederlands werd *hamac* al snel *hangmat*. Dat klinkt een stuk normaler!

Ontdek meer leuke woordverhalen in de quiz.

Verborgen geschiedenis

Bedrijfsnamen lijken soms net fantasiewoorden. Toch kan het zijn dat achter die namen een geschiedenis verborgen zit. Zo is ‘HEMA’ geen fantasiewoord, maar een afkorting van ‘**H**ollandsche **E**enheidsprijzen **M**aatschappij **A**msterdam’ en is ‘Haribo’ opgericht door **Ha**ns **Ri**egel uit **Bo**nn. Wat is het verhaal achter deze namen?

Aviko ______________________________

IKEA ______________________________

KING ______________________________

Max Factor ______________________________

Lezen

Je leert over tekstdoel en publiek.

Startopdracht Bekijk de advertentie. Voor wie is deze advertentie handig? ______________________________

____

Heeft uw hond een slechte adem?

Ga direct naar de dierenspeciaalzaak bij u in de buurt en koop DentaSTIX!
Uw hond en zijn huisgenoten zullen weer fris de dag doorkomen.

Niet goed, geld terug.

Theorie

video-uitleg

Tekstdoel en publiek

De schrijver van een tekst wil bij de lezer iets bereiken. De tekst die hij schrijft, heeft dus een doel. Hij wil bijvoorbeeld iets aan de lezer uitleggen.
Er zijn veel verschillende tekstdoelen. Bijvoorbeeld:

tekstdoel	***de schrijver wil***	***voorbeelden***
informeren	dat je ergens iets over te weten komt	nieuwsbericht, schoolboektekst
overtuigen	dat je dezelfde mening krijgt als hij	reactie op een website, brief in een krant (ingezonden brief)
overhalen, tot handelen aanzetten	dat je iets gaat doen	advertentie, uitnodiging
instrueren	uitleggen hoe iets moet	gebruiksaanwijzing, recept, handleiding
adviseren	je raad geven	folder (bijvoorbeeld van de apotheek)
amuseren	dat je je vermaakt	verhaal, strip, gedicht, mop

Om het tekstdoel te bereiken, moet de schrijver rekening houden met de groep waarvoor hij schrijft, het **publiek**. Aan het onderwerp, de bron, de lay-out en het taalgebruik kun je zien voor welk publiek de tekst bedoeld is.

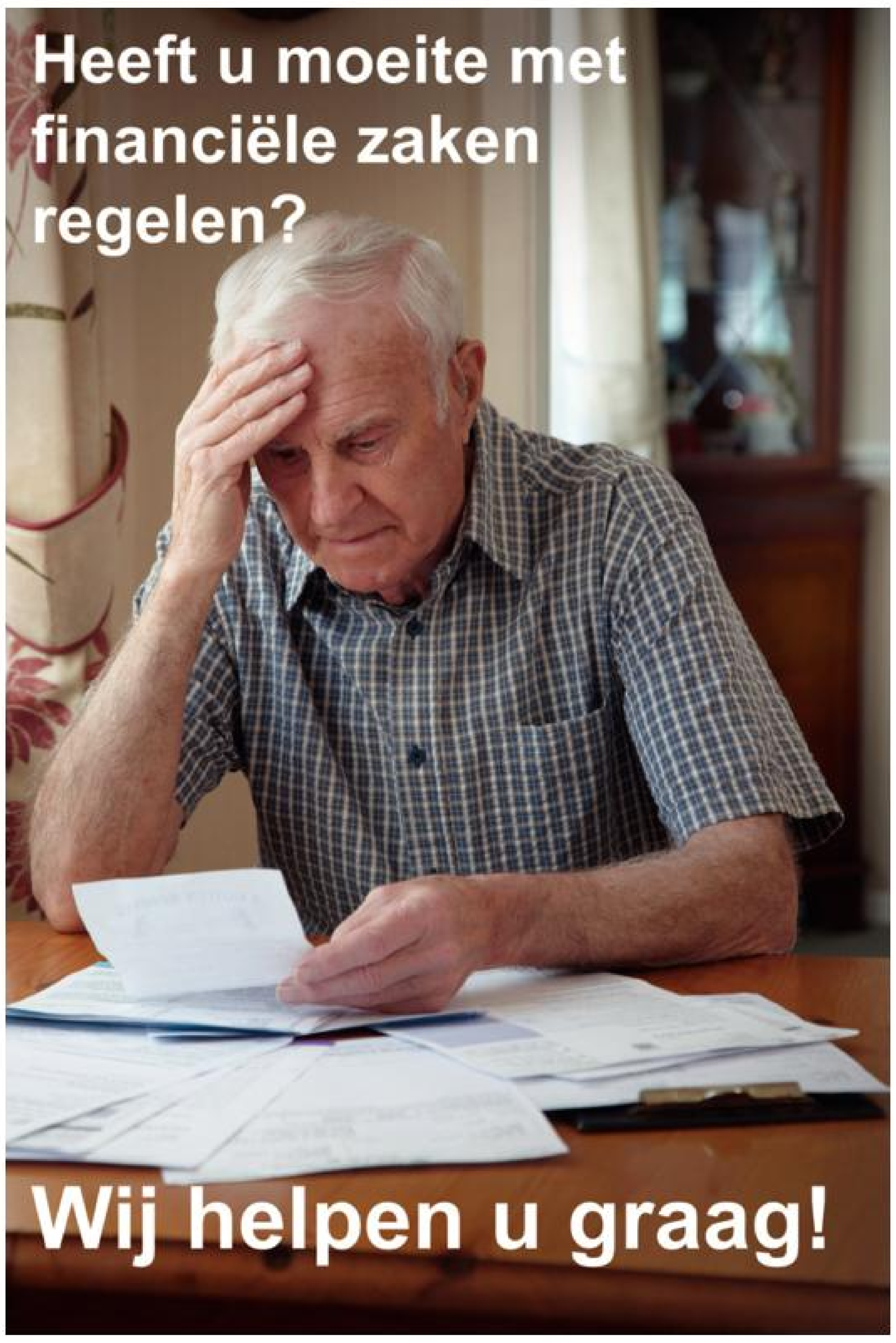
Opdracht 1

Bekijk de teksten.
Noteer het tekstdoel onder de teksten. Kies uit: *adviseren* / *amuseren* / *instrueren* / *informeren*. Kies elk doel één keer. Onderstreep onder het tekstdoel voor welk publiek de tekst bedoeld is.

tekstdoel: ______________________

kinderen / jongeren / volwassenen

tekstdoel: ______________________

jongeren / volwassenen / ouderen

tekstdoel: ______________________

publiek: kinderen van de basisschool / kinderen van de middelbare school

tekstdoel: ______________________

publiek: hobbykoks / obers

Opdracht 2

Bekijk tekst 1.

1 Waar zou tekst 1 volgens jou vandaan kunnen komen?
- ○ uit een krant
- ○ uit een folder
- ○ uit een leerboek

2 Is de titel van tekst 1 ook het onderwerp? ja / nee

Lees tekst 1 nu helemaal.

3 Hoe ontstaat stoom?

____

4 Er staan alleen feiten / meningen in tekst 1.

5 Het doel van tekst 1 is adviseren / amuseren / informeren.

6 Aan de bron, het onderwerp, de lay-out en het taalgebruik kun je zien voor welk publiek de tekst bedoeld is. Voor wie is tekst 1 geschreven?
- ○ voor leerlingen die over de geschiedenis van vervoer leren
- ○ voor ouderen die niets van geschiedenis afweten
- ○ voor volwassenen die een presentatie over stoom moeten geven

Tekst 1

Een stoommachine was heel groot en stevig.

Werken met stoom
In 1800 reisden de mensen met de trekschuit of met de koets. Zo'n reis duurde vaak lang. Dat veranderde toen de stoomtrein werd uitgevonden. Al eerder was er een **machine** bedacht die op stoom werkte. Met steenkolen werd in de **stoommachine** water aan de kook gebracht. Het water werd stoom en de stoom liet de machine werken. Met wielen eronder kon deze machine rijden. Zo ontstond de stoomtrein. De trein ging sneller dan de koets of de trekschuit. Om de trein te laten rijden, werden rails aangelegd. Zo'n baan van rails heet een **spoorweg**.

1 **Een handige uitvinding**
Deze man werkt als stoker op een stoomtrein. Wat doet

Naar: Wijzer! Geschiedenis 6. Noordhoff Uitgevers, Groningen

Opdracht 3

Lees tekst 2 helemaal.

1 Het taalgebruik van tekst 2 is modern / ouderwets.

2 Wat voor soort tekst is tekst 2?
- ○ een advertentie
- ○ een artikel
- ○ een uitnodiging

3 Wat wil de schrijver met zijn tekst bereiken? ____________________

____

4 Wat is het doel van tekst 2?
- ○ adviseren
- ○ overtuigen
- ○ tot handelen aanzetten

5 Wie zou deze kaart in 1961 waarschijnlijk hebben ontvangen?
- ○ een basisschoolleerling
- ○ een puber
- ○ een volwassene

Waaraan kun je dat zien? ____________________

Tekst 2

HET BESTUUR VAN V.V.V. "BAARNS BLOEI"
HEEFT HET GENOEGEN U UIT TE NODIGEN
TOT BIJWONING VAN DE OPENING VAN HET
NIEUWE VERKEERSHUIS TE BAARN,
OP ZATERDAG 2 DECEMBER 1961, TE 3 UUR,
DOOR DE BURGEMEESTER VAN BAARN,
Mr. F.J. van BEECK CALKOEN.

UW AANWEZIGHEID ZAL OP HOGE PRIJS
WORDEN GESTELD.

Opdracht 4

Bekijk en lees tekst 3.

1 Om het publiek van tekst 3 te bepalen, kun je op verschillende dingen letten. Wat past bij elkaar? Trek lijnen.

onderwerp	De opmaak is duidelijk en een beetje saai.
taalgebruik	De lezer wordt aangesproken met *u*.
bron	De tekst gaat over medicijnafval.
lay-out	De tekst is gemaakt door de gemeente Tynaarlo.

Het publiek van tekst 3 is dus kinderen / volwassenen die wel / geen medicijnen gebruiken.

2 De schrijver van tekst 3 maakt gebruik van grote letters. Noteer nog iets wat jou opvalt aan de lay-out van de tekst. ____________________

____

3 Waarom moet je het etiket van de medicijnverpakking verwijderen?
- ○ Anders kan iedereen zien welke medicijnen jij gebruikt.
- ○ Anders kunnen mensen jouw medicijnen stelen.
- ○ Anders worden papier (etiket) en plastic (verpakking) niet gescheiden.

4 Tekst 3 is een folder waarin wordt uitgelegd hoe je het best je medicijnverpakkingen kunt weggooien. Welke tekstdoelen heeft tekst 3?
- ○ raad geven en mening geven
- ○ raad geven en uitleggen hoe iets moet
- ○ uitleggen hoe iets moet en jezelf vermaken

Tekst 3

Opdracht 5

Bekijk en lees tekst 4.

1 Waar komt tekst 4 vandaan? uit de krant / van een website

2 Is tekst 4 een nieuwsbericht? ja / nee

3 Is tekst 4 door een journalist geschreven? ja / nee

4 Is tekst 4 een ingezonden brief? ja / nee

5 De schrijfster van tekst 4 is echt heel boos. Aan welke woorden kun je dat zien? Onderstreep ten minste drie woorden in de tekst.

6 Vul in. Kies uit: *argument – feit – mening*.

De lantaarnpalen in het buitengebied van de woonplaats van de schrijfster staan uit. Dat is een ______________________________. De schrijfster vindt dat ronduit belachelijk. Dat is haar ______________________________.
Ze vindt het belachelijk, omdat de gemeente wel veel geld uitgeeft aan een nieuw gemeentehuis en niet aan veiligheid. Dat is een

______________________________.

7 Wat is het doel van de schrijfster van tekst 4?
- ○ amuseren
- ○ informeren
- ○ overtuigen

8 Ik ben het eens / oneens met de schrijfster van tekst 4, omdat ______________________________

____.

Tekst 4

Brieven uit uw regio

Ook een brief of foto insturen? hc.lezers@ad.nl of postbus 650, 2500 AA Den Haag

▶ ***Bezuinigen op licht? Het is hier nu al donker!***
Ruim 2000 lantaarnpalen in de Westlandse buitengebieden blijven voortaan uit. Ik ben het absoluut niet eens met deze belachelijke bezuiniging. Ik ben een bewoner van het buitengebied en er branden nog maar zeven lantaarnpalen op onze laan. Deze is nu erg donker. Vorig jaar zijn alle lantaarnpalen vervangen en nu worden ze doodleuk uitgezet zonder dat wij hiervan op de hoogte zijn gesteld. We moesten het nota bene in de krant lezen. Het blijkt te gaan om een proef. Waarschijnlijk wordt alles weer teruggedraaid als er auto's het kanaal inrijden en kinderen van hun fiets worden gereden of als er een inbraakgolf plaatsvindt.
Deze bezuiniging is achterlijk en het besluit zal vast en zeker genomen zijn door iemand die zelf lekker in het centrum woont. En hoe kun je dit verkopen als het gezeur over het nieuwe gemeentehuis nog altijd doorgaat? Alleen het onderzoek daarvoor heeft al miljoenen gekost. Geen enkele bewoner zit te wachten op een nieuw gemeentehuis. Zeker niet als we met z'n allen in het donker zitten.
Wij willen geen nieuw stom gemeentehuis.
Wij willen licht op onze lanen!

Angelique van Zijl, Poeldijk

Naar: Algemeen Dagblad

Opdracht 6

Bekijk tekst 5.

1 Wat is het onderwerp van tekst 5?
- ○ de Antillen
- ○ vrolijkheid
- ○ WIC

Lees tekst 5 nu helemaal.

2 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

hebben zich gevestigd (al. 1)	afgepakt
ingenomen (al. 2)	jammer genoeg
producten (al. 3)	niet meer bestuurd door een ander land
onafhankelijk (al. 5)	spullen en etenswaren
helaas (al. 6)	zijn gaan wonen

3 Waarom wonen er veel Antillianen in Nederland?
- ○ Antillianen vinden Nederland mooier dan hun eigen land.
- ○ De Antillen en Nederland waren vroeger één land.
- ○ De WIC bracht ze naar Nederland.

4 Wat zijn koloniën? Haal je antwoord uit alinea 5.

____

5 De afbeelding bij tekst 5 geeft extra informatie / maakt de tekst alleen leuker, want ______________________________

6 Ik denk dat tekst 5 is geschreven voor jongeren / volwassenen, omdat

____

____.

7 Wat wil de schrijver van tekst 5?
- ○ dat je goed reisadvies krijgt over de Antillen
- ○ dat je jezelf vermaakt op de Antillen
- ○ dat je meer te weten komt over de Antillen

Het tekstdoel is dus adviseren / amuseren / informeren.

8 Wat is de hoofdgedachte van tekst 5?
- ○ De Antillen zijn ontdekt door de Spanjaarden die koffie, thee en tabak verbouwden op de aangelegde plantages.
- ○ De Antilliaanse cultuur is heel vrolijk, omdat de hartelijke mensen van muziek houden en het weer er meestal zonnig is.
- ○ De Antilliaanse eilanden werden vroeger bestuurd door Nederland, maar zijn nu onafhankelijk en hebben een eigen cultuur.
- ○ De WIC trok met schepen de wereld rond om te handelen in allerlei producten en later ook in mensen.

Tekst 5

De (Nederlandse) Antillen

[1] In Nederland wonen veel Antilliaanse mensen. Zij zijn niet naar Nederland gekomen, omdat ze de Noordzee zo mooi vinden. Of omdat ze dol zijn op middelmatige temperaturen. Nee, de meeste Antillianen hebben zich in Nederland gevestigd, omdat we vroeger één land waren.

[2] Het begon allemaal in de 15e eeuw. Toen werden de Antillen ontdekt door beroemde zeevaarders, zoals Columbus. Veel eilanden werden ingenomen door de Spanjaarden. Zij legden er plantages aan om bijvoorbeeld koffie, thee en tabak te verbouwen.

West Indische Compagnie

[3] Nederland had ook interesse in de Antillen. De eilanden Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Maarten en Sint Eustatius werden in 1634 veroverd door de West Indische Compagnie (WIC). Dit was een Nederlands handelsbedrijf. De WIC trok met schepen de wereld rond om te handelen in allerlei producten en later ook in mensen.

[4] De WIC maakte mensen tot slaaf en bracht ze van Afrika naar Curaçao. Daar werden de slaven verhandeld op markten. Ze moesten werken op de Antilliaanse eilanden en in Suriname. In 1863 werd de slavernij in Nederland afgeschaft.

Onafhankelijk

[5] De Nederlandse Antillen en Suriname waren lang koloniën. Nederland bestuurde deze landen vele jaren. In 1975 werd Suriname onafhankelijk en in 1986 volgde Aruba. In 2006 werden ook Curaçao en Sint Maarten zelfstandige landen. Toch zijn deze Antilliaanse eilanden nog steeds landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. We hebben dus allemaal dezelfde koning. De overige eilanden van de Antillen zijn bijzondere gemeentes van Nederland.

Zonnig en vrolijk

[6] Het verleden van de Antillen heeft dus helaas een sombere kant. Toch is de cultuur van de Antillianen absoluut vrolijk te noemen. De huizen hebben prachtige kleuren en het weer is meestal zonnig. Het zand is wit en de zee azuurblauw. Een leven zonder muziek en dans is voor veel Antillianen ondenkbaar. Er wordt veel gefeest met traditionele dans en speciale muziekinstrumenten. De hartelijkheid waarmee toeristen worden ontvangen op de eilanden, lokt jaarlijks tienduizenden vakantiegangers.

Naar: Start!krant, november 2017

Opdracht

7 ✱

Werk samen met een klasgenoot.

1. Zoek vier verschillende teksten die allemaal een ander tekstdoel hebben. Kies uit: *adviseren – amuseren – informeren – instrueren – overhalen – overtuigen.*
2. Laat je klasgenoot bepalen welk tekstdoel de teksten hebben. Vergelijk jullie antwoorden. Bespreek de verschillen als die er zijn.
3. Bekijk jullie teksten nu samen. Bekijk de bron, de lay-out, het onderwerp en het taalgebruik. Bepaal samen voor welk publiek de teksten zijn geschreven. Kies uit: *kinderen – jongeren – volwassenen*. Waaraan kunnen jullie dat zien?

Ik kan/weet

- bepalen wat het tekstdoel is. 2F
- aan een tekst zien voor welk publiek hij bedoeld is.

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een zakelijke e-mail schrijven.

Startopdracht

Lees de tekst hiernaast. Het is het slot van een beleefde e-mail.

De woorden zijn woorden van vroeger. Die gebruik je nu niet meer.
Wat zou jij schrijven?

____

____

____

____

Theorie

video-uitleg

Een zakelijke e-mail schrijven

Als je iets wilt vragen of meedelen aan iemand die je niet kent, kun je een **zakelijke e-mail** schrijven. Een zakelijke e-mail stuur je naar personen, bedrijven of organisaties. Je kunt bijvoorbeeld een e-mail sturen, als je een klacht hebt over een bestelling, als je een abonnement wilt opzeggen of als je informatie wilt voor een werkstuk.

Zo schrijf je een zakelijke e-mail
Inhoud
- Leg in de inleiding uit waarom je de e-mail schrijft. Dat noem je de **aanleiding**. Vertel als dat nodig is, ook wie je bent.
- Geef in het middenstuk meer informatie of stel je vragen. Soms stuur je een bijlage mee, zoals de rekening van een bestelling of een ingevuld formulier. Noem deze bijlage dan ook in je tekst.
- Spreek in het slot een wens of verwachting uit, bijvoorbeeld:
  – *Ik hoop snel een antwoord van u te krijgen.*

Vorm
- Vul altijd de onderwerpregel in. Daarin zet je kort en duidelijk waarover je e-mail gaat.
- Begin met een beleefde aanhef, bijvoorbeeld *Geachte heer of mevrouw,* of *Geachte mevrouw Meppelink,*. Na de aanhef gebruik je een komma. Begin wel de eerste alinea met een hoofdletter.
- Gebruik witregels tussen alle onderdelen van de e-mail.
- Spreek de ander aan met 'u' en gebruik beleefde taal.
- Sluit af met een beleefde groet, gevolgd door een komma. Zet daaronder je voor- en achternaam. Bijvoorbeeld:
  – *Met vriendelijke groet,*
  Jay van Vleuten
- Zet onder je naam, alleen als dat nodig is, je adres en/of telefoonnummer.

Bekijk voordat je de opdrachten maakt, het voorbeeld van een zakelijke e-mail op bladzijde 270.

Opdracht 1

Schrijf de woorden of zinnen over in de juiste kolom. Als je het goed doet, krijg je twee korte e-mails.

a Hai Liz,
b Bedankt voor je mailtje.
c Fijn dat u me uitnodigt voor uw afscheid.
d Natuurlijk kom ik feesten.
e Tot zaterdag!
f Met vriendelijke groet,
g Maxim

a Geachte mevrouw Zwiers,
b Hartelijk bedankt voor uw e-mail.
c Wat tof dat jij een Halloweenparty geeft.
d Ik kom graag.
e Zie je zaterdag!
f Liefs,
g Maxim Brummen

persoonlijke e-mail

Aan liz-love@hotmail.nl
Onderwerp Feestje

a ______________________
b ______________________
____
c ______________________
____
d ______________________
e ______________________
f ______________________
g ______________________

zakelijke e-mail

Aan k.zwiers@gmail.com
Onderwerp Uitnodiging

a ______________________
b ______________________
____
c ______________________
____
d ______________________
e ______________________
f ______________________
g ______________________

Opdracht 2

Sarah en Joël hebben allebei een e-mail geschreven naar het Nationaal Onderwijsmuseum. Vergelijk de e-mails op de volgende bladzijde.

1 Wie heeft de beste aanhef gebruikt? Sarah / Joël
2 Wie heeft de beste inleiding geschreven? Sarah / Joël
3 Wie heeft het beste slot geschreven? Sarah / Joël
4 Wie heeft de beste groet gebruikt? Sarah / Joël
5 Welke e-mail is het beleefdst? Sarah / Joël
6 Boven de mails moet nog een onderwerpregel staan. Wat zou jij op die onderwerpregel schrijven?

____

Geachte heer of mevrouw,

Mijn naam is Sarah Detmer. Voor school moet ik een presentatie houden over vroeger. Ik heb een paar vragen.

Hoeveel kinderen zaten er in vroeger in een klas? In hoeveel vakken deed je examen? Tot hoe laat ging je naar school? Welke straffen deelden de docenten uit? Ik zou het leuk vinden om een folder over het Onderwijsmuseum aan de klas uit te delen. Zou u mij 20 folders willen sturen?

Alvast hartelijk bedankt voor de moeite.

MVG,
Sarah Detmer
Steynlaan 35
3701 EB Zeist

Beste meneer,

Mijn naam is Joël Ridder en ik zit in klas 3 vmbo. Wij moeten voor school een presentatie houden over vroeger. Het stukje dat ik moet doen gaat over onderwijs. Daarover heb ik een paar vragen.

Hoeveel kinderen zaten er in vroeger in een klas? In hoeveel vakken deed je examen? Tot hoe laat ging je naar school? Welke straffen deelden de docenten uit? Kun je me ook 20 folders sturen om uit te delen?

Ik wil zo snel mogelijk de folders hebben en antwoord op mijn vragen.

Met vriendelijke groet,
Joël Ridder
Voorstraat 100
3512 AV Utrecht

Opdracht 3

Floortje heeft een zakelijke e-mail verstuurd met een klacht over haar pas gekochte winterjas.

1 Lees en controleer de e-mail van Floortje. Kies ja of nee.

1 De e-mail heeft een inleiding, middenstuk en slot. ja / nee
2 Floortje legt uit waarom ze de e-mail stuurt. ja / nee
3 In het slot staat wat Floortje verwacht. ja / nee
4 Floortjes taalgebruik is beleefd. ja / nee
5 De onderwerpregel is kort en duidelijk ja / nee
6 De aanhef is beleefd. ja / nee
7 Floortje spreekt de ander aan met ‘u’ ja / nee
8 Er zijn witregels gebruikt. ja / nee

9 De groet is beleefd. ja / nee

10 Floortje sluit af met haar voor- en achternaam. ja / nee

Aan klacht@monga.nl
Onderwerp Kapotte winterjas

Dag,

In oktober heb ik bij jullie een knalrode puffer jacket gekocht van € 249,95. Nou zitten er al gaatjes in de stof waar dons uitkomt. Dat is toch belachelijk. Ik wil een nieuwe en een beetje snel ook!!!!!!!

Groetjes,
Floortje

2 Herschrijf Floortjes e-mail tot een goede zakelijke e-mail. Gebruik hierbij je antwoorden op vraag 1.

Aan klacht@monga.nl
Onderwerp Kapotte winterjas

Opdracht 4

In jouw woonplaats wordt veel graffiti gespoten. Sommige mensen vinden dat alles moet worden schoongemaakt. 'Graffiti is gewoon geklad op muren', zegt een wethouder in de krant. 'Nee, het is kunst', zegt graffitispuiter Bears. Omdat de meningen nogal verschillen, wil de krant foto's plaatsen van graffiti. Onder de foto komt de mening van de inzender.

Je stuurt een e-mail met foto naar graffiti-indestad@nieuws.nl

1 Wat zet je in de onderwerpregel?

2 Schrijf de inleiding van deze e-mail. Leg uit wie je bent en wat de aanleiding is.

3 Kies de foto die je als bijlage mee gaat sturen.

○

○

4 Schrijf het middenstuk. Zet daar in elk geval in:
- een beschrijving van wat op de foto te zien is.
- de uitleg waarom graffiti moet blijven of weg moet
- de meegestuurde bijlage

Opdracht 5

Voor het schoolproject *Oorlogstijd* moet je in groepjes een deelonderwerp bestuderen en daarover informatie geven op de presentatiedag. Jouw groepje heeft gekozen voor *Onderduiken*. Jullie willen op die dag ook een medewerker van het Anne Frank Museum iets laten vertellen over dit onderwerp.

Jij schrijft een e-mail naar het museum om iemand uit te nodigen. Je wilt graag zo snel mogelijk weten of het mogelijk is dat er iemand komt. Ook wil je weten wie de reiskosten betaalt: het museum of de school.

1 Schrijf op een kladblaadje een zakelijke e-mail naar info@annefrankmuseum.nl.

- inleiding:
  - Leg uit wie je bent en vertel op welke school je zit.
  - Zeg wat de aanleiding is voor je e-mail.
- middenstuk:
  - Stel de vraag over het schoolbezoek.
  - Noem een bezoekdatum en een tijdstip.
  - Vertel wat het schooladres en telefoonnummer is.
  - Vraag naar de reiskosten.
- slot:
  - Sluit je e-mail af met de wens snel antwoord te krijgen.

2 Zet een passende aanhef boven je e-mail.
3 Noteer onder de slotzin een groet en je naam.
4 Ruil je e-mail met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.
5 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de e-mail in het net hieronder.
6 Vul *Aan* en *Onderwerp* in.

Aan ______________________________

Onderwerp ______________________________

____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____
____

Ik kan/weet	• een nette zakelijke e-mail schrijven. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over feedback krijgen.

Startopdracht Bekijk de afbeeldingen.

Vul aan: Als iemand dit tegen mij zou zeggen, zou mijn reactie lijken op de

reactie op de eerste / tweede afbeelding, omdat ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Feedback krijgen

De reacties die je van anderen krijgt op jouw gedrag of prestaties, noem je feedback. Feedback kan positief zijn ('Wat heb je dat goed gedaan.') of negatief ('Ik vind het vervelend dat je altijd te laat komt.'). Iemand persoonlijk aanvallen of schelden heeft niets met feedback te maken. Feedback is altijd bedoeld om de ander te helpen.

Door te letten op wat mensen zeggen en doen, merk je hoe ze soms verkeerd reageren als ze feedback krijgen. Bijvoorbeeld:

fout	*goed*
direct tegenspreken	de ander uit laten spreken
boos worden	rustig blijven
niets (meer) zeggen	nadenken voordat je reageert, doorvragen
de ander niet (meer) aankijken	de ander geïnteresseerd aankijken

Opdracht 1

1 Lees eerst de zinnen. Bekijk dan het fragment en kruis aan of de zinnen juist of onjuist zijn. De zinnen gaan over de mevrouw in het roze shirt.

	juist	onjuist
De mevrouw laat de ander uitspreken.	○	○
De mevrouw blijft rustig.	○	○
De mevrouw denkt na voordat ze reageert.	○	○
De mevrouw vraagt door.	○	○
De mevrouw kijkt de ander geïnteresseerd aan.	○	○

2 Kies het juiste antwoord: Dit fragment is een voorbeeld van fout / goed reageren op feedback.

Opdracht 2

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Johan en zijn baas praten over Henk. Dat is een collega van Johan. Welke feedback wil Johan aan Henk geven? ______________________

____

2 Johan oefent het gesprek met zijn baas. Die speelt dat hij Henk is. Kies het juiste woord en vul de zin aan met twee dingen die in de theorie staan:

De baas reageert goed / fout op de feedback, want hij 1. ______________________

______________________ en 2. ______________________

______________________.

3 De echte Henk reageert goed / fout op de feedback, want hij ______________________

______________________.

Opdracht 3

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat doet Diaphane fout volgens haar baas Marco? ______________________

____

2 Kies het juiste antwoord: Diaphane laat Marco rustig uitspreken / spreekt Marco direct tegen.

3 Marco legt wel / niet aan Diaphane uit waarom hij het niet goed vindt wat ze doet.

4 Diaphane legt wel / niet aan Marco uit waarom ze niet wil doen wat hij zegt.

5 Stel je voor dat Diaphane rustig was gebleven en had uitgelegd dat ze zich zorgen maakte om haar zieke kinderen en dat ze alleen vandaag heel graag haar mobiele telefoon in haar zak zou willen hebben. Had Marco dan anders gereageerd, denk je? Ja / Nee, want ______________________

____

______________________.

Ik kan/weet
- hoe ik op feedback moet reageren. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert feedback geven en krijgen.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. Het meisje heeft op school uitleg gekregen hoe ze zelf haar veters kan strikken.

Ze kan wel / niet goed omgaan met de aanwijzingen van

haar juf. Dat denk ik, omdat ______________________

____.

Theorie

video-uitleg

Feedback geven en krijgen

Als je iemand feedback geeft, vertel je wat hij goed doet of hoe hij iets de volgende keer beter kan doen. Als iemand jou positieve feedback geeft, ben je daar blij mee. Maar als iemand je vertelt wat je beter kunt doen, is het vaak moeilijk om daar goed op te reageren.

Zo geef je feedback

- Leg uit op welk gedrag jij feedback geeft. Vind je dat iets beter kan? Leg dan uit wat er volgens jou beter kan. Bijvoorbeeld:
  - *Ik vind het jammer dat je de inleiding van ons werkstuk kwijt bent, want nu kunnen we het niet op tijd inleveren. Je kunt je werk de volgende keer beter in de cloud bewaren.*
- Spreek vanuit jezelf. Dus niet: *Jij luistert nooit naar mij.* Maar: *Ik zou graag willen dat je naar mij luistert.*
- Blijf positief en vriendelijk. Dus niet: *Wat ben jij een sukkel! Je had die kaartjes op tijd moeten bestellen.* Maar: *Ik vind dat je zulke kaartjes beter een week van tevoren kunt bestellen.*

Zo reageer je als je feedback krijgt

- Luister goed naar de feedback. Laat de ander uitspreken.
- Vraag om uitleg of om een voorbeeld als je iets niet begrijpt.
- Zeg wat je van de feedback vindt. Ben je het ermee eens? Laat de ander weten wat je, als dat nodig is, de volgende keer anders gaat doen. Ben je het er niet mee eens? Word niet boos, maar leg uit waarom je het er niet mee eens bent.

Opdracht 1

Noteer de zinnen op een positieve en vriendelijke manier.

1 Jij komt ook echt altijd te laat.

Ik zou het fijn vinden als jij voortaan eerder vertrekt, zodat je op tijd komt.

2 Ik heb in mijn leven nog nooit zo'n lelijke tekening gezien.

Volgens mij ____.

3 Wat een negatieve houding heb jij toch!

Ik vind ____.

Opdracht 2

1 Noteer de cijfers 1 tot en met 6 voor de verschillende soorten feedback.
1 = makkelijk om te krijgen 6 = moeilijk om te krijgen

____ feedback over je uiterlijk
____ feedback over je spreekbeurt
____ feedback over je familie
____ feedback over de sport die je beoefent
____ feedback over je persoonlijkheid
____ feedback over iets waar je niet goed in bent

2 Waarom vind je het makkelijk om feedback te krijgen over jouw nummer 1? ____________

3 Waarom vind je het moeilijk om feedback te krijgen over jouw nummer 6? ____________

Opdracht 3

Stel dat een klasgenoot jou de feedback hieronder heeft gegeven. Reageer op de feedback. Je mag het ermee eens of oneens zijn.

1 Je besteedt ’s ochtends echt veel te veel tijd aan je uiterlijk.

Reactie: *Je hebt eigenlijk wel gelijk. Ik zet mijn wekker voortaan een kwartiertje later, omdat het allemaal best wat minder kan.*

2 Je rapport zou veel mooier zijn als je meer tijd in je huiswerk zou steken.

Reactie: ____________

3 Wat heb jij een naar ochtendhumeur. Je bent zo chagrijnig in de morgen.

Reactie: ____________

Opdracht 4

Lees situatie A en situatie B.
Situatie A: Jouw klasgenoot is klassenvertegenwoordiger, maar niet zo’n goede. Hij spreekt vaak negatief over jullie klas en hij komt afspraken niet na. Je vindt dat het tijd is voor een andere klassenvertegenwoordiger.
Situatie B: Jouw klasgenoot heeft een presentatie gehouden over Nederland. Er werden vooral negatieve dingen genoemd. Het landschap zou lelijk zijn en Nederland zou het saaiste land ter wereld zijn. Je bent er boos om en je bent het absoluut oneens met je klasgenoot.

1 Vorm een tweetal en geef elkaar om de beurt feedback. Spreek af wie bij welke situatie feedback geeft en wie feedback krijgt.

2 Bespreek na elk gesprek deze vragen over feedback geven en krijgen.

feedback geven	feedback krijgen
– Probeerde je om iets positiefs te zeggen? – Sprak je vanuit jezelf (volgens mij, ik vind)? – Benoemde je eerst wat je zag en daarna wat beter kon? – Sprak je op een vriendelijke toon? – Hoe vond je het om feedback te geven?	– Liet je je klasgenoot uitspreken? – Luisterde je goed naar je klasgenoot? – Heb je gezegd wat je vond van de feedback die je kreeg? – Heb je gezegd wat je met de feedback gaat doen? – Hoe vond je het om feedback te krijgen?

Ik kan/weet • feedback geven en op feedback reageren.

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over officieel taalgebruik.

Startopdracht Bekijk de afbeelding. Wat denk jij dat het meisje volgens de agent moet doen?

Theorie

video-uitleg

Wat staat er: officieel taalgebruik

In officiële brieven, formulieren en teksten worden vaak moeilijke woorden gebruikt die deftig klinken.
Lees zo'n tekst goed. Kijk of je snapt wat de schrijver wil zeggen: welke informatie wil hij geven, wat wil hij van mij, wat moet ik doen? Als de betekenis van een moeilijk woord nodig is om de tekst te begrijpen, zoek je dat woord op in een (online)woordenboek. Bijvoorbeeld:
– *Wanneer u telefonisch contact opneemt met het reparatiecentrum, dient u onze factuur erbij te houden.*
Het woord *factuur* is belangrijk, dus dat zoek je op: *factuur = rekening*.
De schrijver bedoelt dus:
– *Als je het reparatiecentrum belt, moet je de rekening erbij houden.*

Opdracht 1

1 Je bent vergeten in te checken en zit al in de trein. Je zoekt snel op wat je moet doen. Lees tekst 1.

1 Wat kun je dus nu het best meteen gaan doen?

2 Wat gebeurt er als je dat niet doet?

2 Je hebt een vriend een kaartje gestuurd. Je hebt alleen zijn adres en een kort berichtje op de kaart gezet. Je bent vergeten een postzegel te plakken. Je zoekt op wat er nu gebeurt. Lees tekst 2.

1 Krijgt je vriend de kaart? ja / nee

2 Wie moet de postzegel betalen?

Tekst 1

Wat te doen als u vergeet in te checken

Indien u ontdekt dat u vergat in te checken en al in de trein zit, dient u zich onmiddellijk bij de conducteur te melden. Doet u dat niet, dan zal de conducteur u een kaartje verkopen en daarbij de wettelijke verhoging in rekening brengen ten bedrage van € 50.

Tekst 2

Ik ben vergeten om een postzegel te plakken

Geen zorg, we bezorgen uw poststuk gewoon bij de ontvanger. Staat uw adres op het poststuk? Dan krijgt u van ons een kaartje met het verzoek om het ontbrekende bedrag aan postzegels te betalen. Ontbreekt uw adres? Dan vragen we de ontvanger om te betalen.

Opdracht

2

Lees tekst 3.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

regelmatig (al. 1)	beleven, meemaken
plaatsvond (al. 2)	gebeurde
behoorlijk (al. 3)	nogal
ervaren (al. 4)	op de plek zelf
ter plaatse (al. 4)	vaak

2 Volgens alinea 1 is de geschiedenis van Hugo de Groot een *historisch* verhaal. Vul in: Hugo leefde in de __________ eeuw. Een historisch verhaal speelt dus in het verleden / nu / in de toekomst.

3 In alinea 2 staat het woord *locatie*. Onderstreep in de eerste zin van alinea 2 een synoniem van dat woord.

4 In alinea 4 staat het woord *actueel*. De betekenis van dat woord kun je halen uit de zin erna. Wat betekent *actueel*?
- ○ op dit moment belangrijk
- ○ vroeger heel belangrijk

5 In alinea 4 staat het woord *opvatting*. Onderstreep in dezelfde zin een synoniem van dat woord.

6 In de laatste zin van alinea 4 staat het woord *activeren*. Het woord *activiteit* heb je gehad. Kies het juiste antwoord: *activeren* betekent: zorgen dat iemand iets / niets doet.

7 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst op de volgende bladzijde een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
__________	anders is dan
__________	dat betekent niet
__________	heel goede
__________	hoe belangrijk het is, waarde

______________________	mening
______________________	naar een andere plaats gebracht
______________________	op dit moment belangrijk
______________________	plaats, plek
______________________	proberen
______________________	reden, waardoor het komt
______________________	ruzie
______________________	wat te maken heeft met gebeurtenissen uit het verleden
______________________	zorgen dat iemand iets doet, aansporen

Tekst 3

Een escaperoom op Slot Loevestein

[1] De ontsnapping van Hugo de Groot uit Slot Loevestein is één van de spannendste historische verhalen uit de Nederlandse geschiedenis. Hugo de Groot leefde in de 17e eeuw. Hij was een belangrijke politicus en geleerde. Hij was het niet eens met de politiek van Prins Maurits, die het land bestuurde. Dat liet hij duidelijk merken. Toen de mannen ook nog een conflict kregen over het geloof, was dat voor Prins Maurits de aanleiding om Hugo de Groot voor de rest van zijn leven gevangen te zetten in Slot Loevestein. Hugo mocht in zijn cel wel studeren. Daarom werden er regelmatig stapels boeken gebracht, die in boekenkisten werden vervoerd.
In 1621 kroop hij zelf in een kist. Zijn bewakers brachten de kist naar Gorinchem, Hugo kroop eruit en vluchtte.

[2] Op de plaats waar deze beroemdste gevangenisontsnapping uit de Nederlandse geschiedenis plaatsvond, is in 2017 een escaperoom gebouwd. Een betere locatie is haast niet denkbaar. In de duistere ruimtes van het middeleeuwse kasteel moeten bezoekers binnen een bepaalde tijd raadsels en puzzels oplossen om te ontsnappen uit de cel. Nu kan iedereen dus zelf een poging doen om uit Slot Loevestein te ontsnappen.

[3] Slot Loevestein is dé perfecte plek om een escaperoom te openen, vinden de makers van Epic Escape Waalwijk. 'Het verhaal kent iedereen', vertelt een van de bedenkers, Roy Monden. 'Hugo de Groot ontsnapt, maar dat wil niet zeggen dat onze deelnemers ook weg komen uit Slot Loevestein. Ik denk zelfs dat niet iedereen het haalt.' De bouwers hadden behoorlijk wat vrijheid om los te gaan in het kasteel, maar spijkers rammen of schroeven draaien in de middeleeuwse muren was ten strengste verboden.

[4] Slot Loevestein gebruikt het populaire spel ook om het belang van vrijheid van meningsuiting te laten zien. Directeur Len Stijns: 'Het onderwerp 'vrijheid van meningsuiting' is al een aantal jaren heel actueel. We zien vaak berichten in het nieuws die gaan over mensen die in de problemen komen omdat ze hun mening geven. Met de escaperoom willen we bezoekers van deze tijd, zowel jong als oud, laten ervaren wat het betekent om opgesloten te worden omdat je een eigen mening hebt. Een mening die misschien afwijkt van de opvatting van een ander, maar daarmee niet fout of goed is. Daarnaast willen wij ook mensen activeren om naar Loevestein te komen om de geschiedenis ter plaatse zelf te beleven.'

Naar: www.slotloevestein.nl en www.omroepbabant.nl, op 3 november 2017

Opdracht 3

Welke krantenkop uit de rechterrij past <u>het best</u> bij de woorden uit de linkerrij? Trek lijnen.

een actueel onderwerp	Burgemeester oneens met caféhouders
een afwijkende opvatting	Boek over moord op Willem van Oranje krijgt prijs
een historische gebeurtenis	Restaurant in top van Eiffeltoren geopend
een perfecte locatie	Voetbal steeds vaker ook een meisjessport
een actieve bezigheid	Vandaag verkiezingen in Duitsland

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 **vervoerd** We hebben een aanhanger gehuurd om de spullen te ______________.

2 **actueel** In de krant staan berichten over ______________ onderwerpen.

3 **afwijkt** Je mag niet ______________ van de regels van het spel.

4 **een poging doen** Jesse heeft wel honderd keer ______________ om een goede koprol te maken.

5 **belang** De leerlingenraad moet zorgen voor de ______________ van alle leerlingen.

6 **bedreiging** Grote bosbranden ______________ natuurgebieden in Spanje.

7 **gesignaleerd** Buurtbewoners ______________ steeds vaker bergen afval naast de vuilcontainer.

Opdracht 5

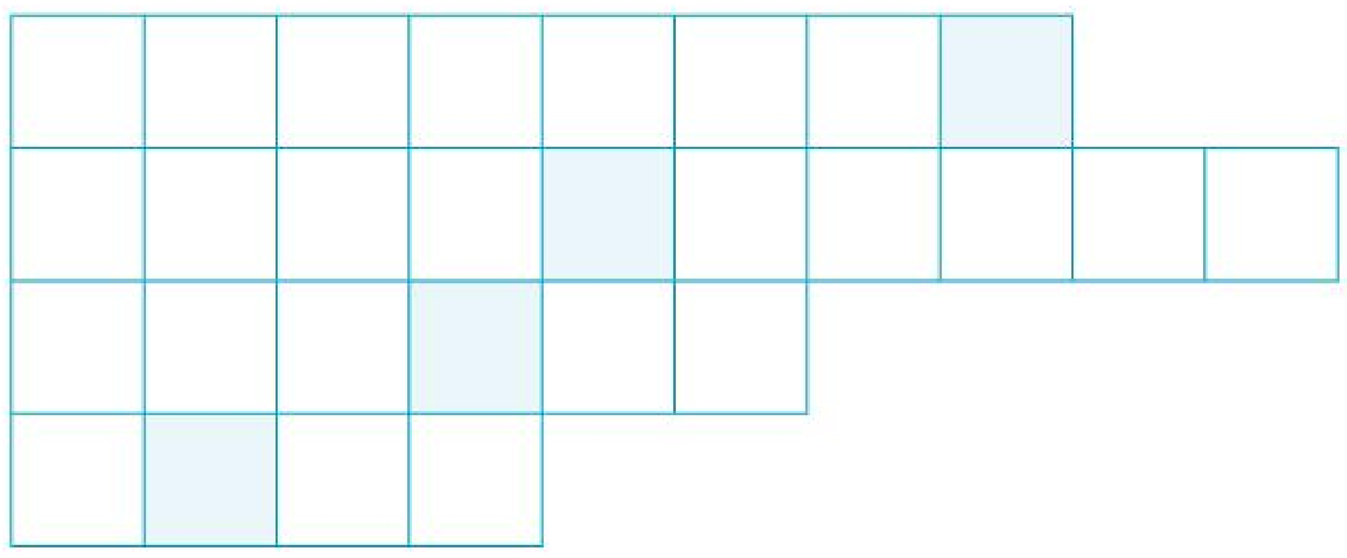
1 Welk woord past op de stippeltjes? Vul dat woord in de puzzel in. De *ij* telt als twee letters (*i* en *j*).

dat wil zeggen = dat …

belang = hoe … het is

afwijken van = … zijn dan

activeren = zorgen dat iemand iets …

2 Welk woord dat ongeveer hetzelfde betekent als *vroeger* kun je maken met de letters in de gekleurde vakjes? ______________

Opdracht 6

Agent Wietses heeft een verslag geschreven, maar hij gebruikt te veel officiële woorden. Schrijf een beter leesbaar verslag. Vervang in ieder geval de onderstreepte woorden door makkelijker woorden.

Verslag agent Wietses

We kregen een <u>melding</u> dat we <u>met spoed</u> naar de Tessaweg moesten gaan. <u>Ter plaatse</u> hebben we een man in de gracht <u>aangetroffen</u>. Het volgende <u>had plaatsgevonden</u>:
Er was een <u>conflict</u> tussen twee mannen. De <u>aanleiding</u> daarvoor was de <u>locatie</u> waar ze allebei hun auto wilden parkeren. De mannen hadden een verschillende <u>opvatting</u> over wie er het eerst was, waarna de ene man <u>een poging deed</u> de ander in de gracht te <u>werpen</u>.

Verslag agent Wietses

Opdracht 7

In de rijtjes betekenen steeds drie woorden ongeveer hetzelfde. Onderstreep het woord dat er niet bij hoort.

1 gesignaleerd – gezien – opgemerkt – verstopt
2 fors – groot – stevig – verzwakt
3 absoluut – beslist – misschien – zeker
4 beleven – ervaren – meemaken – vaststellen
5 hinderlijk – lastig – verplicht – vervelend

Uitdrukkingen

Opdracht 8

Vul het juiste woord in de uitdrukking in. Kies uit: *handen – ogen – strepen – tanden – wolken – zeilen.*

alles doen om iets te laten lukken	alle ______ bijzetten
heel goed rondkijken	je ______ goed de kost geven
het heel druk hebben	______ tekort komen
niet weten hoe je moet reageren	met je mond vol ______ staan
ontzettend blij zijn	in de ______ zijn
volhouden dat je gelijk hebt	op je ______ staan

Opdracht 9

Trek lijnen tussen de uitdrukking en de juiste betekenis. Gebruik een (online)woordenboek als je het niet zeker weet. Zoek dan bij het onderstreepte woord.

dat is het ei van Columbus	problemen uit je verleden oplossen en opnieuw beginnen
er is niets nieuws onder de zon	over dingen beginnen die al uitgepraat zijn
het zinkende schip verlaten	weggaan als je merkt dat het slecht gaat
niet van gisteren zijn	er gebeurt niets nieuws
oude koeien uit de sloot halen	dat is een eenvoudige oplossing die nog niemand had bedacht
schoon schip maken	slim zijn

Opdracht 10

Welke uitdrukking uit opdracht 9 past bij de afbeelding? Noteer ook de betekenis.

Uitdrukking: ______

______

______

______

______

Betekenis: ______

______

______

______

______

Ik kan/weet

- de betekenis van onbekende, officiële woorden in de tekst of een woordenboek vinden. 1F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over samengestelde zinnen.

Startopdracht

Bekijk de poster en vul de zin aan.

Op de poster staat één zin / staan meer zinnen,

want ______________________________

____

______________________________.

Theorie

video-uitleg

Samengestelde zinnen

In elke zin staat een persoonsvorm. Zinnen met twee of meer persoonsvormen noem je **samengestelde zinnen**. Bij elke persoonsvorm hoort een onderwerp.

Met een voegwoord, zoals *maar*, *omdat* of *want*, kun je van twee korte zinnen een samengestelde zin maken:
– *Jelmer fietst naar huis. Robbert neemt de bus.*
– *Jelmer fietst naar huis,* maar *Robbert neemt de bus.*

Soms verandert de volgorde van de woorden in het tweede deel van de zin. Bijvoorbeeld:
– *Daan koopt een nieuwe telefoon. Zijn oude is kapot.*
– *Daan koopt een nieuwe telefoon,* omdat *zijn oude kapot is.*

In een samengestelde zin kunnen naast de persoonsvormen nog meer werkwoorden staan. Bijvoorbeeld:

– De	fietser	wil	graag	doorrijden,	maar	de	weg	is	geblokkeerd.
		pv		geen pv				p v	geen pv

Zo vind je de persoonsvormen en onderwerpen in een samengestelde zin
- Zet de zin in een andere tijd. Je maakt van de tegenwoordige tijd verleden tijd, of andersom. De werkwoorden die veranderen, zijn persoonsvormen. Bijvoorbeeld:
  – *Yilmaz bewaart alle leuke mails, zodat hij die later nog eens door kan lezen.* →
  – *Yilmaz bewaarde alle leuke mails, zodat hij die later nog eens door kon lezen.*
- Stel bij elke persoonsvorm de vraag: wie/wat + pv? Het antwoord is het onderwerp. Bijvoorbeeld:
  – *Wie bewaart?* → *Yilmaz = ow*
  – *Wie kan?* → *ze = ow*

Opdracht

1

Lees de zinnen a en b.

a Karim praat graag met zijn opa.
b Hij vertelt altijd mooie verhalen over vroeger.

1 Omcirkel in zin a en b de persoonsvorm.

2 Onderstreep in zin a en b het onderwerp.

3 Maak van de zinnen a en b een samengestelde zin door het voegwoord *want* ertussen te zetten.

4 Maak van de zinnen a en b een samengestelde zin door het voegwoord *omdat* ertussen te zetten.

5 Omcirkel in jouw zinnen bij vraag 3 en 4 de persoonsvormen en onderstreep de onderwerpen.

6 Kijk naar jouw zinnen bij vraag 3 en 4. Staan de persoonsvormen en de onderwerpen in dezelfde volgorde? ja / nee

Opdracht

2

Bekijk de afbeelding.

1 Wat is het voegwoord in deze samengestelde zin?

2 Splits de samengestelde zin in twee losse zinnen.

zin 1:

zin 2:

3 Noteer de twee persoonsvormen en de twee onderwerpen.

Opdracht 3

Omcirkel eerst het voegwoord. Let op: het voegwoord staat niet altijd in het midden. Noteer daarna van elke zin de twee persoonsvormen (pv) en de twee onderwerpen (ow).

1 Omar zit veel achter de computer, omdat hij later programmeur wil worden.

pv eerste deel: ____________________ ow eerste deel: ____________________

pv tweede deel: ____________________ ow tweede deel: ____________________

2 Janet kan heel mooi zingen, maar ze durft zich niet in te schrijven voor een talentenjacht.

pv eerste deel: ____________________ ow eerste deel: ____________________

pv tweede deel: ____________________ ow tweede deel: ____________________

3 Toen de buren hun huis verbouwden, zaten wij dagenlang in de herrie.

pv eerste deel: ____________________ ow eerste deel: ____________________

pv tweede deel: ____________________ ow tweede deel: ____________________

4 Ik heb geen zin om de hond uit te laten, want het regent keihard.

pv eerste deel: ____________________ ow eerste deel: ____________________

pv tweede deel: ____________________ ow tweede deel: ____________________

Opdracht 4

1 Markeer alle voegwoorden in de tekst.

2 Omcirkel alle persoonsvormen.

3 Onderstreep alle onderwerpen.

Smakelijk foutje

In 1853 staat kok George Crum te koken, terwijl hij met zijn gedachten ergens anders is. Hoewel zijn aardappelschijfjes daardoor een beetje mislukken, besluit George ze toch te serveren. Zijn klant wordt boos, want hij vindt de schijfjes dik, klef en smakeloos. De aardappels zijn inderdaad niet zo goed gelukt, maar deze reactie vindt George heel erg overdreven. De kok gaat opnieuw de keuken in en hij snijdt aardappels in overdreven dunne schijfjes. Nadat hij ze helemaal droog heeft gebakken, brengt hij ze op smaak met extra veel zout. George serveert deze nieuwe aardappelschijfjes aan de klant, zodat hij hem kan straffen voor zijn gemopper. De klant reageert alleen helemaal niet boos, maar hij vindt de nieuwe schijfjes juist overheerlijk! George Crum heeft op deze dag per ongeluk de chips uitgevonden!

Naar: 444 blunders die de geschiedenis (bijna) hebben veranderd, Herman Boel

Opdracht 5

1 Hieronder staat het begin van een zin en vier voegwoorden. Maak hier een heel lange samengestelde zin van. In elk stukje zin moet een persoonsvorm en een onderwerp staan.

Er was eens ______________________________

en ______________________________

maar ______________________________

want ______________________________

dus ______________________________.

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot en controleer of er vijf persoonsvormen en vijf onderwerpen in de zin staan.

3 Kijk nog eens goed naar je zelfgemaakte zin hierboven.

Vul aan: Een heel lange zin is grappig, maar wel / niet makkelijk te begrijpen.

Als je zelf een tekst schrijft, kun je het best samengestelde zinnen maken die uit maximaal ________ losse zinnen bestaan.

Opdracht 6 ✱

Bekijk de poster.

1 Hoeveel samengestelde zinnen staan er op de poster? ________

2 Noteer de twee persoonsvormen en de twee onderwerpen uit de eerste samengestelde zin.

____

____

3 In hoeveel zinnen kun je de tweede samengestelde zin splitsen? ________

4 Noteer de voegwoorden uit de tweede zin.

____

5 Noteer de persoonsvormen en de onderwerpen uit de tweede samengestelde zin.

____

____

____

Ik kan/weet
- de persoonsvormen en onderwerpen vinden in samengestelde zinnen.

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over persoonsvormen in samengestelde zinnen.

Startopdracht

1 Maak drie zinnen. Gebruik de woorden op de afbeelding als beginwoord van de zinnen. Het onderwerp van elke zin is 'ik'.

1 ______________________________

____

____

2 ______________________________

____

____

3 ______________________________

____

2 In zin 1 staat de persoonsvorm in de tegenwoordige / verleden tijd.

Dat komt door het woord ______________________________.

3 In zin 2 en 3 staat de persoonsvorm in de tegenwoordige / verleden tijd.

Dat komt door de woorden ______________________________.

4 In alle zinnen staat de persoonsvorm in het enkelvoud / meervoud.

Dat komt door het woord ______________________________.

Theorie

video-uitleg

Persoonsvormen in samengestelde zinnen

Je weet nu hoe je de persoonsvormen en onderwerpen kunt vinden in samengestelde zinnen, maar hoe spel je die persoonsvormen goed?

1 Kijk of je de tegenwoordige tijd of de verleden tijd moet gebruiken.
Vaak kun je aan de zin zien welke tijd je moet gebruiken. Bijvoorbeeld:
– *Toen Sem gisteren het verhaal (vertellen), (lachen) zijn klasgenoten.*
Aan de woorden 'toen' en 'gisteren' zie je dat je de verleden tijd moet gebruiken.

2 Kijk of je enkelvoud of meervoud moet gebruiken.
Zoek de onderwerpen. Bijvoorbeeld:
– *Toen Sem* (enkelvoud) gisteren *het verhaal (vertellen), (lachen) zijn klasgenoten* (meervoud).

3 Vul de juiste vorm van het werkwoord in.
Bepaal hoe je het werkwoord moet schrijven.
– *Toen Sem gisteren het verhaal vertelde, lachten zijn klasgenoten.*

Opdracht 1

Onderstreep in elke zin het woord waaraan je kunt zien of je de tegenwoordige of de verleden tijd moet gebruiken en omcirkel dan de juiste persoonsvormen.

1 Nu is / was de winkel gesloten, maar over een uurtje gaat / ging hij open.

2 Gisteren eten / aten we iets makkelijks, omdat ons hele gezin pas laat thuiskomt / thuiskwam.

3 Gaat / Ging Samuel straks weer naar de voetbaltraining of is / was hij nog steeds ziek?

4 Toen Joyce haar voet had / heeft gekneusd, moet / moest ze wekenlang met krukken lopen.

Opdracht 2

Onderstreep in elke zin de twee onderwerpen. Kijk of de onderwerpen enkelvoud of meervoud zijn en omcirkel dan de juiste persoonsvormen.

1 Wij woont / wonen twee straten van de school van mijn broer vandaan, maar hij gaat / gaan toch altijd met de fiets.

2 Vorige week ging / gingen Dex iedere dag met de hond van de buren lopen, omdat de buurman en de buurvrouw ziek was / waren.

3 Desi en haar moeder zit / zitten vanaf morgen weer om 20.00 uur voor de televisie, want hun lievelingsserie begint / beginnen weer.

4 Toen de presentator per ongeluk in de verkeerde camera keek / keken, kreeg / kregen hij een rood hoofd.

Opdracht 3

Welke persoonsvorm past op de lege plek in de zin? Kijk goed of de zin in de tegenwoordige of in de verleden tijd staat en of het onderwerp enkelvoud of meervoud is. Kies uit: *deden - deed - doen - doet*.

1 Als jij nu de afwas ______________________, verschonen wij straks het konijnenhok.

2 De auto vloog gisterochtend uit de bocht, omdat de remmen het niet ______________________.

3 Het is hartstikke koud vandaag, dus we ______________________ nu een dikke jas aan.

4 Nadat Felice was gevallen met haar fiets, ______________________ ze extra voorzichtig.

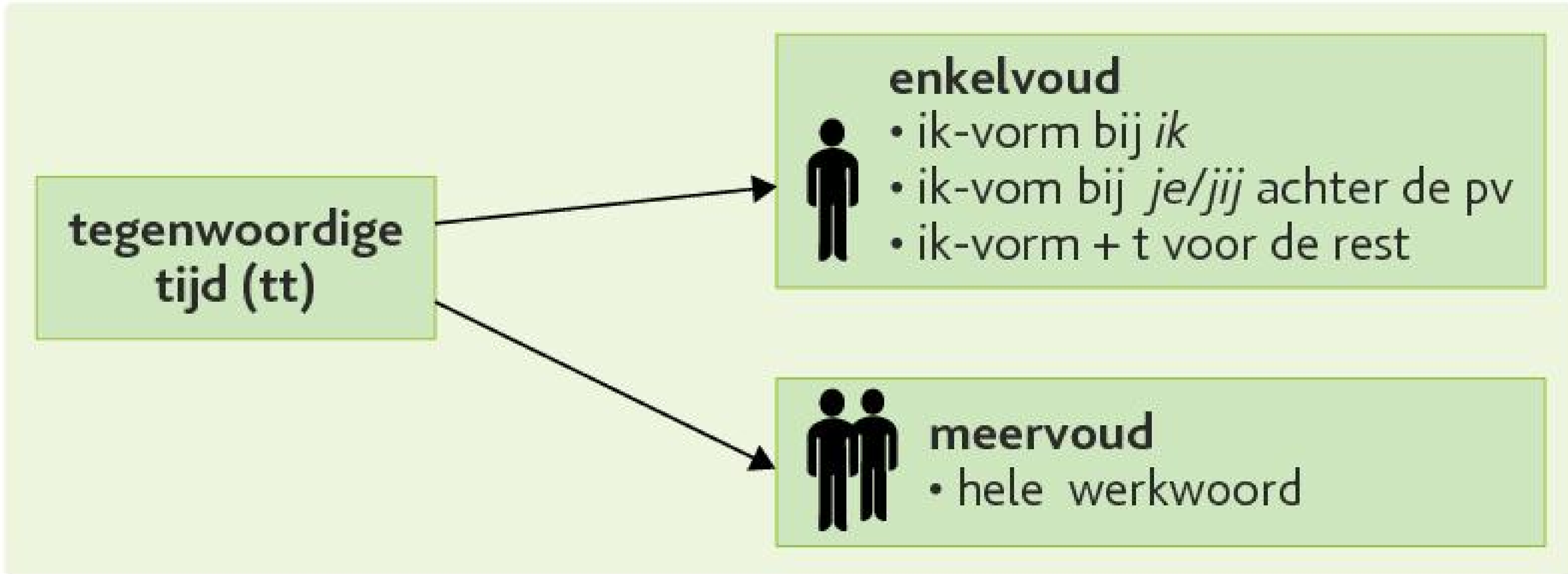
5 Toen Arianne zo gemeen ______________________, waren haar vriendinnen heel verdrietig.

6 Vandaag hadden we twintig deelnemers en morgen ______________________ zelfs dertig mensen mee!

Opdracht 4

De zinnen in deze opdracht moeten allemaal in de tegenwoordige tijd staan. Onderstreep eerst in elke zin de twee onderwerpen. Vul daarna de juiste vorm van het werkwoord in.

Als hulpmiddel staat hiernaast een stukje van het schema van bladzijde 272. Gebruik het om te bepalen hoe je de werkwoorden moet schrijven.

1 Op dit moment (schilderen) ______________________ mijn vader de trap, dus we (kunnen) ______________________ niet naar boven.

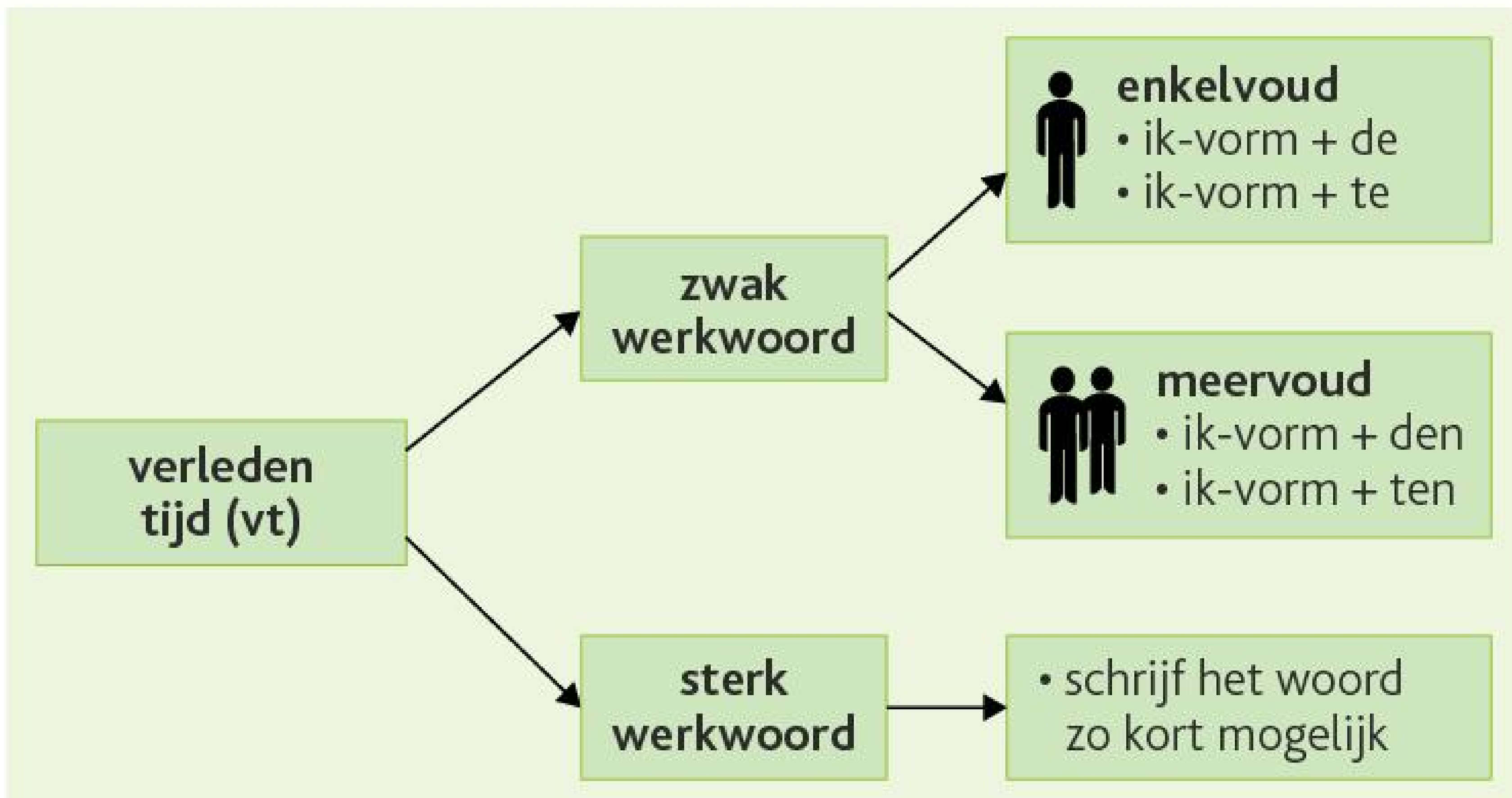
2 Morgen (vieren) ______________________ mijn opa en oma hun 50-jarig huwelijk en dan (ontmoeten) ______________________ ik eindelijk mijn neef weer eens.

3 Yannick (worden) ______________________ straks opgehaald door Walid en zijn vader, omdat ze vanavond samen naar Duitsland (reizen) ______________________.

4 Als je nu (wegrijden) ______________________, (redden) ______________________ je het makkelijk om op tijd te zijn.

Opdracht 5

De zinnen in deze opdracht moeten allemaal in de verleden tijd staan. Onderstreep eerst in elke zin de twee onderwerpen. Vul daarna de juiste vorm van het werkwoord in. Gebruik het schema weer als hulpmiddel.

1 Vroeger (spelen) ______________________ mijn zussen niet graag een spelletje met mij, want ik (winnen) ______________________ altijd.

2 Een uurtje geleden (fietsen) ______________________ Kira langs jouw huis, maar jij (zijn) ______________________ er niet.

3 Pieter (verwachten) ______________________ veel mensen bij zijn optreden, dus hij (worden) ______________________ uren van tevoren al zenuwachtig.

4 De kandidaat (raden) ______________________ het woord niet op tijd, dus hij (vallen) ______________________ direct af.

Opdracht
6

Onderstreep eerst alle onderwerpen in de tekst en noteer daarna de juiste persoonsvormen. Gebruik de stukjes schema bij opdracht 4 en 5 om te bepalen hoe je het werkwoord moet schrijven.

Dino's in Nederland?

Als jij morgen in je tuin (graven) ____________________, (vinden) ____________________ je zeer waarschijnlijk geen dinosaurusbot. Dinosaurussen (leven) ____________________ vroeger wel in Nederland, maar ze (verdwijnen) ____________________ in het laatste deel van de dinosaurustijd. Toen (staan) ____________________ Nederland namelijk onder water en dino's (houden) ____________________ niet zo van zwemmen. Als je nu dinosaurusresten (zoeken) ____________________, (moeten) ____________________ je in heel oude grond zoeken. Daar liggen namelijk dino's die al eerder doodgingen. Zij (gaan) ____________________ dood voordat Nederland onder water (lopen) ____________________. Een tijd geleden (ontdekken) ____________________ onderzoekers bijvoorbeeld in heel oude grond in Winterswijk de resten van een Amatosaurus.

Naar: www.naturalis.nl

Opdracht
7 ✱

Soms staan in een samengestelde zin twee tijden: één persoonsvorm in de tegenwoordige tijd en één in de verleden tijd. Bijvoorbeeld: *Vroeger lustte ik geen champignons, maar nu vind ik ze best lekker.*
Noteer de juiste persoonsvormen.

1 In 2010 (verhuizen) ____________________ wij van Breda naar Assen, maar nu (wonen) ____________________ ik weer in mijn oude stad.

2 Gisteren (verpesten) ____________________ ik mijn toets, maar straks (mogen) ____________________ ik hem herkansen.

3 Als kind (willen) ____________________ Fay al schrijfster worden en binnenkort (worden) ____________________ haar eerste boek uitgegeven.

Ik kan/weet
- de persoonsvormen in samengestelde zinnen goed spellen. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Hebben!

Ideaal voor op je kamer en op reis, deze draadloze speaker van NBL! Voor 25 actiecodes en € 20,– is deze speaker van jou. Je vindt de actiecodes onderop alle blikjes Montana.

Jij deed mee met deze actie, maar je ontvangt een e-mail van Montana: helaas, er is nog maar één speaker. Om deze in handen te krijgen moet je een e-mail sturen waarin je uitlegt waarom jij de laatste speaker zou moeten ontvangen.
Vervolgens beoordeel je als lid van de klantenservice van Montana de e-mails van een aantal klasgenoten. Wie wordt de gelukkige winnaar?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Schrijven*: Een zakelijke e-mail schrijven
- *Spreken en gesprekken*: Feedback geven en krijgen

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan bepalen wat het tekstdoel is. 2F • Ik kan aan een tekst zien voor welk publiek hij bedoeld is.
Schrijven	• Ik kan een nette zakelijke e-mail schrijven. 2F
Kijken en luisteren	• Ik weet hoe ik op feedback moet reageren.
Spreken en gesprekken	• Ik kan feedback geven en op feedback reageren.
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van onbekende, officiële woorden in de tekst of een woordenboek vinden. 1F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan de persoonsvormen en onderwerpen vinden in samengestelde zinnen.
Taalverzorging spelling	• Ik kan de persoonsvormen in samengestelde zinnen goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed?
  Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 3

Smaak

Ha, dat rijmt!

Rijm valt op én het blijft goed hangen. Precies daarom gebruiken reclamemakers graag rijm. Er bestaan verschillende soorten rijm. De meest bekende soort is **eindrijm**: de klank van de laatste woorden van de zinnen zijn dan gelijk, zoals in deze slogan van Iglo: niet m**okken**, lekker w**okken**. Stel, jij bent reclamemaker. Bedenk een rijmende slogan voor deze bedrijven. Voor de kapper mag je zelf een naam bedenken.

Schoonmaakbedrijf Boon – ______________________________

Bakker Van der Kruin – ______________________________

Kapper ______________ – ______________________________

Rap met rijm

Rappers zijn dagelijks bezig met rijmen op een beat. Als professionele rapper moet je ook kunnen freestylen en dus heel snel rijmwoorden kunnen verzinnen. Bekijk het filmpje om te zien hoe Kraantje Pappie dat doet. Freestyle daarna samen met een klasgenoot: bedenk om de beurt zo snel mogelijk een woord dat rijmt op *smaak*. Wie weet de meeste woorden? Probeer het ook met *ruiken*, *zien* en *horen*.

Bekijk het filmpje over de rapper Kraantje Pappie.

Heb je de smaak te pakken?

Bij **beginrijm** zijn de eerste klanken van de woorden gelijk, zoals bij **kn**appe **k**apper of **sl**ome **sl**akken. Zinnen met beginrijm zijn soms echte tongbrekers. Probeer deze maar eens uit te spreken: ‘Een pet met een platte klep is een platte-kleppet.’ Of deze, heel snel: ‘Liesje leerde Lotje lopen langs de Lange Lindelaan.’ Gelukt?

Doe de tongbrekerstest.

Lezen

Je leert over verbanden en signaalwoorden.

Startopdracht

Lees tekst 1.
Vul twee verschillende woorden in waardoor de zin een goede hoofdgedachte van tekst 1 wordt. De schrijver van tekst 1 zegt dat Minecraft een fantasierijk

_______________ populair computerspel is, _______________ hij waarschuwt je

ook voor het gevaar van verslaafd raken.

Tekst 1

Minecraft

Minecraft is een fantasierijk computerspel. Het spel wordt wereldwijd door meer dan honderd miljoen mensen gespeeld. Een populair spel dus. Om het spel goed te kunnen spelen, mag je niet van gisteren zijn. Door goed na te denken over jouw Minecraft-wereld, kun je een omgeving maken waarin je liever zou willen wonen dan in de echte wereld. Je zou zelfs kunnen zeggen dat je jezelf aardig kunt verliezen in dit spelletje. Pas maar op! Voor je het weet, ben je helemaal verslaafd aan deze game.

Naar: Game Magazine, 13 januari 2018

Theorie

video-uitleg

Verbanden en signaalwoorden (1)

In teksten hebben zinnen en alinea's met elkaar te maken. Ze houden **verband** met elkaar. Aan een **signaalwoord** zie je met welk verband je te maken hebt. Die woorden helpen je een tekst beter te begrijpen. Er zijn verschillende soorten verbanden.

Een **opsomming** herken je aan signaalwoorden zoals: *ten eerste, ten tweede, om te beginnen, ook (nog), verder, ten slotte, en*. Je kunt een opsomming ook herkennen aan streepjes (–), dots (•), getallen (*1, 2, 3*) of een dubbele punt (:). Bijvoorbeeld:
– *Voor een cake heb je nodig: bloem, boter, suiker, een ei en bakpoeder.*

Een **tegenstelling** herken je aan signaalwoorden zoals: *tegenover, maar, hoewel, echter, toch, aan de ene kant … aan de andere kant.* Bijvoorbeeld:
– *De oude achtbaan is niet heel mooi, maar hij gaat wel ontzettend hard.*

Opdracht
1

Lees tekst 2 en tekst 3.

1 In tekst 2 staan veel opsommingen / tegenstellingen.

2 In tekst 3 staan veel opsommingen / tegenstellingen.

Tekst 2

Een hobby kan veel plezier brengen, maar een hobby kan ook nadelen hebben. Sommige mensen besteden veel geld aan hun hobby, echter kunnen ze hierin ook doorslaan. Aan de ene kant kan een hobby dus leuk zijn, aan de andere kant ook een risico voor je portemonnee.

Tekst 3

Een hobby moet aan twee eisen voldoen. Ten eerste voer je een hobby uit in je vrije tijd. Ten tweede moet je er plezier aan beleven. Er zijn allerlei soorten hobby's, zoals: zwemmen, breien, vioolspelen, wieldoppen verzamelen en fierljeppen.

Opdracht
2

Bekijk en lees tekst 4.

1 Wat kun je zeggen over de bron van tekst 4?
- ○ Tekst 4 komt van een website waar deskundigen een beoordeling schrijven over restaurants in hun omgeving.
- ○ Tekst 4 komt van een website waar restauranteigenaren reclame kunnen maken voor hun restaurant.
- ○ Tekst 4 komt van een website waar restaurants een beoordeling krijgen van mensen die in het restaurant hebben gegeten.

2 Voor welk publiek is tekst 4 bedoeld?
- ○ Voor mensen die een keer hebben gegeten in restaurant *Smakelijk* in Vlaardingen.
- ○ Voor mensen die een restaurant willen beginnen in de gemeente Vlaardingen.
- ○ Voor mensen die erover nadenken om in restaurant *Smakelijk* in Vlaardingen te gaan eten.

3 Bekijk de drie verschillende reacties van tekst 4. Zijn ze vooral positief of negatief over het restaurant?

Ewe is vooral positief / negatief over restaurant *Smakelijk*.

Stijnisfijn is vooral positief / negatief over restaurant *Smakelijk*.

Edward L. is vooral positief / negatief over restaurant *Smakelijk*.

4 *Ewe* vertelt eerst dat hij heerlijk heeft gegeten in het restaurant. Onderstreep het woord in tekst 4 waaraan je kunt zien dat hij ook kritiek heeft op restaurant *Smakelijk*.

5 *Stijnisfijn* vindt de ham veel te duur. Toch zegt hij daar ook iets positiefs over. Onderstreep het woord in tekst 4 waaraan je dat kunt zien.

6 *Ewe* en *Stijnisfijn* hebben een andere mening over restaurant *Smakelijk* dan *Edward L.* De mening van *Edward L.* is daarom een opsomming / een tegenstelling van de mening van *Ewe* en *Stijnisfijn*.

7 Vul in. Kies uit: *feiten – meningen*.

In tekst 4 staan weinig ________________________. Wel worden er drie ________________________ gegeven over een bezoek aan restaurant *Smakelijk* in Vlaardingen.

De schrijvers van tekst 4 delen dus hun meningen / verschillende feiten met hun publiek.

8 De schrijvers van tekst 4 willen de lezer amuseren / informeren / instrueren.

Tekst 4

Restaurant ***Smakelijk*** in Vlaardingen

	Bent u van plan om binnenkort een bezoek te brengen aan *Smakelijk* in Vlaardingen? Lees eerst de recensies alvorens u reserveert.
Ewe	GEMIDDELDE CIJFER **9,5** /10 — ETEN 10, SERVICE 10, DECOR 8 *datum van je bezoek: 1 november 2018* Heerlijk verrassingsmenu met kleine hapjes tussendoor. Alle gerechten zijn prachtig opgemaakt. De bediening is vriendelijk en weet veel te vertellen over het eten en de dranken. Ook de prijs is goed te noemen. Toch is er ook een verbeterpuntje. De stoelen zitten niet lekker waardoor je na een uurtje begint te verlangen naar je eigen bank.
Stijnisfijn	GEMIDDELDE CIJFER **8** /10 — ETEN 8, SERVICE 8, DECOR 8 *datum van je bezoek: 30 oktober 2018* Dit restaurant is een pareltje in het centrum van Vlaardingen. Heerlijk mals vlees met smeuïge aardappelpuree en een mooi opgemaakt voorgerecht met tonijn en frisse groenten en kruiden. Een puntje van kritiek: De ham bij het welkomstdrankje is veel te duur, maar overheerlijk. Dat dan weer wel.
Edward L.	GEMIDDELDE CIJFER **4,5** /10 — ETEN 6, SERVICE 4, DECOR 2 *datum van je bezoek: 29 oktober 2018* Wij hebben hier best goed gegeten, hoewel we na thuiskomst wel allebei buikpijn kregen van de te sterk gekruide lamsspiesjes. Toen we daar de volgende dag telefonisch iets over zeiden, vertelde het personeel dat ze nooit klachten krijgen. Dan heb je ook niet het gevoel dat ze je serieus nemen. De tafels en stoelen zien er natuurlijk niet uit. Het lijkt wel een kroeg uit 1960. Wij gaan hier in ieder geval nooit meer eten!

Naar: www.beoordeelrestaurants.nl

Opdracht 3

1 Welke drie ingrediënten zou jij gebruiken voor een smoothie?

- ○ aalbessen
- ○ aardbeien
- ○ bruine suiker
- ○ chilipoeder
- ○ mango
- ○ muntbladeren
- ○ spinazie
- ○ vanillekwark
- ○ yoghurt

Bekijk tekst 5.

2 Door de titel van een tekst te lezen, kun je soms al bepalen of de tekst jou interessant lijkt. Lees de titel van tekst 5. Zou jij deze tekst vrijwillig lezen?

Ja / Nee, omdat ______________________________

Lees tekst 5 nu helemaal.

3 Wat voor soort tekst is tekst 5?

een advertentie / een handleiding / een recept

4 Wat is het doel van tekst 5?
- ○ adviseren
- ○ instrueren
- ○ overhalen

5 Onderstreep de drie positieve eigenschappen van smoothies in de inleiding.

6 De volgorde waarin je de ingrediënten in de blender doet, is wel / niet

belangrijk. De versiering van het glas is de laatste stap. Dat kun je zien aan

het signaalwoord ______________________.

7 In de zin onder *een handjevol frambozen* staat een dubbele punt. Wat volgt?
- ○ Een opsomming van de vitamines die frambozen bevatten.
- ○ Een tegenstelling bij wat eerder is geschreven over de frambozen.
- ○ Een stukje nieuwe informatie dat niets te maken heeft met wat eerder is geschreven.

8 Ik zou deze smoothie wel / niet maken, omdat ______________________________

____

Tekst 5

Hoe maak je een gezonde vitaminebom?

Smoothies zijn lekker en ze zien er kleurrijk uit. Ze zitten ook vol vitamines en mineralen waardoor je lichaam een echte boost krijgt. Verwen jezelf en maak er een feestje van met dit heerlijke recept.

Doe allereerst alle ingrediënten in een blender. Ga door met blenden, totdat er een vloeibare drank zonder klonten ontstaat. Als de smoothie te dik blijft, voeg dan een schep magere yoghurt of een scheut water toe.

tien flinke aardbeien

Aardbeien bevatten veel vitamine C en vitamine B9.

een paar muntblaadjes

Munt heeft een gunstige invloed op maag en darmen.

een handjevol frambozen

Ook frambozen bevatten veel vitamines: A, B1, B2 en C.

een klein trosje aalbessen

De zure, smaakvolle aalbes geeft de smoothie pit.

Maak er ten slotte een feestje van: vrolijk rietje, aardbeitje erbij en genieten maar!

Naar: Kookgekken, 5 november 2018

Opdracht 4

Bekijk tekst 6.

1 Noteer in één woord het onderwerp van tekst 6. ______________________

Lees tekst 6 nu helemaal.

2 Voor welk publiek is tekst 6 geschreven?
- ○ ouders met jonge kinderen
- ○ ouders van pubers
- ○ pubers en jongvolwassenen

3 Wat wordt er opgesomd in de inleiding?
- ○ trends van tegenwoordig
- ○ trends van vroeger
- ○ trends van tegenwoordig en vroeger

4 Aan de tussenkopjes van tekst 6 kun je wel / niet zien dat er verschillende trends worden opgesomd. De alinea's 3, 4 en 5 beginnen wel / niet met signaalwoorden.

5 Welk woord past het best op de open plek? Kies uit: *bovendien – of – maar – want.*
In alinea 2 staat dat 75% van de moeders zichzelf een beetje cool vindt, ______________________ slechts een kwart van de tieners vindt dat ook.

6 Waarom zijn de sweetening-free drankjes zo populair?
- ○ Omdat suiker *uit* is en het drankje geen suiker bevat.
- ○ Omdat ze heerlijke smaken hebben, zoals Ananas & Milde Grapefruit.
- ○ Omdat zoete drankjes erg in de smaak vallen bij jong en oud.

7 Vul in. In alinea 4 staan twee opsommingen. Dat kun je snel zien, want voor de opsomming staat een ______________________. Tussen de woorden van die opsommingen staan ______________________.

8 In alinea 5 zegt de schrijver dat moeders die ouder zijn dan veertig, hun skinny jeans beter terug naar de winkel kunnen brengen. Waarom zegt hij dat?
- ○ Kinderen willen geen ouders die zich als jongeren gedragen.
- ○ Skinny jeans zijn volgens hem op dit moment geen trend.
- ○ Veertigers zijn te oud om er leuk uit te zien.

9 Wat is de hoofdgedachte van tekst 6?
- ○ Het is interessant voor ouders van pubers om trends te volgen, maar ze hoeven niet overal aan mee te doen.
- ○ Jongeren zijn gevoelig voor bepaalde trends, maar hun ouders willen de laatste trends niet volgen.
- ○ Ouders van pubers hoeven de nieuwste trends niet te volgen, omdat hun kinderen het niet waarderen dat hun ouders zich gedragen als pubers.
- ○ Uit onderzoek is gebleken dat 75% van de moeders zichzelf cool en modern vindt, maar hun kinderen zijn het daar niet mee eens.

10 In welk jaar is tekst 6 geschreven? ______________________.

Is de informatie nog actueel? Ja / Nee, omdat ______________________

______________________.

Tekst 6

Smaakvolle trends

[1] In de jaren 80 waren het nog schoudervullingen, de lambada en liefdesbriefjes. In het jaar 2018 zijn het kontvullingen, twerken en snapchats. Bent u een beetje op de hoogte van de laatste trends?
[2] Als u het aan uw kinderen vraagt, vinden zij u dan een beetje cool en op de hoogte van wat nu *in* is? Uit een grootschalig onderzoek van de Universiteit van Stroedenberg blijkt dat 75% van de moeders zelf vindt van wel. Slechts 25% van de tieners is het daar mee eens. De meeste tieners nemen daarom liever hun eigen beslissingen en kopen hun eigen kleding. Misschien is het dus tijd om uzelf te laten informeren over de laatste *coole* ontwikkelingen.

Trends in eten & drinken
[3] Ten eerste zijn er trends op het gebied van eten en drinken. Op dit moment is suiker duidelijk *uit*. Ook grote frisdrankfabrikanten volgen deze trend en zij kwamen met sweetening-free soda. Dat zijn drankjes zonder toegevoegde suikers, kunstmatige zoetstoffen en conserveringsmiddelen. De drankjes zijn er bijvoorbeeld in de smaken Ananas & Milde Grapefruit en Perzik & Mandarijn. Het is 100% natuurlijk en dus helemaal een drankje van deze tijd.

Trends in woorden
[4] Ten tweede zijn er trends in woorden. Misschien was het vroeger heel stoer om woorden te gebruiken zoals: *hip*, *kek*, *tof*. Jongelui lachen daar tegenwoordig echter om. Als u werkelijk in de smaak wilt vallen bij jongeren, gebruik dan woorden zoals: *episch*, *dope*, *chill*.
Als u een leuke situatie beschrijft, zeg dan niet dat alles zo *gezellig* is, maar spreek van een *goede vibe*. 'De sfeer is relaxt', is ook een goede. Daarmee zult u zeker punten scoren.

Trends in kleding
[5] Ten derde zijn er natuurlijk kledingtrends. Misschien denkt u nu dat het een goed idee is om uzelf te kleden als een puber, maar dan heeft u het verkeerd. Jongeren vinden het fijn als ouderen zich kleden naar hun leeftijd. Dus die skinny jeans met lage taille kan terug naar de winkel. Kom op, u bent immers de veertig gepasseerd. Stijlvolle kleding die bij uw leeftijd past, is een veel beter idee.

[6] Kortom, trends zijn van alle tijden. Het ene moment is iets helemaal *in*, maar je knippert met je ogen en het is weer helemaal *uit*. Trends zijn interessant om te volgen, zodat u bekend blijft met de leefwereld van uw kind. U hoeft er alleen niet altijd zelf aan mee te doen, want daar bent u soms simpelweg te oud voor.

Naar: www.tijdenveranderen.nl, januari 2019

Opdracht
5

Bekijk tekst 7.

1 Wat is het onderwerp van tekst 7?
- ○ gezonde Nijmeegse schoolkantine
- ○ Nederlandse schoolkantines
- ○ volkorenbrood, fruithapjes en water

Lees tekst 7 nu helemaal.

2 Wat is het verband tussen de inleiding en de tweede alinea?
In de inleiding maak je kennis met het onderwerp en in alinea 2 wordt
- ○ een *opsomming* gegeven van gezonde producten in een schoolkantine.
- ○ een *tegenstelling* gegeven door te vertellen wat ongezond eten is.
- ○ een *voorbeeld* gegeven van een school met een gezonde schoolkantine.

3 Welke tegenstelling geeft het woord *toch* aan in alinea 2?
- ○ Het Helicon VMBO in Nijmegen geeft graag het goede voorbeeld, maar leerlingen mogen zelf bepalen welk eten ze van thuis meenemen.
- ○ Het Helicon VMBO in Nijmegen heeft een gezonde kantine, maar buiten school komen leerlingen in de verleiding om ongezond te eten.
- ○ Het Helicon VMBO in Nijmegen heeft een gouden schaal gewonnen, maar ze zijn eigenlijk helemaal geen gezonde school.

4 Noteer een passend tussenkopje boven alinea 3.

5 In alinea 3 staat dat het water in de waterkoelers *gratis* is voor alle leerlingen. Waarom is dat zo, denk je? ______________________________

____

6 Wat is het deelonderwerp van alinea 4?
- ○ geen korte rijen
- ○ goede verkoopresultaten
- ○ leerlingen hebben honger

7 In alinea 4 staat dat leraren en ouders dachten dat de schoolkantine een meevaller / tegenvaller zou worden, maar de kantine werd een succes.

In alinea 4 zit dus een opsomming / tegenstelling.

8 In alinea 5 staan drie tegenstellingen. Onderstreep de signaalwoorden waaraan je dat kunt zien.

Tekst 7

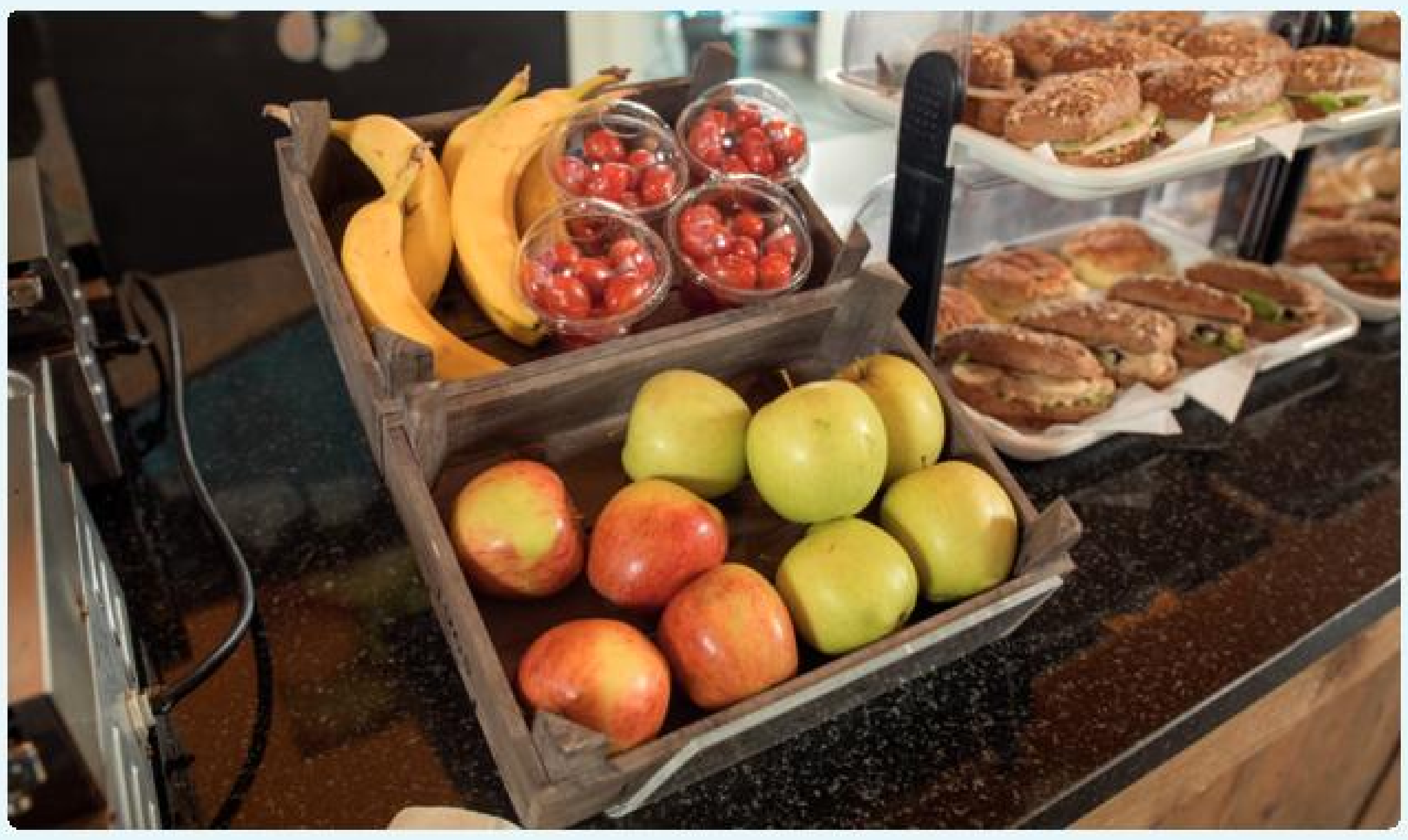
Fruit is in en het worstenbroodje is uit

[1] Gevulde koeken en saucijzenbroodjes verdwijnen langzaam uit de Nederlandse schoolkantines. Een gezonde schoolkantine met volkorenbrood en fruithapjes is hoe we het tegenwoordig graag zien. Vorig jaar waren er nog geen scholen in de stad Nijmegen met een Gouden Schoolkantine Schaal. Dit jaar waren dat er al zes. Het Voedingscentrum reikt deze prijs alleen uit aan scholen waar in de kantine gezonde producten in de meerderheid zijn.

[2] Het Helicon VMBO Nijmegen is de nieuwste school in de stad met een gouden schaal. Daar zijn ze zeer trots op. Volgens de schoolleiding komen de leerlingen buiten school al genoeg in de verleiding om ongezond te eten. Op school willen ze graag het goede voorbeeld geven. Ook de ouders staan daar vierkant achter. Toch mogen leerlingen nog steeds eten wat ze willen. Willen ze liever ongezond eten, dan kunnen ze dat van thuis meenemen.

____

[3] Op de Nijmeegse school zijn onder andere wraps met kipfilet, fruit en volkorentosti's met 30+-kaas verkrijgbaar in de gezonde schoolkantine. De gezonde producten worden regelmatig afgewisseld. In de winter zijn er bijvoorbeeld appels en peren. In de zomermaanden zijn er aardbeien en mango's. De frisdrankautomaten hebben plaatsgemaakt voor waterkoelers. Alle leerlingen kunnen gratis gekoeld water krijgen tijdens de pauzes.

Goede verkoopresultaten en positieve geluiden

[4] Veel leraren en ouders dachten aanvankelijk dat leerlingen veel minder gebruik zouden gaan maken van de vernieuwde schoolkantine, maar niets is minder waar. De rij is absoluut niet korter geworden. Het was best even wennen voor sommige leerlingen, maar de meesten zijn hongerig genoeg om over te stappen op gezond voedsel. De verkoop gaat heel goed.

[5] Leerlingen van het Helicon VMBO spreken voornamelijk positief over hun gezonde schoolkantine. Zo ook Melvin Hendriks: 'In mijn eerste jaar hier kocht ik vaak saucijzenbroodjes, maar die hebben ze nu niet meer. Dat is jammer. Toch vind ik het goede veranderingen in de kantine. Hoewel de broodjes niet meer ongezond zijn, blijven ze lekker. Het meergranenbroodje met kipfilet en komkommer is mijn favoriet. Ook fijn dat er veel variatie is.'

Naar: de Gelderlander, 11 januari 2018

Opdracht
6

Bekijk en lees tekst 8.

1 Wat kun je zeggen over de opbouw van tekst 8?
- ○ Alinea 1 is een omschrijving van het onderzoek, alinea 2 is de uitkomst van het onderzoek en in alinea 3 staat wat met de uitkomst wordt gedaan.
- ○ Alinea 1 is een samenvatting van het onderzoek, alinea 2 is de uitleg van het onderzoek en in alinea 3 staan de resultaten van het onderzoek.

2 Onderstreep in alinea 2 de voorbeelden van positieve en negatieve emoties.

3 Omschrijf in je eigen woorden de tegenstelling in alinea 2.

____

____

4 De schrijver noemt in alinea 3 een voorbeeld om te laten zien waarvoor de uitkomst van het onderzoek kan worden gebruikt. Onderstreep die zin.

Tekst 8

Smaken verschillen

[1] De *Wageningen University* heeft een onderzoek gedaan bij een groep 65-plussers en een groep mensen van rond de dertig. De 65-plussers en dertigers proefden drie soorten ontbijtkoek (normaal, gember en volkoren) en drie soorten chocolade (melk, mint en puur). De proefpersonen moesten voor elk product aangeven hoe lekker ze het vonden. Ook kregen ze een lijst met 25 emoties en moesten ze aangeven welke positieve of negatieve emoties het voedsel opriep.

[2] De ouderen waren doorgaans positief over gemberkoek en chocolade met mint. Het voedsel riep positieve emoties op, zoals blij, vrolijk en enthousiast. Maar jongeren hadden vaak een heel andere emotie bij gemberkoek en chocolade met mint, namelijk pure walging. De onderzoekers vermoeden dat ouderen mint en gember lekker vinden, omdat de smaken herinneringen oproepen aan vroeger.

[3] Het onderzoek bewijst dat de smaakvoorkeuren van ouderen anders zijn

dan die van jongeren. En dat is informatie die van pas komt bij het produceren van voedsel. ‘Productontwikkelaars lijken er goed aan te doen de smaak van hun product af te stemmen op de leeftijdsgroep die ze willen bereiken’, stelt onderzoeker Louise den Uijl. Zo lijkt het niet handig om vitaminepilletjes voor jongeren een pepermuntsmaak te geven.

Naar: www.scientias.nl, november 2018

Ik kan/weet
- opsommingen en tegenstellingen herkennen aan de hand van signaalwoorden. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een zakelijke brief schrijven.

Startopdracht

Communiceren kun je op verschillende manieren doen.
Welke manier van communiceren gebruik jij het liefst in de volgende situaties? Trek lijnen tussen de situaties en de plaatjes van: *appen, mailen, (video)chatten, bellen, een brief schrijven.*

- solliciteren op een advertentie in de krant
- aan een vriend(in) vragen hoe het gaat
- iemand laten weten dat je verliefd op hem/haar bent
- iemand uitnodigen voor een gastles bij jou op school
- je oma laten weten dat je woensdag langskomt
- een docent om uitstel vragen

Theorie

video-uitleg

Een zakelijke brief schrijven

Als je iets wilt vragen of meedelen aan iemand die je niet kent, kun je een zakelijke e-mail of brief sturen. Een **zakelijke brief** is officiëler dan een e-mail. Voor de **inhoud** van een zakelijke brief gelden dezelfde regels als voor de inhoud van een zakelijke e-mail.

Omdat een zakelijke brief een officiële brief is, gelden er speciale regels voor de **vorm** van zo'n brief. In het voorbeeld op bladzijde 271 kun je zien wat die regels zijn. Let op de volgende verschillen tussen een e-mail en een brief:

- Bovenaan noteer je je eigen naam en adres.
- Daaronder noteer je de plaats waar je de brief schrijft en de datum.
- Daaronder noteer je de naam en het adres van de ontvanger.
- Zet tussen je groet en je naam je handtekening.
- Als je een bijlage meestuurt, vermeld je dat ook onderaan je brief.

Opdracht 1

Een zakelijke brief heeft een vaste indeling. Bekijk de brief op bladzijde 271 goed. Trek lijnen tussen de zinsdelen die bij elkaar horen.

Bovenaan je brief staat	een witregel.
Na de plaats waar je de brief schrijft	je eigen naam en adres.
In de inleiding staat	je handtekening.
Na elke alinea gebruik je	onderaan de brief.
De brief sluit je af	komt de datum.
Na de groet komt	met een groet.
Je voor- en achternaam staan	onder je handtekening.
Een meegestuurde bijlage vermeld je	wie je bent en waarom je schrijft.

Opdracht 2

Bekijk de drie enveloppen. Op welke envelop is het adres op de goede manier geschreven? Tip: Kijk voor een voorbeeld naar de brief op bladzijde 271.

○ Envelop 1:

T.a.v. mevrouw J.Schouten
Het toetjesparadijs
9711 CA Groningen
Ubbo Emmiusstraat 19

○ Envelop 2:

Het toetjesparadijs
T.a.v. mevrouw J.Schouten
Ubbo Emmiusstraat 19
9711 CA Groningen

○ Envelop 3:

9711 CA Groningen
Het toetjesparadijs
Ubbo Emmiusstraat 19
T.a.v. mevrouw J.Schouten

Opdracht 3

Je gaat een zakelijke brief schrijven naar mevrouw Schouten van opdracht 2. Noteer hieronder de onderdelen 1 tot en met 4 van een zakelijke brief (zie bladzijde 271). De witregels staan er al. Let goed op hoofdletters en leestekens.

Opdracht 4

Welke zinnen passen in een zakelijke brief?

1 Je bedankt je stagebegeleider voor de fijne stageperiode.
- ○ Nou, het zit erop. Bedankt voor alles en ik kom vast nog weleens langs.
- ○ Mijn stage is voorbij. Ik wil u bedanken voor alles wat ik geleerd heb.

2 Je schrijft de busmaatschappij over een klacht.
- ○ Ik vind het niet netjes dat een bus doorrijdt, terwijl er mensen staan te wachten.
- ○ Het is volslagen idioot dat een bus niet stopt. Ik eis een excuus van jullie.

3 Je vraagt aan een medewerker van de Jongerenrechtswinkel of hij een voorlichting op school wil geven.
- ○ Is het misschien mogelijk dat een van jullie medewerkers een voorlichting komt geven bij ons op school?
- ○ Wij willen graag dat jullie bij ons op school komen. Dat kan zeker wel.

Opdracht 5

Hieronder staan zinnen uit zakelijke brieven. Komen de zinnen uit de inleiding, het middenstuk of het slot? Zet een kruisje in het juiste vakje.

	inleiding	middenstuk	slot
1 Alvast hartelijk bedankt voor de moeite.	○	○	○
2 Zoals elk jaar organiseert het Buitenhout College iets voor een goed doel.	○	○	○
3 Mijn naam is Krista Grevers en ik schrijf deze brief, omdat ik iets wil vragen.	○	○	○
4 Het zou erg fijn zijn als u binnen twee weken reageert op mijn brief.	○	○	○
5 Ik schrijf u deze brief, omdat ik een klacht heb.	○	○	○
6 Hopelijk kunt u mijn probleem oplossen en heb ik geen last meer van slechte wifi.	○	○	○
7 Ik zou graag willen weten wat het kost als u iets op school komt vertellen.	○	○	○
8 Namens alle leerlingen van het Dockingacollege schrijf ik deze brief.	○	○	○
9 Zou ik ook foto's mogen maken tijdens de stage of heeft u dat liever niet?	○	○	○

Opdracht 6

Welke aanhef is goed als je een brief stuurt naar:

1 de klantenservice van bioscoop Pathé
- ○ Geachte heer, mevrouw,
- ○ Geachte klantenservice,

2 de voorzitter van de basketbalvereniging, meneer Donkerbroek
- ○ Geachte heer Donkerbroek,
- ○ Geachte voorzitter Donkerbroek,

3 je docent(e) Nederlands, mevrouw Maring
- ○ Beste mevrouw Maring,
- ○ Ha mevrouw,

4 Herma van Claesdonck, directrice van fietsfabriek Claesdonck
- ○ Geachte Herma van Claesdonck,
- ○ Geachte mevrouw Van Claesdonck,

Opdracht 7

In een zak *Crunchy Chips* die jij gekocht hebt, zitten veel chips met donkere plekjes. Door die plekjes zien de chips er niet lekker uit en smaken ze bitter. Op de site van *Crunchy Chips* lees je wat je moet doen bij een klacht.

> **Bent u niet tevreden over ons product?**
> Stuur de verpakking met een deel van de inhoud naar onderstaand adres. Vermeld in een brief waar en wanneer u het product gekocht heeft en waarom u niet tevreden bent.
> *Crunchy Chips, Postbus 15, 1043 AJ Leiden*

Schrijf de inleiding, het middenstuk en het slot van een klachtenbrief naar *Crunchy Chips.* Je mag zelf verzinnen waar en wanneer je de chips gekocht hebt. De chipsverpakking met een deel van de inhoud stuur je als bijlage mee.

1 Je weet niet welke medewerker van *Crunchy Chips* jouw brief zal lezen. Welke aanhef gebruik je als je de naam van de lezer niet weet? Schrijf die op de eerste regel.

2 Schrijf de inleiding. Zet daarin wie je bent en waarom je schrijft.

3 In het middenstuk schrijf je:
- – waar en wanneer je de chips hebt gekocht.
- – waarom je niet tevreden bent.

4 Je hebt geld uitgegeven aan chips waar je niet tevreden over bent. Je wilt dat *Crunchy Chips* dit probleem oplost. Schrijf in het slot wat je van hen verwacht.

5 Sluit je brief af met een groet, je handtekening en je naam.

6 Zet onderaan je brief welke bijlage je meestuurt.

7 Lees je brief goed door. Kijk of alle informatie erin staat en of er geen spelfouten in zitten.

Bijlage:

Opdracht
8

Op jouw school moeten alle derdeklasleerlingen stage lopen van 1 tot 26 april. Jij wilt dat graag doen bij hotel-restaurant *De oude Waterpoort*. Als het kan, wil je meehelpen in de bediening of in de keuken.
Je schrijft vandaag nog een brief naar de eigenaar, meneer Riksen.

1 Noteer in een paar woorden wat je over jezelf wilt vertellen om meneer Riksen te overtuigen jou de stageplaats te geven.

2 Bedenk twee vragen voor meneer Riksen waarop je graag antwoord wilt hebben.

3 Op welke plek in de brief zet je die vragen?
- ○ inleiding
- ○ middenstuk
- ○ slot

4 Schrijf op een kladblaadje de onderdelen 4 tot en met 9 van de brief. Gebruik bij het schrijven de voorbeeldbrief op bladzijde 271. Let goed op de hoofdletters, leestekens en witregels.

5 Ruil je brief met die van een klasgenoot. Controleer elkaars brief met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

6 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de brief in het net hieronder.

Ik kan/weet
- een nette zakelijke brief schrijven. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over je goed presenteren.

Startopdracht

Bekijk de twee afbeeldingen waarop Daan voor het eerst kennismaakt met zijn stagebegeleiders. Op beide afbeeldingen doet Daan iets niet goed. Noteer onder de afbeelding wat hij verkeerd doet.

______________________ ______________________

Theorie

video-uitleg

Goed presenteren

In gesprekken en in bijvoorbeeld programma's op tv, zorgen goede sprekers ervoor dat de manier waarop ze zichzelf presenteren, past bij het doel dat ze willen bereiken en bij het publiek. Ze letten dan bijvoorbeeld op hun stemgebruik, oogcontact, taalgebruik, lichaamshouding en kleding.

Bijvoorbeeld:
- Een leerling die graag een stageplaats wil, zorgt bij een sollicitatiegesprek dat hij enthousiast spreekt, rechtop zit en goed gekleed is.
- Iemand die een klacht heeft, kan het best rustig en kalm praten. Als hij boos wordt en schreeuwt, bereikt hij waarschijnlijk zijn doel niet.
- Als iemand deelneemt aan een discussie en het niet met de ander eens is, kan hij beter niet boos worden, maar rustig zijn mening en argumenten geven.

Opdracht 1

Je gaat kijken naar twee fragmenten waarin je een caissière aan het werk ziet. Lees eerst de vragen. Bekijk dan de fragmenten en beantwoord de vragen.

1 Omcirkel steeds het juiste antwoord.

	fragment 1	fragment 2
De caissière zit rechtop.	ja / nee	ja / nee
De caissière begroet de klant.	ja / nee	ja / nee
De caissière maakt oogcontact met de klant.	ja / nee	ja / nee
De caissière kijkt vrolijk.	ja / nee	ja / nee

	fragment 1	fragment 2
De caissière reageert meestal op wat de klant zegt.	ja / nee	ja / nee
De caissière praat op een aardige toon.	ja / nee	ja / nee

2 In beide fragmenten kan de klant zijn boodschappen afrekenen. Toch wil de supermarkt graag dat de caissière zich gedraagt zoals in

fragment 1 / 2, omdat ______________________________

Opdracht
2

Werk in tweetallen. Jullie gaan kijken naar drie fragmenten met Curt Fortin. Lees eerst vraag 1. Bekijk dan de fragmenten en beantwoord vraag 1.

1 Voor welk publiek zijn de drie fragmenten gemaakt? Trek lijnen.

fragment 1	jongeren
fragment 2	kinderen
fragment 3	volwassenen

2 Waarschijnlijk was het niet moeilijk om te bepalen voor welk publiek de fragmenten bedoeld waren. Dit komt doordat Curt zijn manier van presenteren aanpast aan zijn publiek. Zijn uiterlijk, zijn manier van praten en zijn bewegingen en gebaren zijn steeds een beetje anders. Noteer hieronder waaraan jullie het publiek konden herkennen.

uiterlijk: ______________________________

____

manier van praten: ______________________________

____

bewegen en gebaren: ______________________________

____

Opdracht
3

Werk in tweetallen. Jullie gaan kijken naar een fragment over vier sollicitanten: Janneke, Angel, Tara en Milou. Mevrouw Mulder vindt dat Tara als enige een goede indruk maakt. Tara geeft daarom de andere meisjes een tip om een betere eerste indruk te maken. Welke tip zou Tara aan de andere meisjes kunnen geven?

1 Mevrouw Mulder heeft het gevoel dat Janneke zichzelf heel goed vindt.

Als Janneke anders wil overkomen, kan ze beter ______________________________

______________________________.

2 Mevrouw Mulder vindt dat Angel niet netjes overkomt. Als Angel netter

wil overkomen, kan ze beter ______________________________

______________________________.

3 Mevrouw Mulder vindt dat Milou onzeker overkomt. Als Milou minder

onzeker wil overkomen, kan ze beter ______________________________

______________________________.

Ik kan/weet
- beoordelen of iemand zichzelf goed presenteert.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert jezelf presenteren.

Startopdracht

Waar ben jij goed in? Noteer de cijfers 1 tot en met 9 waarbij 1 staat voor *daar ben ik heel goed in* en 9 voor *daar ben ik niet goed in*.

______ *samenwerken*	______ *geduldig zijn*	______ *op tijd komen*
______ *omgaan met mensen*	______ *omgaan met dieren*	______ *omgaan met feedback*
______ *netjes werken*	______ *zelf met ideeën komen*	______ *luisteren naar anderen*

Theorie

video-uitleg

Jezelf presenteren

Als je op zoek bent naar een stageplaats of een bijbaan, moet je vaak een gesprek voeren. In zo'n gesprek vertel je iets over jezelf. Je vertelt wie je bent, welke opleiding je doet en welke werkervaring je al hebt. Soms wordt ook gevraagd naar je sterke en je zwakke punten. Bedenk van tevoren welke punten jij wilt noemen en bedenk daar voorbeelden bij.
De stagebegeleider of de werkgever let niet alleen op wat je zegt, maar ook op hoe je je presenteert.

Zo presenteer je jezelf goed
- Kleed je verzorgd.
- Haal je handen uit je zakken, je kauwgom uit je mond en zet je telefoon uit.
- Geef de ander een hand en stel je voor met je voor- en achternaam.
- Let op de taal die je gebruikt. 'Tot ziens' en 'u' is beter dan 'doei' en 'jij'.
- Let op je lichaamstaal: blijf rechtop zitten en maak oogcontact.
- Overdrijf niet. Probeer een rustige en geïnteresseerde indruk te maken.
- Is het gesprek afgelopen? Bedank de ander voor het gesprek en neem beleefd afscheid.

Opdracht 1

Veel werkgevers kijken voor het gesprek naar jouw profielen op internet. Kijk daarom kritisch naar alles wat je zelf online zet.

1 Kruis aan: ✓ (goed idee) of ✗ (slecht idee).

	✓	✗
Foto's van blote mensen op je Instagramaccount.	○	○
Een vlog op YouTube waarin je een positieve kant van jezelf laat zien.	○	○
Een like plaatsen bij een filmpje over dierenmishandeling.	○	○
Een negatieve blog schrijven over het bedrijf waar je solliciteert.	○	○

2 De sollicitant op de afbeelding wordt wel / niet aangenomen voor de baan,

omdat ____.

Opdracht 2

De zinnen hieronder kun je gebruiken als je jezelf moet presenteren. Vul de zinnen aan.

Mijn naam is ____________________ en ik ben ______ jaar.

Ik woon in ____________________. De naam van mijn school is

____________________ en ik zit in de derde klas van de opleiding

____________________. Ik heb geen werkervaring. / wel werkervaring, namelijk ____________________.

Ik ben goed in: ____________________.

Ik ben niet zo goed in: ____________________.

Opdracht 3

Werk in drietallen. Jullie gaan solliciteren op de bijbaantjes hieronder. Om de beurt spelen jullie de werkgever en de sollicitant. De derde klasgenoot beoordeelt de sollicitant. Jullie moeten alle drie een keer solliciteren.

1 De werkgever vraagt in het gesprek natuurlijk eerst naar persoonlijke gegevens. Bekijk opdracht 2 en bedenk samen minimaal drie vragen die de werkgever daarna kan stellen om erachter te komen of hij een geschikte werknemer voor de baan heeft gevonden. Noteer de vragen allemaal op een kladblaadje.

2 Houd de sollicitatiegesprekken. Geef elkaar feedback na elk gesprek. Gebruik daarbij het feedbackformulier onder de advertenties.

3 Vul na de gesprekken allemaal voor jezelf het feedbackformulier in.

○ Ik stelde mezelf voor met mijn voornaam en achternaam.	○ Ik sprak de werkgever aan met ‘u’.
○ Ik gaf de werkgever een hand.	○ Ik maakte een rustige en geïnteresseerde indruk.
○ Ik maakte oogcontact met de werkgever.	○ Ik bedankte de werkgever na het gesprek en nam beleefd afscheid.

Ik kan/weet
- mezelf presenteren.

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over figuurlijk taalgebruik.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. De jongen begrijpt het meisje verkeerd. Wat denkt de jongen dat ze op de proefles gaan doen?

Theorie

video-uitleg

Wat staat er: figuurlijk taalgebruik

In teksten kom je vaak zinnen met een figuurlijke betekenis tegen. Er wordt dan iets anders bedoeld dan er eigenlijk staat. Bijvoorbeeld:
Hij heeft voor weinig geld een rashond op de kop getikt.
Hij heeft de rashond niet op zijn kop geslagen, maar hij heeft voor weinig geld een rashond gekocht.

Om een tekst te begrijpen, is het belangrijk dat je figuurlijk taalgebruik herkent. Lees de tekst zorgvuldig en vraag je af: bedoelt de schrijver het letterlijk, dus precies zoals het er staat? Als dat niet zo is, lees dan de zinnen eromheen om de betekenis te vinden.

Uitdrukkingen zijn ook een vorm van figuurlijk taalgebruik. Als je niet weet wat een uitdrukking betekent, zoek je de betekenis op in een (online)-woordenboek. Zoek bij het eerste belangrijke woord uit de uitdrukking.
Bijvoorbeeld: *over smaak valt niet te twisten*
Je zoekt in het woordenboek bij *smaak*.

Opdracht 1

Hier zie je vier krantenkoppen met daaronder de eerste regels van het bericht. Wat bedoelt de schrijver met de onderstreepte woorden? Gebruik een (online)woordenboek als je de betekenis niet uit de tekst kunt halen.

1 **Fietser <u>ziet</u> auto <u>over het hoofd</u> en belandt op voorruit**
De hulpdiensten werden maandagmiddag gealarmeerd voor het ongeluk dat plaatsvond op de kruising vlakbij het gemeentehuis. Een fietser zag een auto op de voorrangsweg niet, werd aangereden en kwam op de voorruit terecht.

2 Scheerschuim, lenzenvloeistof én knutsellijm <u>vliegen de winkels uit</u>
Nederlandse winkels kunnen de vraag naar knutsellijm niet meer aan door een nieuwe superrage: zelf slijm maken. Bij kinderen is het zelf maken van slijm zo populair, dat de ingrediënten in de winkels opraken.

____

3 Vrijwilligers <u>in het zonnetje gezet</u> door Rode Kruis
Tijdens een feestelijk samenzijn heeft het Rode Kruis afgelopen zaterdag bij restaurant Breed een viertal vrijwilligers een herinneringsspeld overhandigd voor 10 jaar trouwe dienst.

____

4 Buitenlandse zwerfhonden <u>zijn in trek</u>
Hond Moon (4) werd drie jaar geleden uit Dubai gehaald door baasje Isabelle Sternheim. De viervoeter heeft nu een prachtleven in Amsterdam. Moon is geen uitzondering: we halen steeds vaker buitenlandse zwerfhonden in huis.

____

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

keuze (al. 3, al. 4)	dat wat je kiest
bevatten (al. 4)	erbij gedaan
vast te stellen (al. 4)	hebben in zich
toegevoegd (al. 4)	te weinig
tekort (al. 4)	te weten te komen

2 In alinea 1 staan in de eerste en in de laatste zin woorden met een figuurlijke betekenis. Noteer die woorden. Zoek de betekenis op in een (online)woordenboek en schrijf die in je eigen woorden eronder.

1 ______________________________

____

2 ______________________________

____

3 In alinea 1 staat het woord *overvloed*. Onderstreep in de eerste zin van alinea 2 de betekenis van dat woord.

4 In alinea 4 staat het woord *echter*. Dit woord geeft een tegenstelling aan. Welk synoniem van dit woord past dus in deze zin?

Smaakwaters bevatten meestal minder 'gewone' suiker dan frisdranken,

en / maar / want in veel van die smaakwaters zitten wel calorieën en die

bestaan voor een deel ook uit suikers.

5 In alinea 4 staat 'word je vaak op het verkeerde been gezet'. Deze woorden zijn letterlijk / figuurlijk bedoeld. Ze betekenen: moet je op je andere been gaan staan / krijg je niet alle juiste informatie

6 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
______________	andere mogelijkheid
______________	beeld dat mensen van iets hebben
______________	bijna niet, nauwelijks
______________	klein (in hoeveelheid)
______________	legt uit
______________	maar, aan de andere kant (geeft tegenstelling aan)
______________	mensen die iets in grote hoeveelheden maken
______________	mode(verschijnsel)
______________	natuurlijk
______________	slechte, schadelijke
______________	vaststellen, beslissen
______________	zeer grote hoeveelheid
______________	zijn opgebouwd uit

Tekst 1

De zin en onzin van smaakjeswater

[1] Bio-fruitwater appel, water met banaansmaak, Vitaminwater limoen lychee, appel-en-elderflower-water: we zien door de bomen het bos niet meer. In de supermarkt kun je amper nog een fles gewóón water vinden. Waar komt die overvloed aan smaakwater vandaan? En waarom vallen die smaakwaters zo in de smaak?

[2] 'Het drinken van smaakwater is al een tijdje een trend, al blijf ik me verbazen over de enorme hoeveelheid', zegt foodtrendwatcher Anneke Ammerlaan. Ze verklaart de populariteit van de drankjes door de vele slechte berichten over suikerhoudende frisdranken als cola en sinas. 'Cola heeft een slecht imago gekregen. Ook van appelsap denken mensen niet meer dat het gezond is. Water helpt nog altijd het best tegen de dorst, maar van alleen maar water drinken word je zat. Ik begrijp dus best dat producenten smaakwater gaan maken en verkopen.'

Gezond of niet?

[3] Maar is een flesje Vitaminwater, Spa Fruit of AH Water Wallie de Walvis wel een gezondere keuze dan een glas frisdrank? En kun je er zonder nadelige gevolgen net zo veel van drinken als van water? Bepalen of een drankje wel of niet goed voor je is, is soms best moeilijk.

[4] In veel frisdranken zitten wel drie tot vijf suikerklontjes per glas. Smaakwaters bevatten meestal minder 'gewone' suiker dan frisdranken. In veel van die smaakwaters zitten echter wel calorieën en die bestaan voor een deel ook uit suikers. Je moet dus de etiketten lezen om vast te stellen hoe gezond iets echt is. Als je alleen op de

beloftes op de verpakking let, word je vaak op het verkeerde been gezet. Dan is een verkeerde keuze snel gemaakt. 'Het gezonde imago van veel drankjes is alleen maar reclame', zegt hoogleraar Jaap Seidell. 'Vitaminewater is gewoon suikerwater. Het geeft je de indruk dat je iets heel gezonds drinkt, omdat er vitamines aan zijn toegevoegd, maar dat is onzin. De hoeveelheid vitamines is erg gering en vaak gaat het om vitamines waar je geen tekort aan hebt.'

Gezonder en goedkoper

[5] 'Met Spa waar fruit of munt in heeft gedreven is vanzelfsprekend niets mis', zegt de hoogleraar. 'Het enige nadeel is dat het wel honderd keer duurder is dan wanneer je het zelf maakt. We kunnen thuis stukjes fruit en water in een kan doen en daarmee een flesje vullen. Dat is goedkoper en het is een prima alternatief voor frisdranken.

Naar: Het Parool, 25 augustus 2017

Opdracht 3

Onderstreep het woord dat in de zin past.

1 De vulling van dit kussen bestaat uit / verklaart ganzenveren en eendendons.

2 De trend / Het imago van deze zanger is slechter geworden na zijn mislukte optreden.

3 Door een alternatief / overvloed aan regenwater zijn de rivieren overstroomd.

4 Er gaat amper / gering een dag voorbij zonder files op deze snelweg.

5 De alternatieven / producenten van deze handige waterflesjes hebben er veel geld mee verdiend.

6 Echter / Vanzelfsprekend krijgt u uw geld terug als wij een fout hebben gemaakt.

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 verklaart — Wetenschappers konden niet ______________________ waarom er juist dit jaar zo veel aardbevingen waren.

2 bepalen — De rechter heeft ______________________ dat de jongeren een taakstraf krijgen.

3 alternatief — Misschien gaat het regenen. Daarom hebben we twee ______________________ bedacht voor de barbecue.

4 producent — In deze fabriek ______________________ ze onderdelen voor mobiele telefoons.

5 nadelige — De batterij van dit toestel is snel leeg. Dat vind ik wel een groot ______________________.

6 gering — Door het ______________________ aantal hotels in de stad kun je er tijdens het festival nauwelijks een kamer krijgen.

7 perfecte — De poster hangt nu helemaal recht. Dat heb je ______________________ gedaan.

8 maximaal — Je moet voor de sponsorloop ten minste drie kilometer lopen. De ______________________ afstand is tien kilometer.

Opdracht 5

Zoek steeds twee synoniemen bij elkaar.
amper – echter – gering – klein – maar – nadelig – natuurlijk – nauwelijks – schadelijk – vanzelfsprekend

________________ = ________________

________________ = ________________

________________ = ________________

________________ = ________________

________________ = ________________

Opdracht 6

De onderstreepte woorden lijken op de woorden van opdracht 2. Raad de betekenis. Trek lijnen.

een trendy jack	beslissing, besluit
een overvloedige maaltijd	dingen die gemaakt zijn
de nieuwste producten	iemand de anders is dan de anderen
een duidelijke verklaring	minpunt
een groot nadeel	niet echt bestaand, denkbeeldig
een nieuwe bepaling	uitleg
een alternatieveling	volgens de nieuwste mode
een imaginair vriendje	waar veel bij hoort, uitgebreide

Opdracht 7

Welk woord past het best op de lege plek in de afbeelding?
Kies uit: *bedreigen – besparen – bevatten - combineren – toenemen – vervangen.*

________________ ________________

________________ ________________

UITDRUKKINGEN

Opdracht 8

Welke uitdrukking past op de plaats van de onderstreepte woorden? Trek lijnen. Je houdt twee uitdrukkingen over.

- '<u>Er gebeurt hier nooit iets nieuws,</u> elke dag is hetzelfde', zei Jacco.
- Zijn vriend Pim was <u>heel slim.</u>
- 'We blijven hier niet, we <u>gaan er stiekem vandoor</u>!', riep hij.
- Dat is <u>een oplossing die nog niemand heeft bedacht</u>.

- gaan op onze strepen staan
- een fluitje van een cent
- er is niets nieuws onder de zon
- vertrekken met de noorderzon
- het ei van Columbus
- niet van gisteren

Opdracht 9

1 Lees de uitdrukkingen en hun betekenis.

1	Smaken verschillen.	Niet iedereen vindt dezelfde dingen mooi.
2	Over smaak valt niet te twisten.	Het heeft geen zin om te proberen het eens te worden over wat mooi is.
3	De smaak te pakken krijgen.	Iets leuk gaan vinden en er dan bijna niet meer mee op kunnen houden.
4	In de smaak vallen.	Succes hebben, goed of mooi gevonden worden.
5	Daar zit kraak noch smaak aan.	Daar is niets aan, dat smaakt nergens naar.
6	Meer smaken zijn er niet er.	Er is geen andere keuze.

2 Lees eerst het hele gesprekje goed. Malou en Sarina zijn in een kledingwinkel. Malou past een broek. Welke uitdrukking van vraag 1 past het best bij de zin? Uitdrukking 2 is al ingevuld.

Malou: Deze broek vind ik mooi. ______
Sarina: Ik vind er niet veel aan, behoorlijk saai en suf. ______
Malou: Jammer, maar ik blijf wel bij mijn mening en neem hem toch. 2
Sarina: Wel grappig eigenlijk, dat we er zo anders over denken. ______
Malou: Ik begin dat passen leuk te vinden. Ik pas er nog een. ______
Sarina: Dat kan helaas niet. Ze hebben niet meer broeken in jouw maat. ______

Ik kan/weet
- figuurlijk taalgebruik herkennen en begrijpen. 2F
- de betekenis van uitdrukkingen opzoeken in een woordenboek. 2F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over enkelvoud en meervoud van de persoonsvorm.

Startopdracht

1 Kies het juiste antwoord: Als ik aan een voetbalteam denk, dan denk ik aan één persoon / meerdere personen.

2 Onderstreep de juiste zin: Het voetbalteam winnen een beker. / Het voetbalteam wint een beker.

3 Kijk naar de vragen 1 en 2 en kies de juiste antwoorden: Bij het woord 'team' denk ik aan enkelvoud / meervoud, maar het woord is enkelvoud / meervoud.

4 Probeer samen met een klasgenoot meer van dit soort woorden te verzinnen waarbij enkelvoud en meervoud niet helemaal duidelijk zijn.

Theorie

video-uitleg

Persoonsvorm: enkelvoud of meervoud?

De persoonsvorm en het onderwerp horen bij elkaar. Als het onderwerp enkelvoud (ev) is, moet je de persoonsvorm ook in het enkelvoud schrijven. Als het onderwerp meervoud (mv) is, moet de persoonsvorm ook in het meervoud staan. Soms is het moeilijk om te bedenken of het onderwerp ev of mv is. Bijvoorbeeld:

- **Het onderwerp in de zin heeft veel woorden:**
  – *Alle jonge vogels op de waslijn zongen de hele ochtend.*
  De *vogels* (mv) zongen (en niet de *waslijn*).

- **Het onderwerp lijkt meervoud, maar is enkelvoud:**
  – *De kudde schapen liep op de dijk.*
  Als je een kudde schapen ziet, zie je heel veel schapen. Maar al die schapen zijn één kudde.
  – *De brandweer bluste de brand. Iedereen stond te kijken.*
  Als de brandweer een brand blust en iedereen kijkt, zijn er veel brandweermannen en kijkers. Toch zijn *de brandweer* en *iedereen* enkelvoud.

Opdracht 1

1 Omcirkel in elke zin de persoonsvorm. Onderstreep daarna in elke zin het onderwerp. Alle onderwerpen bestaan uit veel woorden.
   1 De ouders van mijn vriend zijn op vakantie in Spanje.
   2 De meeste kinderen uit mijn klas moeten 20 minuten fietsen naar school.
   3 De presentator van al die grote tv-shows heeft een boek geschreven over zijn werk.
   4 Afgelopen weekend zijn alle computers op mijn vaders werk gehackt.
   5 Door alle regen in de afgelopen week staat het schoolplein van mijn oude basisschool onder water.

2 Kijk goed naar de door jou onderstreepte onderwerpen. Omcirkel de nummers van de zinnen waarin het onderwerp in het meervoud staat:

1 **2** **3** **4** **5**

Opdracht
2

Onderstreep eerst het onderwerp en bepaal of het enkelvoud of meervoud is. Kies daarna de juiste persoonsvorm. Let op: de onderwerpen bestaan weer uit veel woorden.

1. De deelnemers aan de loterij kwam / kwamen in opstand vanwege de oneerlijke regels.
2. De eigenaar van tien schoenenwinkels opende / openden een nieuwe winkel in Hoogeveen.
3. De verbouwing van het huis van de buren duurt / duren nu al ruim drie weken.
4. Al in september ligt / liggen de kalenders voor het nieuwe jaar in de winkels.
5. De elektriciteit van al die huizen wordt / worden opgewekt door zonnepanelen.

Opdracht
3

De zinnen a en b gaan steeds over de afbeelding die ernaast staat. Vul een passend onderwerp in. In zin a een onderwerp in het meervoud, in zin b in het enkelvoud. Kijk naar de voorbeelden in de theorie en in de startopdracht.

1a In de wei **staan** ______________________ .

1b In de wei **staat** ______________________ .

2a ______________________ **blussen** de brand in de loods.

2b ______________________ **blust** de brand in de loods.

3a Helaas **plaatsten** ______________________ zich niet voor het WK 2018.

3b Helaas **plaatste** ______________________ zich niet voor het WK 2018.

Opdracht 4

Zet de woorden in het juiste rijtje.

de politie / de politieagenten
mijn vrienden / mijn vriendengroep
alle mensen / iedereen
de klas / onze klasgenoten
de volleyballers / het volleybalteam
de bijen / het bijenvolk

enkelvoud	**meervoud**
de politie	de politieagenten

Opdracht 5

Onderstreep eerst het onderwerp en bepaal of het enkelvoud of meervoud is. Kies daarna de juiste persoonsvorm.

1 De hele familie had / hadden zin in het feestje.

2 Veel ongelukken gebeurt / gebeuren door onoplettendheid.

3 De doos met potloden moet / moeten hier ergens in de kast liggen.

4 Na de voorstelling klapte / klapten het publiek hard.

5 Twee groepen mag / mogen tegelijk naar binnen.

6 De Nederlandse hockeyers heeft / hebben zich geplaatst voor de finale.

Opdracht 6

1 Maak zelf zinnen. Gebruik de gegeven woorden als onderwerp. Er mag in elke zin maar één persoonsvorm staan.

1 een grote berg takken

2 de bewoners van de Stationsstraat

3 het afval

2 Ruil je werkboek met dat van een klasgenoot. Beantwoord voor je klasgenoot de volgende vragen:

1 Staan in elke zin de persoonsvorm en het onderwerp allebei in het enkelvoud of allebei in het meervoud? ja / nee

2 Zijn de persoonsvormen goed gespeld? ja / nee

3 Verbeter je zinnen als dat nodig is.

Opdracht 7

Onderstreep eerst het onderwerp en bepaal of het enkelvoud of meervoud is. Noteer daarna de juiste persoonsvorm. Tussen haakjes staat of die in de tegenwoordige tijd (tt) of in de verleden tijd (vt) moet staan. Je kunt het schema op bladzijde 272 gebruiken als hulpmiddel bij de juiste spelling van de persoonsvorm.

1 De hele klas (storen - tt) ______________________ zich aan de muziek van de bouwvakkers buiten.

2 De tros bananen (passen - vt) ______________________ er net niet meer bij in het boodschappenmandje.

3 De reizigers in de trein (krijgen - vt) ______________________ een gratis kopje koffie.

4 In verband met de storm (worden - tt) ______________________ iedereen vandaag met de auto naar school gebracht.

5 De vakkenvullers in de supermarkt (halen - vt) ______________________ nieuwe voorraad uit het magazijn.

6 De verzameling oude munten (brengen - vt) ______________________ veel geld op.

7 Die tweedehands boeken op Marktplaats (kosten - vt) ______________________ door de verzendkosten bijna net zoveel als nieuwe.

8 De nummer 1 van alle YouTubers (beantwoorden - vt) ______________________ met plezier alle vragen van zijn fans.

Opdracht 8 ✱

Onderstreep eerst de twee onderwerpen en noteer daarna de juiste persoonsvormen.

1 Een lange rij mensen (wachten - vt) ______________________ voor de ingang, omdat ze als eerste naar binnen (willen - vt) ______________________.

2 De gasten op het terras (schrikken - vt) ______________________, toen een grote zwerm wespen hun kant op (vliegen - vt) ______________________.

3 Iedereen (maken - tt) ______________________ nog kans op de hoofdprijs, maar het jongerenteam (staan - tt) ______________________ op dit moment bovenaan.

Ik kan/weet
- bepalen of het onderwerp enkelvoud of meervoud is.

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over het voltooid deelwoord.

Startopdracht

1 Op de foto staat een woord verkeerd gespeld. Welk woord is dat, denk je?

____

____

2 Bespreek je antwoord met een klasgenoot. Leg aan elkaar uit waarom het woord verkeerd gespeld is.

Theorie

video-uitleg

Voltooid deelwoord

Naast de persoonsvorm kunnen er nog meer werkwoorden in de zin staan, bijvoorbeeld een **voltooid deelwoord** (vd).

	pv	vd
Het vliegtuig is op Schiphol geland.	is	geland
Robin heeft geen straf gekregen.	heeft	gekregen

Zo schrijf je het voltooid deelwoord
Schrijf het voltooid deelwoord altijd zo kort mogelijk. Let op:
- Het voltooid deelwoord van een sterk werkwoord eindigt meestal op -*en*: *gebleven, gesprongen.*
- Het voltooid deelwoord van een zwak werkwoord eindigt op -*t* of -*d*. Maak het woord langer. Je hoort dan welke letter het moet zijn: *gesnapt(e), geschild(e).*
- Vaak begint een voltooid deelwoord met *ge*- (*geschreven, gewaaid*), maar *ge*- kan ook ergens anders staan, bijvoorbeeld: *opengemaakt.*

Sommige werkwoorden zijn erg lastig. Zij beginnen met *ge*-, *ver*-, *be*-, *ont*-, *her*- of *over*-. Bij het voltooid deelwoord zet je er dan geen *ge*- voor. Daardoor klinken de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd en het voltooid deelwoord hetzelfde, maar je schrijft ze meestal verschillend.

tegenwoordige tijd	voltooid deelwoord
Karin verhuist morgen naar Almere.	Karin is naar Almere verhuisd.
Morgen verandert mijn vriendin haar kamer.	Mijn vriendin heeft haar kamer alweer veranderd.
Waarom gelooft de docent mijn verhaal niet?	Waarom heb jij hem geloofd?

Je kunt het schema op bladzijde 272 gebruiken om te bepalen hoe je het werkwoord moet schrijven.

Opdracht 1

1 Onderstreep in elke zin de persoonsvorm.
1a In de fabriek testen medewerkers elk product meerdere keren.
1b In de fabriek wordt elk product meerdere keren getest.
2a Wetenschappers in IJsland ontdekten een nieuwe diersoort.
2b Een nieuwe diersoort is ontdekt door wetenschappers in IJsland.
3a Bewaart oma die oude fotoboeken op zolder?
3b Heeft oma die oude fotoboeken op zolder bewaard?

2 In alle b-zinnen staat nóg een werkwoord. Omcirkel die werkwoorden.

3 Hoe heten de werkwoorden die je hebt omcirkeld? ____________________

4 Kijk nog eens goed naar de zinnen en kies de juiste antwoorden.

Kan een persoonsvorm het enige werkwoord in een zin zijn? ja / nee

Kan een voltooid deelwoord het enige werkwoord in een zin zijn? ja / nee

Opdracht 2

Onderstreep in elke zin de persoonsvorm. Noteer daarna het voltooid deelwoord. Als je twijfelt of je een -d of een -t aan het eind moet schrijven, maak het woord dan langer. Je hoort dan welke letter het moet zijn.

zwakke werkwoorden

1 kletsen — Zij heeft uren ____________________ met haar vriendin.

2 bellen — Iwan wordt ____________________ over de uitslag.

3 redden — De dieren zijn ____________________ van de dood.

sterke werkwoorden

4 vliegen — Britta is naar Spanje ____________________.

5 kopen — Hebben jullie hier vorige week iets ____________________?

6 vinden — Het spoor werd ____________________ door de politiehond.

werkwoorden waarvan het voltooid deelwoord niet begint met -ge

7 uitnodigen — Jullie zijn ook ____________________ voor ons feest.

8 bijpraten — Na de vakantie hebben Aya en Kate eerst ____________________.

9 nadenken — Heb je al ____________________ over mijn voorstel?

werkwoorden die beginnen met ge-, ver-, be-, ont-, her- of over-

10 herhalen — Deze film wordt vaak ____________________ op tv.

11 betalen — Hoeveel heb jij voor je telefoon ____________________?

12 versieren — De kamer was ____________________ met slingers.

Opdracht 3

1 Onderstreep in elke zin de persoonsvorm. Noteer daarna het voltooid deelwoord. Maak het woord langer om te horen of je een -d of een -t aan het eind moet schrijven.

1 De banden van de raceauto worden (verwisselen) ____________________.

2 Zijn eigen zus had hem niet (herkennen) ____________________ op de foto.

3 Hoeveel uur heb jij (besteden) ____________________ aan sociale media?

4 De blinde man werd (begeleiden) ____________________ door zijn hond.

2 Onderstreep in elke zin het onderwerp. Noteer daarna de juiste persoonsvorm in de tegenwoordige tijd. Kies uit de ik-vorm of de ik-vorm + t.

1 De goochelaar (verwisselen) __________________ ongemerkt de kaarten.

2 Ella (herkennen) __________________ haar oude huis direct.

3 Beau (besteden) __________________ te veel geld aan kleding.

4 Ik (begeleiden) __________________ een groep kinderen op de sportdag.

3 Kijk goed naar de werkwoordsvormen van vraag 1 en 2. Vul aan:
Soms klinken de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd en het voltooid deelwoord hetzelfde, maar schrijf je ze verschillend. Bij deze werkwoorden eindigt de persoonsvorm tegenwoordige tijd op een ________ en het voltooid deelwoord op een ________.

Opdracht 4

Lees de zinnen en kruis aan of je een voltooid deelwoord (vd) of een persoonsvorm tegenwoordige tijd (pvtt) moet invullen.
Moet je een pvtt invullen? Onderstreep dan in de zin het onderwerp.
Noteer daarna de juiste werkwoordsvormen. Gebruik daarbij het schema op de volgende bladzijde.

1 ○ pvtt ⊗ vd

Mijn opa werd (beroven) *beroofd* in een drukke winkelstraat.

2 ⊗ pvtt ○ vd

In Apenheul (beroven) *berooft* een aapje meerdere bezoekers.

3 ○ pvtt ○ vd

Mijn moeder (bestellen) __________________ online een shirt.

4 ○ pvtt ○ vd

Barbara heeft nog nooit online kleding (bestellen) __________________.

5 ○ pvtt ○ vd

De zanger (beantwoorden) __________________ de vragen van de fans.

6 ○ pvtt ○ vd

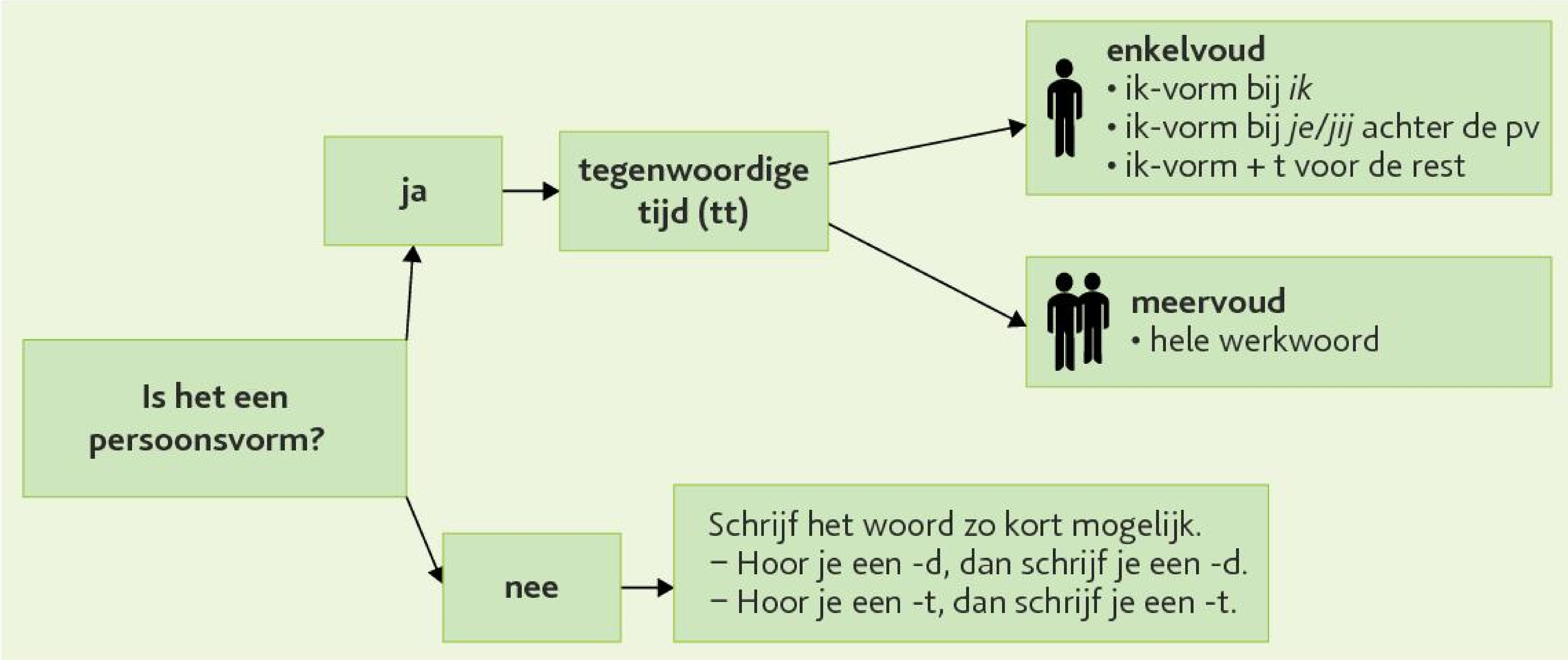
Uw vragen worden zo snel mogelijk (beantwoorden) __________________.

7 ○ pvtt ○ vd

Een natuurramp (gebeuren) __________________ meestal onverwacht.

8 ○ pvtt ○ vd

Dit bijzondere verhaal is echt (gebeuren) __________________!

Opdracht 5

Noteer de juiste vorm van het werkwoord. Kijk goed of het een persoonsvorm tegenwoordige tijd of een voltooid deelwoord is. Als het een persoonsvorm is, zoek dan altijd eerst het onderwerp.

1 boren — De klusjesman heeft twee gaten ______.

2 overleggen — De scheidsrechter ______ met de grensrechter.

3 lukken — Is de wereldrecordpoging ______?

4 verdelen — We hebben het overgebleven eten eerlijk ______.

5 opsluiten — De kat was per ongeluk ______ in de kamer.

6 bezorgen — Vanmiddag ______ de postbode uw pakketje.

7 bereiden — Mijn broer ______ de lekkerste lasagne!

8 gooien — De bal wordt van heel ver in de basket ______.

Opdracht 6 ✱

Lees de zinnen:
De vogel is weggevlogen. / Ik heb gezweefvliegd.
Het voltooid deelwoord van *wegvliegen* is *weg**ge**vlogen*, omdat je het werkwoord kunt splitsen: De vogel vliegt weg.
Het voltooid deelwoord van *zweefvliegen* is ***ge**zweefvliegd*, omdat je het werkwoord niet kunt splitsen: Ik vlieg zweef. Goed is: Ik zweefvlieg.

Bekijk de uitleg hierboven goed en noteer de juiste voltooid deelwoorden:

1 glimlachen — Mila heeft stiekem naar me ______.

2 uitlachen — Boris heeft nog nooit iemand ______.

3 opzuigen — De sterke orkaan Irma had veel zeewater ______.

4 stofzuigen — Mijn broer heeft zijn kamer ______.

5 roerbakken — In de oosterse keuken wordt veel ______.

6 meebakken — De kok heeft de spekjes even ______.

Ik kan/weet

- voltooide deelwoorden goed spellen. 2F
- persoonsvormen en voltooide deelwoorden die hetzelfde klinken goed spellen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Kies mij

Vaak zijn er meerdere liefhebbers voor een stageplaats. Hoe zorg je er dan voor dat jij opvalt tussen alle andere scholieren? Door jezelf te presenteren in een filmpje. Zo laat je op een originele manier zien wie je bent en wat je kunt.

Bij deze praktijkopdracht kies je eerst zelf een sector waarin jij wel stage zou willen lopen. Daarna ga je samen met een klasgenoot de filmpjes voorbereiden en opnemen. Natuurlijk bekijk je ook de filmpjes van een aantal klasgenoten.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:

- *Kijken en luisteren*: Goed presenteren
- *Spreken en gesprekken*: Jezelf presenteren

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan opsommingen en tegenstellingen herkennen aan de hand van signaalwoorden. 2F
Schrijven	• Ik kan een nette zakelijke brief schrijven. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan beoordelen of iemand zichzelf goed presenteert.
Spreken en gesprekken	• Ik kan mezelf presenteren.
Woordenschat	• Ik kan figuurlijk taalgebruik herkennen en begrijpen. 2F • Ik kan de betekenis van uitdrukkingen opzoeken in een woordenboek. 2F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan bepalen of het onderwerp enkelvoud of meervoud is.
Taalverzorging spelling	• Ik kan voltooide deelwoorden goed spellen. 2F • Ik kan persoonsvormen en voltooide deelwoorden die hetzelfde klinken goed spellen. 3F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed?
  Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 4

Anders

Waar komen namen vandaan?

Napoleon besloot in 1811 dat alle Nederlanders een officiële achternaam moesten opgeven. Veel mensen kozen daarvoor hun bijnaam. Vaak had die te maken met hun beroep (*Smid*), woonplaats (*Van Aken*) of met een uiterlijk kenmerk (*De Lange*) of karaktertrek (*Onrust*). Je voornaam is vaak gekozen omdat die een speciale betekenis heeft. Weet jij waar jouw achternaam mee te maken heeft? Nee / Ja, met ______________________

***Zoek de betekenis van je voornaam op in de* Nederlandse Voornamenbank.**

Namen voor plaatsen

In namen van steden, dorpen en provincies zie je vaak de geschiedenis terug. Zo is Hoogezand gebouwd op een zandheuvel en is Lelystad genoemd naar Cornelis Lely, de bedenker van onder andere de Afsluitdijk. Wat zou de geschiedenis achter bijvoorbeeld 'Rotterdam' zijn?

Ontdek het in de puzzel over plaatsnamen.

Geintje zeker?

Een leuke, originele bedrijfsnaam wordt beter onthouden dan een gewone naam, zoals *Jansen BV*, maar soms weet je niet zeker of een bedrijfsnaam grappig bedoeld is. *Hairstudio Hoofdweg* bijvoorbeeld: het is te hopen dat de kappers die hier werken alleen haren knippen. Waar horen deze namen bij?

Bootkapje	biefstukrestaurant
De Stofwisseling	rijschool
Eau Eau Den Haag	meubelstoffeerder
Rij-Me-Wijs	zeilmakerij
So de Jus	mineraalwaterfles

Lezen

Je leert over verbanden en signaalwoorden.

Startopdracht

Lees tekst 1.
De schrijver van tekst 1 maakt zijn tekst duidelijker en grappiger door

opsommingen / tegenstellingen / voorbeelden te gebruiken.

Tekst 1

Sommige Nederlandse woorden zijn niet te vertalen. De Engelsen hebben bijvoorbeeld geen woorden voor *pretoogjes* en *uitbuiken*. Andersom gebeurt het ook. Zo hebben de Engelsen het woord *siblings*, wat *broers en zussen* betekent. Er zijn ook namen die in het Nederlands een andere betekenis hebben, zoals de Noorse jongensnaam *Anders*. De grappigste woorden vind je in Zuid-Afrika, denk aan: *bekfluitje* (mondharmonica), *verkleurmannetje* (kameleon) en *stokkielekker* (lolly).

Naar: www.woordenlol.nl, op 10 februari 2018

Theorie

video-uitleg

Verbanden en signaalwoorden (2)

Twee verbanden die in een tekst kunnen voorkomen, heb je al geleerd in het vorige hoofdstuk: opsomming en tegenstelling. Hier volgen nog twee verbanden en de signaalwoorden die daarbij horen.

Een **voorbeeld** herken je aan signaalwoorden zoals: *bijvoorbeeld, zo, zoals, denk aan, neem nou, onder andere*. Bijvoorbeeld:

– *Sommige mensen houden juist van actieve vakanties. Zo gaan steeds meer vakantiegangers fietsen, wintersporten, diepzeeduiken of bergbeklimmen.*

Een **oorzaak – gevolg** herken je aan signaalwoorden zoals: *daardoor, doordat, de oorzaak hiervan is, waardoor, ten gevolge van.* Bijvoorbeeld:

– *Doordat de brug open was, kwam Peter te laat op zijn werk.*

Oorzaak: brug open
Gevolg: Peter komt te laat.

Opdracht 1

Lees tekst 2 en tekst 3.

1 In tekst 2 staan vooral oorzaken en gevolgen / voorbeelden.

2 In tekst 3 staan vooral oorzaken en gevolgen / voorbeelden.

Tekst 2

Uit 1 op de 250 zwangerschappen ontstaat een eeneiige tweeling. De bevruchte eicel deelt zich dan in tweeën waardoor niet één, maar twee mensjes zich ontwikkelen. Een eeneiige tweeling heeft grotendeels hetzelfde DNA, waardoor tweelingen erg op elkaar lijken. Daardoor kunnen er lastige situaties ontstaan, doordat mensen ze niet uit elkaar kunnen houden.

Tekst 3

Het kan voor vreemden lastig zijn om tweelingen uit elkaar te houden. Ouders van eeneiige tweelingen kunnen het verschil tussen hun kinderen verduidelijken door hen bijvoorbeeld een ander kapsel te geven of door andere kleding aan te doen bij hun kinderen. Als je een eeneiige tweeling beter leert kennen, wordt het makkelijker om ze uit elkaar te houden. Zo kun je ze herkennen aan de manier waarop ze praten of aan hun verschillende karaktereigenschappen.

Opdracht 2

1 In wat voor soort huis zou jij het liefst wonen?
- ○ appartement
- ○ boerderij
- ○ bungalow
- ○ caravan
- ○ flat
- ○ oude kerk
- ○ rijtjeshuis
- ○ villa
- ○ woonboot

Bekijk en lees tekst 4.

2 Wat is het onderwerp van tekst 4?
- ○ bijzondere woningen
- ○ puur geluk met weinig spullen
- ○ tiny house van Manouck

3 De schrijver geeft in de inleiding voorbeelden van woningen die anders zijn dan rijtjeshuizen, zodat de lezer
- ○ goede ideeën kan opdoen voor een nieuwe woning.
- ○ weet dat rijtjeshuizen inderdaad erg saai zijn.
- ○ zich iets kan voorstellen bij bijzondere woningen.

4 In alinea 2 worden twee voorbeelden van kenmerken van een tiny house genoemd. Onderstreep die voorbeelden in de tekst. Aan welke signaalwoorden kun je de voorbeelden herkennen?

_______________ en _______________

5 Welk woord in alinea 2 betekent *gemakkelijk verplaatsbaar?*

____

6 In alinea 3 noemt Manouck twee voorbeelden van haar zware leven in de hoofdstad. Onderstreep die voorbeelden in de tekst.

7 De afbeelding bij tekst 4 maakt de tekst leuker. Waarom maakt hij de tekst ook duidelijker? _______________

____

8 In alinea 5 noemt Manouck twee voorbeelden van manieren om haar energiekosten laag te houden. Onderstreep die voorbeelden in de tekst. Aan welk signaalwoord kun je die voorbeelden herkennen?

____

9 Wat is de hoofdgedachte van tekst 4?
- ○ Je kunt veel geld hebben en dure spullen bezitten, maar alleen in een tiny house kun je het pure geluk vinden.
- ○ Manouck en haar man zijn gelukkig in hun tiny house, omdat ze erachter zijn gekomen wat ze echt belangrijk vinden in het leven.
- ○ Mensen die rijtjeshuizen saai vinden, kunnen het best gaan wonen in een tiny house met lage woonlasten.
- ○ Woonboten, omgebouwde kerken, oude pakhuizen en tiny houses zijn voorbeelden van andere woonvormen.

10 Ik zou wel / niet in een tiny house willen wonen, omdat ______________________

______________________.

Tekst 4

Anders wonen

[1] Sommige mensen nemen geen genoegen met een gewoon rijtjeshuis. Zij willen een ander soort woning, zoals een woonboot, een omgebouwde kerk of een oud pakhuis. Er zijn ook mensen die helemaal iets anders willen. Zo ook Manouck van Weerdekom en haar man. Zij besloten om hun stadsvilla te verkopen en te gaan wonen in een tiny house.

Tiny house

[2] Tiny houses zijn kleine huisjes die niet groter zijn dan 50m2 totaal. Dat is ongeveer net zo groot als de woonkamer van een gemiddeld rijtjeshuis. Tiny houses hebben een aantal kenmerken. Zo hebben ze allemaal piepkleine ruimtes: een minikeuken, een minibadkamer en een minikledingkast. Denk ook aan het feit dat ze allemaal gemakkelijk verplaatsbaar zijn, omdat ze zo licht en klein zijn. Het is erg handig dat ze mobiel zijn, omdat ze op die manier dezelfde voordelen als een caravan of vouwwagen hebben. Bewoners kunnen hun huisje gemakkelijk op een andere plek neerzetten.

[3] Manouck vertelt dat zij en haar man goede banen hadden in de hoofdstad van ons land. ‘We werkten op een groot advocatenkantoor en verdienden geld als water. We hadden een grote villa in de stad gekocht en die smaakvol ingericht met designspullen. Helaas konden we er nauwelijks van genieten. Zo werkten we allebei zo’n tachtig uur per week waardoor we bijna nooit thuis waren. Er waren meer zaken die ons leven behoorlijk zwaar maakten. Het was bijvoorbeeld een zware klus om dat grote huis schoon te houden in het kleine beetje vrije tijd dat we hadden. Op een dag hadden we genoeg van de werkdruk en de stress. We zetten ons huis te koop en besloten om ons leven te veranderen. We lieten een tiny house bouwen op een klein stukje land in het noorden van Nederland.’

[4] Volgens Manouck was de keuze voor een tiny house eenvoudig gemaakt. ‘We hakten de knoop door toen we beseften dat we geld en dure spullen hadden, maar geen vrijheid. We hebben daarom direct onze banen opgezegd en op een rijtje gezet wat we echt belangrijk vinden in het leven. Dat werd uiteindelijk een kort lijstje. We vinden elkaar het belangrijkst en houden daarnaast van rust.’

Lage woonlasten en puur geluk

[5] ‘We hebben ons tiny house gekocht met de opbrengst van de stadsvilla. We verdienen ons geld nu met groepswandeltochten die we ’s zomers organiseren in het nabijgelegen natuurgebied. We hebben nu niet meer zo veel geld als vroeger, maar gelukkig zijn onze woonlasten laag. We moesten diverse maatregelen nemen om onze energiekosten laag te houden, zoals zonnepanelen plaatsen op ons huisje en goede isolatie aanbrengen.’

[6] Manouck vertelt dat haar verhuizing naar een tiny house de beste beslissing in haar leven is geweest. Zij en haar man weten nu wat echt belangrijk is. Een groot, luxe huis met een dure auto voor de deur hebben zij niet nodig om gelukkig te zijn. Zij hebben het pure geluk dichtbij elkaar gevonden op een paar vierkante meters.

Naar: www.wijwonenanders.nl, op 12 februari 2018

Opdracht 3

Lees tekst 5.

1 De oorzaak van de wisselstoring was ______________________.

2 Het gevolg van de wisselstoring was ______________________.

3 Dat was extra vervelend voor een groep scholieren, omdat ______________________

______________________.

Tekst 5

Koperdieven zorgen voor grote problemen

ROOSENDAAL - De wisselstoring tussen Roosendaal en Vlissingen op maandagochtend was het gevolg van een poging van koperdieven om bij Bergen op Zoom koper te stelen. Reizigers moesten daardoor rekening houden met een urenlange vertraging. Voor een groep scholieren was dat dikke pech, omdat zij te laat kwamen voor hun examen Nederlands.

Naar: Omroep Zwechtland, 28 februari 2018

Opdracht 4

Bekijk en lees tekst 6.

1 Noteer in een woord het onderwerp van tekst 6. ______

2 In alinea 1 staat een ketting van oorzaken en gevolgen. Vul de open plekken in.
De storm duwde het water met kracht de zeearmen in.

→ ______

→ Eilanden liepen vrijwel helemaal onder water.

→ ______

→ Daardoor verdronken mensen of dreven ze in het ijskoude water.

3 In alinea 2 staat dat het lang duurde voordat er hulp kwam. Wat waren de twee oorzaken daarvan? ______

______

Aan welk signaalwoord herken je die oorzaken? ______

4 Waarom waren de amfibievoertuigen zo handig om hulp te bieden aan de slachtoffers van de watersnoodramp, denk je? ______

______

5 De afbeelding maakt de tekst duidelijker, omdat ______

______

6 In alinea 3 staan drie gevolgen van de enorme storm. Die gevolgen hadden zelf ook weer gevolgen. Vul de zinnen aan.

1 Het gevolg van de storm was dat *de meeste huizen verwoest waren*
en het gevolg daarvan was dat *mensen tijdelijk ergens anders moesten wonen.*

2 Het gevolg van de storm was dat ______
______ en het gevolg daarvan was dat ______
______.

3 Het gevolg van de storm was dat ______
______ en het gevolg daarvan was dat ______
______.

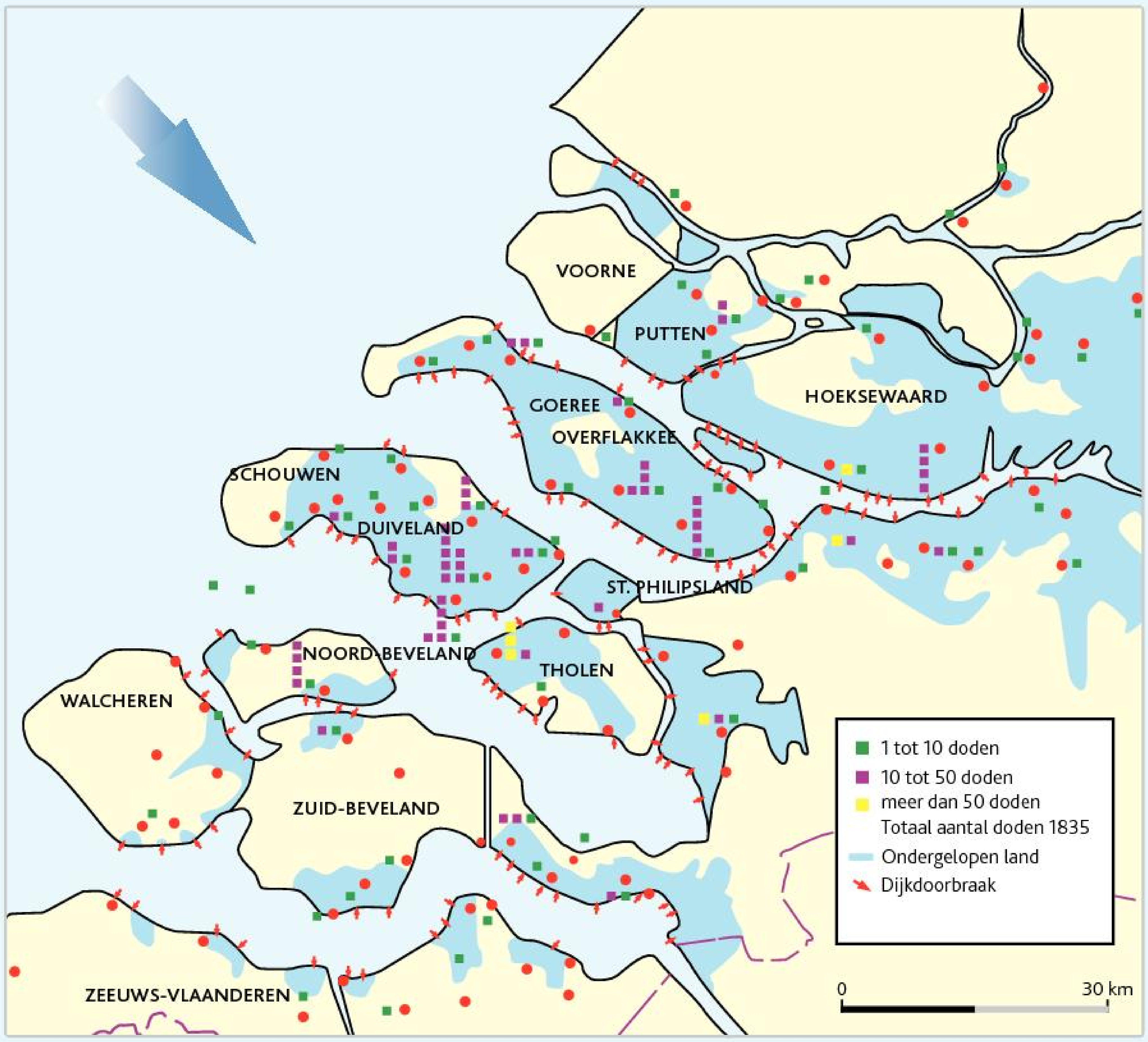
7 In de laatste zin van alinea 3 staat een voorbeeld. Dit zie je aan het signaalwoord *onder andere*. Waarvan is de plaats Schelphoek een voorbeeld? ______
______.

8 Wat is het doel van tekst 6?
- ○ De schrijver wil je amuseren met een Nederlands geschiedenisverhaal.
- ○ De schrijver wil je informeren over een nationale ramp uit het verleden.
- ○ De schrijver wil je overtuigen van zijn mening over de watersnoodramp.

Tekst 6

De watersnoodramp van 1953

[1] In de nacht van zaterdag 31 januari op zondag 1 februari 1953 stormde het enorm hard. De storm duwde het water met grote kracht de zeearmen van Zeeland en Zuid-Holland in. Daardoor braken veel dijken door. Ze waren niet sterk genoeg om het water tegen te houden. Doordat de eilanden Goeree-Overflakkee en Schouwen-Duiveland vrijwel helemaal onder water liepen, stortten vele huizen in waardoor mensen verdronken of ronddreven in het ijskoude water.

[2] Het duurde lang voordat er hulp ter plaatse was. Dat kwam doordat de telefoon het niet meer deed en bovendien waren wegen en spoorlijnen ondergelopen. Het getroffen gebied was volledig afgesloten van de rest van Nederland. Pas zondagmiddag kwamen de eerste boten en helikopters om mensen te redden. Het leger werd ook ingezet. Niet alleen Nederlandse soldaten hielpen mee. België, Duitsland, Engeland, Denemarken, Frankrijk, Canada en de Verenigde Staten stuurden hun militairen om de Nederlandse slachtoffers te helpen. Ze zonden ook een aantal amfibievoertuigen. Daarmee kun je op het land rijden en in het water varen.

Slachtoffers

[3] Er vielen 1835 doden bij de watersnoodramp. Mensen waren echter niet de enige slachtoffers. Vele duizenden dieren, zoals koeien, paarden en schapen, verdronken. De gevolgen van de ramp waren groot. De meeste huizen waren compleet verwoest door de storm en het water, waardoor veel mensen tijdelijk ergens anders moesten wonen. Ook groeide er lange tijd niets in het

rampgebied, ten gevolge van al het zoute water dat over de akkers van de boeren was gestroomd. Bovendien waren de dijken kapotgeslagen. Daardoor boden die geen bescherming meer. De gaten moesten zo snel mogelijk dichtgemaakt worden. Voor kleine gaten werden zandzakken gebruikt. Om de grote gaten te dichten, moesten betonnen of stalen bakken geplaatst worden. Dat gebeurde onder andere bij de plaats Schelphoek.

Deltawerken

[4] De regering vond destijds dat een ramp met zo'n omvang, nooit meer mocht plaatsvinden. Daarom liet de Nederlandse regering de Deltawerken bouwen. Die zouden het zuidwesten van Nederland beschermen tegen de Noordzee. Het was de bedoeling om de zeearmen in Zeeland en Zuid-Holland helemaal te sluiten. Dat moest gebeuren met dammen van zand en klei met daaroverheen een laag asfalt. Dat oorspronkelijke plan is later veranderd. Er werd een stormvloedkering gebouwd. Die bestaat uit grote pijlers met enorme schuiven ertussen. Als het water stijgt, kunnen de schuiven naar beneden. De stormvloedkering is dan dicht. Eén Zeeuwse zeearm is niet dicht, namelijk die van de Westerschelde. Grote zeeschepen kunnen de haven van Antwerpen daardoor nog steeds bereiken.

Naar: De watersnoodramp van 1953, junior informatie 244. Noordhoff Uitgevers

Opdracht 5

Bekijk en lees tekst 7.

1 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

daadwerkelijk (al. 2)	door beroepsmensen uitgevoerde
professionele (al. 3)	drijft rustig
op de tast (al. 3)	echt
verworven (al. 4)	gekregen
dobbert rond (al. 5)	op gevoel

2 Aan welk signaalwoord in de inleiding kun je direct zien dat de schrijver voorbeelden van beroepen geeft? ______

3 In tekst 7 geeft de schrijver zijn mening over het beroep golfballenduiker. Hoe dacht hij eerst over dat beroep? ______

4 Waarom veranderde zijn mening over het beroep golfballenduiker?
- ○ Hij besloot zelf ook te gaan werken als golfballenduiker en genoot ervan.
- ○ Hij ontmoette Nicky en vond hem direct een grappige man.
- ○ Toen hij meer wist over het beroep, zag hij de voordelen ervan in.

5 Waarvan geeft de schrijver voorbeelden in alinea 2? ______

______

6 In alinea 4 zegt de schrijver: *Dat is geen geld*. Wat bedoelt hij daarmee?
- ○ Ballen opduiken uit het water van een golfterrein kost geen geld.
- ○ Golfbanen verdienen weinig geld met opgedoken golfballen.
- ○ Het geld dat Nicky betaalt voor een bal, verdient hij makkelijk terug.

7 Noteer het best passende tussenkopje boven alinea 4. Kies uit:
- Golfbaan Landgoed Kudelstaart
- Noord-Frankrijk en Duitsland
- Ontstaan golfballenbedrijf
- Weinig geld voor een bal

8 Wat wordt er opgesomd in alinea 5?
- ○ nadelen van het beroep golfballenduiker
- ○ voordelen van het beroep golfballenduiker
- ○ voor- en nadelen van het beroep golfballenduiker

9 In tekst 7 staan alleen feiten / alleen meningen / feiten en meningen.

De schrijver eindigt zijn tekst met een opsomming van feiten / het geven van zijn mening.

10 Het belangrijkste doel van tekst 7 is informeren. Wat is het tweede doel?
- ○ adviseren
- ○ instrueren
- ○ amuseren
- ○ waarschuwen

11 Ik zou later wel / niet golfballenduiker willen worden, omdat ______________________________

____

Tekst 7

Later word ik golfballenduiker

[1] Als je aan kinderen vraagt wat ze later willen worden, noemen ze vaak beroepen zoals politieagent, piloot of juf. Ik heb nog nooit een kind horen roepen: ‘Later word ik golfballenduiker!’ Toch is het een heus beroep. Vraag dat maar aan golfballenduiker Nicky Dörfel, oprichter en eigenaar van Golfballennederland.nl.

[2] Toen ik voor het eerst hoorde dat Nicky zijn geld verdient met het opduiken van golfballen, kon ik mijn lach niet inhouden. Dat is toch geen beroep? Belachelijk! Maar Nicky duikt daadwerkelijk elke werkdag ballen op in vijvers en meren van golfbanen in onder andere Nederland, België, Noord-Frankrijk en Duitsland. Hij verkoopt de opgedoken ballen vervolgens via zijn eigen website.

Zwaar werk

[3] Het duiken naar golfballen gebeurde al vaker, maar Nicky’s Golfballennederland.nl is het eerste professionele bedrijf. Jaarlijks duikt Nicky miljoenen golfballen op. ‘Het is zwaar werk’, zegt hij. ‘Je moet echt wel weten waar je mee bezig bent. Je ziet de golfballen natuurlijk niet zomaar liggen. Je moet ze op de tast uit het water halen.’ Die Nicky, wat een grappenmaker. Hij vindt zijn werk een serieuze zaak en hij noemt zijn werk ook nog zwaar. Wat een giller!

____

[4] Tijdens een vakantiebaantje op Golfbaan Landgoed in Kudelstaart vond Nicky honderden golfballen in het water en dat bracht hem op een idee. Het leidde in 2011 tot de oprichting van zijn bedrijf. Inmiddels heeft Nicky in België het recht verworven om op alle golfbanen te duiken in de waterpartijen. In Nederland maken zo’n zeventig golfbanen gebruik van zijn diensten en ook in Noord-Frankrijk en Duitsland krijgt hij steeds meer klanten. De golfbanen ontvangen van Nicky 10 cent per opgedoken bal. Dat is geen geld, want Nicky verkoopt de ballen voor minimaal twee euro de bal.

Ik wil het ook!

[5] Eigenlijk is die Nicky zo gek nog niet. Hij reist naar mooie landen, komt op chique plekken, dobbert een beetje rond in vijvers en meren en verdient daarmee duizenden euro’s per week. Misschien heb ik mij dan toch vergist en is golfballenduiker wel degelijk een beroep. Eigenlijk ben ik best jaloers op Nicky. Ik wil ook golfballenduiker worden als ik later groot ben!

Naar: Duikersgids, 16 februari 2018

Opdracht

6

Lees tekst 8.

1 Wat kun je zeggen over de opbouw van tekst 8?
- ○ Alinea 1 is de oorzaak van het probleem, alinea 2 is een mening over het probleem en alinea 3 is een samenvatting.
- ○ Alinea 1 is een omschrijving van het probleem, alinea 2 is de oorzaak van het probleem en alinea 3 is het gevolg van het probleem.
- ○ Alinea 1 is een omschrijving van het probleem, alinea 2 is de oorzaak van het probleem en in alinea 3 staat een oplossing voor het probleem.

2 In de tekst staat dat je soms elektrisch geladen kunt zijn.

1 Wat is daarvan de oorzaak? ______________________________

____

2 Wat is daarvan het gevolg? ______________________________

____

3 De tekst geeft een oplossing voor als je zelf geladen bent met elektriciteit.

Welke oplossing is dat? ______________________________

____

Tekst 8

Schokkend!

[1] Krijg jij weleens een schok van jewelste als je de deurklink vastpakt, een blaadje uit de printer haalt, je huisdier aait of als je iemand een hand geeft? Een statische schok kan je onverwacht een flinke opdonder geven en dat is allesbehalve een pretje.
[2] Statische elektriciteit ontstaat wanneer isolerende materialen in contact komen met elkaar. Als jij bijvoorbeeld de hele dag op je bureaustoel zit te schuiven, ontstaat er wrijving tussen de stof van je broek en de stof van je stoel. Hierdoor word je elektrisch geladen. Daardoor kun je een schok krijgen als je een geleidend voorwerp aanraakt, zoals een lichtknopje of keukengerei.
[3] Statische schokken kunnen oplopen tot 5000 Volt en dat is niet pijnloos voor de ontvanger. Als je geen zin hebt in zo'n opdonder, kun je het best een plant of boom aanraken, voordat je iets anders vastpakt. Op die manier kan je lichaam ontladen waardoor je een kleine of helemaal geen schok krijgt.

Naar: Algemeen Dagblad, 27 februari 2018

Ik kan/weet
- voorbeelden en oorzaak-gevolg herkennen aan de hand van signaalwoorden. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een verslag schrijven.

Startopdracht

Bekijk Mikes getekende verslag.

1 Waarover gaat Mikes verslag? ____________________

2 De gebeurtenissen staan **wel** / **niet** in de volgorde waarin ze gebeurd zijn, want ____________________

____________________.

3 Op welk plaatje kun je goed zien hoe het poppetje zich voelt?

○

○

○

○

Theorie

video-uitleg

Een verslag schrijven

Een verslag is een tekst waarin je beschrijft wat je hebt gedaan of wat er is gebeurd. Dit kan bijvoorbeeld een beschrijving zijn van een experiment bij techniek, een stagerapport of een beschrijving van een bezoek aan een bedrijf. In een **zakelijk verslag** beschrijf je alleen feiten. In een **persoonlijk verslag** schrijf je ook je eigen mening. Die mening kun je op twee manieren in je verslag verwerken:
- Je schrijft eerst de feiten op. In het slot geef je je mening.
- Je wisselt feiten en mening af.

Zo schrijf je een verslag
- Verzamel alle feiten. Hiervoor kun je de w+h-vragen gebruiken.
- In de inleiding noem je het onderwerp en geef je kort antwoord op de belangrijkste w+h-vragen.
- In het middenstuk vertel je de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn. Gebruik signaalwoorden die de volgorde aangeven zoals: *eerst, daarna, vervolgens, tot slot*.
- In het slot kun je een samenvatting geven, vertellen wat je hebt geleerd en/of je mening geven.

Opdracht
1

Lees verslag 1.

1 Controleer het verslag. Kies ja of nee.

1 In de inleiding staat het onderwerp. ja / nee

2 In de inleiding staat het antwoord op de wie-vraag. ja / nee

3 In de inleiding wordt kort antwoord gegeven op de wat-vraag. ja / nee

4 In de inleiding wordt kort antwoord gegeven op de wanneer-vraag. ja / nee

5 In de inleiding wordt kort antwoord gegeven op de waar-vraag. ja / nee

6 In de inleiding wordt kort antwoord gegeven op de waarom-vraag. ja / nee

7 In de inleiding wordt kort antwoord gegeven op de hoe-vraag. ja / nee

8 Uitgebreide antwoorden op de hoe- en wat-vraag staan in het middenstuk. ja / nee

9 De gebeurtenissen staan in de volgorde waarin ze gebeurd zijn. ja / nee

2 Wat voor soort verslag is dit?
- ○ een zakelijk verslag
- ○ een persoonlijk verslag met eerst de feiten en in het slot de mening
- ○ een persoonlijk verslag waarin feiten en meningen door elkaar staan

verslag 1
Kalk en azijn

Twee weken geleden hebben Angela en ik op school de kalkproef gedaan. We moesten deze proef doen om te ontdekken dat kalk verdwijnt door azijn.

We begonnen op 9 maart. Eerst pakten we de spullen die we nodig hadden. Dat waren een ongekookt ei, een glas en schoonmaakazijn. Angela deed het ei voorzichtig in het glas, want het moest wel heel blijven. Daarna heb ik er zoveel schoonmaakazijn bij gegoten dat het ei helemaal onder de azijn stond. Vervolgens moesten we het ei twee dagen rustig in het verzorgingslokaal laten staan. Na twee dagen haalden we het ei eruit en gooiden we de azijn weg. Angela drukte het ei voorzichtig in om te voelen of het al een beetje zacht werd. En dat was zo. Toen hebben we het ei weer in het glas gelegd en er nieuwe azijn bij gegoten We zetten het glas op de vensterbank. Na tien dagen keken we weer en zagen we dat het ei bijna doorzichtig was geworden.

Door een ei een aantal dagen in schoonmaakazijn te leggen, hebben we ontdekt dat kalk oplost door zuur. Dat betekent dat je ook schoonmaakazijn kunt gebruiken bij kalkaanslag in de keuken of in de douche.

Roxy B3a

Opdracht
2

Lees verslag 2.

1 Onderstreep de zinnen waarin een mening staat.

2 Wat voor soort verslag is dit?
- ○ een zakelijk verslag
- ○ een persoonlijk verslag met eerst de feiten en in het slot de mening
- ○ een persoonlijk verslag waarin feiten en meningen door elkaar staan

3 Omcirkel in het middenstuk drie verschillende signaalwoorden die de volgorde aangeven.

4 Wat staat er in het slot van het verslag?
- ○ de mening van de schrijfster
- ○ een samenvatting van de gebeurtenissen
- ○ wat de schrijfster heeft geleerd

5 Kijk naar de afbeeldingen bij verslag 1 en 2.

Bij verslag 1 / 2 maakt de afbeelding het verslag duidelijker, want ______________________

____.

verslag 2

Het eLAB

Op 14 maart zijn we met klas B3a met de bus naar het eLAB in Hoogezand geweest. In dat eLAB kun je allerlei technische dingen doen. Ik had er niet zoveel zin.

Om half negen kwamen we het biebgebouw binnen. We werden rondgeleid door Arnoud Wilpstra, die ons vertelde wat er te doen was. We konden kiezen uit programmeren met de minicomputer Micro:bit of robot Vernie. Ook kon je aan de slag met de 3D-printer. Angela en ik kozen voor de 3D-printer. Eerst liet meneer Wilpstra een geprint autootje zien. Dat zag er zo schattig uit. Daarna gingen we aan de slag. We moesten een ontwerp maken met het programma Tinkercad. Dat viel niet mee. Angela had haar ontwerp zo af, maar ik snapte niets van dat programma. Met hulp van meneer Wilpstra was mijn ontwerp ook snel klaar. Vervolgens werd ons ontwerp geprint. Dat printen zag er heel bijzonder uit.

Hoewel ik helemaal geen zin had, was het eLAB heel leuk. Het was reuzegezellig en Angela en ik hebben veel plezier gehad. Zo'n middag mag de school nog wel een keertje organiseren.

Roxy B3a

Opdracht 3

De volgende zinnen komen uit een verslag van Rachid.
- Ik kwam om acht uur aan.
- Ik ging naar binnen.
- Ik gaf eerst iedereen een hand.
- Ik werd daarna naar de afdeling gebracht.
- Ik ging helpen dozen uitpakken.
- Ik vond het erg gezellig.
- Ik mocht om vijf uur naar huis.

1 Waarom wordt een verslag met deze zinnen nogal saai?

____

2 Je kunt de zinnen beter maken door de woordvolgorde te veranderen of zinnen aan elkaar te plakken. Herschrijf de zinnen uit Rachids verslag. De eerste twee zinnen zijn al gedaan.

Om acht uur kwam ik bij het bedrijf aan. Daarna ging ik naar binnen en gaf eerst iedereen een hand.

Opdracht
4

Toen je gistermiddag met de bus van school naar huis ging, is je mobiel gestolen. Het was druk in de bus en je moest staan. Waarschijnlijk heb je daarom niets gemerkt. Bij de toelichting op het aangifteformulier moet je zo nauwkeurig mogelijk verslag doen van de gebeurtenissen.

1 Noteer in een paar woorden achter zo veel mogelijk w+h-vragen wat er gebeurd is.

wie

wat

waar

wanneer

waarom

hoe

2 Schrijf met de antwoorden op de w+h-vragen een zakelijk verslag van maximaal tien zinnen.

Opdracht
5

Schrijf de inleiding en het slot van een persoonlijk verslag over iets wat je in het weekend hebt gedaan, bijvoorbeeld sporten, werken, gamen, naar de bioscoop, een familiebezoek of een feestje.

1 Schrijf de inleiding van je verslag. Schrijf in ieder geval op *wat* je hebt gedaan, *wanneer* je het hebt gedaan en eventueel *met wie* je het hebt gedaan.

2 Schrijf het slot van je verslag. Zet hierin een korte samenvatting en je mening.

Opdracht 6

Gisteren heb je een dag meegelopen met de conciërge van jouw school. Je mag zelf bedenken wat je allemaal gedaan hebt. Schrijf één alinea van het middenstuk van een persoonlijk verslag waarin je feiten en meningen afwisselt.

Opdracht 7

Schrijf een persoonlijk verslag met een inleiding, een middenstuk en een slot.

1 Kies een van de volgende onderwerpen.
- ○ schoolbezoek aan een stad of een bedrijf
- ○ bezoek van een jeugdboekenschrijver
- ○ een meeloopdag of een stagedag
- ○ een sportdag of een actiedag op school
- ○ de open dag op jullie school of op een mbo-opleiding

2 Je hebt voor je verslag de antwoorden op de w+h-vragen nodig. Noteer de antwoorden op de belangrijkste vragen in een paar steekwoorden.

3 Schrijf op een kladblaadje je verslag.
- inleiding – Noem het onderwerp van jouw verslag. Gebruik het antwoord op de vragen *wie*, *wat*, *waar* en *wanneer*.
- middenstuk – Vertel wat je deed of wat er is gebeurd. Gebruik signaalwoorden om de volgorde aan te geven.
- slot – Geef jouw mening over de gebeurtenissen. Gebruik ten minste één argument om je mening uit te leggen.

4 Schrijf een passende titel boven je verslag en je naam en klas onder het verslag.

5 Ruil je verslag met dat van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

6 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf het verslag in het net hieronder.

Ik kan/weet

- een kort (zakelijk en persoonlijk) verslag schrijven aan de hand van de 5 w+h-vragen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over reportages.

Startopdracht

Stel je voor dat je een filmpje moet maken over het werk van de politie. Je wilt geen saai filmpje, maar je klasgenoten moeten wel veel informatie krijgen over het werk van een politieagent. Welke twee dingen zou jij laten zien? Leg je antwoord uit.

A beelden die je gefilmd hebt toen je mocht rondkijken op een politiebureau
B een gesprek met je buurman, die al tien jaar politieagent is
C een internetfilmpje over een politieactie bij jou in de buurt
D een interview met een docent van de politieopleiding
E een reclamefilmpje: Kom werken bij de politie!
F een verslag van jouw rit in een politieauto

Ik zou ________ en ________ laten zien, omdat ______________________________

____.

Theorie

video-uitleg

Reportage

Een **reportage** is een verslag van een gebeurtenis waarbij een verslaggever aanwezig is, zoals een koninklijk bezoek aan Indonesië of een brand in een fabriek. Soms gaat de verslaggever in een reportage op onderzoek uit. Hij wil de kijkers dan achtergrondinformatie geven over een bepaald onderwerp, bijvoorbeeld over medische fouten in ziekenhuizen of over het werk van beveiligers. Hij kan in zijn reportage laten zien wat er gebeurt, maar ook mensen aan het woord laten die meer weten over het onderwerp. Zo'n reportage bevat vaak veel feiten, maar de mensen die aan het woord komen kunnen ook hun mening geven. Soms laat een verslaggever ook merken wat hij zelf vindt.

Opdracht 1

Je gaat kijken naar een fragment uit een reportage van Ajouad el Miloudi. In het begin van het fragment is Ajouad met natuurbeschermer Monique in de jungle van Suriname om twee luiaards terug in de natuur te plaatsen. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 Wat is het onderwerp van de reportage?
- ○ het gevaar van het kappen van bomen in Suriname
- ○ het leven van luiaards in de jungle van Suriname
- ○ het werk van Monique als dierenopvanger in Suriname

2 Tijdens de reportage hoor je twee keer een commentaarstem (je hoort de stem van Ajouad, maar hij is niet in beeld). Kies het juiste antwoord:

In de stukjes met de commentaarstem hoor je feiten / meningen.

3 Wat is de belangrijkste informatie in het eerste stukje met de commentaarstem?
- ○ dat de kap van bomen de reden was dat Monique met de opvang begon
- ○ dat heel veel luiaards geen 'huis' meer hebben door de kap van bomen
- ○ dat het veiliger voor luiaards is wanneer bomen langzaam omvallen

4 Je ziet dat Ajouad met Monique meegaat naar de jungle en een rondleiding krijgt door haar huis en de luiaardopvang. Wat is het doel van deze beelden?
- ○ Ajouad wil de kijker een goed beeld geven van het werk dat Monique doet.
- ○ Ajouad wil ervoor zorgen dat Monique duidelijk haar mening kan geven.
- ○ Ajouad wil laten zien dat hij de opvang van luiaards belangrijk vindt.

5 Ajouad stelt veel vragen aan Monique. Haar antwoorden bevatten alleen feiten / feiten en meningen / alleen meningen.

6 Ajouad is een verslaggever die
- ○ aan de kijker laat zien dat hij meeleeft met wat hij ziet en hoort.
- ○ neutraal is en dus niet aan de kijker laat merken wat hij zelf vindt.

Opdracht 2

Je gaat kijken naar een fragment uit een reportage van Milouska Meulens over McDonald's. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

1 In het begin zie je Bart Chabot in zijn auto zitten. Hij vertelt dat McDonald's zegt dat ze duurzamer zijn geworden. Is Bart ervan overtuigd dat McDonald's een duurzaam bedrijf is? ja / nee

2 Waarom wordt Ubel Zuiderveld geïnterviewd?
- ○ omdat hij al jaren bij McDonald's werkt
- ○ omdat hij McDonald's volgt voor zijn werk

3 Milouska vraagt aan Ubel Zuiderveld of McDonald's aan 'windowdressing' doet. Dat betekent dat je naar de buitenwereld toe dingen wat mooier voorstelt dan ze eigenlijk zijn. Wat is zijn mening daarover?
- ○ Alle bedrijven doen aan 'windowdressing', maar McDonald's is echt duurzamer dan andere fastfoodrestaurants.
- ○ McDonald's doet inderdaad aan 'windowdressing', maar dat doen Burger King en KFC ook.

4 Na het interview met Ubel Zuiderveld hoor je Milouska zeggen: 'Dat willen we graag met eigen ogen zien'. Wat wil ze met eigen ogen zien?
- ○ dat McDonald's aan 'windowdressing' doet
- ○ dat McDonald's een duurzaam bedrijf is
- ○ dat McDonald's 75 hamburgers per seconde verkoopt

5 In de McDonald's praat Milouska met Eunice Koekkoek. Eunice geeft haar mening / vertelt feiten over de duurzaamheid van McDonald's.

6 Wat is het doel van deze reportage?
- ○ Milouska gaat op onderzoek uit om de kijker achtergrondinformatie te geven over de duurzaamheid van McDonald's.
- ○ Milouska interviewt mensen om de kijker verschillende meningen over de duurzaamheid van McDonald's te laten zien.
- ○ Milouska wil de kijker laten weten wat haar eigen mening over duurzaamheid is en gaat daarvoor onder andere kijken bij McDonald's.

Ik kan/weet
- vragen over de inhoud van reportages beantwoorden. 1F
- in een reportage feiten en meningen herkennen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert mondeling verslag doen.

Startopdracht

Amal moet een presentatie geven. Hoe kan ze het best gaan staan? Leg duidelijk uit waarom je juist dat nummer kiest.

Amal kan het best gaan staan zoals het meisje bij

nummer ________, omdat ______________________

____

____

____

1 2 3

Theorie

video-uitleg

Mondeling verslag doen

Soms moet je een presentatie houden in de vorm van een verslag: je moet vertellen wat je hebt meegemaakt of hebt onderzocht. Je leest dan niet zomaar een schriftelijk verslag voor, want je wilt dat je publiek je begrijpt en met plezier naar je luistert.

Zo doe je mondeling verslag
- Bedenk of je verslag zakelijk of persoonlijk moet zijn.
- Bedenk wat je wilt gaan vertellen. In de paragraaf Schrijven staat wat er allemaal in een verslag moet staan.
- Schrijf op spreekkaartjes de inleiding, het middenstuk in steekwoorden en het slot.
- Denk aan je publiek. Pas eventueel je taalgebruik aan.
- Geef voorbeelden en/of laat dingen zien, als die je verslag duidelijker of interessanter maken.
- Praat rustig, duidelijk en hard genoeg en kijk zo veel mogelijk je publiek aan.
- Beantwoord aan het eind eventuele vragen.

Opdracht 1

Loïs heeft stage gelopen bij een biologische kwekerij. Ze doet daarover mondeling verslag aan haar klas. Lees eerst de vragen goed door, luister dan naar het fragment en beantwoord de vragen door *ja* of *nee* te omcirkelen.

Loïs heeft haar taalgebruik aangepast aan haar publiek. ja / nee

Loïs geeft voorbeelden om haar verslag interessanter te maken. ja / nee

Loïs spreekt rustig en met voldoende pauzes. ja / nee

Loïs spreekt duidelijk en hard genoeg. ja / nee

Loïs benoemt voornamelijk feiten in het verslag. ja / nee

Loïs geeft alleen in het slot van het verslag haar mening. ja / nee

Loïs vertelt de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn. ja / nee

Opdracht
2

Werk in tweetallen. Hieronder zie je de plaatjes van twee proefjes. Je hebt thuis één van die proefjes uitgevoerd. Kies allebei een ander proefje. Presenteer een zakelijk mondeling verslag aan elkaar. Maak eerst spreekkaartjes.

1 Noteer op het eerste spreekkaartje de inleiding. Je vertelt over het onderwerp en je geeft kort antwoord op de belangrijkste w+h-vragen.

2 Op het volgende spreekkaartje noteer je in steekwoorden het middenstuk. Je vertelt over de gebeurtenissen in de volgorde waarin ze gebeurd zijn.

3 Noteer op het laatste spreekkaartje het slot. Je kunt vertellen wat je geleerd hebt of je kunt een samenvatting geven.

4 Let tijdens het presenteren van je verslag op:
- je lichaamshouding, want je wilt dat je publiek met plezier naar je luistert;
- je taalgebruik, want je wilt dat je publiek je begrijpt;
- het gebruik van voorbeelden om je verslag interessanter te maken;
- je stem en het (oog)contact met je publiek.

5 Wat ging goed tijdens het mondeling verslag doen en wat kon beter?

Top: ______________________________

Tip: ______________________________

proefje 1

proefje 2

Opdracht
3

Je gaat mondeling verslag doen. Bekijk je verslag op bladzijde 133 van de paragraaf Schrijven van hoofdstuk 4.

1 Bereid je verslag voor door op spreekkaartjes de inleiding, het middenstuk in steekwoorden en het slot te noteren. Bedenk voorbeelden om je verslag interessanter te maken.

2 Je docent kiest een paar klasgenoten die hun verslag voor de klas presenteren.

3 Vul een feedbackformulier in voor je klasgenoten die hun mondelinge verslag voor de klas hebben gedaan. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

Ik kan/weet
- mondeling (zakelijk en persoonlijk) verslag doen van een gebeurtenis met behulp van spreekkaartjes. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over woorden met meerdere betekenissen.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding. De twee mannen begrijpen elkaar verkeerd. Hoe komt dat?

Theorie

video-uitleg

Wat staat er: woorden met meerdere betekenissen

Sommige woorden hebben **meerdere betekenissen**. Daardoor kun je in de war raken. Lees de tekst goed, want vaak kun je aan de rest van de tekst zien welke betekenis wordt bedoeld. Bijvoorbeeld:

– *De juryleden prijzen de winnaar. Ze vinden het vooral knap dat hij het lied zelf geschreven heeft.*

Prijzen is hier niet het meervoud van *prijs* (hoeveel iets kost of iets wat je kunt winnen). *Prijzen* is hier een werkwoord dat betekent: zeggen dat iemand of iets heel goed is.
Als je een (online)woordenboek gebruikt, moet je goed kijken welke betekenis in de zin past. Bijvoorbeeld:
alternatief = 1 andere mogelijkheid; 2 anders dan anders, apart

– *Als er veel files staan, is de trein een goed alternatief voor de auto.* = betekenis 1
– *Ik vind het wel leuk dat Laura zich zo alternatief kleedt.* = betekenis 2

Opdracht 1

1 Noteer in je eigen woorden zo goed mogelijk de betekenis van het onderstreepte woord dat in de zin past.

1 Ik kan morgen beslist niet komen. | Hij beslist morgen of hij meegaat.

2 De agent boeit de dief. | Die film boeit me niet.

3 Ik heb je al drie maal geappt. | Op de bruiloft werd een feestelijk maal geserveerd.

2 Bekijk het stukje uit een onlinewoordenboek. Welke betekenis van *verteren* past bij de zin? Noteer het nummer.

> **Betekenis 'verteren'**
>
> Je hebt gezocht op het woord: verteren.
>
> ver·te·ren *(verteerde, heeft, is verteerd)*
>
> **1** *(van voedsel) verwerken of verwerkt worden*
>
> **2** *verbruiken, opmaken: veel geld verteren*
>
> **3** *vergaan: dat hout is helemaal verteerd*

1 Plastic verteert niet en blijft dus altijd in de natuur liggen. ____________

2 Goed kauwen helpt om eten beter te verteren. ____________

3 De miljonair verteerde per maand meer dan 5000 euro. ____________

Opdracht 2

Lees tekst 1.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

enorm (al. 1)	dingen die gemaakt zijn
producten (al. 1)	heel groot
circa (al. 2)	het maken van iets
uiterlijk (boven al. 3)	hoe iets eruitziet
productie (al. 5)	ongeveer

2 De betekenis van het woord *recycling* kun je uit alinea 1 halen. Die betekenis wordt uitgelegd in de zinnen die voor / na dat woord in de tekst staan.

3 Zijn de woorden 'warm te maken voor' in alinea 1 letterlijk of figuurlijk bedoeld?

- ○ figuurlijk, want de schrijver bedoelt dat Jonathan jongeren wilde interesseren voor recycling
- ○ letterlijk, want jongeren krijgen het warm als ze op de wasteboards gaan skaten

4 In alinea 2 staat het woord *gecompliceerd*. Onderstreep in de vraag boven alinea 2 een tegenstelling van dit woord.

5 Onderstreep in de laatste zin van alinea 2 de betekenis van het woord *stabiel*.

6 Onderstreep in de tweede zin van alinea 4 een synoniem van het woord *doorsnee*.

7 Het woord *mobiel* (al. 6) betekent in deze tekst telefoon / verplaatsbaar.

8 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
______________	afval(stoffen) gebruiken om nieuwe dingen te maken
______________	begrijpen
______________	gemakkelijk te verplaatsen of mee te nemen
______________	gewone, gemiddelde
______________	helemaal
______________	materiaal dat nog bewerkt moet worden om er een product van te maken
______________	moeilijk
______________	overblijft
______________	precies
______________	proberen hetzelfde te bereiken als anderen, proberen net zo goed te zijn als anderen
______________	stevige, niet wiebelige
______________	vervuild, smerig
______________	waar er maar één van is

Tekst 1

Van plastic dop naar skateboard

[1] **Wereldwijd is vervuiling door plastic afval nog steeds een enorm probleem. Rivieren, oceanen, stranden en steden worden steeds verder verontreinigd door plastic. Om jongeren warm te maken voor recycling begon Jonathan Morrison in 2015 het bedrijf WasteBoards. WasteBoards laat zien dat je van afval coole producten kunt maken. Ze smelten doppen van flessen frisdrank of melkpakken en maken er dan skateboards van.**

Is het gemakkelijk om van doppen skateboards te maken?

[2] 'Als je weet hoe het moet, is het niet heel gecompliceerd. Je hebt circa negenhonderd doppen nodig voor een board. Die smelt je eerst. Dan gooi je het prutje in een vorm en bakt er skateboards van. Maar het heeft zeker een jaar geduurd om te ontdekken welke druk en temperatuur in de oven precies nodig zijn om er ook echt stabiele boards van te maken. De boards die we nu maken, zijn stevig en wiebelen niet.

Hoe bepaal je het uiterlijk van de skateboards?
[3] We kijken welke doppen we in de vorm leggen. Je kunt er heel veel verschillende ingooien en je kunt ook patronen, zoals blokjes of slingers, maken. Het gaat je alleen nooit lukken twee boarden te maken die exact hetzelfde zijn. In de oven smelten ze alle kanten op, maar dat is juist vet: ieder board is uniek.'

Zijn de doppenboards net zo goed als de doorsnee skateboards?
[4] 'Het allereerste 'wasteboard' niet. Dat was lang niet zo goed als de meest gebruikte gewone boards. Als je er alleen al op stond, brak het zowat doormidden. De boards die we nu maken kunnen concurreren met veel andere; ze zijn minstens zo goed.

Wat wordt de toekomst van WasteBoards?
[5] 'We hebben zo veel ideeën; het lijkt ons tof om ook de wielen en de andere onderdelen van het skateboard volledig van gerecycled materiaal te maken. Op dit moment blijft er bij de productie geen afval over en dat willen we ook zo houden. Al het plastic dat resteert als we het board uit de vorm snijden, wordt weer gesmolten. Ook op deze manier laten we zien dat afval kan worden gebruikt als grondstof.

Blijven jullie in Nederland?
[6] WasteBoards moet uiteindelijk de wereld over. Dat moet kunnen, omdat onze fabriekjes mobiel zijn. We kunnen onze containers overal neerzetten en die als werkplaats gebruiken.
We willen de containerfabriekjes gaan plaatsen in landen waar het afvalprobleem heel groot is. We hopen dat mensen overal in de wereld gaan inzien dat je plastic niet zomaar moet weggooien, maar dat je het beter kunt verzamelen en hergebruiken.

Naar: de Volkskrant, 14 juni 2017 en www.dewestkrant.nl

Opdracht 3

Trek lijnen naar het woord dat (ongeveer) het tegenovergestelde van het onderstreepte woord betekent.

Het water is verontreinigd.	bijzondere
De som is gecompliceerd.	gedeeltelijk
Het skateboard is stabiel.	gemakkelijk
Ik weet exact hoe laat het is.	ongeveer
Ik begrijp het volledig.	schoon
Het is vandaag een doorsnee dag.	wiebelig

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 uniek — Deze ______________ ligfiets is alleen bij ons te koop.

2 grondstof — Voor het produceren van papier zijn verschillende ______________ nodig.

3 mobiel — Bij ons in de straat komt in de zomer vaak een ______________ ijskar, dus we halen bijna nooit meer ijs in het centrum.

4 inzien — Als je nu nog niet ______________ dat trainen belangrijk is, win je nooit een wedstrijd.

5 concurreren — De schaatser wil winnen van zijn belangrijkste ______________.

6 resteert — De aardbeien die ______________________ na het maken van de taart, kun je gebruiken om jam van te maken.

7 melden — De politie kreeg een ______________________ van een inbraak.

8 nadeel — Uit onderzoek blijkt dat het drinken van te veel frisdrank ______________________ gevolgen heeft.

Opdracht 5

Het onderstreepte woord heeft meerdere betekenissen. Kies de betekenis die in de zin past.

1 Voor je aan de luistertoets begint, mag je de vragen inzien.
- ○ begrijpen
- ○ bekijken of snel doorlezen

2 De pannenkoeken die je in dat restaurant kunt eten, zijn uniek.
- ○ geweldig, bijzonder
- ○ waar er maar één van is

3 De komende dagen wordt het stabiel zomerweer.
- ○ als iets niet verandert
- ○ stevig

4 Veel mensen wonen in een doorsnee rijtjeshuis.
- ○ alsof je het doormidden gesneden hebt
- ○ gewoon

Opdracht 6

Maak met de woorden een zin van ten minste acht woorden die past bij de foto.

recycling + grondstof

____

____

____

Opdracht 7

1 Het onderstreepte woord heeft meerdere betekenissen. Kies de betekenis die in de zin past. De onderstreepte letters heb je nodig voor vraag 2.

1 Voor dit recept heb je aardbeien nodig, maar frambozen zijn een goed alternatief.
- ○ **a**ndere mogelijkheid
- ○ anders dan and**e**rs

2 De winnaar kon dagen later nog steeds niet bevatten dat hij een miljoen had gewonnen.
- ○ begrijpe**n**
- ○ in zich he**b**ben

3 Onze trainer is heel ervaren, maar toch verliest ons team vaak.
- ○ iets kunnen om**d**at je het vaak gedaan hebt
- ○ iets **m**eemaken en dus weten hoe het is

4 Wij steunen het goede doel door het organiseren van een rommelmarkt.
- ○ le**u**nen
- ○ h**e**lpen

5 Voor deze functie zoeken we iemand die heel nauwkeurig is.
- ○ waarvoor iets **d**ient
- ○ we**r**k dat je doet

6 De voorzitter kon niet op tijd komen, maar gelukkig was er iemand die kon waarnemen.
- ○ z**i**en
- ○ inval**l**en

2 Welk woord vormen de onderstreepte letters van de gekozen woorden?

____

Uitdrukkingen

Opdracht 8

1 Vul in de linker rij het juiste woord in de uitdrukking in.
Kies uit: *houden – leren – raken – trekken – verlaten.*

2 Trek lijnen tussen de uitdrukkingen links en de juiste betekenis rechts.

het zinkende schip ______	iemand ergens toe overhalen
iemand aan het lijntje ______	iemand steeds iets beloven, maar het niet doen
iemand over de streep ______	later zullen we het weten
nog verder van huis ______	nog meer in moeilijkheden komen
de tijd zal het ______	weggaan als je merkt dat het slecht gaat

Opdracht 9

Noteer de betekenis van de uitdrukkingen. Gebruik elke betekenis twee keer.
Kies uit:
– een ander ergens de schuld van geven
– het anders gaan doen
– iets zeggen wat een ander had willen zeggen

1 Patrick wilde mij laten opdraaien voor de schade, maar hij heeft zelf die bal door dat raam geschoten.

iemand ergens voor laten opdraaien = ______

2 Als we nog op tijd klaar willen zijn, moeten we het nu over een andere boeg gooien.

het over een andere boeg gooien = ______

3 Op deze manier wordt het niks. We gaan uit een ander vaatje tappen.

uit een ander vaatje gaan tappen = ______

4 Dat wilde ik net zeggen. Je haalt me de woorden uit de mond.

iemand de woorden uit de mond halen = ______

5 Ik heb dat bord niet laten vallen. Dat kun je mij niet in de schoenen schuiven.

iemand iets in de schoenen schuiven = ______

6 Als ik een mop wil vertellen is Janneke me altijd voor en maait ze me het gras voor de voeten weg.

iemand het gras voor de voeten wegmaaien = ______

Ik kan/weet
- de betekenis van woorden met meerdere betekenissen afleiden uit de tekst. 2F
- de betekenis van een onbekend woord in de tekst of in een woordenboek vinden. 2F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
grammatica

Je leert over woordsoorten.

Startopdracht

1 Verdeel de twaalf woorden in vier groepjes van drie woorden: *auto – blij – de – doen – een – erg – grond – het – kast – lopen – oud – zingen*

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

4 ______________________________

2 Bespreek je antwoorden met een klasgenoot. Hebben jullie dezelfde groepjes gemaakt? Als dat niet zo is, leg dan je keuze aan elkaar uit.

Theorie

video-uitleg

Woordsoorten

Een zin is opgebouwd uit losse woorden. Al die woorden horen bij een woordsoort. Dit is een overzicht van de belangrijkste woordsoorten:

werkwoord (ww)	• zegt wat iets of iemand doet of overkomt • kan in verschillende vormen voorkomen
lidwoord (lw)	• *de, het, een* • hoort bij een zelfstandig naamwoord
zelfstandig naamwoord (zn)	• woord voor een mens, dier, plant of ding • kun je vaak in het meervoud zetten • kun je vaak een verkleinwoord van maken • kun je vaak een lidwoord voor zetten • een naam is ook een zelfstandig naamwoord; bijvoorbeeld: *auto, Amsterdam, fietsbelletje, gebeurtenissen*
bijvoeglijk naamwoord (bn)	• vertelt iets over een zelfstandig naamwoord • kan voor en achter een zelfstandig naamwoord staan; bijvoorbeeld: *die blauwe trui is kapot* • **stoffelijke bijvoeglijke naamwoorden** zeggen waarvan iets gemaakt is; bijvoorbeeld: *de zilveren ring*
voorzetsel (vz)	• is een kort woord dat vaak een tijd of plaats aangeeft, zoals *in, op, na, tijdens, door*

Opdracht 1

1 Onderstreep de werkwoorden in zin 1 en 2. In elke zin staan er twee.
1 De politie heeft de daders nog niet gesignaleerd.
2 Worden de vuilnisbakken op woensdag geleegd?

2 Onderstreep de lidwoorden in zin 3 en 4. In elke zin staan er twee.
3 Volgens mij heb ik deze week een afspraak bij de tandarts.
4 Het zelfgeschreven liedje kreeg de meeste stemmen.

3 Onderstreep de zelfstandige naamwoorden in zin 5 en 6. In elke zin staan er twee.
5 U ontvangt vanzelf een melding op uw mobiele telefoon.
6 In het wilde water sloeg mijn kano om.

4 Onderstreep de voorzetsels in zin 7 en 8. In elke zin staan er twee.
7 Je moet het formulier inleveren bij mevrouw Ipenburg van de administratie.
8 Ik heb op je gewacht, maar na een kwartier ben ik weggegaan.

Opdracht 2

1 Onderstreep de bijvoeglijke naamwoorden. In elke zin staat er één.
1 Opa zit vaak op het houten bankje voor zijn huis.
2 Wijde broeken waren uit de mode, maar ze komen weer terug.
3 Morgen gaan we naar een groot evenement in Amsterdam.
4 Wat jammer dat de film saai was!

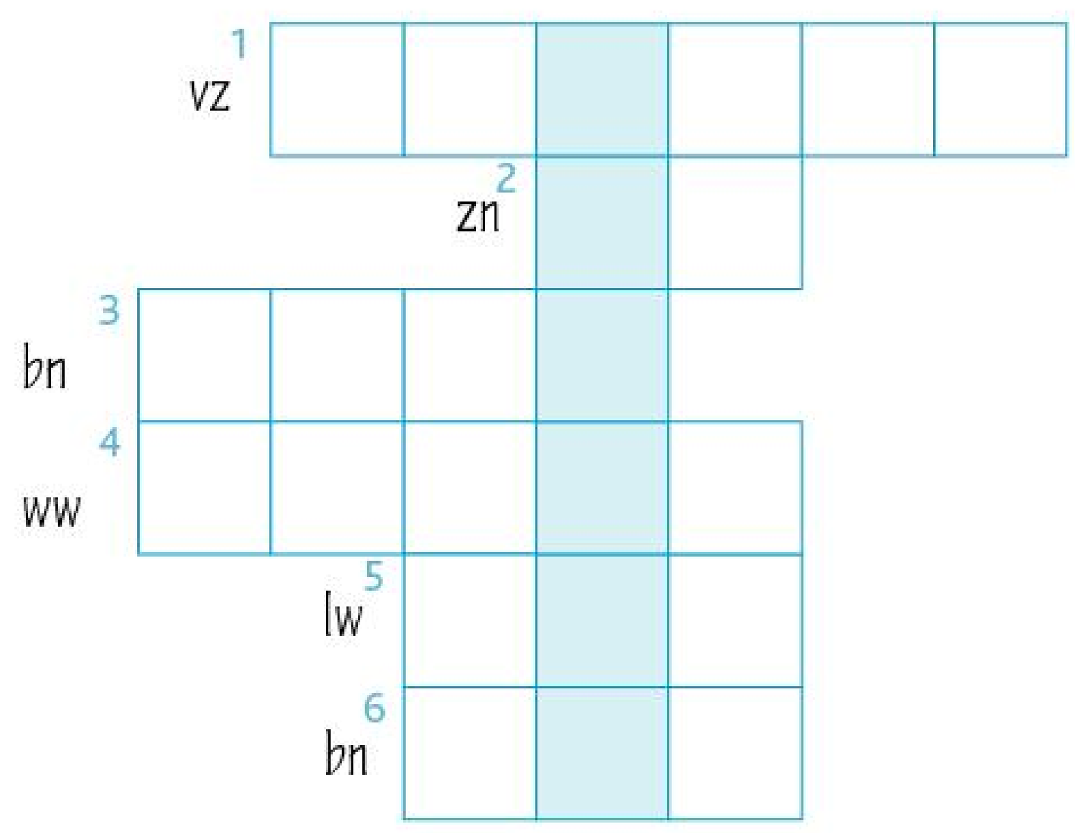
2 In welke zin staat het bijvoeglijk naamwoord achter het zelfstandig naamwoord waar het iets over vertelt? 1 / 2 / 3 / 4

3 In welke zin staat een stoffelijk bijvoeglijk naamwoord? 1 / 2 / 3 / 4

Opdracht 3

1 Vul de puzzel in. Vooraan staat welke woordsoort je moet invullen. Kies het juiste woord uit het rijtje.

1 aaiden - aardig - achter - acteur
2 de - ei - in
3 valt - vlag - voor - vuil
4 gaapt - grond - groot
5 had - het - hut
6 een - eet - elf - eng

2 Welk woord lees je van boven naar beneden in de blauwe vakjes? ______________________

3 Bij welke woordsoort hoort dat woord? ______________________

Opdracht
4

Bekijk de afbeelding. De zinnen eronder gaan over de afbeelding. Vul steeds een passend woord in. Noteer achter de zin de afkorting van de woordsoort waarbij dat woord hoort: ww, lw, zn, bn of vz.

1 De meeste lichten zijn kapot ______________. bn
2 Het podium is veel te klein voor de ______________. ______
3 Het publiek ______________ bijna niets. ______
4 De cameraman struikelt ______________ de snoeren. ______
5 ______________ concert is dus geen groot succes. ______

Opdracht
5

Noteer onder elk woord bij welke woordsoort het woord hoort: ww, lw, zn, bn of vz.

1 Voor het huis staat een stoere sportwagen.
vz lw zn ww lw bn zn

2 Sterre gaat met het vliegtuig op vakantie.
____

3 Na de optredens werd een geweldige vuurwerkshow gegeven.
____

Opdracht
6

Welke volgorde van woordsoorten hoort bij welke zin? Trek lijnen. Eén lijn staat er al.

Zin	Volgorde
Uit de speaker klonk harde muziek.	bn - zn - ww - lw - zn - ww
Regelt Sanne een cadeau voor Mel?	vz - lw - zn - ww - bn - zn
Door de zon worden mensen vrolijk.	vz - lw - zn - ww - zn - bn
Zware vrachtwagens moeten de omleiding volgen.	ww - lw - zn - vz - zn - ww
Wordt de uitslag op vrijdag bekendgemaakt?	ww - zn - lw - zn - vz - zn

Opdracht 7

1 Voor elke zin staat de afkorting van een woordsoort. Onderstreep dat woord in de zin en noteer de eerste letter.

lw 1 Mijn ouders boekten de zomervakantie al vroeg. ______

ww 2 Ik erger me aan de traagheid van het internet. ______

vz 3 Over welke serie hebben jullie het de hele tijd? ______

zn 4 Al heel vroeg kwamen de graafmachines aanrijden. ______

bn 5 Kun jij een stabiel bouwwerk maken van spaghetti? ______

ww 6 Wat is de exacte afmeting van de kamer? ______

vz 7 De monteur denkt dat hij tot drie uur bezig is. ______

zn 8 Ishar heeft hier keihard voor moeten werken. ______

bn 9 De schilder raadt een donkere kleur op de muur aan. ______

2 Lees de door jou opgeschreven letters van **beneden** naar **boven**. Heb je het goed gedaan? ja / nee

Opdracht 8

Sommige woorden hebben meerdere betekenissen en kunnen daardoor bij meerdere woordsoorten horen. In de zinnen a en b staat steeds hetzelfde woord onderstreept, maar de woordsoort is niet hetzelfde. Noteer achter de zin de juiste afkorting: ww, zn, bn of vz.

1a Het eten rook heerlijk! ww

1b De hele tuin was gevuld met de rook van de barbecue. zn

2a In de rust kregen we aanwijzingen van de coach. ______

2b Oma rust 's middags van 13.00 tot 15.00 uur. ______

3a Het jong van een zebra heeft bruine strepen. ______

3b Wij hebben sinds kort een jong hondje in huis. ______

4a Halina gaat gillen zodra ze een bij ziet. ______

4b Dustin logeert dit weekend bij mij. ______

Opdracht 9 ✱

Maak steeds zelf een zin met het woord dat er staat. Let goed op de woordsoort.

1 voetbal (werkwoord)

______

2 eten (zelfstandig naamwoord)

______

3 blinde (bijvoeglijk naamwoord)

______

Ik kan/weet

- werkwoorden, zelfstandige naamwoorden en (stoffelijke) bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F
- lidwoorden en voorzetsels benoemen.

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert over het voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord.

Startopdracht

Lees de zin: *Ik lust geen gebakken eieren, maar gekookte eieren vind ik heerlijk.* De twee onderstreepte woorden komen van de werkwoorden *bakken* en *koken*. Toch zijn de onderstreepte woorden in deze zin geen werkwoorden. Bij welke woordsoort horen ze wel? ______________________

Theorie

video-uitleg

Voltooid deelwoord als bijvoeglijk naamwoord

Werkwoorden kun je ook als bijvoeglijk naamwoord gebruiken. Meestal maak je het bijvoeglijk naamwoord van het voltooid deelwoord. Je schrijft die woorden zo kort mogelijk. Bijvoorbeeld:

voltooid deelwoord	gebruikt als bijvoeglijk naamwoord
Mijn moeder heeft onze auto gewassen.	Mijn moeder rijdt in de gewassen auto.
De aardappels zijn aangebrand.	De aangebrande aardappels zijn heel vies.
De toneelspeler is verkleed.	De verklede toneelspeler krijgt applaus.

Gebruik alleen een extra -t- of -d- als je die nodig hebt voor de uitspraak:

voltooid deelwoord	gebruikt als bijvoeglijk naamwoord
De tomaten zijn verrot.	Ik heb de verrotte tomaten weggegooid.
Het hert is gered.	Het geredde hert vluchtte het bos in.

Opdracht 1

1 Noteer eerst het voltooid deelwoord. Noteer daarna het bijvoeglijk naamwoord dat gemaakt is van dat voltooid deelwoord.

lezen — 1 Barry heeft het boek direct *gelezen*. → het *gelezen* boek

winnen — 2 Ons team heeft de wedstrijd ______________________.
→ de ______________________ wedstrijd

breken — 3 Manon heeft haar been ______________________.
→ het ______________________ been

overblijven — 4 Na de voorrondes waren er vier teams ______________________.
→ de ______________________ teams

2 Kijk naar je antwoorden bij vraag 1 en vul de juiste letters in: Voltooid deelwoorden die eindigen op ________ veranderen niet als je er een bijvoeglijk naamwoord van maakt.

Opdracht
2

Noteer eerst het voltooid deelwoord. Als je twijfelt of het woord op een -d of een -t eindigt, maak het in je hoofd dan langer. Noteer daarna het bijvoeglijk naamwoord dat gemaakt is van dat voltooid deelwoord.
Schrijf de bijvoeglijke naamwoorden zo kort mogelijk.

1 werken ik heb ________________ → de ________________ uren

2 vieren ik heb ________________ → de ________________ verjaardag

3 stoppen ik ben ________________ → de ________________ auto

4 landen ik ben ________________ → het ________________ vliegtuig

5 uitrusten ik ben ________________ → de ________________ mensen

6 weggooien ik heb ________________ → het ________________ blikje

Opdracht
3

Bekijk de afbeeldingen. Maak bij elke afbeelding twee zinnen: één met een voltooid deelwoord erin en één met een bijvoeglijk naamwoord erin. Gebruik de volgende werkwoorden: *bouwen - knippen - vallen -* ~~*zingen*~~.

1 De zanger heeft zijn nieuwste liedje gezongen.

2 Het gezongen liedje klinkt fantastisch.

1 ____

____

2 ____

____

1 ____

____

2 ____

____

1 ____

____

2 ____

____

Opdracht
4

Noteer het juiste bijvoeglijk naamwoord. Maak in je hoofd eerst het voltooid deelwoord (de werkwoordsvorm die volgt na 'ik heb ...' of 'ik ben ...') en maak daar dan een bijvoeglijk naamwoord van.

1 De kleuter was trots op zijn zelf (strikken) ________________ veters.

2 Het spannende boek gaat over een (zoeken) ________________ crimineel.

3 Iedereen moest achter de (trekken) ________________ streep gaan staan.

4 Natuurliefhebbers zijn blij met de (signaleren) ________________ wolven.

5 De (vervoeren) ____________________ pakketten waren beschadigd geraakt.

6 Alle buren zochten mee naar ons (ontsnappen) ____________________ konijn.

Opdracht 5

Werk in tweetallen. Lees de onderstreepte bijvoeglijke naamwoorden hieronder **hardop** en kies dan de juiste vorm. Alleen als je de kortste vorm goed kunt uitspreken, mag je die kiezen.

1 De monteur heeft de auto gemaakt.
○ de gemakte auto ○ de gemaakte auto

2 Voor het spelletje zijn de kaarten goed geschud.
○ de geschude kaarten ○ de geschudde kaarten

3 Quinten heeft de trein naar Zwolle gemist.
○ de gemiste trein ○ de gemistte trein

4 De speler was helaas uitgeloot voor de wedstrijd.
○ de uitgelote speler ○ de uitgeloote speler

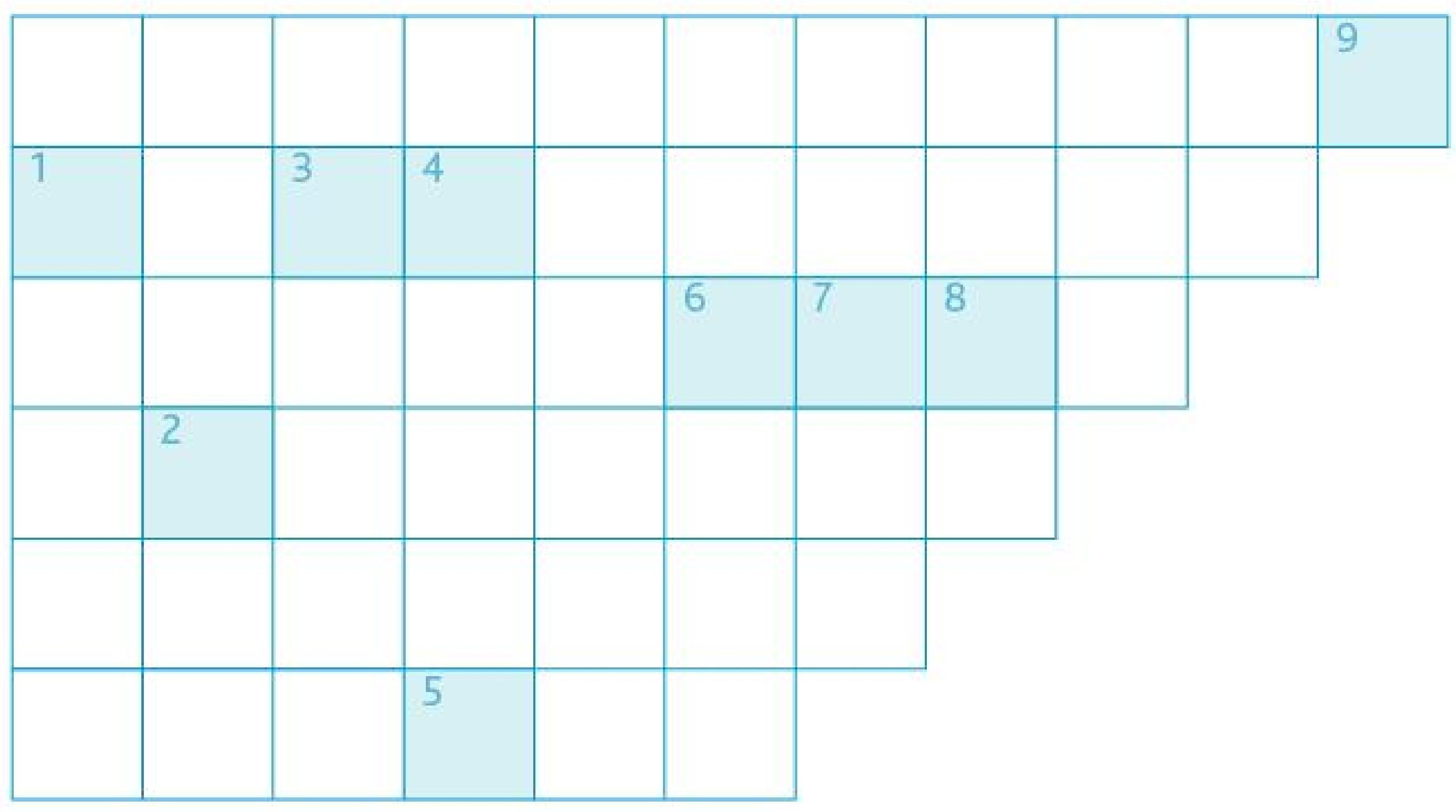
5 De weg wordt volgende week verbreed.
○ de verbrede weg ○ de verbreede weg

6 De waarde van de diamant werd op 3 miljoen euro geschat.
○ de geschate waarde ○ de geschatte waarde

Opdracht 6

1 Maak de puzzel. Vul overal een bijvoeglijk naamwoord in. Elk antwoord past maar op één plek.

de (beantwoorden) vraag
het (bezetten) gebied
de (haten) leider
het (kruiden) vlees
de (verdwalen) kinderen
de (vluchten) dief

2 Welk bijvoeglijk naamwoord vind je als je de letters in de gekleurde vakjes in de juiste volgorde zet? ____________________

3 Van welk werkwoord komt dit bijvoeglijk naamwoord? ____________________

Opdracht 7

Noteer het juiste bijvoeglijk naamwoord.

1 Het WNF beschermt (bedreigen) ____________________ diersoorten.

2 Na de storm zag je overal (verwoesten) ____________________ huizen.

3 Het (versturen) ____________________ bericht is nooit aangekomen.

4 Voeg als laatste de (snijden) ____________________ groenten toe.

5 We hebben de (vergroten) ____________________ vakantiefoto op een mooie plek opgehangen.

Opdracht 8

Soms klinken werkwoordsvormen hetzelfde, maar schrijf je ze anders. Kijk dan goed welke vorm je moet invullen. Het schema op bladzijde 272 kan je hierbij helpen.

Bijvoorbeeld:
a De kok (bereiden) ... gisteren een lekkere maaltijd.
→ *persoonsvorm verleden tijd* → *ik-vorm + de* → ***bereidde***
b Er stond een (bereiden) ... maaltijd voor ons klaar.
→ *geen persoonsvorm* → *zo kort mogelijk* → ***bereide***

1 Vul de juiste werkwoordsvorm in. Kies uit: *verpeste – verpestte.*

a Lilly ____________________ gisteren de opdracht.

b Thijs was boos vanwege de ____________________ opdracht.

2 Vul de juiste werkwoordsvorm in. Kies uit: *verbrede – verbreedde.*

a De gemeente ____________________ vorig jaar het fietspad.

b Op de ____________________ fietspaden gebeuren veel minder ongelukken.

3 Vul de juiste werkwoordsvorm in. Kies uit: *verbrande – verbrandde.*

a Mijn vader ____________________ zijn hand tijdens het barbecueën.

b Hij moest met zijn ____________________ hand naar het ziekenhuis.

Opdracht 9 ✪

Vul de juiste werkwoordsvorm in. Het schema op bladzijde 272 kan je hierbij helpen.

1 Kies uit: *beantwoord – beantwoordt – beantwoorde – beantwoordde.*

a Mats ____________________ nu de vraag.

b De kandidaat heeft de vraag goed ____________________.

c Sammy ____________________ gisteren pas mijn appje.

d Voor een goed ____________________ vraag krijg je drie punten.

2 Kies uit: *begeleid – begeleidt – begeleide – begeleidde.*

a Maura ____________________ gisteren groepen kinderen op de open dag.

b De ____________________ museumbezoekers waren erg enthousiast.

c Morgen ____________________ Birat een groep sporters.

d Tijdens het kamp heeft Rachel ons goed ____________________.

Ik kan/weet
- voltooide en onvoltooide deelwoorden als bijvoeglijk naamwoord goed spellen. 1F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Hoe werkt werk?

Last een lasser de hele dag? Zit je altijd op je stoel als je in een kantoor werkt? Zijn de vingers van een hovenier elke dag groen? Wat doe je eigenlijk als je elke dag werkt bij een bedrijf?

Bij deze praktijkopdracht maak je samen met een klasgenoot een reportage over het werk van een familielid of kennis. Jullie vertellen iets over het bedrijf en laten ook de werknemer aan het woord over zijn of haar werk. Hoe ziet bijvoorbeeld een werkweek eruit en wat zijn de voor- en nadelen van dit werk? Kortom, hoe werkt werk eigenlijk?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Kijken en luisteren*: Reportage
- *Spreken en gesprekken*: Mondeling verslag doen

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan voorbeelden en oorzaak-gevolg herkennen aan de hand van signaalwoorden. 2F
Schrijven	• Ik kan een kort (zakelijk en persoonlijk) verslag schrijven aan de hand van de 5 w+h-vragen. 1F
Kijken en luisteren	• Ik kan vragen over de inhoud van reportages beantwoorden. 1F • Ik kan in een reportage feiten en meningen herkennen. 3F
Spreken en gesprekken	• Ik kan mondeling (zakelijk en persoonlijk) verslag doen van een gebeurtenis met behulp van spreekkaartjes. 1F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van woorden met meerdere betekenissen afleiden uit de tekst. 2F • Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst of in een woordenboek vinden. 2F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging grammatica	• Ik kan werkwoorden, zelfstandige naamwoorden en (stoffelijke) bijvoeglijke naamwoorden herkennen. 1F • Ik kan lidwoorden en voorzetsels benoemen.
Taalverzorging spelling	• Ik kan de tegenwoordige en verleden tijd van de persoonsvorm goed spellen. 2F

Zo bereid je de toets goed voor

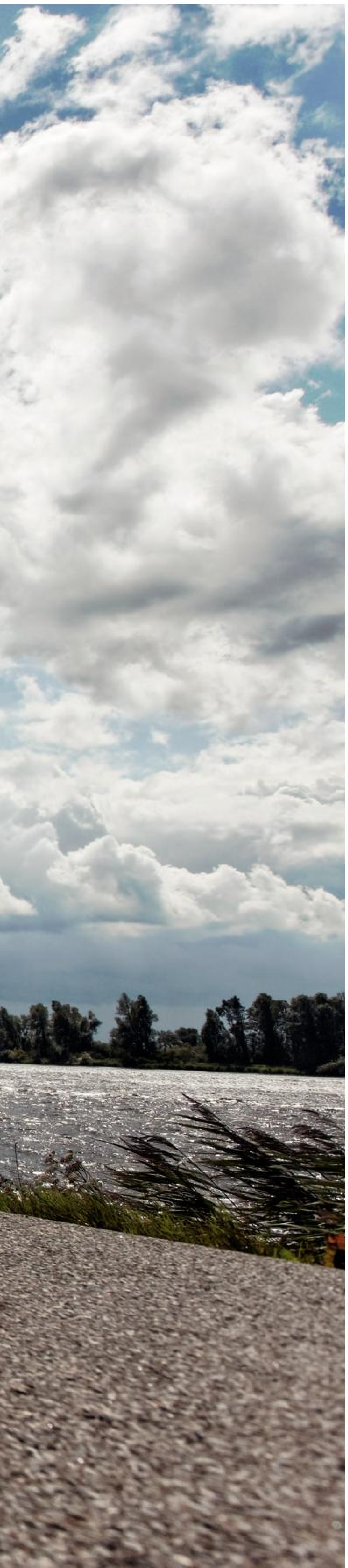
- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 5

Groen

Taal en kleur

Of je nu wilt of niet: in je hoofd verbind je allerlei dingen met elkaar en daar hoef je alleen maar een paar klanken of letters in een bepaalde volgorde voor te horen of te lezen. Denk je aan blauw, dan kun je met een paar stappen zo bij de kleur geel uitkomen. Bijvoorbeeld:
blauw → *water* → *strand* → *zon* → *geel*.
Waaraan denk jij bij *groen*? En via welke woorden kun je dan bij *wit* terechtkomen?

Groen → ______________________________ → *wit*

Doe met de hele klas de Kiki en Boeba-test.

Gekleurde woorden

Eigenlijk is het heel bijzonder: je denkt iets en je kunt het meteen zeggen of opschrijven. Maar je hoofd kan ook spelletjes met je spelen. Probeer maar eens zo snel mogelijk hardop te zeggen in welke kleuren deze woorden zijn gedrukt:
geel blauw rood groen zwart
blauw groen geel rood zwart

Kleuren en emoties

Iedereen weet het: bij rood licht moet je stoppen en bij groen licht mag je doorfietsen. Een rode streep door je werkstuk is geen goed nieuws. Een groen blaadje op een pak melk betekent waarschijnlijk dat het biologisch is. Bij veel kleuren moet bijna iedereen aan ongeveer dezelfde dingen denken. Is dat ook zo bij emoties?

Ontdek het in de kleurenquiz.

Lezen

Je leert over mening, argument en conclusie.

Startopdracht

Voor een onderzoek van tv-programma *EenVandaag* hebben jongeren tussen 12 en 18 jaar deze vraag beantwoord: *Hoe vaak geef jij je eigen mening terwijl je weet dat de ander het oneens is met jou?* Kruis aan bij welke groep jij zelf hoort.

- ○ heel vaak
- ○ redelijk vaak
- ○ af en toe
- ○ vrijwel nooit
- ○ weet niet / geen mening

Theorie

video-uitleg

Mening, argument en conclusie

Een schrijver kan opschrijven wat hij van iets vindt of hoe hij ergens over denkt. Hij geeft dan zijn mening. Met een mening kun je het eens of oneens zijn. Een mening herken je soms aan woorden zoals: *ik vind, volgens mij, naar mijn mening, ik denk*. Bijvoorbeeld:
– Ik vind *afval scheiden belangrijk*.

Als een schrijver uitlegt waarom hij iets vindt, geeft hij een argument. Een argument herken je aan signaalwoorden zoals: *want, omdat, namelijk, immers*. Bijvoorbeeld:
– *Ik vind afval scheiden belangrijk* (mening), want *dan kunnen de grondstoffen hergebruikt worden* (argument).

Als een schrijver alle argumenten heeft gegeven, trekt hij aan het eind vaak een **conclusie**. De schrijver kan dan kort zijn mening en argumenten herhalen. Je herkent een conclusie aan signaalwoorden zoals: *dus, concluderend, dat betekent*. Bijvoorbeeld:
– *Als je je afval scheidt is dat dus goed voor het milieu, omdat je dan zuinig bent met grondstoffen en energie. Daarom vind ik dat iedereen zijn afval zou moeten scheiden.*

Opdracht 1

1 Tegenwoordig zijn gezonde traktaties op basisscholen veel populairder dan ongezonde traktaties. Wat vind jij daarvan?

Ik vind dat wel / niet goed, want ____

____.

Bekijk tekst 1.

2 Wat is het onderwerp van tekst 1?
- ○ brave juffen op basisscholen
- ○ gezonde traktaties op school
- ○ verjaardagen met taart en chips

Lees tekst 1 nu helemaal.

3 Op welke manier is tekst 1 opgebouwd? Maak de juiste combinaties door lijnen te trekken.

alinea 1	argument 1 van de schrijver
alinea 2	argument 2 van de schrijver
alinea 3	conclusie van de schrijver
alinea 4	mening van de schrijver over het onderwerp

4 De laatste zin van de inleiding begint met de woorden *Ik vind*. In deze zin staat dus een argument / feit / mening.

5 Welk argument geeft de schrijver in alinea 2?
- ○ Snoepgroenten, zoals cherrytomaatjes en stukjes komkommer, zijn goede traktaties, omdat ze lekker en gezond zijn.
- ○ Tijdens verjaardagen kan best een ongezonde traktatie worden uitgedeeld, omdat de kinderen op alle andere dagen gezond eten op school.
- ○ Zoetigheid tijdens het eetmoment moet gewoon worden toegestaan, want de juf doet overdreven gezond.

6 In alinea 3 zegt de schrijver dat een feest incompleet is zonder zoete en hartige hapjes. Welk voorbeeld geeft de schrijver daarbij?
- ○ Fruit moet tijdens verjaardagen lekker in de fruitschaal blijven liggen.
- ○ Hij baalde ooit vreselijk toen zijn moeder een gezonde taart had gebakken.
- ○ Suikervrije, biologische, gluten- en lactosevrije volkorentaarten zijn vies.

7 In de slotalinea staat dat de juf *dus* fout bezig is geweest. Wat wil de schrijver daarmee benadrukken?
- ○ dat de juf ongelijk heeft en hij gelijk
- ○ dat de juf ontslagen zou moeten worden
- ○ dat de juf veel te gezond eet

8 Bekijk je antwoord op vraag 1. Heb je nog dezelfde mening? ja / nee

Tekst 1

Weg met groene traktaties!

[1] Gillend van blijdschap werd mijn zusje vandaag wakker. Ze is jarig en trakteert daarom haar klasgenootjes op feestelijke zakjes chips die verkleed zijn als vlinders. Toen ik 's middags thuiskwam, was mijn zusje verdrietig. De juf had haar aangesproken op haar 'ongezonde' traktatie. Juf had liever een fruittraktatie gezien. Ik vind het echt belachelijk dat je zelfs als je jarig bent, fruit moet uitdelen op school.
[2] Als je 't mij vraagt, slaat die brave juf aardig door in haar gezonde ideeën. Het is niet toegestaan om zoetigheid te eten tijdens het eetmoment. De kinderen eten daarom fruit en snoepgroenten, zoals cherrytomaatjes en stukjes komkommer. Omdat ze al niet snoepen op *normale* dagen, is een uitzondering tijdens een verjaardag heus geen probleem.
[3] Waar denk je eigenlijk aan als je het woord *feestje* hoort? Ballonnen, slingers, cadeautjes en natuurlijk TAART. Natuurlijk niet zo'n vieze suikervrije, biologische, gluten- en lactosevrije volkorentaart die smaakt naar een oude sok van mijn opa. Volgens mij is elk feest pas compleet met een lekkere slagroomtaart, want daar houden alle kinderen van. Zo dacht mijn moeder eens leuk te zijn en bekleedde mijn verjaardagstaart met aardbeitjes.

Bah! Ik pulkte ze er stuk voor stuk vanaf en at alleen de cake en de slagroom op. Nee, op een echte verjaardag zijn er zoete en hartige hapjes en blijft het fruit lekker een dagje in de fruitschaal.
[4] Die juf is dus echt fout bezig geweest vandaag. Tussen de traktaties op een kinderverjaardag hoort fruit niet thuis. Een zakje chips of een stukje taart zo nu en dan, daar worden kinderen niet ongezond, maar juist hartstikke vrolijk van. Misschien heeft die zure juf te veel gezonde citroentjes op. Tijd voor een stukje taart en een zakje vlinderchips!

Naar: www.bloggen-enzo.nl, op 24 september 2018

Opdracht

2

Bekijk en lees tekst 2.

1 Wat is het onderwerp van de blog van Iris? ______________________

2 De vragen aan Iris zijn gesteld door Sara, Sanne en Natascha. Waarom hebben juist deze meiden vragen gesteld aan Iris?
- ○ Ze schrijven alle drie blogs over gezondheid en groen.
- ○ Ze weten niets over het onderwerp en willen erover leren.
- ○ Ze zijn de trouwste lezeressen van de blog van Iris.

3 Op de vraag van Sara antwoordt Iris onder andere dat ze vroeger koopziek was. Onderstreep in de tekst het voorbeeld dat ze daarbij geeft.

4 In haar antwoord aan Sara zegt Iris dat ze minder verzorgingsproducten koopt. Welk argument geeft ze daarvoor?
- ○ Er zijn weinig verzorgingsproducten te koop die niet eerst getest zijn op dieren, waardoor Iris bijna geen keuzes meer heeft.
- ○ Iris heeft besloten om haar koopziekte te overwinnen en daarom koopt ze nu geen dure verzorgingsproducten meer.
- ○ Volgens Iris passen verzorgingsproducten niet in een groene levensstijl waarbij je aandacht hebt voor dierenwelzijn en de natuur.

5 Sanne vraagt aan Iris op welke manieren je een huis goedkoop groener kunt maken. Iris geeft vervolgens een opsomming van tips

met feiten en voorbeelden / met haar mening en met voorbeelden.

6 Op de vraag van Natascha antwoordt Iris dat ze zich bewust is van verspilling, maar toch verspilt ook zij soms. Welk argument geeft ze daarbij?

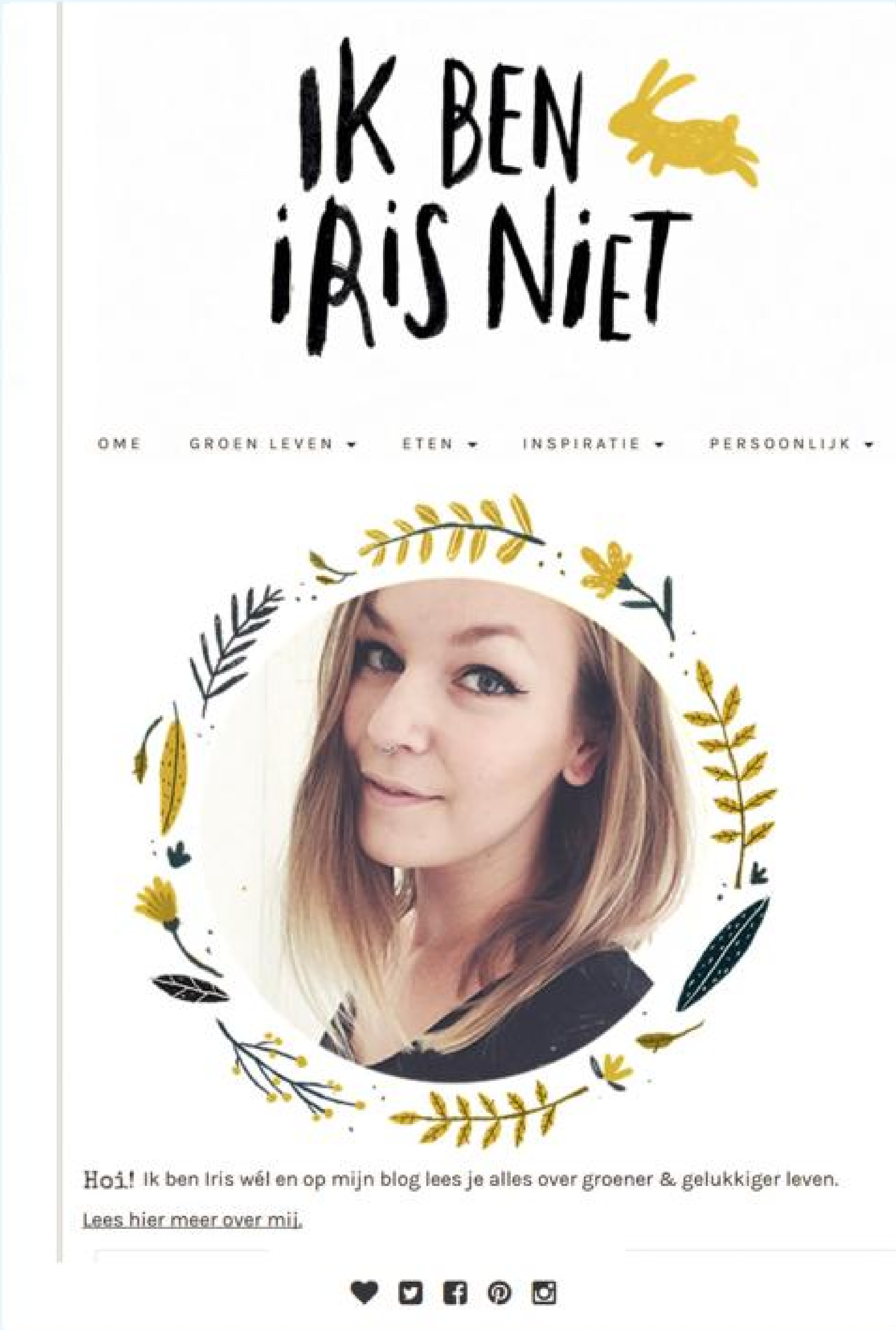
____

____

7 In haar antwoorden noemt Iris alleen feiten / alleen meningen / feiten en meningen over zichzelf.

Tekst 2

BLOG: Ik ben Iris niet

Welkom op mijn site met blogs over een groener en gelukkiger leven.
In deze blog beantwoord ik drie vragen van andere groene bloggers die over een gezond en groen leven gaan. Eigenlijk een gezamenlijke blog dus, want samen ben je groener dan alleen!

▶ ***Wat doe jij al veel groener en wat kun jij nog veel groener doen?***
Sara van MevrouwMiauw
Ik denk dat ik door de jaren heen stapje voor stapje alles groener ben gaan doen. Het belangrijkste is dat ik mijn koopziekte heb overwonnen. Veel spullen kopen is één van de minst duurzame hobby's die je kan hebben. Zo was het mijn lievelingshobby om de H&M en de Douglas leeg te kopen. Nu koop ik alleen nog kleding als er een kledingstuk kapot is en ik het niet meer kan repareren. Qua verzorgingsproducten koop ik ook niet veel meer, omdat ik alleen dierproefvrije merken wil kopen en dat aanbod is helaas erg klein.

▶ ***Hoe kun je op een goedkope manier je huis groener krijgen?***
Sanne van Omdat ik dat wil
Een dikke trui aandoen in plaats van de verwarming hoger zetten. Of een hond adopteren en die als levende kruik gebruiken. Ook tweedehandsspullen kopen vind ik een goed idee, omdat er voor mij geen nieuwe grondstoffen gebruikt hoeven te worden. En lang met je spullen doen, natuurlijk! Tot grotere ergernis van mijn vriend die al jaren een grotere televisie wil.

▶ ***Hoe verspil jij minder voedsel?***
Natascha van Plantaardiger.
Dat is nog wel iets waar ik beter in kan worden, maar sinds we een abonnement op een maaltijdbox hebben gaat dit al véél beter. Ook eet ik tegenwoordig altijd hetzelfde ontbijt van Brinta, sojamelk en banaan, dat is allemaal lang houdbaar. Ik lunch altijd graag met avondeten dat over is van de vorige dag, zoals soep of salade. En gelukkig loopt er een behulpzame hond hier in huis rond die al het eetbare dat hij maar kan vinden naar binnen werkt. Ook heb ik twee leuke boeken in mijn kast staan over het koken met restjes. Volgens mij lukt het nooit om helemaal niet te verspillen, omdat sommige producten nu eenmaal snel bederven. Het is wel belangrijk dat je je bewust bent van verspilling. Dan win je al veel.

Naar: www.ikbenirisniet.nl, januari 2018

Opdracht 3

1 Maak de zin af. Ik vind het wel / niet goed dat er dierentuinen zijn, omdat ______________________

____.

Bekijk en lees tekst 3.

2 Noteer in één woord het onderwerp van tekst 3. ______________________

3 In alinea 2 staat dat dierentuinen in Nederland streng worden gecontroleerd.

Wat is daarvan het gevolg? ______________________

____

4 In tekst 4 worden voordelen en nadelen van dierentuinen opgesomd.

De voordelen staan in alinea ________ en de nadelen staan in alinea ________.

5 Helpen de tussenkopjes je om snel te zien waar de voordelen en de nadelen staan?
- ○ Ja, want het ene tussenkopje is positief en het andere is negatief.
- ○ Nee, want de tussenkopjes geven niet aan waar de alinea's over gaan.

6 Je kunt de opgesomde voordelen en nadelen uit tekst 4 gebruiken als argumenten bij je mening uit vraag 1.

Bij vraag 1 heb ik gekozen voor wel / niet, dus ik kan de inhoud van alinea

________ gebruiken om argumenten bij mijn mening te geven.

7 In alinea 4 staat dat de dieren niet meer op jacht hoeven te gaan naar voedsel

en niet bang hoeven te zijn voor roofdieren. Wat is het gevolg daarvan? ______________________

____

8 In de slotalinea herhaalt de schrijver kort de voordelen en nadelen van

dierentuinen. waar / niet waar

9 Wat is de hoofdgedachte van tekst 4?
- ○ De meeste mensen beleven plezier aan het bezoeken van dierentuinen.
- ○ Dierentuinen hebben zowel voordelen als nadelen.
- ○ Nederlandse dierentuinen zijn beter dan die in het buitenland.
- ○ Sommige dieren worden helaas met uitsterven bedreigd.

Tekst 3

Aapjes kijken

[1] De meesten van ons doen het maar wat graag: aapjes kijken. Maar lang niet iedereen is enthousiast over dieren achter hekken. Dierentuinen hebben voordelen en nadelen.

[2] In Nederland worden dierentuinen streng gecontroleerd door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit, waardoor er geen echt slechte dierentuinen bestaan. In sommige andere landen is veel minder toezicht op de gezondheid van dieren in dierentuinen. Daardoor zijn er buitenlandse dierentuinen waar dieren heel slecht worden behandeld. Mensen die tegen

dierentuinen zijn, vormen hun mening vooral op basis van buitenlandse dierentuinen, omdat die in Nederland aan vele kwaliteitseisen voldoen.

Dierentuinen redden levens

[3] Wat hebben de Grévyzebra, de algazel en de comorenvleerhond met elkaar gemeen? Het zijn allemaal diersoorten die dankzij dierentuinen nog niet zijn uitgestorven. Deze diersoorten worden in het wild ernstig bedreigd. De algazel is in het wild zelfs helemaal uitgestorven. Als fokprogramma's succesvol zijn, kunnen dierentuinen zelfs besluiten dieren weer in het wild uit te zetten om de ernstig bedreigde soorten een tweede kans te geven.

Luie en verveelde beesten

[4] Nederlandse dierentuinen proberen de omstandigheden waarin dieren in het wild leven, goed na te maken. Toch blijft een dierentuin kunstmatig, want uiteindelijk is alles nep. Dat heeft absoluut invloed op dieren. Ze hoeven niet meer op jacht naar voedsel en ze hoeven niet bang te zijn voor roofdieren. Daardoor worden dieren lui en sommigen slapen het grootste gedeelte van de dag uit pure verveling. Ook leven dieren minder lang in dierentuinen. Zo wordt de Aziatische olifant in het wild gemiddeld veertig jaar oud. In dierentuinen worden de meesten niet ouder dan twintig jaar.

[5] Dierentuinen hebben dus voordelen en nadelen. Dierentuinen kunnen met hun fokprogramma's bedreigde diersoorten weer een kans geven op een leven in het wild. En als dat niet lukt, kunnen we die soorten in ieder geval behouden in gevangenschap. Die gevangenschap heeft wel nadelige gevolgen, zoals een korter dierenleven en mogelijk luie en verveelde dieren die hun natuurlijke gedrag kwijtraken.

Naar: www.scientias.nl, juni 2018

Opdracht
4

Lees tekst 4.

1 Kruis de juiste zin aan.
- ○ Er staan veel aanhalingstekens in tekst 4, omdat er veel uitspraken van Clemens Schalkwijk in de tekst staan.
- ○ Er staan veel aanhalingstekens in tekst 4, zodat de lezer makkelijker het verschil tussen een feit en een mening kan zien.

2 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

een voorvechter (al. 1)	de drukte van mensen die bezig zijn
groentje (al. 1)	deed iets wat hij eigenlijk niet durfde
bedrijvigheid (al. 2)	ergens graag hard voor willen werken
trok de stoute schoenen aan (al. 3)	heel zenuwachtig
met knikkende knieën (al. 3)	iemand die strijdt voor een goede zaak
motivatie (al. 6)	nieuweling in het vak

3 De volgende zin is juist / onjuist.

Tekst 4 gaat vooral over restaurantmanager Clemens die met veel enthousiasme vertelt over, volgens hem, het mooiste vak van de wereld: het horecavak.

4 Het woord *groentje* uit de titel, komt terug in de inleiding. Toch staat er in de inleiding niet hoe Clemens als groentje op zijn bek ging. Wordt dat verderop in de tekst wel uitgelegd?

- ○ Ja, dat wordt uitgelegd in alinea ________.
- ○ Nee, dat wordt nergens verder uitgelegd.

5 In alinea 3 noemt Clemens de belangrijkste reden voor hem om de bediening in te gaan. Welke reden was dat? ____________________

____

6 Welk argument noemt Clemens in alinea 3 voor het mislukken van zijn eerste poging als gastheer?
- ○ Hij had nog geen ervaring en wist nog niet wat hij precies moest doen om zijn taken goed uit te kunnen voeren.
- ○ Hij was toen nog niet voldoende gemotiveerd om zijn taak als gastheer goed uit te kunnen voeren.
- ○ Hij werkte erg hard en vergat daardoor een aantal belangrijke taken van het gastheerschap.

7 Wat is de functie van alinea 5?
- ○ de lezer overhalen het horecavak in te gaan
- ○ uitleg geven over de werkzaamheden van Clemens
- ○ voorbeelden geven van goed gastheerschap

8 In alinea 6 geeft Clemens zijn mening over de manier waarop mensen naar de bediening kijken. Hij zegt dat klanten de bediening meer / minder waarderen dan het keukenpersoneel. Hij is het daarmee eens / oneens.

Dat kan ik zien aan zijn argument: ______________________________

______________________________.

9 Welke conclusies trekt Clemens in de slotalinea? Er zijn meerdere antwoorden goed.
- ○ Als je geen talent hebt voor het horecavak, zal het ook nooit wat worden.
- ○ Als je jezelf belangrijker vindt dan de klant, moet je de horeca niet ingaan.
- ○ Het horecavak kun je leren door hard te werken en zo ervaring op te doen.
- ○ Iedereen zou een poging moeten doen om in de horeca te werken.
- ○ Voor Clemens is er geen mooier vak dan het horecavak.

Tekst 4

'Als groentje ging ik op mijn bek'

[1] Clemens Schalkwijk, restaurantmanager in het Hampshire Hotel Newport, is een voorvechter van meer aandacht voor het horecavak. Als groentje ging hij echter op z'n bek in het Amstel Hotel, maar hij kreeg een tweede kans. Clemens begon het horecavak te leren en hield daar niet meer mee op.

[2] 'Als kleine jongen fietste ik vaak langs het Amstel Hotel. Toen kon je nog in de keuken kijken en die bedrijvigheid heeft me altijd geïnteresseerd. Ik heb er zo vaak naar binnen gegluurd. Ik droomde ervan om daar op een dag te staan', zegt Clemens.

Begonnen bij selfservice

[3] 'Een panoramarestaurant waar mensen zichzelf moesten bedienen, was mijn eerste werkplek. Ik keek toen uit op het lager gelegen grand café. Daar zag ik de bediening praatjes maken met de gasten en ik dacht: dat contact wil ik ook! Ik trok de stoute schoenen aan en stapte het kantoor van de hotelmanager in. Mijn brutaliteit werd beloond. De volgende dag draaide ik met knikkende knieën mijn eerste dienst in het grand café. Natuurlijk ging ik vreselijk op m'n bek, want ik miste alle kennis en vaardigheden. Het enige wat ik wel kon, was keihard werken. Gelukkig kreeg ik een tweede kans als ik beloofde te leren.'

Leraar in het vak

[4] Clemens raakt niet uitgepraat over het gastheerschap. Hoewel hij zelf zonder opleiding zijn eerste stappen zette in de horeca, is hij tegenwoordig leraar in het vak gastheerschap. 'Ik streef altijd naar het hoogst haalbare. Ook vind ik het belangrijk om te blijven leren over producten, processen, mensen en klantgerichtheid. Gastvrijheid is voor mij dingen doen die niet tot je directe taken behoren. Als ik hier in het hotel mensen op een routekaart zie kijken, stap ik erop af en vraag of ik ze kan helpen.'

[5] 'Ik gebruik zelf altijd het voorbeeld van een gast die in een luxe taxi stapt. De chauffeur zegt: ik heb hier

wat magazines om lekker in te lezen. Staat de muziek te hard? De airco te koud? Zeg het en ik pas het aan. De klant is belangrijker dan jij. Meer doen dan de gast verwacht, is ook een goede. Ik vraag gasten ook nooit onder welke naam ze hebben gereserveerd, maar onder welke naam ik hen mag verwelkomen.'

Gastvrijheid in Nederland

[6] Clemens is best te spreken over het niveau van gastvrijheid in Nederland. Al ziet hij een steeds groter wordend gat tussen de tophoreca en het lagere deel. 'De bediening van een gemiddeld eetcafé bestaat nu eenmaal uit mensen die horeca als bijbaan hebben. Het gekke vind ik ook dat de klant vaak complimenten overbrengt aan de keuken, maar bijna nooit aan de bediening. Dat blijf ik moeilijk vinden. Je maaltijd zou immers zonder bediening je tafel niet halen.' Volgens Clemens hoef je geen raketwetenschapper te zijn om een goede horecaman of horecavrouw te worden. 'Als er sprake is van motivatie, komt het goed. Veel dingen kun je leren op de werkvloer. Dat hoeft niet per se in de schoolbanken.'

[7] 'Dus als je twijfelt over een baan in de horeca, trek dan gewoon de stoute schoenen aan. Het is een afwisselende baan waarbij de klant belangrijker is dan jijzelf. Daar moet je wel tegen kunnen. Het zal in het begin niet vanzelf gaan, maar door hard te werken, kun je groeien in het mooiste vak dat er is.'

Naar: www.missethoreca.nl, op 15 augustus 2016

Opdracht 5

Bekijk en lees tekst 5.

1 Kun je de mening van de schrijver in deze tekst herkennen aan woorden als: *ik vind, volgens mij, ik denk*? ja / nee

2 Staan er signaalwoorden in de tekst waaraan je de argumenten van de schrijver herkent? ja / nee

3 Het lijkt of in deze tekst vooral feiten / meningen staan, maar in de tekst staan vooral feiten / meningen.

4 Welke conclusie trekt de schrijver? ______________________

____

5 Wat is het doel van tekst 5? ______________________

Tekst 5

Wegwezen met je bio-banaan

Biologisch eten is hartstikke achterhaald. Denk je werkelijk dat je daar een gezonder mens van wordt? Je ademt de hele dag vervuilde lucht in en je moet veel te hard werken om een beetje geld te verdienen. En dan denk jij dat biologisch eten je redding is? Klinkklare onzin is het! Die producenten houden je keihard voor de gek met hun leugenachtige bio-verkooppraatjes. Doe lekker gewoon! Mieter die veel te dure trendy bio-banaan dus weg en eet een gewone banaan. Ga je echt niet eerder dood van.

Naar: Voedselweetjes, 16 december 2018

Ik kan/weet
- tekstverbanden herkennen aan de hand van signaalwoorden. 2F
- onderscheid maken tussen meningen, argumenten en de conclusie van een tekst. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert een overtuigende tekst schrijven.

Startopdracht Welke stukken zin passen bij elkaar? Trek lijnen.

Niet meer dan drie keer per week douchen is goed,	want anders ga je stinken.
Na het sporten douchen is nodig,	want dat kan slecht zijn voor je huid.
Te heet douchen is ongezond,	want zo bespaar je water.

Theorie

video-uitleg

Een overtuigende tekst schrijven

Een **overtuigende tekst** is een tekst waarin je de lezer wilt overtuigen van jouw **mening**. Om je mening te verdedigen, gebruik je **argumenten**.

Zo schrijf je een overtuigende tekst
- Verdeel je tekst in een inleiding, middenstuk en slot.
- In de inleiding vertel je wat het onderwerp is en geef je daarover kort je mening. Gebruik daarbij woorden zoals: *Ik vind … Ik denk … Volgens mij … Ik ben van mening ….*
- In het middenstuk zet je argumenten. Gebruik voor elk argument een nieuwe alinea. Je kunt een argument duidelijker maken door een voorbeeld of uitleg te geven.
- In het slot schrijf je je **conclusie**. Vaak herhaal je in de conclusie heel kort je mening en je argumenten.

Opdracht 1

Lees de overtuigende tekst van Daan.

1 Controleer de tekst. Kies ja of nee.

a In de inleiding vertelt Daan wat het onderwerp is. ja / nee

b In de inleiding geeft Daan zijn mening. ja / nee

c In het middenstuk staan de argumenten. ja / nee

d Voor elk argument gebruikt Daan een nieuwe alinea. ja / nee

e In het slot herhaalt Daan kort zijn mening en argumenten. ja / nee

2 Wat is de mening van Daan over huisdieren in een verzorgingshuis?

____

____

3 Onderstreep de twee argumenten die Daan bij zijn mening geeft.

4 Hoe verduidelijkt Daan zijn argumenten?

Daan verduidelijkt argument 1 met een uitleg / een voorbeeld.

Daan verduidelijkt argument 2 met een uitleg / een voorbeeld.

5 Welk signaalwoord voor conclusie gebruikt Daan in het slot? ______________________

6 Noteer jouw mening over huisdieren in een verzorgingshuis. Geef bij je mening één argument dat Daan nog niet heeft genoemd.

Ik vind ______________________

____

______________________.

Huisdieren in een verzorgingshuis? Doen!

Mijn buurman moest naar een verzorgingshuis en zijn hond mocht niet mee. Hij was daarom heel verdrietig. Dat snap ik best. Weet je waarom de hond niet mee mocht? De hond kon mensen laten struikelen of problemen geven. Ik vind dat mensen in een verzorgingshuis een huisdier mogen hebben.

De verhuizing naar het verzorgingshuis is makkelijker als de hond of kat mee mag. Tussen alle onbekende dingen zit dan iets bekends. Omdat het dier vertrouwd is, voelt de meneer of mevrouw zich waarschijnlijk sneller thuis.

Het is ook gezond om een huisdier te hebben. Een hond, kat of vogel zorgt er bijvoorbeeld voor dat mensen zo af en toe hun zorgen of verdriet vergeten. Uit verschillende onderzoeken blijkt dat daardoor de bloeddruk daalt en de hartslag verbetert.

Het is dus een goed idee om huisdieren in een verzorgingshuis te hebben, want het is goed voor de gezondheid van de bewoners en de verhuizing gaat een stukje makkelijker.

Daan van Brugge
B3A

Opdracht 2

Stel je voor: je docent biologie vindt dat elke middelbare school een schooltuin moet hebben.

1 Wat vind jij? Schrijf in één zin je mening op.

Ik denk dat ______________________.

2 Lees de argumenten hieronder. Kruis een argument aan dat bij jouw mening past.

- ○ Leerlingen gaan gezonder eten.
- ○ Leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.
- ○ De aanleg en het onderhoud kosten te veel tijd.
- ○ Het is een verspilling van ruimte.

3 Bedenk een voorbeeld of een uitleg waardoor het argument dat je hebt gekozen duidelijker wordt.

4 Hieronder staan twee goede inleidingen bij een overtuigende tekst over de schooltuin. Welke past bij jouw mening?

- ○ Een schooldag zit propvol lessen. En als je pech hebt, moet je daarna nog huiswerk maken. Het kan ook zijn dat je wilt sporten of werken. Wie heeft er dan tijd om te schoffelen, harken of spitten in een schooltuin? Niemand! Daarom moet volgens mij een middelbare school geen schooltuin hebben.
- ○ Weet jij hoe een pastinaak eruitziet? Ik wel, maar dat weet lang niet iedereen. Ook weet ik dat zelfgekweekte tomaatjes reuzelekker zijn. Het is bijzonder dat er mensen zijn die niet weten hoe groentes geteeld worden. Ik vind daarom dat alle middelbare scholen een schooltuin moeten hebben.

5 Bedenk een passende titel voor jouw tekst over de schooltuin. Je mag het woord *schooltuin* niet gebruiken. ______

Opdracht 3

Hieronder staan twee meningen. Volg voor elke mening de volgende drie stappen.

- Omcirkel eerst het woord dat bij je mening past.
- Noteer daarna een argument voor je mening.
- Noteer vervolgens een voorbeeld of een uitleg bij dat argument.

mening: Ik vind elke dag vlees eten wel / niet nodig.

argument:

uitleg / voorbeeld:

mening: Statiegeld op blikjes is een / geen goed idee.

argument:

uitleg / voorbeeld:

Opdracht 4

In de paragraaf Lezen van hoofdstuk 5 staat de tekst *Aapjes kijken*. In die tekst worden voordelen en nadelen van dierentuinen genoemd.

Schrijf het middenstuk van een overtuigende tekst waarin jij je mening over dierentuinen geeft. Je kunt de tekst *Aapjes kijken* als informatiebron gebruiken. Schrijf geen zinnen uit die tekst over, maar gebruik je eigen woorden.

1 Wat is jouw mening over dierentuinen?

Dierentuinen vind ik ______________________________

______________________________.

2 Noteer een argument voor jouw mening.

____

____

3 Bedenk welk voorbeeld of welke uitleg je wilt gebruiken om je argument uit te leggen.

____

____

4 Schrijf het middenstuk van je tekst.

____

____

____

____

____

____

____

____

____

____

5 Schrijf een inleiding waarin je vertelt wat het onderwerp is. Geef ook kort je mening over het onderwerp. Gebruik daarbij woorden zoals: *Ik vind …*, *Ik denk …* , *Volgens mij …*, *Ik ben van mening …*.

____

____

____

____

____

6 Bedenk een passende titel voor je tekst.

____

Opdracht
5

In de krant lees je dit bericht.

Gun scholieren meer privacy

Apps als Magister of SOMtoday zijn hartstikke handig om je rooster, je huiswerk en je cijfers te bekijken. Maar … ook je ouders hebben een eigen inlogcode. Zij kunnen dus zien hoe vaak je te laat komt en wat je laatste cijfers zijn. De onvoldoendes zijn vaak rood, zodat ze die echt niet over het hoofd kunnen zien. Volgens Kamerlid Van Meenen hoeven ouders niet via een app te zien dat hun zoon een keer te laat was. 'Misschien stond hij nog even te zoenen in de fietsenstalling. Ook scholieren hebben recht op privacy. Dat is zelfs vastgelegd in het Kinderrechtenverdrag.'

Naar: 7Days, 16 februari 2018

1 Wat vind jij? Noteer jouw mening over meer privacy voor scholieren.

2 Bedenk twee argumenten en noteer ze in een paar steekwoorden.

3 Je hebt bij je argumenten uitleg en voorbeelden nodig. Zoek eventueel als voorbereiding extra informatie over het onderwerp. Noteer de informatie die je kunt gebruiken in steekwoorden.

4 Schrijf op een kladblaadje een overtuigende tekst.
- inleiding
  – Maak duidelijk wat het onderwerp is. Je kunt je inleiding leuker maken door te beginnen met een korte uitleg, een voorbeeld of een (grappig) verhaaltje.
  – Eindig je inleiding met je mening.
- middenstuk
  – Noem argument 1 - Verduidelijk je argument met een voorbeeld of uitleg.
  – Noem argument 2 - Verduidelijk je argument met een voorbeeld of uitleg.
- slot
  – Herhaal kort je mening en argumenten.

5 Schrijf een passende titel boven je tekst en je naam en klas onder de tekst.

6 Ruil je tekst met die van een klasgenoot. Controleer elkaars tekst met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

7 Verbeter je eigen tekst als dat nodig is en schrijf de tekst in het net hieronder.

Ik kan/weet
- een korte overtuigende tekst schrijven met een inleiding, middenstuk en slot. 2F
- mijn mening onderbouwen met argumenten en voorbeelden of uitleg. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert naar een debat kijken en luisteren.

Startopdracht

Je hebt vast wel eens een discussie. Op school met klasgenoten of thuis met je ouders. Wat vind jij belangrijk in een discussie: luisteren, praten of allebei?

Ik vind luisteren / praten / luisteren én praten belangrijk, omdat ______________________

____

______________________.

Theorie

video-uitleg

Debat

Een **debat** is een woordenstrijd tussen twee partijen over een stelling.
Bijvoorbeeld:
– *Iedereen die vanaf vandaag zijn rijbewijs haalt, mag alleen een elektrische auto kopen.*

De ene partij is voor de stelling en de andere partij is tegen. Beide partijen proberen het publiek of een jury te overtuigen met goede argumenten.

Zo kijk en luister je naar een debat
- Kijk en luister naar de gespreksleider. Over welke stelling wordt gedebatteerd? Wie zijn de voorstanders en de tegenstanders?
- Kijk en luister naar de deelnemers. Wat is hun standpunt (= welke mening verdedigen ze) en welke argumenten gebruiken ze? Reageren ze op de argumenten van hun tegenstanders?
- Kijk en luister kritisch. Ben jij het eens met de tegenstanders of met de voorstanders? Bedenk ook waarom je het met hen eens bent.

Opdracht 1

Je gaat kijken naar het begin van een debat over de stelling *Consumentenvuurwerk moet ook met Oud en Nieuw verboden worden*. Met consumentenvuurwerk wordt bedoeld: vuurwerk dat afgestoken wordt door 'gewone mensen' en niet door vuurwerkbedrijven.

1 Ik ben voor / tegen deze stelling. Mijn argument is: ______________________

____

______________________.

Lees eerst de vragen 2 en 3. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

2 Het meisje is voor / tegen deze stelling en zij noemt daarbij (vul een getal in) __________

argumenten, namelijk: ______________________

____

______________________.

3 Wat vind je van de presentatie van het meisje? Noteer een tip en een top.

Tip: ______________________________

Top: ______________________________

4 Mijn mening (ingevuld bij vraag 1) is wel / niet veranderd na het kijken van het fragment.

Opdracht 2

Je gaat kijken naar een fragment uit een debat over mediawijsheid. Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.
De eerste stelling waarover gedebatteerd wordt is: *Er moet een verplicht examen Mediawijsheid komen voor zowel docenten als leerlingen*.

1 Noteer een argument van de voorstanders. ______________________________

____

2 Noteer een argument van de tegenstanders. ______________________________

____

3 Vul aan: Ik ben het eens met de voorstanders / tegenstanders, omdat ______________________________

______________________________.

4 Vul aan: Ik vond Sterre / Denise / Thijs / Daisy / Marvin de beste spreker, omdat ______________________________

______________________________.

Opdracht 3

Je gaat opnieuw kijken naar een fragment uit het debat over mediawijsheid. De stelling waarover gedebatteerd wordt is: *Je moet altijd toestemming aan iemand vragen voordat je een foto van hem/haar deelt op social media*.

1 Ik ben voor / tegen deze stelling.

Lees eerst de vragen. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

2 Een van de tegenstanders geeft als argument dat ze een foto van Justin Bieber als achtergrond gebruikt en dat ze Justin daarvoor ook niet om toestemming heeft gevraagd. Vind je dat een goed argument?

Ja / Nee, want ______________________________

______________________________.

3 Manou zegt dat een foto in je latere leven effect kan hebben als die foto heel extreem is. Welk voorbeeld geeft zij daarbij?
- ○ je kunt een baan niet krijgen door die ene foto
- ○ je kunt jaren lang verdrietig zijn over die ene foto
- ○ je kunt schade aanrichten met die ene foto

4 Elise zegt dat je soms voorwaarden ondertekent waarin je toestemming geeft om gefotografeerd te worden. Waarom begint ze daarover?
- ○ Elise komt met een nieuw argument namens de voorstanders.
- ○ Elise reageert op een argument van de tegenstanders.

5 Mijn mening (ingevuld bij vraag 1) is wel / niet veranderd na het kijken van het fragment.

Ik kan/weet
- in een debat de stellingen, meningen en argumenten herkennen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert meedoen aan een debat.

Startopdracht

Stelling: *Mensen moeten stoppen met het eten van vlees.*
Argumenten tegen deze stelling, zijn onder andere:
– Een dieet zonder vlees is duur, omdat vleesvervangers erg prijzig zijn.
– In vlees zitten belangrijke voedingstoffen en mineralen, zoals B2 en ijzer.
– Veel boeren en veehouders zouden werkloos worden.

Werk samen met een klasgenoot en bedenk met elkaar zo veel mogelijk argumenten voor de stelling. Schrijf de argumenten op een kladblaadje.

Noteer hier alleen jullie beste argument. ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Een debat houden

In een debat verdedig je een stelling of je valt hem aan. Je hoort dus bij de partij die voor de stelling is of bij de partij die tegen de stelling is. Beide partijen proberen het publiek of een jury te overtuigen met goede argumenten.

Tijdens een debat moeten de partijen elkaar laten uitpraten. Daarom is er een gespreksleider die sprekers de beurt geeft en zorgt dat iedereen zich aan de regels houdt.

Zo houd je een debat
- Maak twee partijen.
- Spreek af over welke stelling je gaat debatteren en wie voor en wie tegen de stelling is.
- Bedenk argumenten voor of argumenten tegen de stelling.
- Probeer je in de andere partij te verplaatsen: met welke argumenten zullen zij komen? Bedenk wat je gaat zeggen om hun argumenten aan te vallen. Bijvoorbeeld:
  – argument tegenpartij: *Het kost veel geld om overal op straat camera's op te hangen.*
  – jouw reactie: *De salariskosten van een politieagent zijn hoger dan de camerakosten en een camera kan 24 uur per dag werken.*
- Luister goed naar elkaar en reageer op de argumenten van de andere partij.

Opdracht 1

Je docent verzamelt de argumenten die door jou en je klasgenoten zijn genoteerd bij de startopdracht. Je docent heeft er zelf ook nog een paar.

1 Kies met elkaar de twee beste argumenten.
2 Bekijk alle argumenten nog een keer en kies je eigen antwoorden:

Voordat ik alle argumenten kende, was ik voor / tegen de stelling. Nu ik alle argumenten heb gehoord, ben ik voor / tegen de stelling.

Opdracht 2

Er is één iemand uit jullie klas die een ongelooflijk geldbedrag krijgt. Wie gaat de geluksvogel worden?

1. Noteer op een kladblaadje waaraan jij het geld zou uitgeven. Noteer ook drie goede argumenten waarmee je jouw klasgenoten overtuigt dat jij het geld moet krijgen. Je krijgt hier vijf minuten de tijd voor.
2. Iedere leerling vertelt om de beurt aan de klas waaraan hij/zij het geld gaat uitgeven en noemt daarbij zijn/haar argumenten. Jij wilt natuurlijk dat geld hebben, dus je moet overtuigend zijn. Daarvoor heb je niet alleen goede argumenten nodig, maar zet je alles in wat je hebt: vriendelijke stem, oogcontact, handgebaren, zelfverzekerdheid, je beste blik, enzovoort.
3. Daarna bepalen jullie met de klas wie het geld krijgt. Wie had de beste argumenten en presenteerde het meest overtuigend?

Opdracht 3

Stelling: *De wereld is beter af zonder sociale media.*

1. Bedenk in vijf minuten zo veel mogelijk argumenten voor en tegen deze stelling.
2. Ga met de klas in een kring staan.
3. De langste leerling begint door een argument naar keuze te noemen.
4. De klasgenoot links van hem/haar reageert op het argument of noemt een nieuw argument. De klasgenoot links van hem/haar doet dat ook, totdat de ketting stopt bij iemand die niets weet te zeggen. Diegene is af.
5. De winnaar is de laatste persoon die een goed argument noemt.

Opdracht 4

Iedereen krijgt van de docent drie strookjes papier. Je docent geeft vervolgens een stelling. Iedere keer als je reageert op de stelling, moet je een strookje inleveren. Als je strookjes op zijn, mag je niets meer zeggen. Denk dus eerst goed na, voordat je spreekt!

Opdracht 5

Werk in drietallen.

1. Kies een stelling uit het rijtje onder deze opdracht.
2. Twee klasgenoten houden een debat over de stelling, de derde klasgenoot is de gespreksleider. Hij/Zij zorgt ervoor dat de discussiërende klasgenoten elkaar laten uitspreken en hij/zij bewaakt de tijd.
3. Bepaal eerst welke klasgenoot voor de stelling is en welke tegen.
4. De gespreksleider laat beide klasgenoten om de beurt twee argumenten noemen. Daarvoor krijgen ze één minuut. Er mag nu nog niet op elkaar gereageerd worden.
5. Vervolgens opent de gespreksleider het debat. Er mag nu gereageerd worden op elkaars argumenten. De discussie duurt maximaal drie minuten.
6. De gespreksleider bepaalt wie de winnaar van het debat is.
7. Wissel van beurt, totdat iedereen een keer de gespreksleider is geweest. Kies voor elk debat een andere stelling.

   Stellingen:
   – Dierproeven moeten worden verboden.
   – Gewelddadige games moeten verboden worden.
   – Vette en zoete producten moeten duurder worden.
   – Vloggers die in hun filmpjes de wet overtreden, mogen nooit meer vloggen.
   – Sporten moet voor alle jongeren gratis zijn.

Ik kan/weet
- meedoen aan een eenvoudig debat. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert over overdrijving en ironie.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding.

1 Casper bedankt voor het antwoord. Hoe bedoelt hij dat?
- ○ Casper is echt blij met het antwoord en wil zijn klasgenootje bedanken.
- ○ Casper is helemaal niet blij met het antwoord en bedoelt iets anders dan hij zegt.

2 Waarom denk je dat? ____

____

Theorie

video-uitleg

Wat staat er: overdrijving en ironie

Schrijvers proberen hun teksten vaak afwisselender te maken door taaltrucjes te gebruiken. Als je deze trucjes herkent, begrijp je een tekst beter.

Overdrijving: de schrijver laat iets extra opvallen door het groter, mooier, erger of beter te maken dan het eigenlijk is. Bijvoorbeeld:
– *Het was een doodsaaie film.*
Een overdrijving is meestal een vorm van figuurlijk taalgebruik. De schrijver bedoelt niet precies wat er staat. Bijvoorbeeld:
– *We hebben eeuwen op het station staan wachten.* → We hebben erg lang op het station staan wachten, maar geen honderden jaren.

Ironie: de schrijver zegt iets op een manier waardoor de lezer weet dat het niet serieus bedoeld is. Vaak zegt hij dan het tegenovergestelde van wat hij eigenlijk bedoelt. Bijvoorbeeld:
– *Het nieuwe fietsenhok is echt fantastisch. Er is niet genoeg plaats voor alle fietsen en je stoot je hoofd tegen de bovenste rekken.*
– *Lekker dan, nu heeft iedereen opeens een pasje nodig om het afval weg te gooien.*

Zelf gebruik je vast ook weleens woorden of zinnen die ironisch bedoeld zijn. Als je wilt dat de ander weet dat je het niet serieus bedoelt, zet je er vaak een emoji achter.

Opdracht 1

Bekijk de afbeeldingen. Zijn de uitspraken een overdrijving of zijn ze ironisch bedoeld?

○ ironie ○ overdrijving

○ ironie ○ overdrijving

○ ironie ○ overdrijving

○ ironie ○ overdrijving

Opdracht 2

1 Bekijk de afbeelding bij tekst 1. Welk cijfer zie jij? ___________

Lees tekst 1.

2 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

heb in de gaten (al. 2)	gaf een uitleg voor
slechts (al. 2)	gemakkelijke
verklaarde (al. 3)	merk
blijkt (al. 5)	niet meer dan
eenvoudige (al. 6)	wordt duidelijk

3 Wie gebruikt in alinea 1 een overdrijving?
- ○ de fietser
- ○ de juf
- ○ het kind

4 Nicky gebruikt ironie als hij vertelt over zijn kleurenblindheid. Onderstreep in alinea 3 een uitspraak die volgens jou ironisch bedoeld is.

5 Onderstreep de drie voorbeelden van *functies* in alinea 4.

6 Onderstreep in alinea 5 de zin waarin de betekenis van het woord *erfelijk* wordt uitgelegd.

7 In de laatste zin van alinea 5 staat het woord *waarnemen*. Dit woord kan verschillende dingen betekenen. Wat betekent het in deze tekst?
○ horen ○ ruiken ○ voelen ○ zien

8 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
______________	beroepen, werk dat je doet
______________	gaat over
______________	heel erg
______________	in gedachten per ongeluk verwisselt, door elkaar haalt
______________	laat je het niet aan iedereen merken of zien
______________	opmerken, vaststellen
______________	proberen te voorkomen, zorgen dat iets niet gebeurt
______________	tekens dat er iets gaat gebeuren of dat je iets moet doen of laten
______________	verschil
______________	vooral, voor het grootste deel
______________	wat van ouders op kinderen overgaat
______________	wat weinig voorkomt of waar er maar weinig van zijn
______________	zien, horen, ruiken of voelen

Tekst 1

Kleurenblind

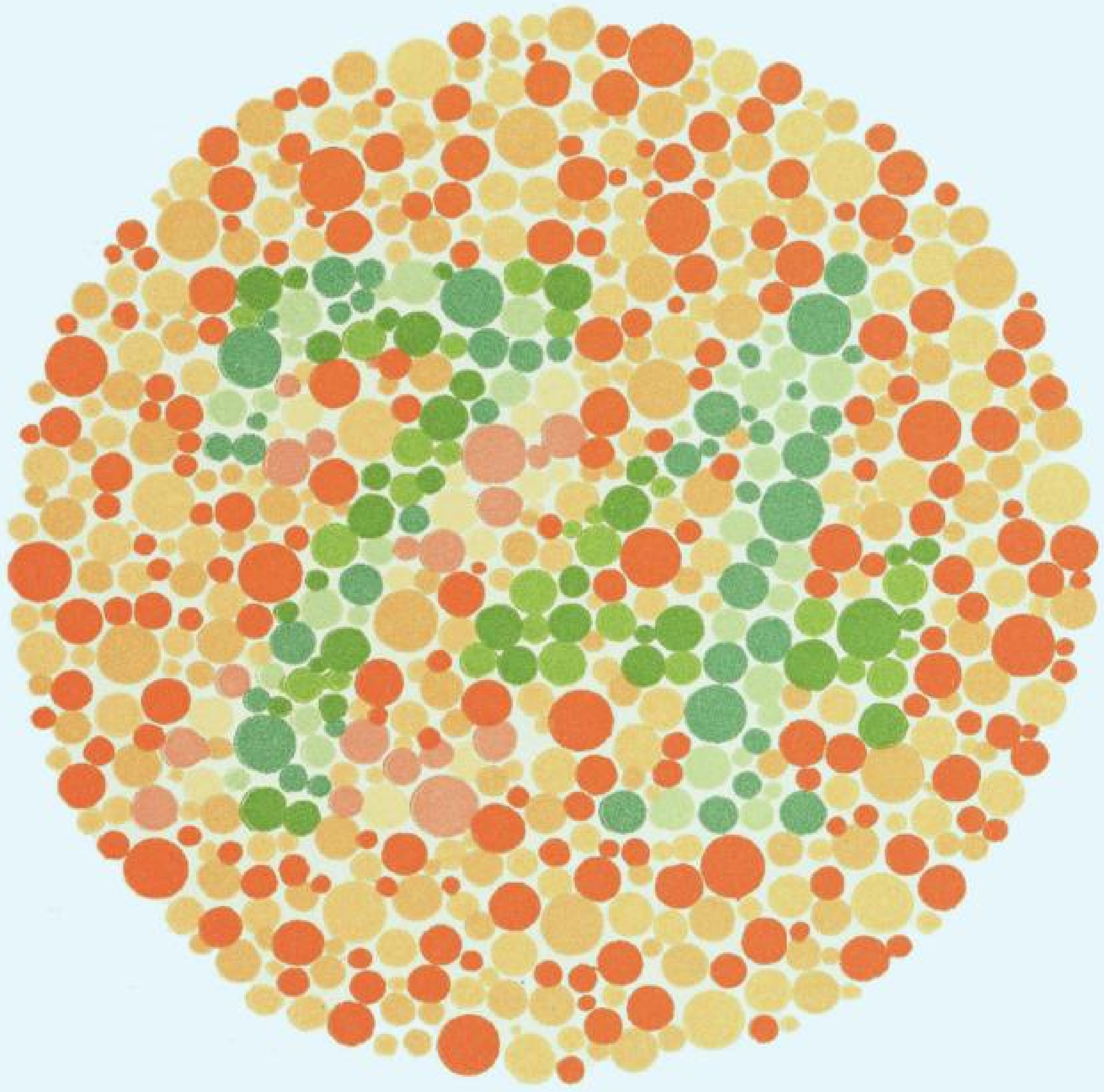
[1] Een jongen loopt nietsvermoedend op een rood fietspad. Een fietser kan nog maar net een botsing vermijden. 'Kijk uit, sufferd, ik schrik me dood!', zegt de fietser. 'Dit is een fietspad, geen voetpad!' De juf kijkt naar een prachtige tekening met rood gras en paarse bomen. Ze vraagt aan het kind: 'Welke kleuren heb je gebruikt?' 'Voor alles groen, juf!'

[2] Dit zijn momenten waarop je kunt merken dat iemand kleuren anders ziet. Meestal heb je het niet in de gaten als je vriend of vriendin kleurenblind is. En als je zelf kleurenblind bent? Dan weet je niet beter en waarschijnlijk loop je er niet mee te koop. Kleurenblindheid voor rood en groen komt het meest voor. Echte kleurenblindheid voor alle kleuren is heel zeldzaam. Slechts drie op de honderdduizend mensen zien de wereld in zwart, wit en grijstinten, net als op een zwart-witfoto.

[3] Kleurenblindheid kan heel vervelend zijn, vertelt Nicky: 'Het is rottig, als je bij het voetballen de bal naar de verkeerde spelers speelt, omdat je de shirts van de tegenpartij verwart met die van je eigen team. Ook bij mijn eigen kleding zie ik het soms niet helemaal zoals het hoort. 'Mooi hoor, die nieuwe mode waarbij je paarse truien op zo'n broek kunt dragen', hoor ik mijn moeder dan bijvoorbeeld zeggen, als ik een trui aanheb die in mijn ogen hartstikke blauw is. Bij een spelletje op de iPad kwam

ik er na dagen pas achter dat er dus ook nog gele en rode balletjes waren en niet alleen maar oranje. Beetje jammer, maar het verklaarde gelukkig wel de lage score.'

[4] In het verkeer kan kleurenblindheid zelfs gevaarlijk zijn. Nicky: 'Fietspaden worden tegenwoordig rood gespoten of betegeld. Ik kan het onderscheid tussen een rood fietspad en de grijze stoep niet zien. Gelukkig zit het rode verkeerslicht altijd boven. Zo kan ik ook zien dat ik moet stoppen. Het is ook uiterst gevaarlijk als een piloot, treinmachinist of kapitein niet alle kleuren ziet. Die functies mag ik dan ook niet uitoefenen, omdat ik kleurenblind ben, want alle signalen in het lucht-, land- en waterverkeer hebben kleuren, voornamelijk rood en groen.'

[5] Kleurenblindheid is meestal erfelijk. Je wordt ermee geboren en je vader of moeder heeft het ook. Uit onderzoek blijkt dat ongeveer 8% van de mannelijke bevolking van de wereld kleurenblind is. Het betreft in ons land dus zo'n 700.000 mannen. Eén op de 12 mannen is kleurenblind, bij de vrouwelijke bevolking is dit maar 1 op de 250. Als we geboren worden, zijn we allemaal kleurenblind, kleuren waarnemen kan de mens pas vanaf 4 maanden na de geboorte.

[6] Er zijn eenvoudige testen om kleurenblindheid te constateren, zoals de stippeltjestest. Als je in de afbeelding het getal 74 gemakkelijk kunt zien, dan ben je niet kleurenblind. Zie je het getal 21, dan ben je kleurenblind.

Naar: http://www.docukit.nl/spreekbeurt/kleurenblind

Opdracht 3

Welk woord past het best in de zin? Kies uit:
betreft – constateert – vermijden – verwarren – waarnemen.

Beste leden van Puntje Scoren,

Het bestuur ______________________ dat er meerdere clubs in de competitie in rode shirts spelen. Tijdens wedstrijden kan de scheidsrechter dan niet goed ______________________ wie bij welke ploeg hoort. Ook de spelers ______________________ daardoor hun teamgenoten vaak met de tegenstanders. Om dat in de toekomst te ______________________ hebben we blauwe shirts laten maken. Deze worden gebruikt als de tegenpartij in het rood speelt. In bijgaande lijst kunt u zien welke wedstrijden het ______________________.

Met vriendelijke groet,
Het bestuur

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 loopt te koop met — Je moet in de stad niet ______________ die dure telefoon, want dan ben je hem zo kwijt.

2 functies — Voor deze ______________ zoeken we iemand die heel zelfstandig kan werken.

3 signalen — Als de bel gaat, is dat het ______________ dat de les is afgelopen.

4 erfelijk — De kleur van je ogen en van je haar zijn ______________ eigenschappen.

5 zeldzaam — Deze ______________ apensoort komt alleen voor in Zuid-Amerika.

6 waarnemen — Waarschijnlijk is er een gaslek in de wijk, want veel mensen hebben in huis een gaslucht ______________.

7 stabiele — Je moet wel zorgen dat die ladder ______________ staat, anders kan hij omvallen.

8 activeren — Omdat hij overdag erg veel moet zitten, is mijn vader 's avonds vaak heel ______________.

Opdracht 5

Beantwoord de vragen.

1 Wat is een belangrijk onderscheid tussen jou en je vriend(in)? ______________

____

2 Welke functie wil jij later het liefst uitoefenen? ______________

3 Welk signaal hoor jij als je een appje krijgt? ______________

4 Met welke eigenschap loop jij niet te koop? ______________

5 Welk geluid vind jij uiterst irritant? ______________

Opdracht 6

Wat zou je kunnen zeggen als je wilt overdrijven? Trek lijnen.

Je eet weleens een patatje.	Af en toe ben ik stekeblind.
Je hebt niet waargenomen dat je sleutels voor je op tafel liggen.	Daar heb ik jaren de hele wereld voor afgezocht.
Je bent uiterst moe.	Dat is doodsaai.
Je hebt een nogal zeldzame munt gevonden.	Ik ben echt verslaafd aan vet eten.
Je constateert dat je vriend veel te laat is voor jullie afspraak.	Ik sta hier al dagen te wachten.
Je vindt een functie niet boeiend.	Ik zie eruit alsof ik zeven nachten niet geslapen heb.

Uitdrukkingen

Opdracht 7

De volgende uitdrukkingen kun je gebruiken als je wilt overdrijven of iets ironisch wilt zeggen. Noteer de betekenis. Gebruik een (online)woordenboek als je de betekenis niet meer weet.

1 zeeën van tijd hebben = ______

2 uit je vel springen = ______

3 in de wolken zijn = ______

4 met geld smijten = ______

5 het loopt storm = ______

Opdracht 8

1 Lees de uitdrukkingen en hun betekenis.
1 zo groen als gras zijn = heel onervaren zijn, iets nog niet hebben meegemaakt
2 groene vingers hebben = goed planten kunnen verzorgen
3 je groen en geel ergeren = je heel erg storen aan iets of iemand
4 groen zien van jaloezie = heel erg jaloers zijn
5 het werd hem groen en geel voor de ogen = hij werd er erg duizelig van
6 groen licht krijgen = toestemming krijgen, iets mogen

2 Noteer de nummers van twee uitdrukkingen die jij zou gebruiken als je wilt overdrijven. ______

3 Word jij aangenomen als automonteur als je zo groen als gras bent op het gebied van autoreparatie, denk je? ja / nee

4 Waaraan erger jij je groen en geel? ______

5 Wanneer zie jij groen van jaloezie? ______

6 Wanneer wordt het jou groen en geel voor de ogen? ______

7 Heb jij groene vingers? ja / nee

8 Waarvoor krijg je groen licht als je 18 wordt? ______

9 Bekijk de afbeelding.
Op welke manier wordt de uitdrukking hier gebruikt?
○ ironisch
○ om te overdrijven

Ik kan/weet	
	• overdrijving en ironie herkennen en begrijpen. • de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert over samenstellingen met en zonder tussenletters. 3F

Startopdracht

Maak een ketting van woorden. Het nieuwe woord begint steeds met het tweede deel van het woord ervoor. Lukt het jou om een ketting van tien woorden te maken? De eerste drie woorden staan er al.

groenteboer – boerenfamilie – familievakantie – vakantie ______

______

______

Theorie

video-uitleg

Tussenletters

Je kunt een nieuw woord maken door twee bestaande woorden aan elkaar te plakken. Dit is een **samenstelling**. De woorden in een samenstelling kun je vaak gewoon aan elkaar vast schrijven, maar dit kan niet altijd. Soms moet je **tussenletters** gebruiken om een goede samenstelling te maken.

Gebruik **-en-**
- als het eerste woord een zelfstandig naamwoord is met alleen een meervoud op -en: *roos + geur = roz**en**geur*

Let op: gebruik <u>geen</u> **-en-** als het eerste woord
- een meervoud op -s heeft: *garages*, dus: *garagebedrijf.*
- een meervoud op -en én -s heeft: *groenten* en *groentes*, dus: *groentesoep*.
- iets is waarvan er maar één is, zoals 'zon' of 'maan': *zonnescherm*.
- een versterkende betekenis heeft: *apetrots, reuzesterk*.

Gebruik **-s-**
- als je de -s- hoort: *beroepsvoetballer, lievelingskleur*.

Vervang het tweede woord als dat woord met een -s begint. Je hoort dan of je een tussen-s moet gebruiken: *varken**s**stal*, want *varken**s**vlees*

Gebruik bij twijfel woordenlijst.org of een (online)woordenboek.

Opdracht
1

Maak samenstellingen en noteer ze in de juiste rij.

bakker + winkel	*boek + kast*	*dier + tuin*
landing + baan	*plant + bak*	*stage + verslag*
telefoon + hoesje	*vakantie + dag*	*verkeer + examen*

geen tussenletter	**tussenletters -en**	**tussenletter -s**
______	______	______
______	______	______
______	______	______

Opdracht 2

Waarom hebben alle samenstellingen hieronder geen -*en* als tussenletters?
Noteer steeds achter de samenstelling de juiste letter.

A omdat het eerste woord een meervoud op -en én -s heeft
B omdat het eerste woord iets is waarvan er maar één is
C omdat het eerste woord een versterkende betekenis heeft

1	beresterk	C	5	reuzeleuk	______
2	gemeentehuis	______	6	waardebon	______
3	keuzevak	______	7	ziektekosten	______
4	maneschijn	______	8	zonnebank	______

Opdracht 3

Bij sommige samenstellingen kun je niet horen of je een tussen-s moet gebruiken. Neem dan als voorbeeld een woord waarbij je het wél kunt horen: sta<u>dsp</u>ark met tussen-s, dus sta<u>dsc</u>entrum ook met tussen-s, maar were<u>ldb</u>ol zonder tussen-s , dus were<u>lds</u>ter ook zonder tussen-s. Vul in de hokjes de juiste samenstellingen in.

water + druppel ______	dus →	water + straal ______	water + schade ______
winkel + diefstal ______	dus →	winkel + centrum ______	winkel + straat ______
afdeling + hoofd ______	dus →	afdeling + chef ______	afdeling + secretaresse ______
hoofd + prijs ______	dus →	hoofd + zaak ______	hoofd + sponsor ______
training + kamp ______	dus →	training + schema ______	training + zaal ______

Opdracht 4

Maak goede samenstellingen.

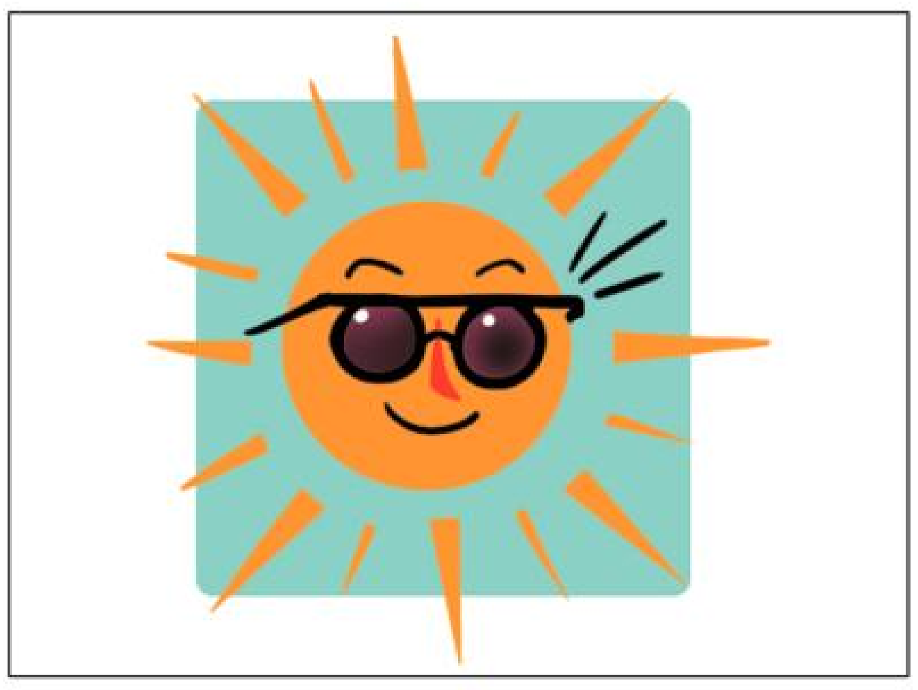
1 krant + artikel ______
2 gemeente + grond ______
3 maan + straal ______
4 beroep + kleding ______
5 beer + goed ______
6 klas + feest ______
7 voeding + centrum ______
8 reportage + programma ______

Opdracht 5

Wat staat er op de afbeelding? Noteer de samenstelling eronder.

____

____

____

____

Opdracht 6

Maak een samenstelling bij elke omschrijving.

1 het voer voor een kat kattenvoer

2 een scherm tegen de zon ______________________

3 verschil in waarde ______________________

4 zo groot als een reus ______________________

5 een beschrijving van een route ______________________

6 een web van een spin ______________________

7 een wet die over ziekte gaat ______________________

8 een reis met een groep ______________________

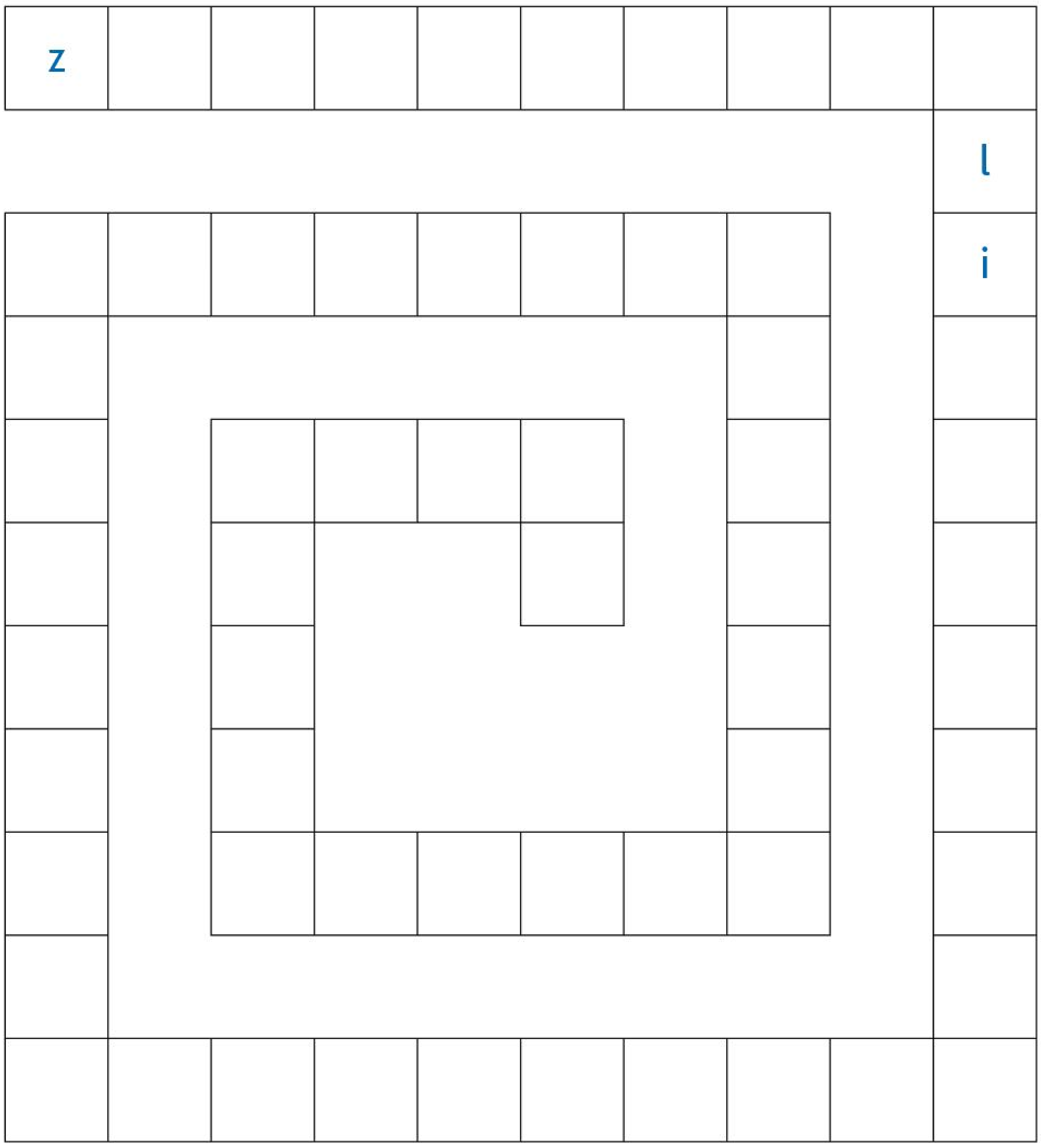
Opdracht 7

Met de woorden in de middelste rij kun je samenstellingen maken met een woord links en een woord rechts. Trek lijnen en schrijf de samenstellingen erachter.

gebaar	film	automaat	gebarentaal
			taalfout
hoofd	geld	centrum	______________________
			______________________
inschrijving	sport	fout	______________________
			______________________
paard	stad	school	______________________
			______________________
reclame	taal	ster	______________________

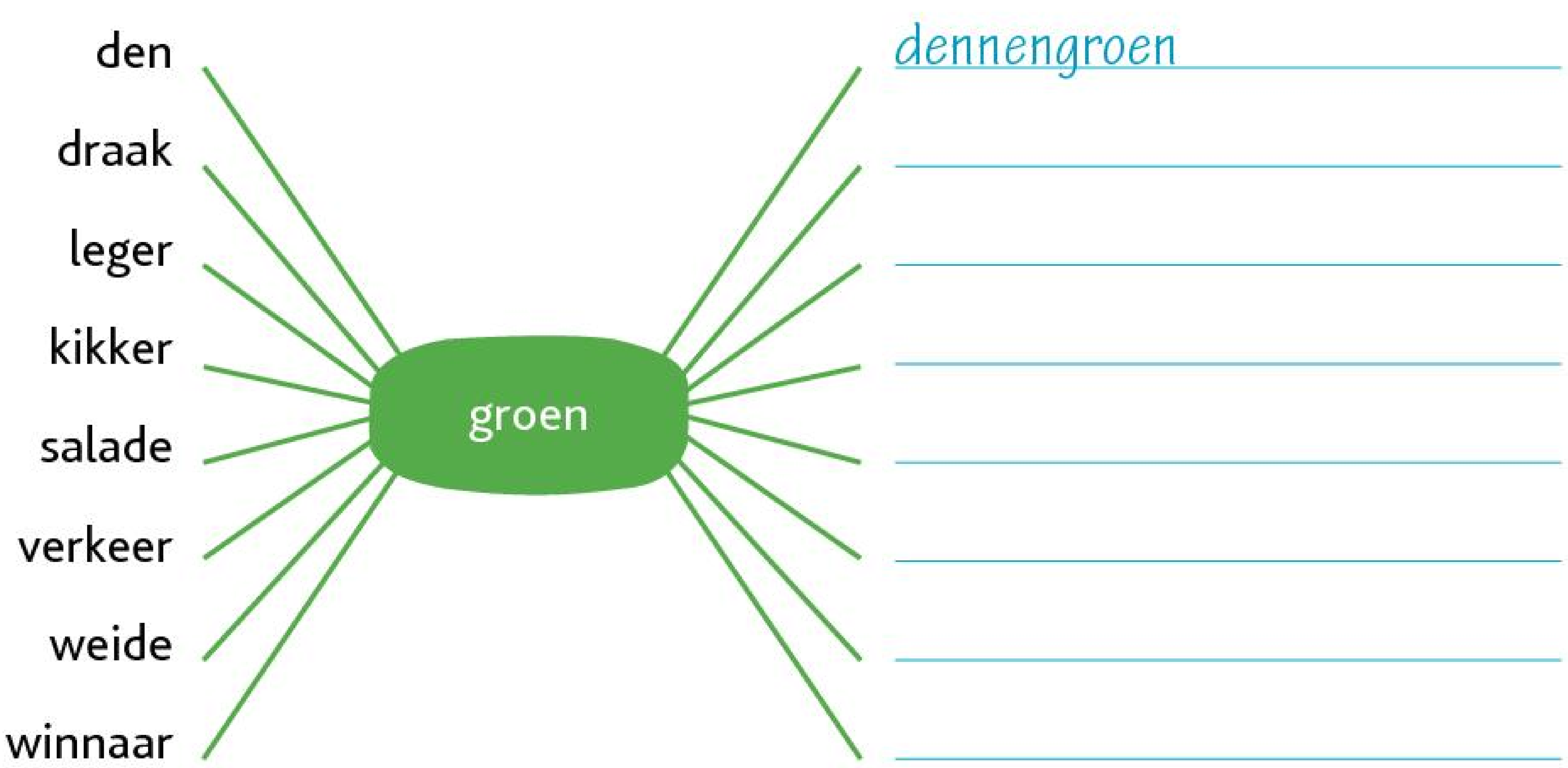
Opdracht 8

Vul de woordslang met zes samenstellingen. De laatste letter van het eerste woord is de eerste letter van het volgende woord. De *ij* telt als twee letters (*i* en *j*).
Voorbeeld: perensapaardenstaleerlingenraad
Maak de zes samenstellingen zelf. Kies uit de volgende woorden:
eerste deel: *aap – dag – fles – kampioen – liefde – zon.*
tweede deel: *brief – rek – schema – straal – trots – wedstrijd.*

Opdracht 9 ✱

Fabrikanten van verf geven namen aan kleuren. Zo zijn er heel veel kleuren groen. Noteer de samenstellingen.

Ik kan/weet	• samenstellingen met en zonder tussenletters goed spellen. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert werkwoorden spellen.

Startopdracht

De tekenaar van het stripje hiernaast had in een eerdere tekening twee werkwoorden verkeerd gespeld. Hij kreeg veel kritiek op zijn fouten. Het stripje hiernaast maakte hij als reactie op al die kritiek.
Lees de tekstballon. Wat is het enige woord dat echt met *-dt* geschreven moet worden?

____

Theorie

video-uitleg

Werkwoordspelling

Je hebt nu alle werkwoordsvormen geleerd. Om te bepalen welke vorm je moet schrijven, kun je het schema op bladzijde 272 gebruiken.

Op twee plaatsen in het schema kun je twijfelen:
- bij de verleden tijd van een zwak werkwoord: moet je *-te(n)* of *-de(n)* schrijven?
- als het woord geen persoonsvorm is: moet je een *-t* of een *-d* schrijven?

Twijfel je? Gebruik de regel van **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**.
1. Haal *-en* van het hele werkwoord af.
2. Staat de laatste letter in **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p**? Gebruik *-t*/*-te*/*-ten*. Gebruik in alle andere gevallen *-d*/*-de*/*-den*.

Bijvoorbeeld:

laatste letter staat in ***'t*** *e****x****-****f****o****ksch****aa****p***	*laatste letter is een andere letter*
blaffen → blaf**f** De hond blaf**t**e de hele avond.	boren → bo**r**: Gisteravond boor**de** ik een gat in de muur.
slopen → slo**p**: Ik heb de muur gesloop**t**.	groeien → groe**i** Ik ben vorig jaar twee centimeter gegroei**d**.

Let op: de regel van **'t** e**x**-**f**o**ksch**aa**p** mag je nooit gebruiken bij een persoonsvorm die in de tegenwoordige tijd staat.

Opdracht 1

1 Je kunt de regel van **'t** e**x**-fo**k**s**ch**aa**p** gebruiken om te bepalen of je in de verleden tijd *-te(n)* of *-de(n)* moet schrijven. Bekijk de voorbeelden en vul de rest van het schema in.

hele werkwoord	*-en* eraf	laatste letter in **'t** e**x**-fo**k**s**ch**aa**p**?	werkwoordsvorm in de verleden tijd enkelvoud
missen	miss	(ja → -te) nee → -de	Hij miste
bouwen	bouw	ja → -te (nee → -de)	Hij bouwde
mixen	______	ja → -te nee → -de	Hij ______
dromen	______	ja → -te nee → -de	Hij ______
gapen	______	ja → -te nee → -de	Hij ______

2 Je kunt de regel van **'t** e**x**-fo**k**s**ch**aa**p** ook gebruiken om te bepalen of je een voltooid deelwoord met een *-t* of een *-d* schrijft. Vul het schema in.

hele werkwoord	*-en* eraf	laatste letter in **'t** e**x**-fo**k**s**ch**aa**p**?	voltooid deelwoord
straffen	______	ja → -t nee → -d	Hij wordt ______
juichen	______	ja → -t nee → -d	Hij heeft ______
gooien	______	ja → -t nee → -d	Hij heeft ______
botsen	______	ja → -t nee → -d	Hij is ______

Opdracht 2

Bij de spelling van werkwoorden met een *-z* of een *-v* moet je even goed opletten. In de ik-vorm van *verhuizen* **zit een** -s: *ik verhuis*. Maar voor de regel van **'t ex-fokschaap** kijk je naar het hele werkwoord en daar staat een *-z* voor de *-en*: verhuizen.
Onderstreep de letter die voor de *-en* staat. Noteer daarna de werkwoordsvorm in de verleden tijd en het voltooid deelwoord.

1 verhuizen — ik verhuisde — ik ben verhuisd
2 verven — ik verfde — ik heb geverfd
3 reizen — ik ______ — ik heb ______
4 schroeven — ik ______ — ik heb ______
5 proeven — ik ______ — ik heb ______
6 grazen — de koe ______ — de koe heeft ______

Opdracht 3

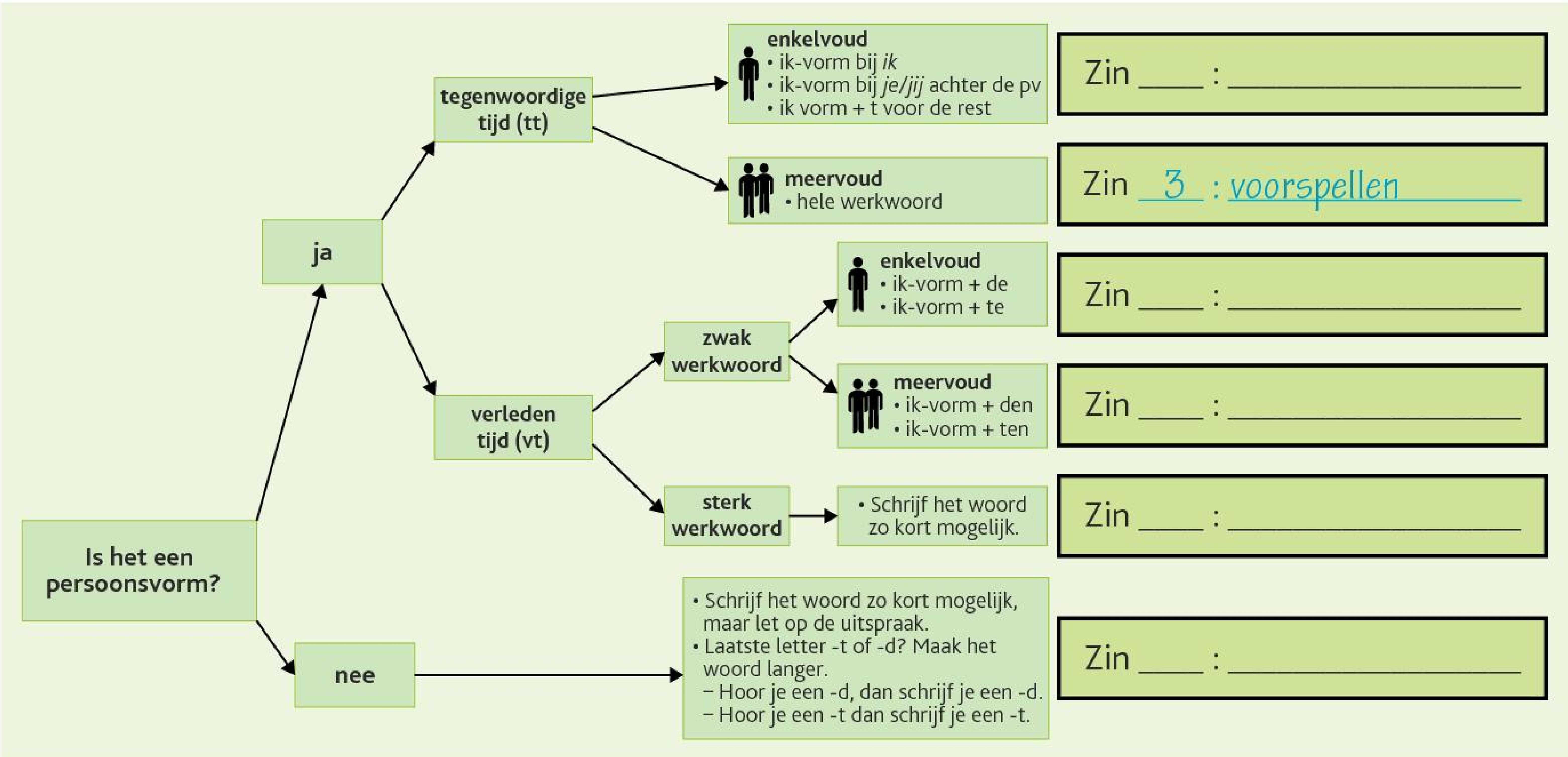
Noteer de juiste werkwoordsvorm.

1 In onze laatste wedstrijd (scoren) ______ Yara de 1-0.
2 Tijdens de vakantie vorig jaar heeft Gino veel (surfen) ______.
3 Vroeger (leven) ______ wilde dieren in het bos.
4 Het heeft vannacht heel hard (waaien) ______.
5 Vroeger (schaken) ______ mijn opa en ik altijd.
6 Gisteren (koppen) ______ Luca de bal het doel in.

Opdracht 4

Als je werkwoorden goed wilt spellen, is het handig om het schema op bladzijde 272 te gebruiken. Als je dat vaak doet, kun je het schema uiteindelijk 'in je hoofd' volgen. Volg bij de zes zinnen hieronder het schema. Waar kom je uit? Noteer in dat vakje het nummer van de zin en de juiste werkwoordsvorm.

1 Vorig weekend (lenen) wij de auto van de buren.
2 De minister (beantwoorden) morgen al uw vragen.
3 Wij (voorspellen) nu een eindstand van 3-1 voor PSV.
4 Vanaf zijn vierde heeft Mark heel veel (schaatsen).
5 Gisteren (werken) de computer ineens niet meer.
6 Sterre (bekijken) afgelopen weekend alle afleveringen achter elkaar.

Opdracht 5

1 Bekijk de afbeelding.
In de rechterballon staan twee fout gespelde werkwoorden. Verbeter ze:

____

2 De zinnen hieronder gaan over de afbeelding. Noteer steeds de persoonsvorm in de tegenwoordige tijd (tt) én in de verleden tijd (vt).
1 In de afbeelding (worden) een grap gemaakt over spelling.
2 De interviewster (stellen) een vraag over taal.
3 De mevrouw (beantwoorden) haar vraag.
4 De mevrouw (merken) niets van de vele taalfouten.
5 Haar tekstballon (bevatten) echter twee fouten.
6 (Vinden) jij dit een leuk stripje?

1 tt: wordt vt: werd
2 tt: ____________ vt: ____________
3 tt: ____________ vt: ____________
4 tt: ____________ vt: ____________
5 tt: ____________ vt: ____________
6 tt: ____________ vt: ____________

Opdracht
6

Noteer de juiste werkwoordsvorm. Als het een persoonsvorm is, staat tussen haakjes of die in de tegenwoordige tijd (tt) of de verleden tijd (vt) moet staan.

Een nieuwe gele eh... groene zwembroek. Of is hij toch geel?

Heb jij vroeger ook met HotWheels Color Shifters (spelen) ______________________? Die speelgoedauto's (veranderen - vt) ______________________ van kleur door warm of koud water. De HotWheels (vormen - vt) ______________________ de aanleiding voor de uitvinding van Tom van Dieren (19). Tom (bedenken - vt) ______________________ verkleurende zwembroeken. Door water (worden - tt) ______________________ een gele zwembroek groen. Of oranje. Of paars. Tom (vertellen - tt) ______________________: 'Ik ben anderhalf jaar bezig geweest met mijn onderzoek.' Hij (praten - vt) ______________________ met mensen met verstand van stoffen. Hij (stoppen - vt) ______________________ al zijn vrije tijd in het onderzoek. Tom: 'Ik heb de wasmachine vaker (gebruiken) ______________________ dan mijn moeder!' Na anderhalf jaar waren de (testen) ______________________ stoffen klaar voor productie. Wie wil er wel zo'n unieke zwembroek?

Naar: www.ad.nl

Opdracht
7

Kijk of je wel of niet een persoonsvorm moet invullen. Kies dan de juiste werkwoordsvorm.

1 Jente beloofd / belooft een nieuwe poging te doen.
2 Het sportprogramma herhaald / herhaalt alle doelpunten.
3 Wat is er na die melding gebeurd / gebeurt?
4 Over de verbrede / verbreedde brug kan nu van alles worden vervoerd.
5 De sprinter vergrote / vergrootte de voorsprong op zijn tegenstander.
6 De zanger maakte zich zorgen over zijn verpeste / verpestte imago.

Opdracht
8 ✱

Noteer de juiste werkwoordsvorm.

1 Nadat ze drie uur had (rennen) ______________________, kwam de (uitputten) ______________________ hardloopster over de finish.
2 De journalist (melden) ______________________ zich nu bij zijn baas, want hij heeft zijn artikel niet (inleveren) ______________________.
3 Toen de hond ineens (ontsnappen) ______________________, werd hij bijna (raken) ______________________ door een auto.
4 De (schrikken) ______________________ bewoners (spreken) ______________________ gisteravond nog lang met elkaar.

Ik kan/weet
- werkwoorden in alle vormen en tijden goed spellen (met behulp van het schema voor de werkwoordspelling). 3F

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Woordenstrijd

Wat vind jij? Dat maakt in een debat niet uit. Het gaat erom dat je overtuigend vertelt waarom je iets vindt en dat je slim reageert op de argumenten van je tegenstanders. Hoe goed verdedig jij je standpunt?

Bij deze praktijkopdracht bereid je in teams een debat voor. Jullie bedenken samen argumenten en overleggen hoe jullie kunnen reageren op de argumenten van de tegenstanders. Wie overtuigt de jury?

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:

- *Kijken en luisteren*: Debat
- *Spreken en gesprekken*: Een debat houden

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan tekstverbanden herkennen aan de hand van signaalwoorden. 2F • Ik kan onderscheid maken tussen meningen, argumenten en de conclusie van een tekst. 3F
Schrijven	• Ik kan een korte overtuigende tekst schrijven met een inleiding, middenstuk en slot. 2F • Ik kan mijn mening onderbouwen met argumenten en voorbeelden of uitleg. 2F
Kijken en luisteren	• Ik kan in een debat de stellingen, meningen en argumenten herkennen. 3F
Spreken en gesprekken	• Ik kan meedoen aan een eenvoudig debat. 3F
Woordenschat	• Ik kan overdrijving en ironie herkennen en begrijpen. • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan samenstellingen met en zonder tussenletters goed spellen. 3F
Taalverzorging spelling	• Ik kan werkwoorden in alle vormen en tijden goed spellen (met behulp van het schema voor de werkwoordspelling). 3F

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed? Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Hoofdstuk 6

Doelen

Taal beweegt

Taal staat nooit stil. Elk jaar komen er duizenden nieuwe woorden bij. Nieuwe woorden worden **neologismen** genoemd. Als een nieuw woord vaak genoeg wordt gebruikt, dan komt het uiteindelijk in het woordenboek terecht. Deze woorden zijn in 2017 in het woordenboek opgenomen. Weet jij wat ze betekenen?

smombie ____________________

appnek ____________________

telefoonarts ____________________

wachtverzachter ____________________

web-only ____________________

vind-ik-niet-leuken ____________________

Woord van het jaar!

Elk jaar zijn er verkiezingen voor het Woord van het Jaar. In 2017 was hét nieuwe woord *appongeluk*: een ongeval waarbij een verkeersdeelnemer betrokken is die aan het appen was.

Van welke neologismen ken jij de betekenis? Ontdek het in de nieuwewoordenquiz.

Doe het zelf

Neologismen kun je zelf maken op verschillende manieren. Je kunt bestaande woorden aan elkaar plakken, zoals *zooi* en *koorts*: samen vormen ze een nieuw woord voor het verzamelen van heel veel spullen: *zooikoorts*. Je kan ook hier en daar een lettertje veranderen. Zo wordt biologische limonade *bionade*. Of je kort twee woorden af en pakt ze dan samen, zoals bij *romkom* is gebeurd: romantische komedie.

Bedenk woorden voor dingen waar wij (nog) geen woord voor hebben.

Lezen

Je leert over de lay-out van een tekst.

Startopdracht

Bekijk de advertenties van twee goede doelen. Ze willen jou beide overhalen om geld te geven om daarmee dieren te helpen. Toch zien de advertenties er heel verschillend uit. Aan welk goede doel zou jij geld geven? Aan het goede

doel van advertentie 1 / advertentie 2.

Waarom kies je juist die advertentie? ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Lay-out van een tekst

Een tekst heeft een bepaalde **lay-out** of **opmaak**. De titel, de tussenkopjes, het lettertype, de lettergrootte, het gebruik van kolommen en de tekstkleur bepalen de lay-out.
Vaak worden ook **afbeeldingen** gebruikt om de tekst te ondersteunen. Een schrijver kan bijvoorbeeld gebruikmaken van foto's, tekeningen, schema's, (land)kaartjes, tabellen, grafieken en diagrammen.

Een afbeelding kan verschillende functies hebben. Een aantal veelgebruikte functies zijn:
- de aandacht van de lezer trekken;
- nieuwe informatie aan de tekst toevoegen;
- informatie uit de tekst duidelijker maken of benadrukken;
- de lezer aansporen om iets te doen.

Opdracht 1

Bekijk de advertenties van de startopdracht nog een keer.
Waarom voegen de afbeeldingen iets belangrijks toe aan de advertenties?
Kruis de drie goede antwoorden aan.
- ○ De afbeeldingen trekken de aandacht van de lezer naar de advertenties toe.
- ○ De afbeeldingen geven de lezer nieuwe informatie over de goede doelen.
- ○ Door de afbeeldingen wordt het doel van de goede doelen extra benadrukt.
- ○ De maker hoopt met de afbeeldingen de lezer nog meer te overtuigen om geld te geven.
- ○ Zonder de afbeeldingen zou de lezer de advertenties niet begrijpen.

Opdracht 2

Bekijk tekst 1. Het is een screenshot van de website van Greenpeace. Greenpeace is een milieuorganisatie die actie voert om aandacht te vragen voor problemen die onder andere ontstaan door milieuvervuiling, dierenjacht en ontbossing.

1 Omcirkel eerst het deel van de website dat jou het meest opvalt.

Waarom kies je juist dat deel? ______________________________

____

Denk je dat de maker van de website dit deel ook het meest wilde laten opvallen?

Ja / Nee, want ______________________________

______________________________.

2 Waarom zou de maker van de website voornamelijk groene koppen hebben gebruikt? ______________________________

____

3 De oranje kop *word donateur* valt extra op tussen de rest. Wat is daarvan de reden?
- ○ De oranje kop is erg belangrijk, omdat Greenpeace alleen kan bestaan als er genoeg donateurs (mensen die geld geven) zijn.
- ○ De oranje kop is erg belangrijk, omdat Greenpeace direct geld nodig heeft om de schildpadden in de oceaan te redden.
- ○ De oranje kop is erg belangrijk, omdat Greenpeace wil dat je meegaat om actie te voeren.

4 De maker van de website wilde graag een foto van een dier dat hinder ondervindt van plastic afval. Hij twijfelde tussen de foto onder de oranje kop en de foto hiernaast. Welke foto zou jij op de website plaatsen en waarom?

____

____

____

5 Wat is het doel van de teksten in de kaders met een lichtblauwe achtergrond?
- ○ de lezer aansporen om iets te doen
- ○ de lezer iets uitleggen over de website
- ○ de lezer informeren over Greenpeace

6 Wat is het doel van de rest van de tekst op de website?
- ○ de lezer amuseren met weetjes over het werk van Greenpeace
- ○ de lezer informeren over milieuzaken en het werk van Greenpeace
- ○ de lezer overtuigen van de kwaliteit die Greenpeace dagelijks levert

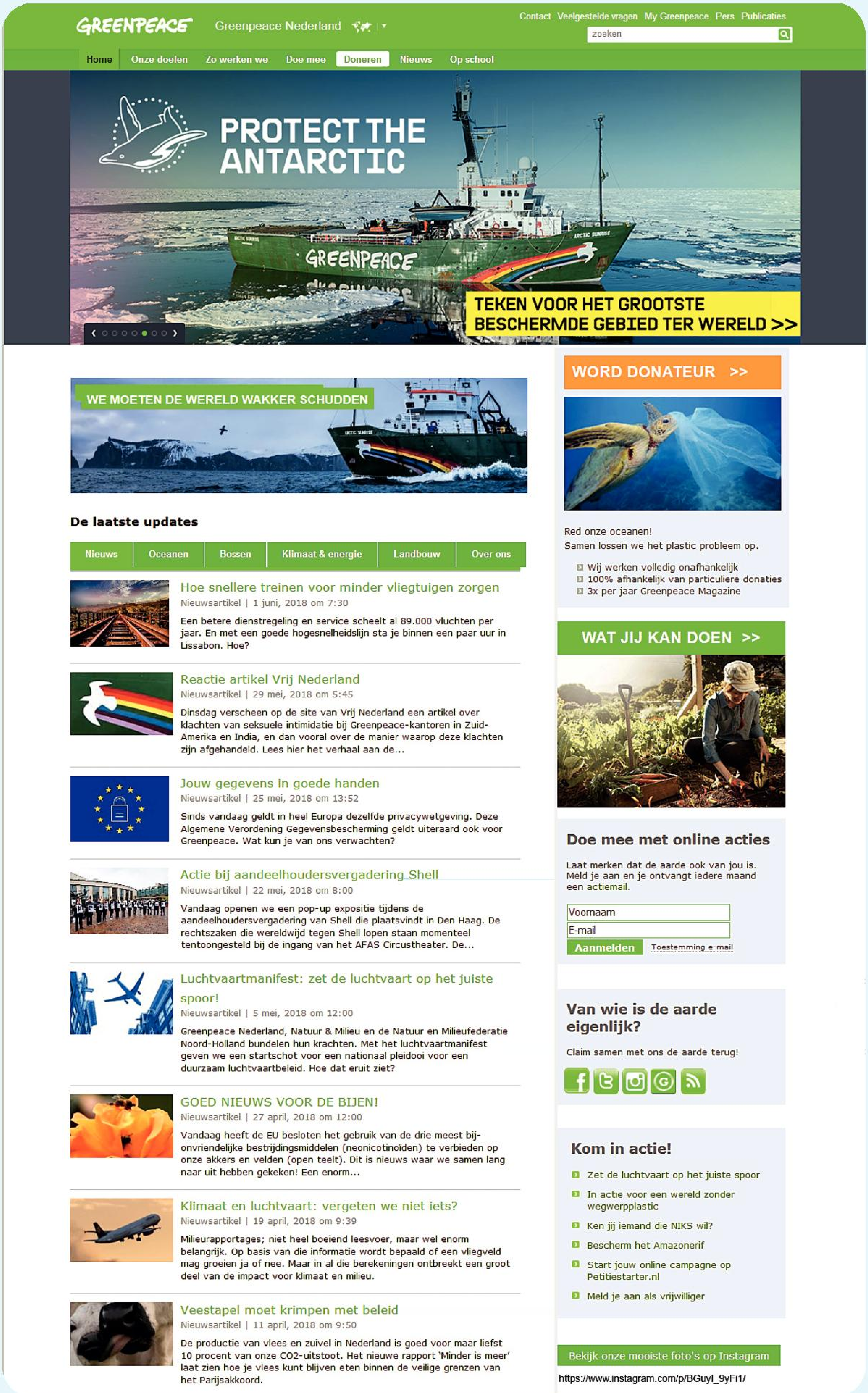
7 Waaraan kun je zien dat Greenpeace verschillende sociale media inzet om informatie te verspreiden? ______________________________

8 De boodschap van Greenpeace komt niet duidelijk naar voren op hun website. Noteer een tip voor Greenpeace, zodat ze beter laten zien wie ze zijn en wat ze doen.

____

____

Tekst 1

GREENPEACE Greenpeace Nederland

Contact Veelgestelde vragen My Greenpeace Pers Publicaties

zoeken

Home | Onze doelen | Zo werken we | Doe mee | Doneren | Nieuws | Op school

PROTECT THE ANTARCTIC

TEKEN VOOR HET GROOTSTE BESCHERMDE GEBIED TER WERELD >>

WE MOETEN DE WERELD WAKKER SCHUDDEN

De laatste updates

Nieuws | Oceanen | Bossen | Klimaat & energie | Landbouw | Over ons

Hoe snellere treinen voor minder vliegtuigen zorgen
Nieuwsartikel | 1 juni, 2018 om 7:30
Een betere dienstregeling en service scheelt al 89.000 vluchten per jaar. En met een goede hogesnelheidslijn sta je binnen een paar uur in Lissabon. Hoe?

Reactie artikel Vrij Nederland
Nieuwsartikel | 29 mei, 2018 om 5:45
Dinsdag verscheen op de site van Vrij Nederland een artikel over klachten van seksuele intimidatie bij Greenpeace-kantoren in Zuid-Amerika en India, en dan vooral over de manier waarop deze klachten zijn afgehandeld. Lees hier het verhaal aan de...

Jouw gegevens in goede handen
Nieuwsartikel | 25 mei, 2018 om 13:52
Sinds vandaag geldt in heel Europa dezelfde privacywetgeving. Deze Algemene Verordening Gegevensbescherming geldt uiteraard ook voor Greenpeace. Wat kun je van ons verwachten?

Actie bij aandeelhoudersvergadering Shell
Nieuwsartikel | 22 mei, 2018 om 8:00
Vandaag openen we een pop-up expositie tijdens de aandeelhoudersvergadering van Shell die plaatsvindt in Den Haag. De rechtszaken die wereldwijd tegen Shell lopen staan momenteel tentoongesteld bij de ingang van het AFAS Circustheater. De...

Luchtvaartmanifest: zet de luchtvaart op het juiste spoor!
Nieuwsartikel | 5 mei, 2018 om 12:00
Greenpeace Nederland, Natuur & Milieu en de Natuur en Milieufederatie Noord-Holland bundelen hun krachten. Met het luchtvaartmanifest geven we een startschot voor een nationaal pleidooi voor een duurzaam luchtvaartbeleid. Hoe dat eruit ziet?

GOED NIEUWS VOOR DE BIJEN!
Nieuwsartikel | 27 april, 2018 om 12:00
Vandaag heeft de EU besloten het gebruik van de drie meest bij-onvriendelijke bestrijdingsmiddelen (neonicotinoïden) te verbieden op onze akkers en velden (open teelt). Dit is nieuws waar we samen lang naar uit hebben gekeken! Een enorm...

Klimaat en luchtvaart: vergeten we niet iets?
Nieuwsartikel | 19 april, 2018 om 9:39
Milieurapportages; niet heel boeiend leesvoer, maar wel enorm belangrijk. Op basis van die informatie wordt bepaald of een vliegveld mag groeien ja of nee. Maar in al die berekeningen ontbreekt een groot deel van de impact voor klimaat en milieu.

Veestapel moet krimpen met beleid
Nieuwsartikel | 11 april, 2018 om 9:50
De productie van vlees en zuivel in Nederland is goed voor maar liefst 10 procent van onze CO2-uitstoot. Het nieuwe rapport 'Minder is meer' laat zien hoe je vlees kunt blijven eten binnen de veilige grenzen van het Parijsakkoord.

WORD DONATEUR >>

Red onze oceanen!
Samen lossen we het plastic probleem op.

- Wij werken volledig onafhankelijk
- 100% afhankelijk van particuliere donaties
- 3x per jaar Greenpeace Magazine

WAT JIJ KAN DOEN >>

Doe mee met online acties

Laat merken dat de aarde ook van jou is. Meld je aan en je ontvangt iedere maand een actiemail.

Voornaam
E-mail
Aanmelden Toestemming e-mail

Van wie is de aarde eigenlijk?

Claim samen met ons de aarde terug!

Kom in actie!

- Zet de luchtvaart op het juiste spoor
- In actie voor een wereld zonder wegwerpplastic
- Ken jij iemand die NIKS wil?
- Bescherm het Amazonerif
- Start jouw online campagne op Petitiestarter.nl
- Meld je aan als vrijwilliger

Bekijk onze mooiste foto's op Instagram
https://www.instagram.com/p/BGuyl_9yFi1/

Naar: www.greenpeace.nl, op 7 april 2018

Opdracht
3

1 Wat versta jij onder een *lange* treinreis? Een treinreis van ongeveer

_________ uur.

Bekijk tekst 2.

2 Wat is het onderwerp van tekst 2?
- ○ lange treinreizen
- ○ Trans-Siberische spoorlijn
- ○ vakantie in Siberië

Lees tekst 2 nu helemaal.

3 Wat wordt er opgesomd in de inleiding?
- ○ de landschappen die je tijdens de langste treinreis ter wereld tegenkomt
- ○ de voordelen van de langste treinreis ter wereld
- ○ redenen waarom je de langste treinreis ter wereld zelf moet meemaken

4 Waarom heeft de maker van tekst 2 een afbeelding van een routekaart toegevoegd aan zijn tekst?
- ○ De afbeelding verduidelijkt informatie uit de tekst en voegt nieuwe informatie toe.
- ○ Hij wil de aandacht van de lezer vasthouden door een afbeelding bij de tekst te zetten.
- ○ Met de afbeelding wil hij de lezer aansporen om meer informatie op te zoeken over de verschillende routes.

5 De functie van de afbeelding boven alinea 4 is de lezer overhalen / informeren,

omdat ____

____.

6 In tekst 2 staan feiten en meningen. Kruis alleen de <u>feiten</u> aan.
- ○ Er zijn prachtige boeken geschreven over de langste treinreis ter wereld. (al. 1)
- ○ De 9287 kilometer lange treinreis door Siberië is absoluut fantastisch. (al. 1)
- ○ De Trans-Siberische spoorlijn werd aangelegd tussen 1891 en 1916 in opdracht van tsaar Alexander III. (al. 2)
- ○ Stops moeten vooraf bekend zijn en vastgelegd worden. (al. 3)
- ○ Je gaat geen spijt krijgen als je een vakantie boekt naar Siberië. (al. 4)

7 In tekst 2 heeft elke alinea een ander doel. Trek lijnen om de juiste verbindingen te maken tussen alinea's en doelen.

alinea 1	adviseren
alinea 2	informeren
alinea 3	overhalen
alinea 4	overtuigen

8 Tekst 2 ziet eruit als een informatieve tekst. Toch is het belangrijkste doel adviseren / amuseren / overhalen, want de schrijver wil dat ______________________________

____.

9 Het publiek van tekst 2 is Russische toeristen / volwassen reisliefhebbers.

10 Vul in. Ik zou de treinreis door Siberië wel / niet willen maken, omdat ____________________

____.

Tekst 2

Trans-Siberische spoorlijn

[1] Er zijn vele prachtige boeken over geschreven: de treinreis van Moskou dwars door Siberië naar Vladivostok. 's Werelds langste treinreis is precies 9287 kilometer lang. Het is een unieke reis die je langs ruige bergketens, uitgestrekte toendra's en gigantische wouden leidt. Dat klinkt toch als een magisch avontuur? Deze absoluut fantastische reis zou iedereen een keer moeten maken in zijn leven!

Langste treinreis ter wereld

[2] Het plan voor een spoorlijn tussen Moskou en Vladivostok werd in 1890 bedacht door tsaar Alexander III. Zijn naam is dan ook onlosmakelijk verbonden met de Trans-Siberische spoorlijn. In 1891 begon men met de aanleg van het gigantische traject. Het laatste deel van de spoorlijn werd afgerond in oktober 1916, met de voltooiing van de brug over de rivier *de Amur* nabij de stad Khabarov. Daarmee was de langste aaneengesloten spoorlijn van ruim negenduizend kilometer een feit. Inmiddels zijn er meerdere routes, waarbij de Trans Siberië Express de langste aflegt. Wie in Moskou instapt en zonder te stoppen in Vladivostok uitstapt, zit minimaal 150 uur in de trein.

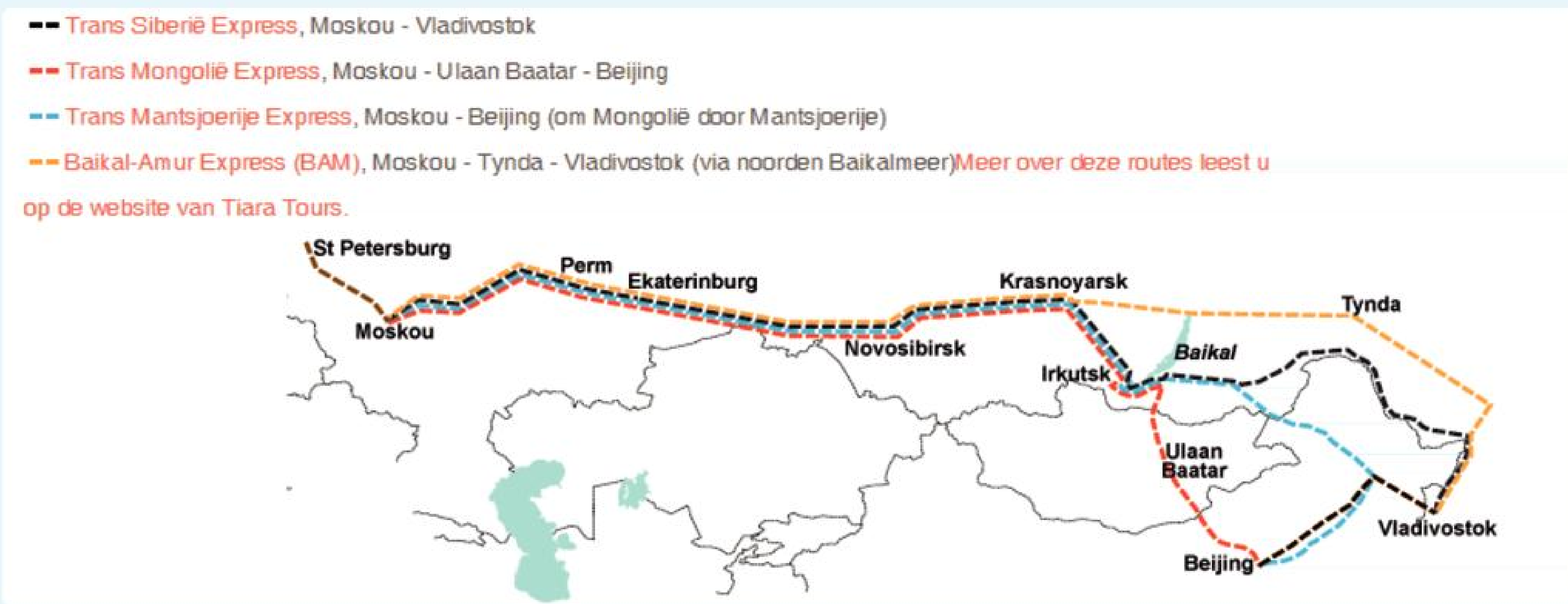
Tickets

[3] Een van de grootste misverstanden rondom de treinreis door Siberië, is de verwachting dat men met één ticket zomaar de trein kan verlaten om op een later tijdstip weer op te stappen. Voor ieder traject is namelijk een apart ticket nodig. Stapt u voortijdig uit, dan vervalt de geldigheid voor het niet-genoten deel onmiddellijk. Buitenlanders dienen er bovendien rekening mee te houden dat bij iedere stop het toeristenvisum geregistreerd moet worden. Hoe dan ook: stops moeten vooraf bekend zijn en vastgelegd worden.

[4] Bent u ook zo nieuwsgierig geworden naar de langste treinreis ter wereld? Zou u een onvergetelijk avontuur willen beleven? Kijk dan op onze website voor meer informatie over de reis door Siberië of neem telefonisch contact op met één van onze telefonistes. Hier gaat u geen spijt van krijgen! Dit wordt de reis van uw leven.

Naar: www.transsiberieexpress.nl, op 21 maart 2018

Opdracht

4

1 Kruis aan met welke uitspraak of uitspraken jij het *eens* bent.

- ○ Als de supermarkt meer geld verdient aan een kilo wortelen dan de boer die ze kweekte, is dat een reden om die wortelen niet te kopen.
- ○ Een kledingstuk dat gemaakt is in een arm land door een kind, zou ik toch kopen als het heel goedkoop en erg leuk is.
- ○ Meer geld betalen voor een eerlijk product zou voor iedereen een logische keuze moeten zijn.
- ○ Voordat ik een product koop, controleer ik waar het vandaan komt en op welke manier het is gemaakt.

Bekijk en lees tekst 3.

2 Wat betekenen de woorden uit de tekst? Trek een lijn naar de juiste betekenis.

handel (al. 1)	grote bedrijven met vestigingen in meerdere landen
multinationals (al. 2)	merkteken ter controle van producten en goederen
opslag (al. 2)	plaats waar dingen worden opgeslagen
keurmerk (al. 4)	koop en verkoop van producten
eisen (al. 4)	op oude manier gemaakte, handgemaakte
ambachtelijke (al. 6)	zaken waaraan een product moet voldoen

3 Eerlijke handel heeft vele gevolgen voor arme boeren. Zet de gevolgen in de juiste volgorde door de nummers 1 tot en met 5 ervoor te noteren met 1 voor het eerste gevolg en 5 voor het laatste gevolg.

_________ boeren kunnen financieel worden ondersteund door hun eigen kinderen

_________ boeren verkopen hun producten voor goede en eerlijke prijzen

_________ de kinderen van boeren hebben meer kans op een goede baan

_________ de kinderen van boeren hoeven niet meer op het land te werken

_________ de kinderen van boeren kunnen naar school gaan

4 De afbeelding toont de verschillen tussen producten met en zonder fairtradekeurmerk. Wat is de belangrijkste functie van de afbeelding?
- ○ de aandacht van de lezer trekken
- ○ de lezer aansporen om iets te doen
- ○ nieuwe informatie aan de tekst toevoegen

5 Bij welke alinea hoort de afbeelding?
De afbeelding ondersteunt
- ○ alinea 3, omdat de lezer kan zien hoeveel meer geld de boer ontvangt.
- ○ alinea 4, omdat de lezer kan zien aan welke eisen producten moeten voldoen.
- ○ alinea 5, omdat de lezer kan zien aan welke afspraken bedrijven zich moeten houden.

6 Bekijk de afbeelding nog eens goed. Denk je dat multinationals blij zijn met het fairtradekeurmerk? Ja / Nee, want ____

____.

7 Wat is het belangrijkste doel van tekst 3?

amuseren / informeren / overhalen / overtuigen

8 Wat is de hoofdgedachte van tekst 3?
- ○ Bananenboeren krijgen zonder fairtradekeurmerk slechts 7% van de totale opbrengst van een kilo bananen.
- ○ Fair trade is bedacht om meer geld te verdienen, meer kinderen naar school te krijgen en het milieu een handje te helpen.
- ○ Mensen die producten kopen zonder fairtradekeurmerk, zorgen er eigenlijk voor dat boeren weinig geld verdienen.
- ○ Producten met een fairtradekeurmerk zijn voor een goede prijs gekocht van de boer, waardoor er sprake is van eerlijke handel.

Tekst 3

Fair trade

[1] Heb je weleens op een pak chocoladehagel de woorden *Fair Trade* zien staan? Dan had je een doosje eerlijke hagelslag te pakken! ‘Fair trade’ betekent namelijk letterlijk *eerlijke handel*. De handel is niet overal eerlijk geregeld in de wereld. Mensen in verre landen moeten vaak hard werken om producten te maken en te verbouwen voor mensen in westerse landen. Vaak krijgen ze daar veel te weinig geld voor.
[2] Bananenboeren bijvoorbeeld, moeten hun producten vaak verkopen via multinationals. Deze grote ondernemingen hebben de handel in een bepaald gebied in handen. Ze verdienen daar zeer veel geld mee. Daarnaast moet er geld betaald worden voor opslag, vervoer en belastingen. En de supermarkt verdient ook nog aan de producten. Je begrijpt dat er dan weinig geld overblijft voor de boeren.

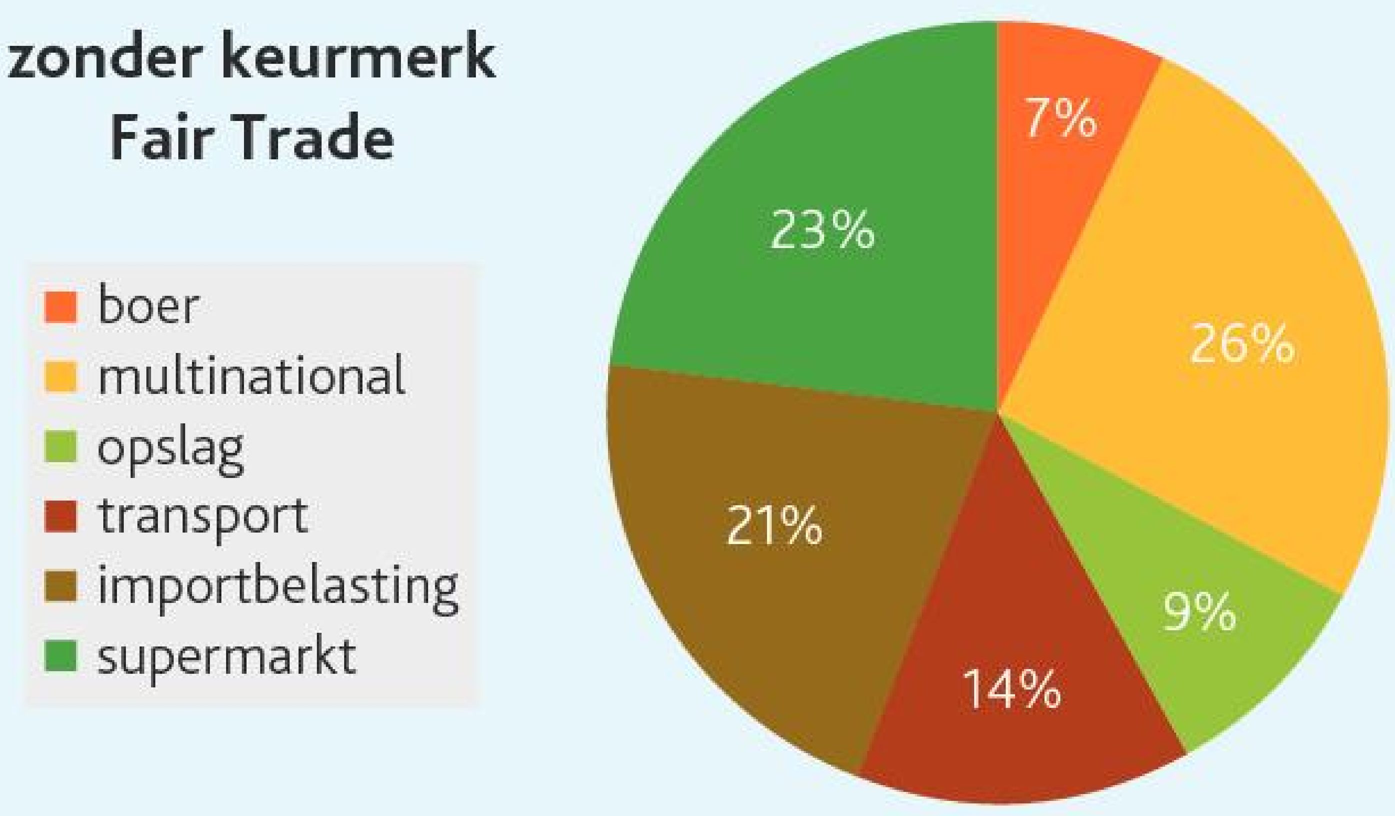
Keurmerk Fair Trade
[3] Gelukkig zijn er eerlijke organisaties die deze mensen helpen. Ze zorgen ervoor dat de handel beter geregeld wordt door middel van het fairtradekeurmerk en ze zorgen ervoor dat de boeren een goede prijs voor hun producten krijgen. Daardoor hoeven kinderen niet meer te werken en kunnen ze naar school gaan. Uiteindelijk zijn de boeren daar het meest bij gebaat, omdat hun kinderen betere banen kunnen krijgen en ze hun ouders dan financieel kunnen ondersteunen.

Hoe werkt het?
[4] Er zijn steeds meer producten te koop met een keurmerk. Je herkent ze aan het logo van *Fair Trade International*, een importorganisatie. Ze koopt producten in het buitenland en verkoopt die in Nederland. Een andere bekende organisatie is Stichting Max Havelaar. Die helpt boeren en andere producenten. Bijvoorbeeld door hen te leren welke producten de mensen in het westen graag kopen. En ook aan welke eisen deze producten moeten voldoen.
[5] Als er zo’n keurmerk op het product staat, weet je dat het is goedgekeurd. Nederlandse ondernemers die handelen met boerenorganisaties in het buitenland en een keurmerk willen, moeten zich aan bepaalde afspraken houden. Zo mogen zij alleen producten kopen van bedrijven die goed met hun arbeiders en met het milieu omgaan.

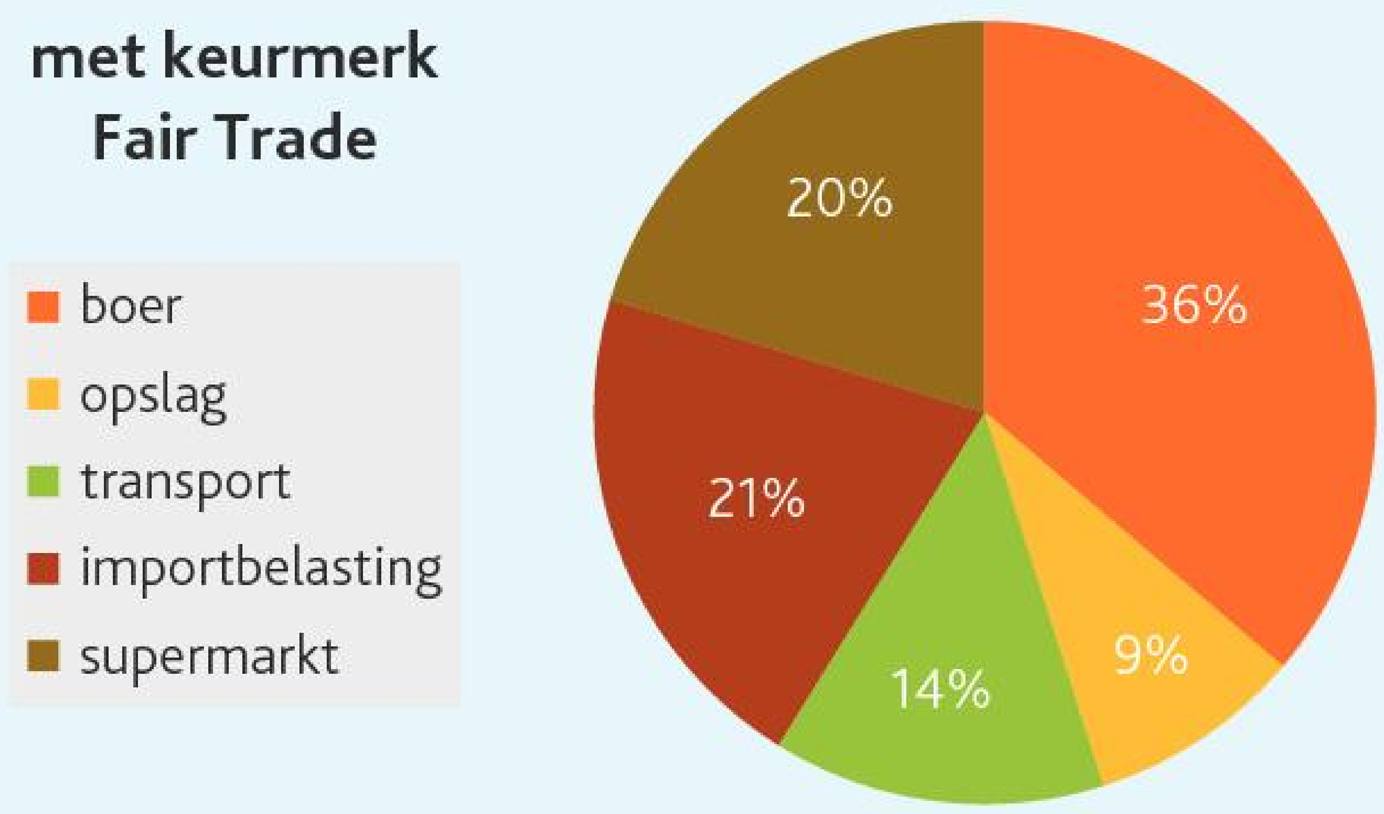
Zelf bijdragen
[6] Als je door deze tekst geïnteresseerd bent geraakt in fair trade, zou je misschien een stukje voor de schoolkrant kunnen schrijven om anderen meer informatie te geven. Daarin kun je uitleggen dat producten met een fairtradekeurmerk iets duurder zijn, doordat boeren er een goede prijs voor krijgen. Kijk ook eens bij een Wereldwinkel, als je op zoek bent naar een fairtradecadeautje. In zo’n winkel verkopen ze allerlei ambachtelijke spullen die in derdewereldlanden worden gemaakt: van tassen tot sieraden en van speelgoed tot hangmatten. Er zijn zo’n vierhonderd Wereldwinkels in Nederland. Misschien is er ook één bij jou in de buurt.

Naar: www.docukit.nl, april 2018

zonder keurmerk Fair Trade

met keurmerk Fair Trade

Voor een kilo bananen zonder fairtradekeurmerk waarvoor jij 2 euro betaalt, krijgt de bananenboer maar 14 eurocent.

Opdracht
5 ✱

Bekijk de advertentie.

1 Wat wil de maker van de advertentie bereiken?
- ○ Hij wil mensen ervan overtuigen dat huisdieren je vrienden kunnen zijn.
- ○ Hij wil mensen overhalen om naar de website kies-vegan.nu te gaan.

2 Wat wil de maker van de advertentie benadrukken met de afbeeldingen?
- ○ dat koeien en honden niet zo heel verschillend zijn
- ○ dat koeien en honden er allebei lief uitzien als ze jong zijn
- ○ dat je zowel koeienvlees als hondenvlees kunt eten

3 Boven de afbeeldingen staat een vraag. Wat wil de maker met deze vraag bereiken?
- ○ dat je antwoord geeft op de vraag
- ○ dat je gaat nadenken

4 De lay-out van deze advertentie is heel eenvoudig. Er wordt nauwelijks informatie gegeven. Daarom roept de advertentie veel vragen op. Noteer twee vragen waarop je antwoord wilt hebben na het zien van deze advertentie.

1 ______________________________

____

2 ______________________________

____

Ik kan/weet
- uitleggen waarom een afbeelding bij een tekst staat. 1F
- gebruikmaken van de lay-out van een tekst om de tekst beter te begrijpen.

Maak de extra opdrachten online.

Schrijven

Je leert beeld bij een presentatie te gebruiken.

Startopdracht

De afbeeldingen 1 en 2 komen uit twee verschillende powerpointpresentaties. De afbeeldingen zijn bedoeld om het onderwerp van de presentatie te laten zien.

1 Wat is volgens jou het onderwerp van presentatie 1?

2 Wat is volgens jou het onderwerp van presentatie 2?

3 Bespreek je antwoorden met een klasgenoot. Waarschijnlijk hebben jullie niet dezelfde onderwerpen. Hoe komt dat, denk je?

1

2

Theorie

video-uitleg

Beeld bij een presentatie gebruiken

Bij een presentatie kun je tijdens je verhaal dia's laten zien met de belangrijkste informatie. Je kunt bijvoorbeeld een powerpointpresentatie maken. Op je dia's zet je in steekwoorden de belangrijkste informatie. Begin met een dia waarop je het onderwerp introduceert, laat op de tweede dia de opbouw zien en maak dan bij elk deelonderwerp één dia. Laat op je laatste dia zien dat je presentatie is afgelopen.

Op je dia's kun je het best twee soorten **beeld** gebruiken en afwisselen:
- beeld om de aandacht te trekken, zoals opvallende foto's of grappige plaatjes;
- beeld om je informatie duidelijker te maken, zoals een korte video, (land)kaartjes of grafieken.

Gebruik niet te veel beeld en zorg dat je dia's in één stijl zijn opgemaakt. Kies dus niet te veel verschillende kleuren, lettertypen en lettergroottes.

Opdracht 1

David houdt een presentatie over het beroep hovenier (= tuinman). Hij heeft een powerpointpresentatie gemaakt. Bekijk de afbeeldingen.

1 Noteer de cijfers van de dia's in de goede volgorde. ______

2 Davids powerpointpresentatie is nog niet klaar. Over welke twee deelonderwerpen moet hij nog een dia maken? ______

______

3 David wil de videoclip *Hovenier* van ROC Nederland gebruiken. Bij welk deelonderwerp past de video het best? ______

4 David heeft op elke dia een afbeelding geplaatst. Welk doel hebben die afbeeldingen?

De afbeeldingen op dia ______ en ______ zijn bedoeld om de aandacht te trekken.

De afbeeldingen op dia ______ en ______ zijn bedoeld om informatie duidelijker te maken.

5 David heeft nog geen slotdia gemaakt. Welke tekst kan hij daar het best op zetten?

- ○ Bedankt voor het luisteren. Zijn er nog vragen?
- ○ Dus iedereen moet hovenier worden.
- ○ Einde! Dit was het.

6 Lees nog eens wat er in de theorie staat over de opmaak van dia's. Heeft David gedaan wat in de theorie staat? Ja / Nee, want ______

______.

Salaris

1

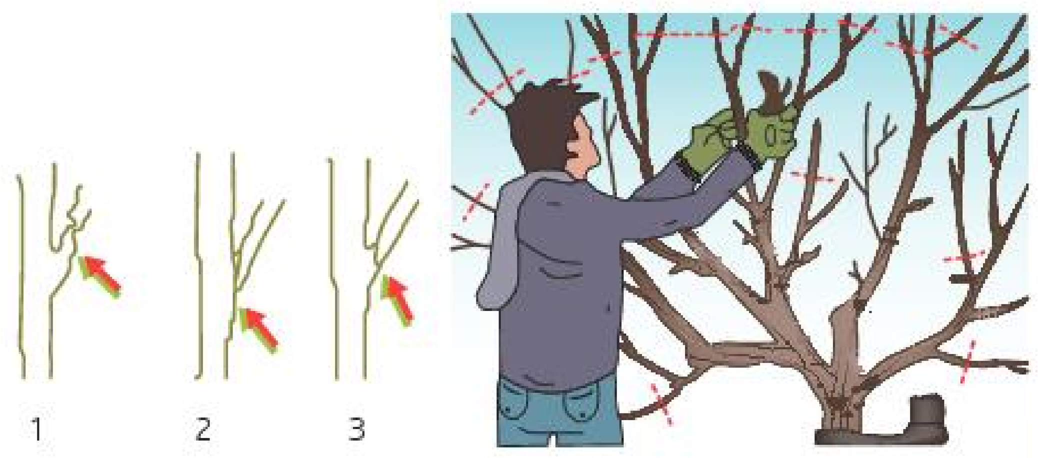
Een tabel uit de arbeidsovereenkomst voor hoveniers

Leeftijd	Per maand	Per week	Per uur
23 jaar en ouder	€ 1,537,20	€ 354,75	€ 9,59
22 jaar	€ 1,306,60	€ 301,55	€ 8,15
21 jaar	€ 1,114,45	€ 257,20	€ 6,95
20 jaar	€ 945,40	€ 218,15	€ 5,90
19 jaar	€ 807,05	€ 186,25	€ 5,03
18 jaar	€ 699,45	€ 161,40	€ 4,36
17 jaar	€ 607,20	€ 140,15	€ 3,79
16 jaar	€ 530,35	€ 122,40	€ 3,31
15 jaar	€ 461,15	€ 106,45	€ 2,88

Werkzaamheden

2

- Snoeien
- Tuinontwerp
- Tuinaanleg
- Bestrating
- Onderhoud

Hovenier

3

Youp Groothof
K3a

Opbouw

4

- Werkzaamheden
- Gereedschap en machines
- Opleiding
- Salaris

Opdracht 2

Maryans doel voor het komend schooljaar is zo snel mogelijk haar rijbewijs te halen. Ze heeft afbeeldingen gezocht voor haar presentatie over het vervroegd rijbewijs.

1 Welke afbeeldingen maken de informatie duidelijker?
○ 1 ○ 2 ○ 3 ○ 4 ○ 5 ○ 6

2 Kies drie afbeeldingen en leg uit waarom je ze wel of niet zou gebruiken.

Ik zou afbeelding ________ wel / niet gebruiken, omdat ______________________________

____

Ik zou afbeelding ________ wel / niet gebruiken, omdat ______________________________

____

Ik zou afbeelding ________ wel / niet gebruiken, omdat ______________________________

____

3 Bedenk drie deelonderwerpen bij het onderwerp 'vervroegd rijbewijs'.

____

____

____

1

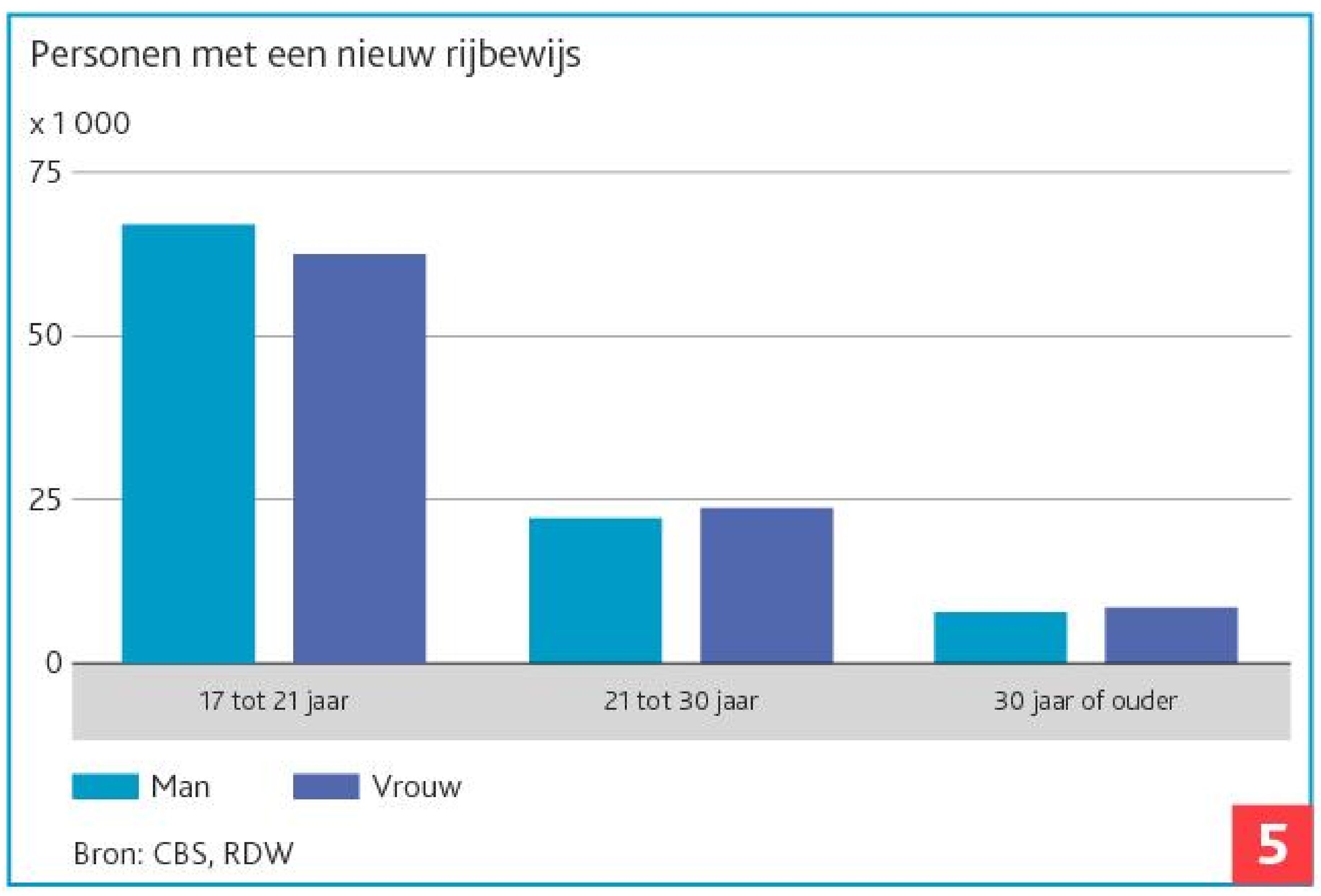

2

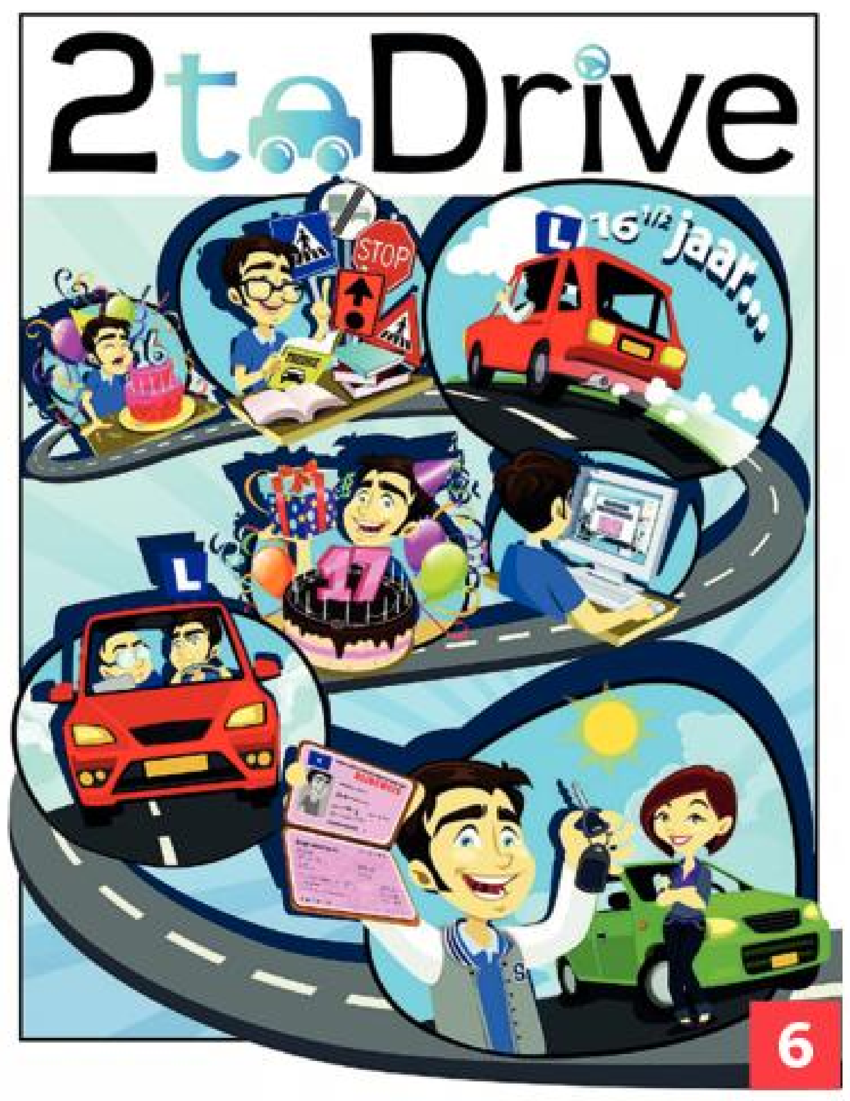

3

Begeleiderspas
Naam bestuurder
Klaverbeek
Voornaam
Willem-Alexander
Geboortedatum
29.04.1995
Afgiftedatum
01.11.2011
Pasnummer
123456
Naam coach(es)
1 L J M P Klaverbeek p/v Zilverberk — Geboortedatum 29.07.1966
2 W Klaverbeek w/v Baron Marchant und Ansembourg — 01.10.1966
3 J A Hertog van Hertzenberg — 10.03.1968

4

5

6

Opdracht
3

Voor je presentatie over voeding heb je op school een enquête afgenomen.
De vraag was: *Hoe vaak per week eet jij brood*?
Daar is het volgende uitgekomen:
- elke dag – 5 leerlingen
- vier keer per week – 40 leerlingen
- twee keer per week – 45 leerlingen
- nooit – 10 leerlingen

Je wilt de uitkomsten van de enquête in een diagram op een dia zetten. Teken een diagram. Gebruik afbeelding 5 van opdracht 2 of de afbeelding bij tekst 3 van Lezen als voorbeeld.

Opdracht
4

Je geeft een presentatie over 'Jongeren en social media'. Een van de deelonderwerpen is 'Verslaving'. In tekst 1 staat informatie die je kunt gebruiken.

Maak op de volgende bladzijde één powerpointdia voor het deelonderwerp 'Verslaving'.
- Gebruik steekwoorden.
- Zorg dat de tekst goed leesbaar is.
- Omschrijf in een van de vlakken de afbeelding die je wilt gebruiken.
- Als je een korte video wilt gebruiken, schrijf dan de naam van de video op.

Tekst 1

Een week offline

Iedereen scrollt weleens langer dan vooraf voorgenomen. Maar wat als je écht niet kunt stoppen? De helft van de 12- tot 16-jarigen zegt verslaafd te zijn aan social media. Dit blijkt uit een onderzoek van de Universiteit Utrecht. Sommige jongeren zijn zó bezig met social media dat ze niet genoeg slapen en geen tijd hebben voor huiswerk en vrienden in het echte leven. ‘Ik heb mijn telefoon altijd bij me en pak hem vaak gewoon automatisch’, zegt Sven (16). ‘Ik denk dat ik zo’n vier uur per dag op social media zit, vooral op Snapchat. Maar verslaafd ben ik echt niet.’

Dennis vindt wel dat hij een beetje te veel met social media bezig is. Daarom gaat hij de uitdaging aan om een week lang helemaal geen social media te gebruiken. Om het wat makkelijker te maken, schakelt hij alle meldingen uit en gooit hij verleidelijke apps van z’n telefoon. ‘Ik doe vooral veel met YouTube en WhatsApp. Ik denk dat ik die apps het meest ga missen. Ook ga ik vast informatie missen voor school, maar dat hoor ik dan wel in de les. Vooral het weekend lijkt me lastig, omdat ik dan veel vrije tijd heb en appjes wil openen. Maar ik hoop dat het me lukt om dat niet te doen.’

Naar: www.7Days.nl, op 9 februari 2018

Opdracht 5

Maak samen met een klasgenoot zes dia’s bij een presentatie.

1 Kies een van de volgende onderwerpen:
- ○ een Nederlandse provincie
- ○ een interessant bedrijf
- ○ een goed doel, zoals Unicef, Greenpeace of KiKa
- ○ iets anders, namelijk ______________________________

2 Noteer drie deelonderwerpen die jullie willen behandelen.

3 Bedenk bij elk deelonderwerp welke informatie je zou willen geven. Noteer de tekst die je wilt gebruiken in steekwoorden in het schema.

4 Op elke dia moet een afbeelding staan. Bij ten minste twee dia's gebruik je een afbeelding die de informatie duidelijker maakt. Schrijf in het schema welke afbeeldingen jullie willen gebruiken. Zoek afbeeldingen.

5 Open PowerPoint op de computer. Maak de powerpointpresentatie met behulp van jullie schema.

dia		steekwoorden	afbeelding
1	introductie		
2	opbouw		
3	deelonderwerp 1		
4	deelonderwerp 2		
5	deelonderwerp 3		
6	slot		

6 Bekijk de powerpointpresentatie van een ander duo. Controleer elkaars powerpointpresentatie met het feedbackformulier. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

7 Verbeter jullie eigen powerpointpresentatie als dat nodig is.

Ik kan/weet

- in een presentatie afbeeldingen gebruiken om de aandacht te trekken en de informatie duidelijker te maken.

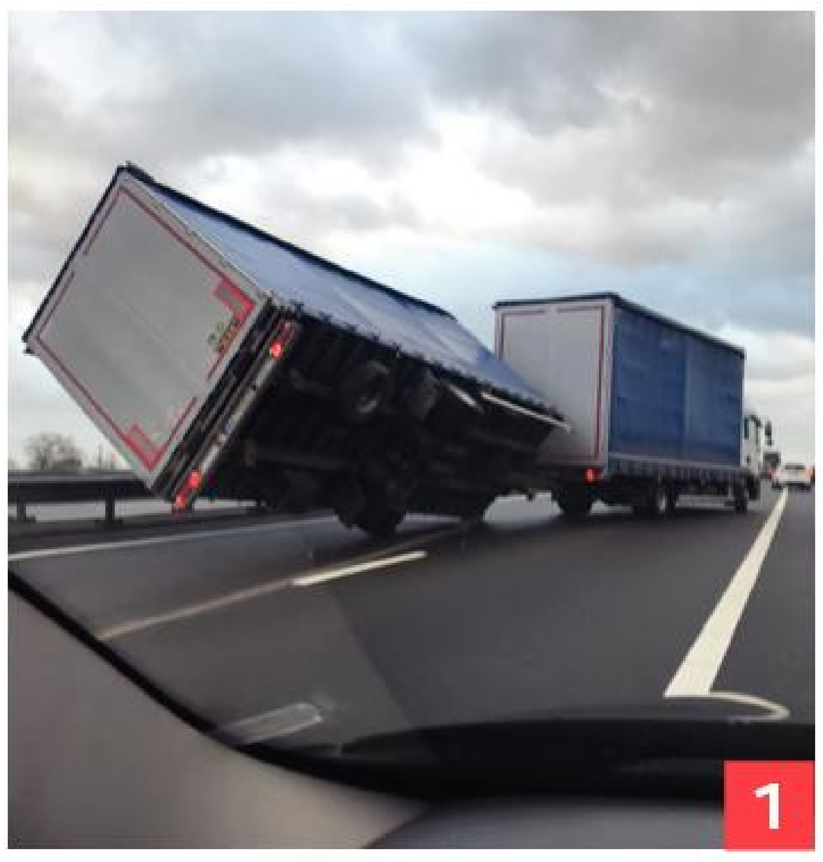
Maak de extra opdrachten online.

Kijken en luisteren

Je leert over de functie van beelden.

Startopdracht

Stel je voor: je bent journalist en je moet iets vertellen over een harde storm die over Nederland raast. Hieronder staat drie keer een stilgezet beeld van een filmpje. Welk filmpje zou jij bij je verhaal laten zien?

1

2

3

Ik zou kiezen voor 1 / 2 / 3, omdat ____

____

Theorie

video-uitleg

Functie van beelden

De makers van tv-programma's en filmpjes denken goed na over de beelden die ze uitzenden. Beelden hebben soms meer effect dan de gesproken informatie.

Beelden kunnen verschillende functies hebben. Een aantal veelgebruikte functies zijn:

- **verduidelijken wat wordt gezegd**
  Er wordt gezegd hoe je een frisbee moet vasthouden als je gaat gooien. Bijvoorbeeld: *'Houd de frisbee stevig vast met de duim naar boven en gooi hem weg met een extra spin.'* De beelden laten zien wat er gezegd wordt.
- **nieuwe informatie toevoegen**
  In het journaal wordt gezegd dat er na de aardbeving veel schade is aan de gebouwen. Beelden laten zien welke schade dat precies is.
- **gevoelens oproepen bij de kijker**
  In een filmpje over zwerfhonden zie je bijvoorbeeld een verwaarloosde hond. Je vindt hem zielig en wilt hem helpen.

Opdracht 1

Je gaat kijken naar een filmpje van het Ministerie van Defensie. Lees eerst vraag 1. Bekijk dan het filmpje en beantwoord de vraag.

1 Wat is het doel van dit filmpje?

- ○ mensen informatie geven over het werk van een militair bij Defensie
- ○ mensen ertoe overhalen te gaan werken als militair bij Defensie
- ○ mensen ervan overtuigen dat militairen bij Defensie echte helden zijn

2 Lees de zinnetjes hieronder. Je hoorde ze net in het filmpje. Bekijk het filmpje nog een keer en noteer voorbeelden van beelden uit het filmpje die erbij passen.
1 'iemand die alles uit zichzelf haalt'

____

2 'iemand die je kunt vertrouwen met je leven'

____

3 'iemand die beschermt wat ons dierbaar is'

____

3 Kijk nog eens naar je antwoord op vraag 1. Hoe helpen de beelden in dit filmpje om het doel te bereiken?
- ○ De beelden moeten gevoelens oproepen: de kijker ziet een bepaald type mens en denkt: zo wil ik ook worden.
- ○ De beelden moeten nieuwe informatie toevoegen: de kijker ziet voorbeelden van het werk van een militair.
- ○ De beelden moeten verduidelijken wat er wordt gezegd: de kijker krijgt precies te zien wat de commentaarstem zegt.

Opdracht 2

Je gaat kijken naar twee fragmenten uit *Nieuwsuur in de klas*. Lees eerst de vragen 1, 2 en 3. Bekijk dan het eerste fragment en beantwoord de vragen.

1 In het begin van het fragment wordt verteld over de watersnoodramp. Wat is de functie van de zwart-witbeelden die je dan ziet?
- ○ Die beelden moeten ervoor zorgen dat de kijker bang wordt voor een ramp.
- ○ Door die beelden kan de kijker beter begrijpen hoe erg de ramp was.
- ○ Met die beelden wordt extra informatie over de ramp gegeven.

2 De commentaarstem beschrijft de gebeurtenissen die plaatsvonden. Wat is de juiste volgorde? Noteer de getallen 1, 2, 3 en 4 voor de gebeurtenissen.

______ hoogwater ______ kapotte dijken ______ overstroming ______ storm

3 Een man vertelt dat bij de ramp hele families zijn verdronken. Hij wijst de namen aan op een bord. De maker van dit programma heeft er dus voor gekozen om dit feit niet alleen te vertellen, maar ook te laten zien. Wat had jij gedaan?

Ik had het bord wel / niet laten zien, omdat ______________________________

______________________________.

Je gaat kijken naar het tweede deel van het fragment. Lees eerst de vragen 4, 5 en 6. Bekijk dan het fragment en beantwoord de vragen.

4 Er worden vijf foto's getoond, die over elkaar in beeld verschijnen. Deze foto's voegen nieuwe informatie toe. Ze laten namelijk zien
- ○ dat het Deltaplan in versneld tempo is uitgevoerd.
- ○ op welke plekken het overstromingsgevaar het grootst is.
- ○ wat voor soorten dammen en keringen er geplaatst zijn.

5 De commentaarstem legt uit hoe de Oosterscheldekering gebouwd is. De beelden die daarbij getoond worden
- ○ verduidelijken wat wordt gezegd.
- ○ voegen nieuwe informatie toe.
- ○ moeten gevoelens oproepen bij de kijker.

Ik kan/weet
- welke functies beelden kunnen hebben.

Maak de extra opdrachten online.

Spreken en gesprekken

Je leert overleggen en besluiten nemen.

Startopdracht

Je moet samen met drie klasgenoten een werkstuk maken. In een haastig moment verdelen jullie de taken. Achteraf blijkt dat jij het meeste moet doen en twee anderen bijna niets. Hoe los jij dit op?

- ○ Ik roep mijn groepje bij elkaar en probeer nieuwe afspraken te maken.
- ○ Ik houd mijn mond en doe mijn taken zoals afgesproken.
- ○ Ik ga naar de docent om te vragen of ik in een ander groepje mag.
- ○ Ik zeg niks, maar voer mijn taken expres slordig uit. Dat zal ze leren!
- ○ Iets anders, namelijk ______________________________.

Theorie

video-uitleg

Overleggen en besluiten nemen

Als je met andere mensen samenwerkt, moet je overleggen. Tijdens een overleg kies je een voorzitter, kan iedereen reageren en neem je samen een besluit. Soms ben je het in een overleg niet met elkaar eens. Als dat zo is, moet je toch proberen samen een **besluit te nemen**. Kies dan de oplossing waarmee de meeste mensen het eens zijn.

Bij een overleg maak je afspraken over drie onderwerpen:

• actie	Wat gaan we precies doen?
• taakverdeling	Wie gaat wat doen?
• planning	Wanneer moet iets af zijn?

Zo overleg je en neem je een besluit

- Zeg een voor een wat je wilt doen of welke oplossing je hebt bedacht. Alle deelnemers moeten reageren.
- Als jullie het niet met elkaar eens zijn, kies dan samen de beste oplossing.
- Bij het nemen van een besluit zijn een paar dingen belangrijk:
  - Houd met iedereen rekening, want iedereen is in het overleg even belangrijk.
  - Verdeel de taken eerlijk: dus niet één persoon alle minder leuke taken laten doen.
  - Je kunt niet altijd je zin krijgen; je moet ook kunnen toegeven.
  - Blijf altijd beleefd.

Opdracht 1

Werk in tweetallen.
Tijdens een wild spelletje is één van jullie door een ruit gevallen. Gelukkig is alleen de ruit kapot en raakte niemand gewond. Helaas moeten jullie de ruit zelf betalen, maar jullie hebben op dit moment geen geld. Daarom besluiten jullie om dit weekend geld te gaan verdienen.

1 Overleg met elkaar over een eerlijke taakverdeling. Jullie doen allebei vier klusjes uit het lijstje op de volgende bladzijde en moeten daar ongeveer evenveel tijd aan besteden. Soms is het lastig om in te schatten hoeveel tijd

je moet besteden aan een bepaalde taak of klus. Bekijk de klusjes daarom goed, voordat jullie een verdeling maken. Kruis na het overleg de klusjes aan die jij gaat doen.

Klusjeslijst	
○ boodschappen halen voor buurvrouw (€ 5,-)	○ caviahok schoonmaken voor zusje (€ 5,-)
○ 40 lege flessen verzamelen voor statiegeld (€ 10,-)	○ hond uitlaten voor oma (€ 2,-)
○ de hele zondag oppassen op buurjongetje (€ 30,-)	○ auto schoonmaken van buurman (€ 5,-)
○ verse limonade maken en verkopen (€ 10,-)	○ vijftig wijkkranten bezorgen (€ 5,-)

2 Wat ging goed tijdens het overleggen? ____________________

3 Wat zou beter kunnen? ____________________

Opdracht 2

Werk in tweetallen.
Adnan heeft zijn been gebroken en zit daardoor minimaal drie weken thuis. Klasgenoten Ali, André en Rosa zouden hem helpen. André zou alle aantekeningen doorgeven, Ali zou het huiswerk van de praktijkvakken doorgeven en Rosa dat van de theorievakken. Helaas houdt André zich niet aan de afspraak en geeft de aantekeningen niet aan Adnan door.

1 Jullie spelen Ali en Rosa. Jullie overleggen over een nieuw plan van aanpak. Jullie hebben drie mogelijkheden: (1) Een vervanger voor André regelen. (2) André aanspreken op zijn gedrag en hem een nieuwe kans geven. (3) Geen vervanger regelen, maar samen, naast het huiswerk, ook de aantekeningen doorgeven aan Adnan.

2 Bespreek met elkaar wat de beste oplossing is en neem een besluit.

Opdracht 3

Jullie school zamelt na de vakantie geld in voor een goed doel. Iedere klas probeert zo veel mogelijk geld in te zamelen door een actie te organiseren, denk aan: een rommelmarkt, hapjes verkopen, een sponsorloop, een bingo-middag of een middagje auto's wassen.

1 Overleg in viertallen over een inzamelingsactie voor jullie klas.

2 Bespreek de volgende zaken in deze volgorde:

1. *Voorzitter:* Bepaal wie tijdens dit overleg de voorzitter is. De voorzitter noteert de afspraken die zijn gemaakt op papier en hij/zij zorgt ervoor dat iedereen aan de beurt komt.
2. *Actie:* Kies samen de inzamelingsactie die jullie gaan organiseren. Denk eraan dat iedereen een idee mag noemen. Vervolgens kiezen jullie één actie. Noteer daarna alle taken die bij deze inzamelingsactie moeten gebeuren.
3. *Taakverdeling:* Verdeel de taken gelijk. Iedereen heeft iets te doen en de taken kosten voor ieder groepslid ongeveer evenveel tijd om uit te voeren.
4. *Planning:* Pak een kalender en maak een logische planning. De inzamelingsactie is in de week na de eerstvolgende vakantie.

3 Vul na afloop van het overleg samen het feedbackformulier in. Dit formulier vind je online of krijg je van je docent.

Ik kan/weet • meedoen aan een overleg. 2F

Maak de extra opdrachten online.

Woordenschat

Je leert begrijpen wat er staat.

Startopdracht

Lees de strip. Noteer twee betekenissen van 'Ik ben er klaar mee.'

1 ______________________________

2 ______________________________

Naar: Onze Taal, nummer 1, 2018

Theorie

video-uitleg

Wat staat er: begrijpen wat er staat

Je hebt de volgende manieren geleerd om een tekst beter te begrijpen.

- Zoek de betekenis van moeilijke woorden in de tekst. Let op synoniemen, omschrijvingen, voorbeelden, tegenstellingen en bekende woorddelen.
- Zoek bij officiële taal de belangrijkste woorden op en probeer te snappen wat er precies staat.
- Let op figuurlijk taalgebruik. Bedoelt de schrijver wel precies wat er staat?
- Let op woorden met meerdere betekenissen. Welke betekenis van het woord past in de tekst?
- Let op overdrijvingen en ironie: maakt de schrijver iets groter, mooier of erger? Bedoelt hij het wel serieus of bedoelt hij bijvoorbeeld juist het tegenovergestelde?
- Gebruik een (online)woordenboek als je niet zeker bent van de betekenis van belangrijke woorden.

Opdracht 1

Lees tekst 1.

1 Wat is *nomofobie*? ______

2 Schrijf de zin '*Het is een accu vermomd als armband.*' in makkelijker woorden op. ______

3 Wat betekent *cruciale* in deze tekst? Gebruik een (online)woordenboek.

______

4 Het woord *bevatten* heb je al eerder gehad. Wat betekent *bevat* in deze tekst? ______

5 Wat bedoelt de schrijver met *prik*? ______

6 Welke uitspraak past het best bij deze tekst?
- ○ Deze tekst is helemaal serieus bedoeld.
- ○ Deze tekst is nogal ironisch geschreven.
- ○ In deze tekst staan heel veel overdrijvingen.

Tekst 1

Draag een kabel

Lijd jij ook aan nomofobie, de angst om zonder werkende mobiel te zitten? Goed nieuws: met de NIFTYX-kabel kun je het noodlot van een lege batterij uitstellen. Het is een accu vermomd als armband, die je overal kunt dragen. Zit je in een hip restaurant en is je telefoon leeg? Rol de band uit, sluit 'm aan en je mobiel heeft weer genoeg energie om die ene cruciale foto van je maaltijd op Instagram te zetten. De accu is klein, maar bevat genoeg prik voor een uur. Net genoeg om een usb-poort te vinden waar deze armband ook in past.

Naar: Quest 160, juni 2017

Opdracht 2

Lees tekst 2.

1 De volgende woorden heb je al geleerd. Trek een lijn naar de juiste betekenis.

vaststellen (al. 4)	ervoor gezorgd dat ze veilig zijn
bovendien (al. 4)	grote ongelukken die veel mensen treffen
beschermde (al. 4)	merken dat het zo is
locatie (al. 4)	ook
rampen (al. 5)	plaats, plek

2 In alinea 2 staat het woord *toegepast*. Van welk hele werkwoord komt dit woord? ______

Onderstreep een synoniem van dit werkwoord in de zin ervoor.

3 In alinea 4 staan veel voorbeelden van manieren waarop de natuur kan *profiteren* van het gebruik van drones.

Profiteren betekent dus: ergens nadeel / voordeel van hebben.

4 Onderstreep in alinea 5 een woord dat een overdrijving is.

5 Onderstreep de voorbeelden van *goederen* in alinea 5.

6 Het woord *perspectief* (al. 7) heeft meerdere betekenissen. Welke woordenboekbetekenis past het best in deze tekst?
- ○ dieptewerking in een tekening of afbeelding
- ○ punt waarvandaan je dingen ziet en begrijpt
- ○ toekomstbeeld, vooruitzicht

7 Bekijk de volgende woordbetekenissen. Zoek in de tekst een onderstreept woord dat past bij de betekenis. Noteer dat woord voor de betekenis.

Woord uit de tekst	Woordbetekenis
______________	een levend iets, zoals een mens of dier
______________	eerst, in het begin
______________	ergens voordeel van hebben
______________	gebied in de buurt
______________	gebruikt
______________	hebben, kunnen gebruiken
______________	heel erg goed
______________	nagedacht over, bedacht
______________	niet volgens de wet, als iets volgens de wet niet mag
______________	punt van waaruit je naar iets kijkt
______________	spullen, dingen
______________	waar je kunt komen
______________	woord

Tekst 2

Waar drones al niet goed voor (kunnen) zijn…

[1] Stel je voor: je bestelt een boek, een smartphone of ja, waarom ook niet – een pizza. Binnen dertig minuten wordt het bestelde product bezorgd. Met een drone.

[2] Als het vliegt en zoemt en niet bestuurd wordt door een levend <u>wezen</u> aan boord, is het een drone. Die naam komt van het Engelse woord *drone*. Een *drone* is een mannetjesbij en het werkwoord *to drone* betekent zoemen of brommen. Wanneer je de betekenis van de <u>term</u> 'drone' opzoekt vind je dit: 'een onbemand luchtvaartuig zonder piloot aan

boord'. Met behulp van een afstandsbediening kan een drone vanaf de grond worden bestuurd, maar een drone kan ook geprogrammeerd worden om zelfstandig te vliegen. Drones zijn oorspronkelijk bedacht om te gebruiken voor militaire doelen. Maar ze kunnen op veel meer manieren worden toegepast.

Lucht

[3] Vrijwel alle drones beschikken over een camera waardoor van grote hoogte prachtige opnames kunnen worden gemaakt. Heb je je weleens gerealiseerd dat veel van de bijzondere beelden in films zijn gemaakt met behulp van een drone? Een regisseur kan met een drone bijvoorbeeld vanaf een close-up uitzoomen en vervolgens hoog vanuit de lucht een mooi beeld van de omgeving geven, allemaal in één take.

Natuur

[4] Ook de natuur kan profiteren van het gebruik van drones. Drones kunnen een gebied nauwkeurig onderzoeken. Zo kunnen ze vaststellen waar na een storm bomen zijn omgewaaid, waar illegaal hout is gekapt of waar bosbranden zijn.
Drones worden bovendien gebruikt in de strijd tegen stropers van beschermde diersoorten. Zodra de drone een mens ontdekt in de wildgebieden, wordt de locatie doorgegeven aan de parkwachter die vervolgens een arrestatieteam naar het verdachte gebied stuurt.

Hulp

[5] Drones zijn ook goed te gebruiken om hulp te geven. Vaak kunnen door de inzet van drones levens worden gered. Zo kan een drone vliegensvlug een hulpapparaat brengen naar iemand met een hartstilstand of razendsnel een reddingsboei naar een drenkeling. Ook bij rampen kunnen de onbemande vliegtuigjes worden ingezet om goederen, zoals kleding, voedsel of medicijnen, te brengen naar plekken die moeilijk bereikbaar zijn of om te zoeken naar overlevenden.

Selfie

[6] Selfiesticks zijn ontzettend handig om foto's te maken, maar het blijft altijd een beetje raar dat je iemand zonder handen en armen in een moeilijke houding op de foto ziet staan. Een drone kan je overal volgen om foto's en video's te maken vanuit elk perspectief. Eigenlijk heb je gewoon je persoonlijke cameraman bij je, maar dan zonder de persoon. Dan laat je een andere drone die pizza bezorgen. Ideaal!

Naar: Weeknieuws, 14 januari 2019

Opdracht 3

Zoek de woorden in de woordzoeker. Ze staan van links naar rechts of van rechts naar links.

- voorbeeld van een *wezen*
- synoniem van *term*
- synoniem van *toepassen*
- betekenis van *beschikken over*
- betekenis van *je gerealiseerd*
- als je *profiteert* heb je ergens … van
- *illegaal* betekent: niet volgens de …

P	L	E	E	D	R	O	O	V
E	N	E	B	B	E	H	S	A
I	E	S	N	E	M	G	K	U
N	E	K	I	U	R	B	E	G
R	O	B	E	D	A	C	H	T
W	E	I	W	O	O	R	D	O
B	E	D	A	C	U	W	E	T

Opdracht 4

Verander het woord, zodat het past in de zin.

1 term — In dit historische verhaal staan ouderwetse ______________________.

2 oorspronkelijk — De Aboriginals zijn de ______________________ bewoners van Australië.

3 **toegepast** Deze nieuwe techniek kun je ______________________ om landschappen in games er mooier uit te laten zien.

4 **zich realiseren** Nigel heeft ______________ niet ______________________ dat de ijsjes op weg naar huis zouden smelten.

5 **bereikbare** Door de afsluiting van de hoofdweg is het centrum niet ______________________ met de auto.

6 **uiterst** Het team heeft zijn ______________________ best gedaan om te winnen.

7 **verwart** Er ontstond ______________________ over de vertrektijd van de trein. De omroeper zei iets anders dan de reisplanner.

Opdracht 5

Kijk goed naar de woorden en betekenissen van opdracht 2. Welk woord past het best in de zin?
Kies uit: *bereiken – hulpgoederen – legaal – omgeven – onnauwkeurig – oorsprong – profiteur – vogelperspectief – wezenloos.*

1 Iemand die er altijd op uit is ergens voordeel uit te halen is een ______________________.

2 Spullen die naar een rampgebied worden gebracht om mensen te helpen noem je ______________________.

3 Het punt waar een rivier begint is de ______________________ van die rivier.

4 Als je heel slordig en niet precies werkt, ben je ______________________.

5 Als de weg is afgesloten en je niet op de plaats kunt komen waar je naartoe wilt, kun je die plaats niet ______________________.

6 Als je veel vrienden dicht bij je in de buurt hebt, ben je ______________________ door vrienden.

7 Volgens de wet mag je niet op een scooter rijden zonder rijbewijs, maar mét rijbewijs is het rijden op een scooter ______________________.

8 Als je je doodschrikt, schrik je je ______________________.

9 Als een camera een opname maakt vanuit een vliegtuig, dan is dat een opname in ______________________.

Opdracht 6

Werk in tweetallen of in groepjes.
Kies uit de woordenlijsten van hoofdstuk 1 tot en met 6 tien woorden en schrijf ze met de betekenis op een kladblaadje. Noem om de beurt een woord. De ander probeert de betekenis te raden. Wie haalt de meeste punten?

UITDRUKKINGEN

Opdracht 7

Trek lijnen tussen de uitdrukkingen en de zin die erbij past.

daar zit kraak nog smaak aan	Dat heb ik niet gedaan, hij was het!
dat is geen geld	Ben je het zout vergeten of zo?
groen licht krijgen	Heb jij nog steeds zo'n ouderwetse telefoon?
iemand iets in de schoenen schuiven	Heb je maar zo weinig voor die tas betaald?
niet meer van deze tijd zijn	Oké, je mag vanavond naar de film.

Opdracht 8

1 Lees de zinnen. Ze kunnen letterlijk bedoeld zijn, maar ook figuurlijk.
1 De timmerman legt de lat hoog.
2 De bakker verdient geen droog brood.
3 De zanger moet een toontje lager zingen.
4 De vuilnisman krijgt de zak.
5 De badjuffrouw kan haar hoofd niet meer boven water houden.
6 De houthakker gooit het bijltje erbij neer.

2 Van welke twee zinnen is hier de letterlijke betekenis te zien? Noteer het nummer.

______

______

3 Schrijf de juiste personen van vraag 1 in de zinnen met de figuurlijke betekenissen. Je mag een (online)woordenboek gebruiken.

1 De ______________________ geeft het op.

2 De ______________________ heeft niet genoeg geld om van te leven.

3 De ______________________ krijgt heel weinig betaald.

4 De ______________________ moet minder praatjes hebben.

5 De ______________________ verwacht heel veel.

6 De ______________________ wordt ontslagen.

Ik kan/weet
- de betekenis van een onbekend woord in de tekst of in een woordenboek vinden. 2F
- de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.

Maak de extra opdrachten online. Daar vind je ook de woordenlijst.

Taalverzorging
spelling

Je leert over los en aan elkaar schrijven.

Startopdracht

Bekijk de afbeeldingen.

1 Wat is een spatie? ______________________________

Damesfietsen

Dames fietsen

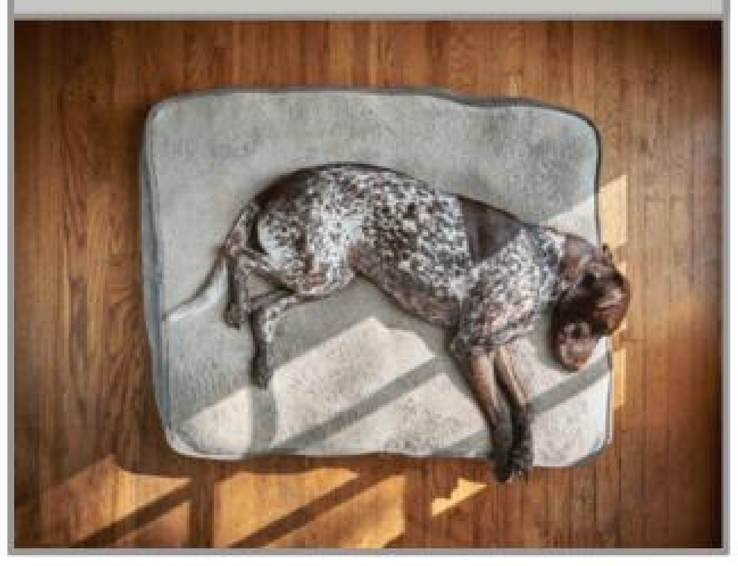

De spatie maakt het verschil…

Honden kussen

Hondenkussen

De spatie maakt het verschil…

2 Wat is het verschil tussen ‘zakgeld’ en ‘zak geld’? ______________________________

____

Theorie

video-uitleg

Aan elkaar of los

Als twee of meer woorden samen één begrip vormen, schrijf je ze aan elkaar. Dat kunnen werkwoorden zijn, zoals: *ophalen*, *nakijken* en *terugsturen*. Het kunnen ook samenstellingen zijn, zoals: *vliegtuigstoel*, *winterjas* en *dierenvoer*.

Deze woorden schrijf je aan elkaar

- Werkwoorden die beginnen met woordjes als: *op*, *over*, *na*, …. Bijvoorbeeld: *Ik moest mijn adres* <u>opschrijven</u>. *Heb jij je huiswerk goed* <u>nagekeken</u>*?*
- Woorden die samen één begrip vormen. Bijvoorbeeld: *scheurkalender, wegwerpverpakking, tweekamerflat.*

Opdracht 1

Omcirkel de woorden die je aan elkaar moet schrijven, omdat ze samen één werkwoord vormen. Let op: soms staan er twee van dat soort werkwoorden in één zin.

1 Weet jij wanneer de buren weer thuis komen van hun reis?

2 Ravi was vandaag vrij en heeft dat leuke boek uit gelezen.

3 Wil je de deur even voor me open doen, alsjeblieft?

4 Elena wilde de computer op starten, maar die bleek kapot te zijn.

5 Het was mijn moeder gelijk op gevallen dat ik mijn kamer had op geruimd.

6 U mag het artikel een week uit proberen en als het niet bevalt, kunt u het gratis terug sturen.

7 De kandidaten moesten een week over leven in de jungle.

8 Toen de spelers het stadion binnen kwamen, werden ze luid toe gejuicht door het publiek.

Opdracht 2

In elke zin staan twee of drie woorden die aan elkaar geschreven moeten worden, omdat ze samen één begrip vormen. Omcirkel die woorden.

1 De internet verbinding op de camping was heel erg traag.

2 Kun jij voor de hele groep bioscoop kaartjes reserveren?

3 Ik snap helemaal niets van de spel regels van die game.

4 Alles in mijn tas was nat, omdat een fris drank blikje open was gesprongen.

5 Op het vliegveld Schiphol vind je veel auto verhuur bedrijven.

6 Davy gaat verhuizen naar een nieuw bouw wijk in Alkmaar.

Opdracht 3

Kruis aan of je de onderstreepte woorden aan elkaar moet schrijven. Als dat zo is, schrijf het woord dan op.

	Zin	nee	ja
1	Ik heb een geweldige dag gehad!	⊗ nee	○ ja: ______
2	Josh geeft zaterdag avond een feestje.	○ nee	⊗ ja: zaterdagavond
3	De heren sokken zijn in de aanbieding.	○ nee	○ ja: ______
4	Het water in het zwembad was ijs koud.	○ nee	○ ja: ______
5	Merith heeft nog een klein zusje.	○ nee	○ ja: ______
6	Een cabrio heeft een schuif dak.	○ nee	○ ja: ______
7	Onze nieuwe buren zijn heel aardig.	○ nee	○ ja: ______
8	An eet een broodje met chocolade pasta.	○ nee	○ ja: ______

Opdracht 4

Schrijf de zinnen over en schrijf de woorden aan elkaar als dat moet.

1 Na de brand melding waren de hulp diensten gelukkig snel ter plaatse.

____

____

2 De tuin van de feest locatie was vol gehangen met een over vloed aan slingers en ballonnen.

____

____

3 Hopelijk zullen steeds meer mensen in zien dat het zee water erg verontreinigd is.

____

____

4 De omgeving van de ontspoorde goederen trein werd volledig af gesloten.

____

____

Opdracht 5

Bekijk de borden en advertenties. Sommige woorden zijn niet aan elkaar geschreven, waardoor er iets anders staat dan er bedoeld wordt. Noteer wat er nu staat en welke woorden eigenlijk aan elkaar geschreven hadden moeten worden.

1

2

3

4

1 Dit staat er nu: Ga die kant op en zoek naar geraakte kinderen.

Deze woorden schrijf je aan elkaar: zoekgeraakte

2 Dit staat er nu: ______________________________

Deze woorden schrijf je aan elkaar: ______________________________

3 Dit staat er nu: ______________________________

Deze woorden schrijf je aan elkaar: ______________________________

4 Dit staat er nu: ______________________________

Deze woorden schrijf je aan elkaar: ______________________________

Opdracht 6

1 Op de briefjes staan twee woorden die aan elkaar geschreven moeten worden. Noteer eronder het juiste woord. Let op: je moet tussenletters gebruiken!

______________ ______________

2 Sara heeft een grappige fout gemaakt. Wat heeft ze namelijk opgeschreven over zichzelf? ______________________________

Opdracht 7

Soms kunnen twee of meer woorden samen een begrip vormen, maar óók los van elkaar geschreven worden. De betekenis wordt dan anders. Zet de woorden onder de juiste afbeelding. Kies uit: *halvemarathonloper – halve marathonloper – plattegrond – platte grond – tweejarigen – twee jarigen.*

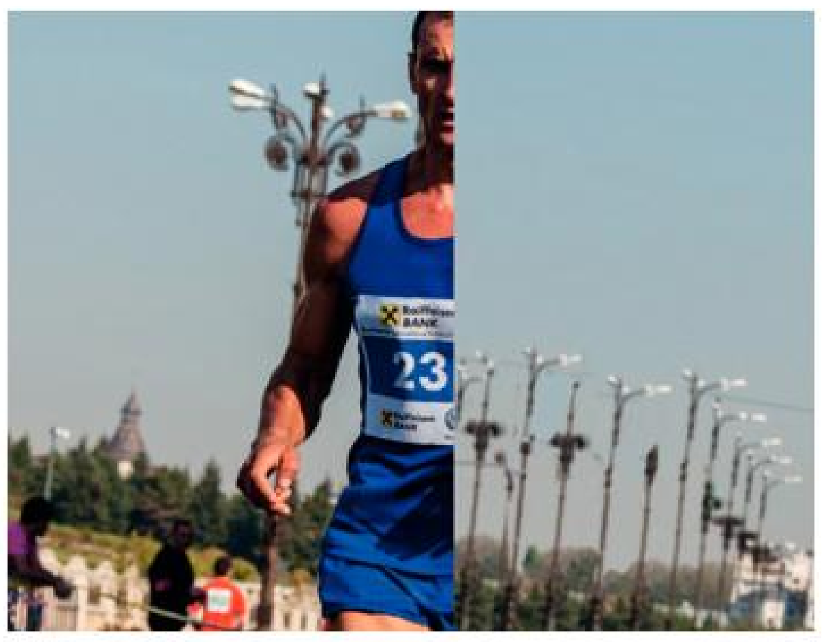
____

____

____

____

____

____

Opdracht 8 ✱

Sommige samenstellingen kun je verkeerd uitspreken. Je gebruikt dan een streepje om de uitspraak duidelijk te maken. Bijvoorbeeld: *autoongeluk*. Hier lijkt *autoon-geluk* te staan, maar er wordt *auto-ongeluk* bedoeld. In dit geval helpt het streepje je dus bij de juiste uitspraak: *auto-ongeluk*. Lees de zinnen en noteer eronder de drie woorden die aan elkaar geschreven hadden moeten worden. Bij eén van die drie woorden moet je een streepje gebruiken.

1 Dit school jaar wordt er als eind feest een gala avond georganiseerd.

______________ ______________ ______________

2 In deze kleding winkel verkopen ze zowel mini jurken als sport broeken.

______________ ______________ ______________

3 Op die internet pagina staan mooie video opnames vanuit lucht ballonnen.

______________ ______________ ______________

4 Vanavond is in de gym zaal de diploma uitreiking van de examen klas.

______________ ______________ ______________

Ik kan/weet • bepalen of ik woorden los of aan elkaar moet schrijven. 3F

Maak de extra opdrachten online.

Taalverzorging
spelling

Je leert schrijven zonder fouten.

Startopdracht

Bekijk de afbeelding en geef je mening:
Ik vind dat alleen de docent Nederlands / iedere docent erop moet letten dat leerlingen geen taalfouten maken, omdat

____

____

____

____.

Theorie

video-uitleg

Schrijven zonder fouten

Vaak is een foutloze tekst extra belangrijk, bijvoorbeeld als je voor school een verslag of examenopdracht schrijft.

Zo zorg je voor zo min mogelijk fouten
- Maak je zinnen niet te lang en ingewikkeld.
- Controleer je tekst op slordigheden:
  - Heb je geen letters vergeten of omgewisseld?
  - Heb je alle woorden die aan elkaar moeten aan elkaar geschreven?
  - Beginnen alle namen en zinnen met een hoofdletter?
  - Staan de leestekens op de goede plaats?
- Controleer de werkwoorden met het schema voor de werkwoordspelling (bladzijde 272).
- Gebruik de spellingcontrole van je computer, maar onthoud dat de spellingcontrole niet alle fouten ontdekt.
- Laat iemand anders je tekst controleren op taal- en spelfouten.

Opdracht 1

Kyara heeft een advertentie geplaatst zonder hoofdletters en leestekens. Onderstreep de letters die een hoofdletter hadden moeten zijn en plaats leestekens.

Zitzak voetbal zwart/wit

Bieden Gisteren — **Kyara** Nieuwegein, UT 26 km

leuke zitzak te koop van het merk zizo hij ziet er uit als nieuw de zitzak zit superlekker en is groot genoeg voor volwassenen wie doet een leuk bod

Opdracht
2

1 De makers van deze borden zijn vergeten hun tekst te controleren op spelfouten. Noteer de verbeterde woorden eronder.

2 Op één bord staan ook nog twee woorden die aan elkaar geschreven hadden moeten worden. Welke woorden zijn dat?

Opdracht
3

1 In iedere zin hieronder heeft de spellingcontrole van de computer drie fouten laten zitten. Zoek de fouten en schrijf de verbeteringen onder de zin.
1 Ik bent begonnen met hardlopen en mijn doek is 5 kilometer te hallen.

2 Volgens mei licht er nog wel vat lekkers in de koelkast.

3 Kelvin zij gisteren dat we deze week net buiten trainen, maar in de zal.

2 Hoe komt het dat de spellingcontrole de fouten hierboven niet 'ziet'?

Opdracht
4

De volgende zinnen zijn te lang en er staan geen komma's in. Splits elke zin in twee zinnen en plaats komma's.

1 Ik weet nog niet waar ik naartoe ga in de zomervakantie want mijn ouders kunnen niet kiezen en ze willen naar de bergen maar ze twijfelen tussen Frankrijk Oostenrijk en Zwitserland.

2 Jorja wil een keer een tuinfeest geven maar ze is jarig in de winter en dan is het koud en dit jaar gaat ze dus een feestje geven als ze 16,5 wordt omdat het dan zomer is.

Opdracht 5

Lees de e-mail. Er staan zes fouten in. Noteer in de eerste kolom de fout en schrijf in de tweede kolom hoe het wel had gemoeten.

Aan: <adressenfamilie>
Onderwerp: spullen gezocht

Hoi allemaal,

Op mijn volleybal vereniging wordt geld ingezameld voor een goed doel, namelijk sport voor gehandicapten. Daarom sta ik over drie weken op de romelmarkt. nu ben ik dus op zoek naar heel veel spullen om te verkopen. Wie heeft spullen voor mij! Mijn vader heeft belooft de spullen bij iedereen op te halen met zjin bus.

Alvast bedankt.

Groetjes, Soraya

	fout	**goed**
letter vergeten:		
letters omgewisseld:		
los in plaats van aan elkaar:		
hoofdletter vergeten:		
verkeerd leesteken:		
foute werkwoordsvorm:		

Opdracht 6

De coach van je broer Ezra vraagt hoe het met zijn knie gaat. Ezra wil een net appje terugsturen, dus hij vraagt jou om hem te helpen met de werkwoorden. Omcirkel de juiste werkwoordsvormen. Het schema op bladzijde 272 kan je helpen bij het kiezen van de juiste vorm.

Hallo Ezra! Gaat het al beter met je knie? Groet, coach Duncan

Beste coach,
Bedankt voor de app! Dat ___ ik aardig. De pijn ___ nog niet minder. Nadat het was ___, heb ik de wedstrijd nog ___. Toen ___ ik het. Dat denkt de dokter. Hij ___ aan om twee weken niet te trainen. Pas dan mag ik ___. Ik baal heel erg! Vorig seizoen ___ ik mijn enkel en nu dit......
Groeten van Ezra

vind / vindt
word / wordt
gebeurd / gebeurt
uitgespeeld / uitgespeelt
verpeste / verpestte
raad / raadt
starten / startten
verstuikde / verstuikte

Opdracht
7

1 In de tekst 'Haken met Joep' staan drie foute werkwoordsvormen. Omcirkel die vormen en noteer de juiste spelling:

1 ____________ 2 ____________ 3 ____________

2 In de tekst staan drie keer twee woorden die aan elkaar geschreven hadden moeten worden, omdat ze één begrip vormen. Onderstreep die woorden en schrijf ze aan elkaar:

1 ____________ 2 ____________ 3 ____________

3 In de tekst staan geen komma's. In één zin had een komma moeten staan tussen twee persoonsvormen. In een andere zin had een komma moeten staan in een opsomming. Plaats deze twee komma's in de tekst.

Haken met Joep

Joep van Damme (17 jaar) houd van haken. Als hij dat aan leeftijdsgenoten vertelt moeten ze vaak lachen. Vooral jongens vinden het raar. Totdat ze zijn succes verhaal horen. Joep heeft een eigen bedrijf op gestart en hij verdiend veel geld met zelfgemaakte producten.
Op zijn zesde leerde Joep haken van zijn oma. Zijn eerste product was een muts voor zijn opa. Joep lacht: 'Die muts leek meer op een fruit schaal!' Joep bleef oefenen en hij ging het haken steeds leuker vinden.
Op zijn dertiende begon hij een Facebook-pagina: JOEP - Cool Wool Designs. De pagina werdt populair en vanaf dat moment ging het heel hard.

Nu verkoopt Joep zo'n zeshonderd zelfgemaakte mutsen sjaals en pannenlappen per jaar. Ook heeft hij een boek geschreven: *Haken met Joep*.

Naar: www.deondernemer.nl

Opdracht
8 ✱

1 Maak zelf zinnen met de gegeven woorden. Achter het werkwoord staat in welke tijd de zin moet staan. In elke zin moet een citaat tussen aanhalingstekens staan. Kijk goed in het voorbeeld hoe dat ook alweer moest. Elke zin bestaat uit minstens acht woorden.

1 Sharon / gillen (verleden tijd)

Tijdens de gymles gilde Sharon: 'Dat durf ik niet!'

2 Karim / vertellen (tegenwoordige tijd)

____

3 De man / antwoorden (tegenwoordige tijd)

____

4 Oma / zuchten (verleden tijd)

____

Ik kan/weet
- waar ik op moet letten om zo min mogelijk fouten te maken.

Maak de extra opdrachten online.

Praktijkopdracht

Welverdiende zomervakantie

Zomervakantie is leuk, maar het is nog leuker als je wat geld hebt. Wat voor werk kun je zoal doen in de zomer? Wat zijn de ervaringen van anderen met vakantiewerk? En hoe zorg je voor een goede verdeling tussen werk en vrije tijd?

Bij deze praktijkopdracht maken jullie een tijdschrift over werk en vrije tijd in de zomervakantie. Hiervoor schrijven en gebruiken jullie verschillende soorten teksten, zoals artikelen, een interview met een scholier die ervaring heeft met vakantiewerk, advertenties voor vakantiewerk, uitgaanstips, enzovoort. Kortom, jullie maken een zonnige glossy over werk en vakantie.

Bij deze opdracht breng je de volgende theorie in de praktijk:
- *Lezen*: Lay-out van een tekst
- *Spreken en gesprekken*: Overleggen en besluiten nemen
- *Taalverzorging*: Schrijven zonder fouten

Het stappenplan voor de opdracht krijg je van je docent of vind je online.

Wat heb je geleerd?

Leerstofoverzicht

Lezen	• Ik kan uitleggen waarom een afbeelding bij een tekst staat. 1F • Ik kan gebruikmaken van de lay-out van een tekst om de tekst beter te begrijpen.
Schrijven	• Ik kan in een presentatie afbeeldingen gebruiken om de aandacht te trekken en de informatie duidelijker te maken.
Kijken en luisteren	• Ik weet welke functies beelden kunnen hebben.
Spreken en gesprekken	• Ik kan meedoen aan een overleg. 2F
Woordenschat	• Ik kan de betekenis van een onbekend woord in de tekst of in een woordenboek vinden. 2F • Ik weet de betekenis van alle woorden en uitdrukkingen uit deze paragraaf.
Taalverzorging spelling	• Ik kan bepalen of ik woorden los of aan elkaar moet schrijven. 3F
Taalverzorging spelling	• Ik weet waar ik op moet letten om zo min mogelijk fouten te maken.

Zo bereid je de toets goed voor

- Zorg ervoor dat je weet welke paragrafen in de toets voorkomen.
- Zorg ervoor dat je weet hoe je de verschillende paragrafen moet leren: moet je dingen uit je hoofd leren of moet je de leerstof kunnen gebruiken?
- Leer van je fouten: welke opdrachten gingen nog niet goed?
  Maakte je fouten omdat je iets niet begreep, waren het slordigheden of wist je bij deze opdrachten niet hoe je ze moest maken?
- Lees de theorie nog eens goed door. Begrijp je alles? Bekijk de uitlegvideo's voor extra uitleg.
- Maak de opdrachten die je lastig vond nog een keer. Je kunt online extra oefenen.

Maak de oefentoets online om te controleren of je klaar bent voor de toets. Succes!

Poëzie en

fictie

Inhoud

A Rauw en realistisch

Opdracht 1

1 Noteer de titel van een boek of film waarin de hoofdpersoon iets slechts doet wat ook in het echt zou kunnen gebeuren. ______________________

____

2 Denk je dat mensen slechte dingen doen, omdat ze een slecht karakter hebben of doordat er dingen zijn gebeurd waardoor ze op het slechte pad zijn geraakt? Leg je antwoord uit. ______________________

____

____

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *No deal* van Elle van den Bogaart.

1 In de tekst zijn sommige zinnen schuingedrukt. Wat is er met die zinnen aan de hand?

____

2 Waarom wil Simon niet rijden? Noteer twee redenen.

1 ______________________

2 ______________________

3 Waarom doet hij het uiteindelijk toch? ______________________

____

4 Denk je dat het autoritje goed afloopt? Ja / Nee, want ______________________

____

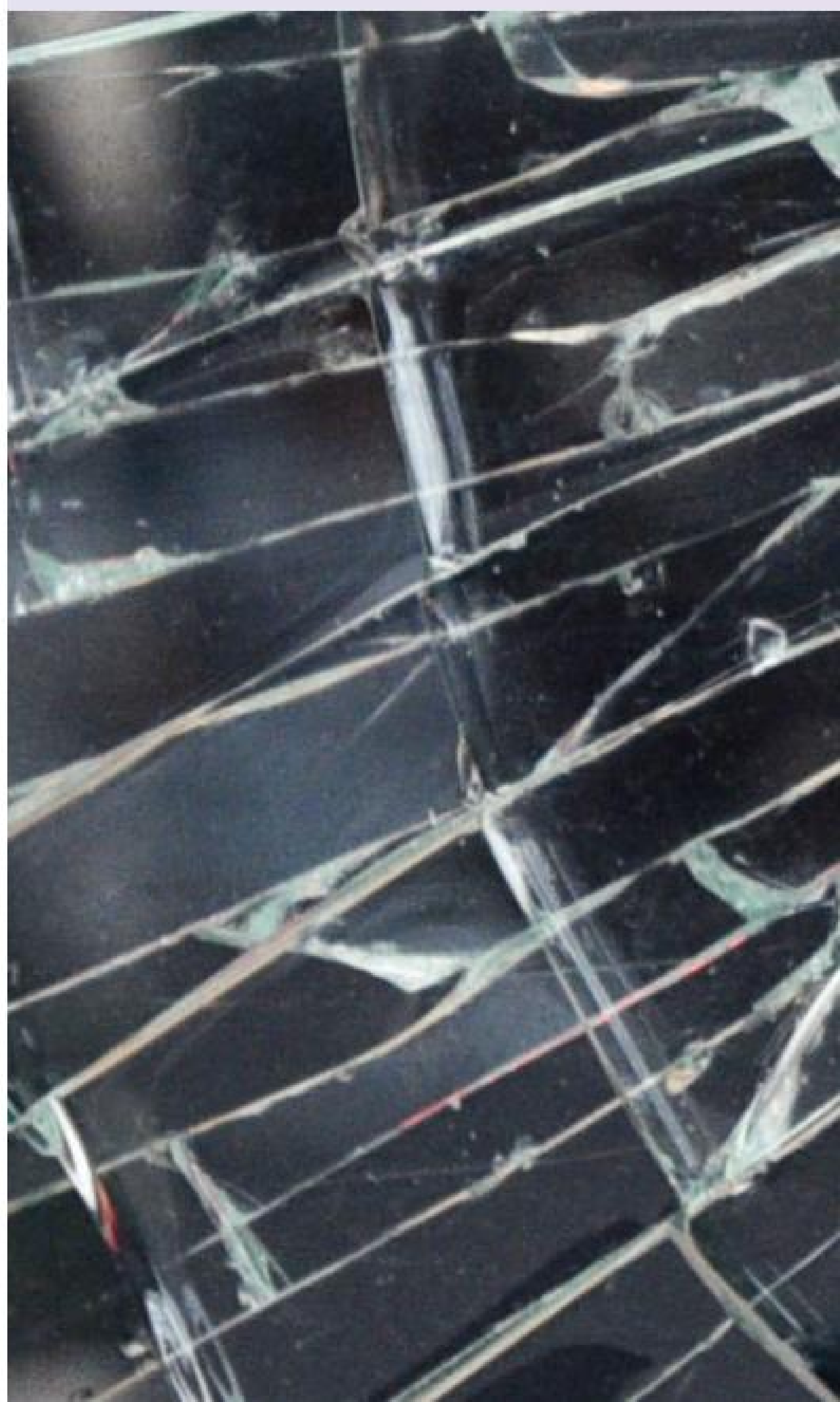
______________________.

Tekst 1 (niveau 1)

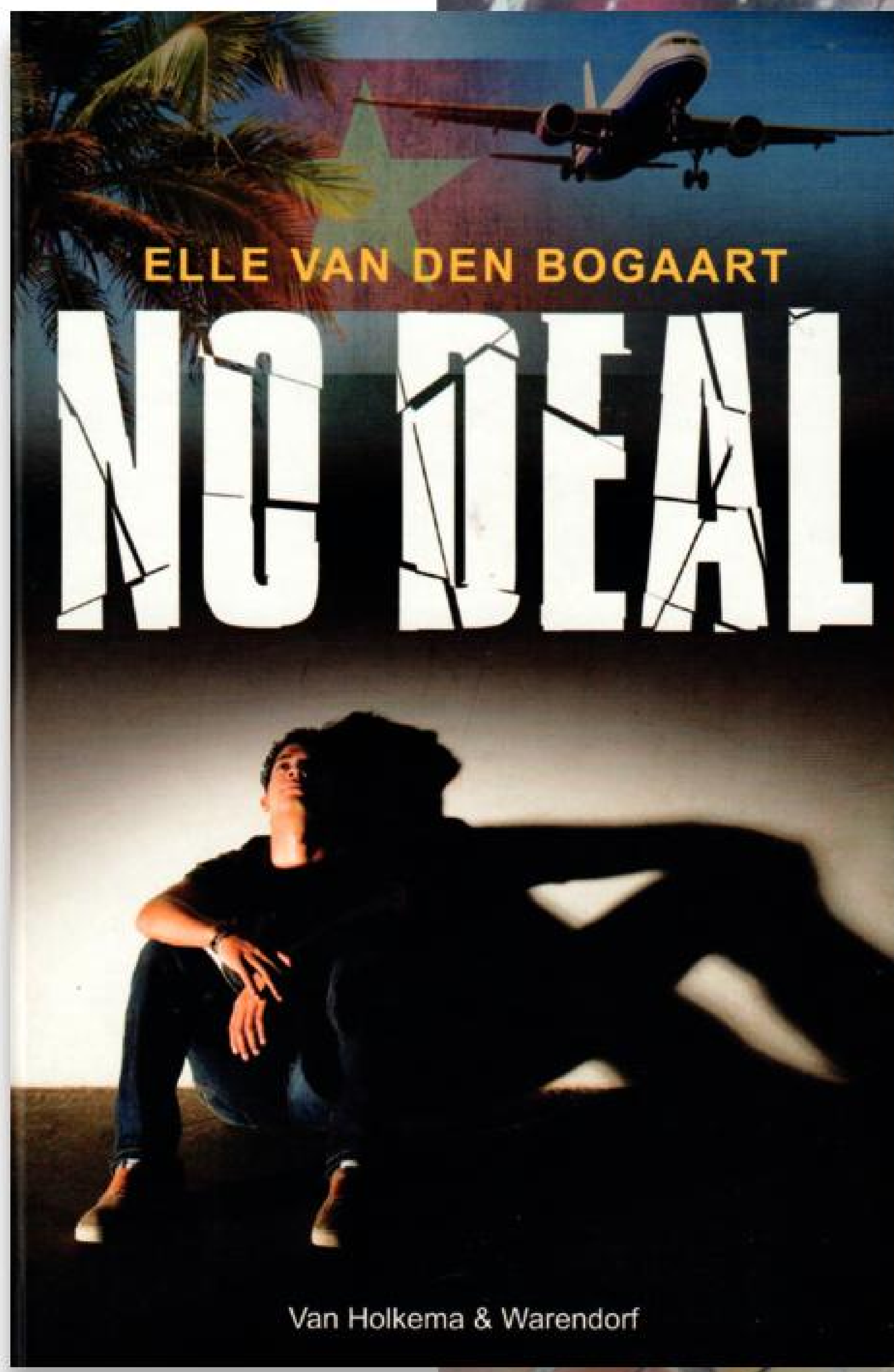
No deal

Simon wordt door Dio, een nieuwe jongen uit zijn klas, uitgenodigd voor een feest in de stad. Daar leert hij Britt en Stacey kennen en Staceys broer Winston. Hij vindt Stacey leuk. Dio stelt voor om naar een ander feest te gaan. Ze mogen de auto van Winston lenen. Dio, die al achttien is en een rijbewijs heeft, zal rijden, maar hij doet alsof hij zijn enkel verstuikt.

Terwijl hij naar de auto strompelt, geeft Dio de autosleutel aan Simon. 'Man, ik kan zo echt niet rijden. Het is beter als jij achter het stuur gaat zitten. Je hebt het al vaker gedaan, toch? Bij je oom, bedoel ik.' 'Ik? Dat ga ik niet doen. Ik heb geen rijbewijs en ik heb al te veel gedronken,' antwoordt hij verontwaardigd.

Dio trekt nog steeds rare grimassen en kreunt: ‘Kom op, man, we gaan binnendoor. Ik kan je helpen, het is maar een kilometer of drie, dat kan niet fout gaan.’
Stacey bemoeit zich er ook mee. ‘Please, Simon, je kunt het best en ze houden je echt niet aan. Er rijdt namelijk niemand op die weg.’
Ik kan inderdaad wel rijden, maar het zou heel stom van me zijn.
Dio wijst naar een BMW. ‘Dit is hem. Maak alsjeblieft nu de deur open. Ik houd dit niet langer vol.’
‘Please, Simon, je bent een kanjer,’ zegt Stacey, en ze duwt hem naar de bestuurderskant.
Hij voelt zijn verzet wegglijden en kruipt achter het stuur. Dio valt naast hem op de bijrijdersstoel en de meisjes stappen vrolijk lachend achterin.
Als mijn moeder me nou zou zien…
Hij controleert de spiegels en draait met zijn klamme vingers de sleutel om. De motor start meteen. In een vloeiende beweging rijdt hij de auto het terrein af.
‘Zie je wel, je bent hier heel goed in,’ zegt Dio terwijl hij zijn voet op het dashboard legt en duidelijk laat horen dat hij pijn heeft.
‘Heb je een lekker muziekje?’ vraagt Britt. Ze legt haar hand op Dio’s rug. ‘Jammer, schatje, kunnen we niet meer dansen.’
Dio haalt zijn schouders op. ‘Als we op de Spoordijk zijn, ga ik muziek voor je opzetten. Even rustig nu.’
Britt en Stacey zijn allesbehalve rustig. Ze zingen luidkeels ‘Girls Just Wanna Have Fun’ en kunnen zelfs in deze ruimte hun lichamen laten swingen.
‘Simon, Simon.’ Het is Stacey die hem roept.
Als hij zich omdraait wordt hij een moment verblind door een lichtflits.

Elle van den Bogaart, No deal. Van Holkema & Warendorf, Houten 2012

Opdracht 3

Lees tekst 2. Hier lees je hoe *No deal* verdergaat.

1 Het was Winstons bedoeling dat Simon een ongeluk met zijn auto zou krijgen.
Waarom wil hij dat, denk je? ______________________________

____

2 Waarom heeft Winston juist Simon voor zijn plan uitgekozen, denk je?

____

____

3 ‘Een jongen van Nederlandse afkomst wordt juist niet verdacht.’ Vind je dat racisme? Ja / Nee, want ______________________________

______________________________.

4 Simon zegt: ‘Ik doe het niet.’
Vul in: Ik denk dat Simon het niet doet, omdat ______________________________

______________________________.

5 Wat kunnen de gevolgen zijn als Simon weigert een pakje in Suriname op te halen? ______________________________

____

Tekst 2 (niveau 1)

No deal

Simon, Dio en de meisjes krijgen een ongeluk met Winstons auto. Er is niemand gewond, maar de schade bedraagt € 20.000. Dat geld heeft Simon niet: zijn ouders zijn gescheiden en zijn moeder heeft grote schulden. Winston stelt Simon voor een klusje voor hem te doen: een pakje ophalen in Suriname. Simon denkt dat het om drugs gaat.

Als hij wakker wordt, twijfelt hij enorm of hij naar school zal gaan. Hij heeft hooguit vier uurtjes geslapen. Zijn moeder heeft hem een kwartier geleden al geroepen. Over vijf minuten zal ze naar haar werk vertrekken. Hij schrikt als ze onverwachts voor zijn neus staat.
'Waarom kom je je bed niet uit?' vraagt ze.
Hij haalt zijn schouders op.
'Ben je ziek?'
'Nee.'
'Dan moet je nu echt opstaan.' Ze blijft hem aankijken. Hij zucht.
'Ja, ik kom naar beneden,' antwoordt hij.
Ze knikt, loopt de trap af en verlaat het huis.
Dio stuurt hem een sms'je.

MISSCHIEN KAN IK JE GERUSTSTELLEN. IK ZIE JE ZOMETEEN OP SCHOOL.

Hij stuurt geen antwoord, maar het berichtje motiveert hem wel uit bed te komen. Met een knoop in zijn maag fietst hij een halfuur later naar school.
Dio wacht hem op bij de ingang. Aan de glimlach op zijn gezicht te zien heeft hij goed nieuws, of misschien wel een oplossing.
Samen lopen ze naar de hal.
'Weet je al wat je doet?' vraagt Dio als ze bij de trap zijn aangekomen.
'Nee, ik word er knettergek van. Maar wat heb je voor nieuws?'
'Ik heb contact gehad met iemand die ik ken uit Suriname, het verhaal uitgelegd en gevraagd of jij als Nederlandse jongen gevaar loopt als je drugs naar Nederland moet vervoeren. Hij vertelde me dat…'
'O, nu denk jij dus ook dat ik drugs moet ophalen? Of weet je het zeker?'
'Rustig, nee, ik weet het niet zeker. Ik wil je alleen maar helpen, maar als je vindt dat ik me er niet mee moet bemoeien, dan…'
'Met wie heb je contact gehad?' valt hij Dio in de rede.
'Met een kennis van een vriend, maar dat is niet belangrijk. Die jongen vertelde dat de kans dat jij gecontroleerd wordt echt heel erg klein is. Een jongen van Nederlandse afkomst wordt juist niet verdacht en komt voor negenennegentig procent ongestraft door de controle. Ik heb ook nog gekeken op internet en daar…'
'Hou op, man. Het is linke soep en dat weet jij ook. Je praat alsof ik

het gewoon moet doen. Alsof het een pretklusje is. Doe het lekker zelf dan.'
Dio schudt zijn hoofd en gaat gewoon door. 'Simon, ik begrijp heus wel dat je het eng vindt, maar ik ben ook bang dat als je het niet doet, je je hele verdere leven in de schulden zit. En wat als de politie toch nog ingeschakeld wordt? Winston zal echt wel weten wat hij doet en hij zal geen onnodige risico's nemen. Anders gaat hij zelf toch ook nat?'
De zoemer gaat. De hele meute komt in beweging. Samen met Dio laat hij zich in de stroom meevoeren naar het tekenlokaal.
'Over een paar uur moet ik antwoord geven. Ik doe het niet,' zegt hij en kijkt de andere kant op.

Elle van den Bogaart, No deal. Van Holkema & Warendorf, Houten 2012

Opdracht 4

Lees tekst 3. Hier lees je hoe *No deal* verdergaat.

1 'Ik ga het doen.' Waarom is Simon van gedachten veranderd? ______________________

____

2 Wat kunnen daarvan de gevolgen zijn? ______________________

____

3 Eerst was Simons probleem dat ______________________.

Nu is Simons probleem dat ______________________.

4 Wat vind jij dat Simon moet doen? ______________________

____

Tekst 3 (niveau 1)

No deal

Zijn moeder is al thuis als hij uit school komt. Normaal gesproken werkt ze op maandag tot vijf uur.
Er is iets. Hebben ze haar toch ingelicht?
Ze zit in de keuken en staart voor zich uit. Hij ziet meteen dat ze zenuwachtig is.
Hij gaat tegenover haar staan en vraagt haar voorzichtig: 'Waarom ben je al thuis?'
Ze kijkt hem aan, knikt, maar zegt niets.
Ze weet het dus. Ik bezorg haar alleen maar ellende. Ze zal me nooit meer…
'Ik word waarschijnlijk ontslagen. Er moeten meer dan vijftig mensen uit en ik ben een van de laatsten die is binnengekomen,' antwoordt ze met een fluisterstem.
'Shit. Hebben ze je dat vandaag zo gezegd?'
Ze knikt. Met bevende handen veegt ze de tranen van haar wangen.
'Mam, het komt goed. Ik beloof je dat het goed komt.'
Ze kijkt hem aan en glimlacht even. Zuchtend haalt ze daarna haar schouders op.
Ik ga het doen. Ik moet Winston bellen.

Elle van den Bogaart, No deal. Van Holkema & Warendorf, Houten 2012

Opdracht 5

Lees tekst 4. Het is de proloog van *Een gang met gele deuren* van Rom Molemaker.

1 Zes leerlingen gaan voor de klas precies zo staan als Martje, Gabriëlle, Meral, Brenda en de twee anderen. De andere leerlingen geven aanwijzingen waar ze moeten staan. Als de zes leerlingen op de goede plaats staan, maak je een foto.

2 Martje en de anderen staan op het tramperron. Onderstreep alle zinnen die gaan over wat er op het tramperron gebeurt.

3 De andere zinnen zijn flashbacks. Hieronder staat in chronologische volgorde wat er is eerder is gebeurd. Maak de zinnen af.

Gabriëlle en Kars hadden een relatie, maar nu ______________________________

______________________________.

Kars heeft een hekel aan Gabriëlle, omdat ______________________________

______________________________.

Gabriëlle is boos op Meral, omdat ______________________________

______________________________.

4 Wat gaat er gebeuren op het tramperron, denk je? ______________________________

____

Begrippen

Proloog Een korte tekst voorin het boek. Daarin staat een belangrijk stukje van het verhaal. Soms wordt de afloop al een beetje verklapt.

Flashback Een sprong terug in de tijd. Er wordt iets beschreven wat eerder is gebeurd (bijvoorbeeld doordat iemand zich iets herinnert).

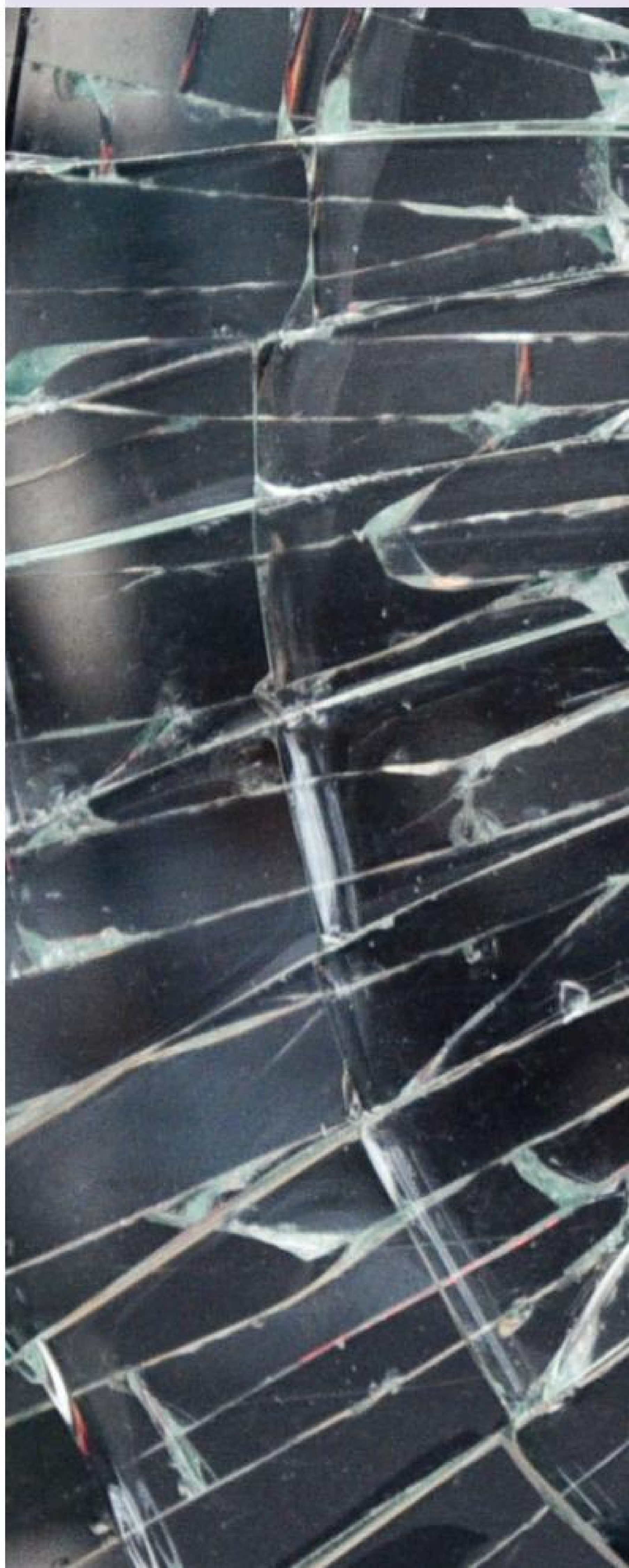
Chronologische volgorde De volgorde waarin dingen gebeuren.

Tekst 4 (niveau 1)

Een gang met gele deuren
Proloog

Martje en haar ouders verhuizen van Amsterdam naar IJsselstein. Martje raakt haar vriendinnen kwijt en moet helemaal opnieuw beginnen. Op haar nieuwe school raakt ze onder de indruk van de stoere Gabriëlle, de leidster van een groep criminele meiden. Martje, Gabriëlle en de andere meiden staan op de tram te wachten als er iets afschuwelijks gebeurt.

Martje weet nog waar ze stond, ze weet het nog precies. En wie schuin achter haar stond herinnert ze zich ook: Gabriëlle, met haar zwarte, korte haar, met gel gestileerd tot een bestudeerd slordige helm. Gabriëlle, die het in Martjes leven voor het zeggen had gekregen. En vóór haar stond Meral, aan de rand van het perron. Haar hoofd gebogen, terwijl ze naar de grond keek, of naar haar schoenen. Of naar de tas naast haar voeten. De anderen stonden aan weerskanten van Meral. Op dat moment was Meral in feite ingesloten zonder dat ze het in de gaten had. Een kleine, halve cirkel om haar heen, en vlak voor haar de rand van het perron. Dat zijn de dingen die Martje zich herinnert.

De tram kwam van rechts. Een eindje verderop stond Brenda, alleen, zoals gewoonlijk. En nog een paar mensen, maar die gezichten ziet Martje niet meer voor zich.
Aan Merals opgetrokken schouders was nog te zien dat ze geschrokken was van Gabriëlles felle uitval van een paar minuten geleden. De harde beschuldiging: ontrouw, verraad.
Martje was ook geschrokken, maar vooral van de manier waaróp Gabriëlle tegen Meral tekeer was gegaan. Of: tekeergaan was niet het goede woord. Ze was koud als ijs geweest, en haar woorden waren eerder gesist dan gezegd. Een slang met koude ogen, klaar voor een snelle onverhoedse aanval.
Maar als het waar was wat Gabriëlle had gezegd, was het natuurlijk vreselijk stom van Meral. Onvergeeflijk stom, liever gezegd. Scharrelen met juist díé jongens aan wie Gabriëlle heel erg de pest had. Kars bijvoorbeeld. Smoezen over alles en nog wat. Verraden waar Gabriëlle was, met de anderen. En dan zelf wegblijven op de avond van de brand.
Kars haatte Gabriëlle hartgrondig. Nadat ze hem gedumpt had dan. Dat zei hij tenminste, dat hij haar haatte. Dat ze een achterlijk, stom wijf was. Dat ze niet moest denken dat ze zo fantastisch was. En Gabriëlle had op haar beurt uitgebreid verteld wat er allemaal mis was met Kars. Hij was lomp, hij danste als een deur. Hij had zweetvoeten. Hij vrijde als een pijl uit de boog: snel en kaarsrecht eropaf, rang huppetee en dat was het dan.
Aan dat laatste durfde Martje niet eens te denken. Dat was nou net iets voor Gabriëlle: dat allemaal te doen en er dan ook zo openlijk over te praten. Voor Martje was het een paar heel grote stappen te ver, zowel het een als het ander.
Kars had altijd alles. Geld, sigaretten en nog meer. Spullen die hij niet hoorde te hebben. Die verboden waren. Hij en de groep die hij om zich heen had. Jongens die iedereen op school het liefst uit de weg ging. Iedereen, behalve Gabriëlle, die voor niets en niemand bang was.
De tram kwam van rechts. Bijna geluidloos gleed hij dichterbij. Martje zag vanuit haar ooghoek de gele voorkant aankomen, en onwillekeurig zette ze zich schrap. Achter haar kuchte Gabriëlle even.
Tussen Kars en Gabriëlle zou het nooit meer goed komen. Wat er precies tussen die twee was gebeurd, wist Martje niet. Dat was van voor haar tijd. Die twee waren een tijd lang heel erg close geweest, maar het was stukgelopen. Misschien kon Kars het niet verkroppen dat dat ze niet steeds deed wat hij zei. Iedereen in zijn groep deed wat hij zei, vaste prik. Maar Gabriëlle zat zo niet in elkaar. Dat zou het geweest kunnen zijn, nu een maand of vier, vijf geleden. Sinds die tijd waren ze vooral bezig geweest elkaar zwart te maken, elk op hun hoek van het plein, met hun eigen mensen om zich heen.

Rom Molemaker, Een gang met gele deuren. Holkema & Van Warendorf, Houten 2005

Opdracht 6

Lees tekst 5. Hier lees je hoe *Een gang met gele deuren* verdergaat.

1 'Flarden van iets. Rode vegen op de rails. Een tas.' Wat is er gebeurd, denk je?

____

2 Welke woorden horen bij wie? Zet de woorden op de juiste plaats.
bazig – brutaal – meeloper – onzeker – stoer – verlegen – zelfverzekerd

Martje	**Gabriëlle**
____________	____________
____________	____________
____________	____________
____________	____________

3 Kijk nog eens naar de foto die je bij opdracht 5, vraag 1 hebt gemaakt.

Weet je zeker dat wat er is gebeurd Martjes schuld is? Ja / Nee, want ____________

____

____.

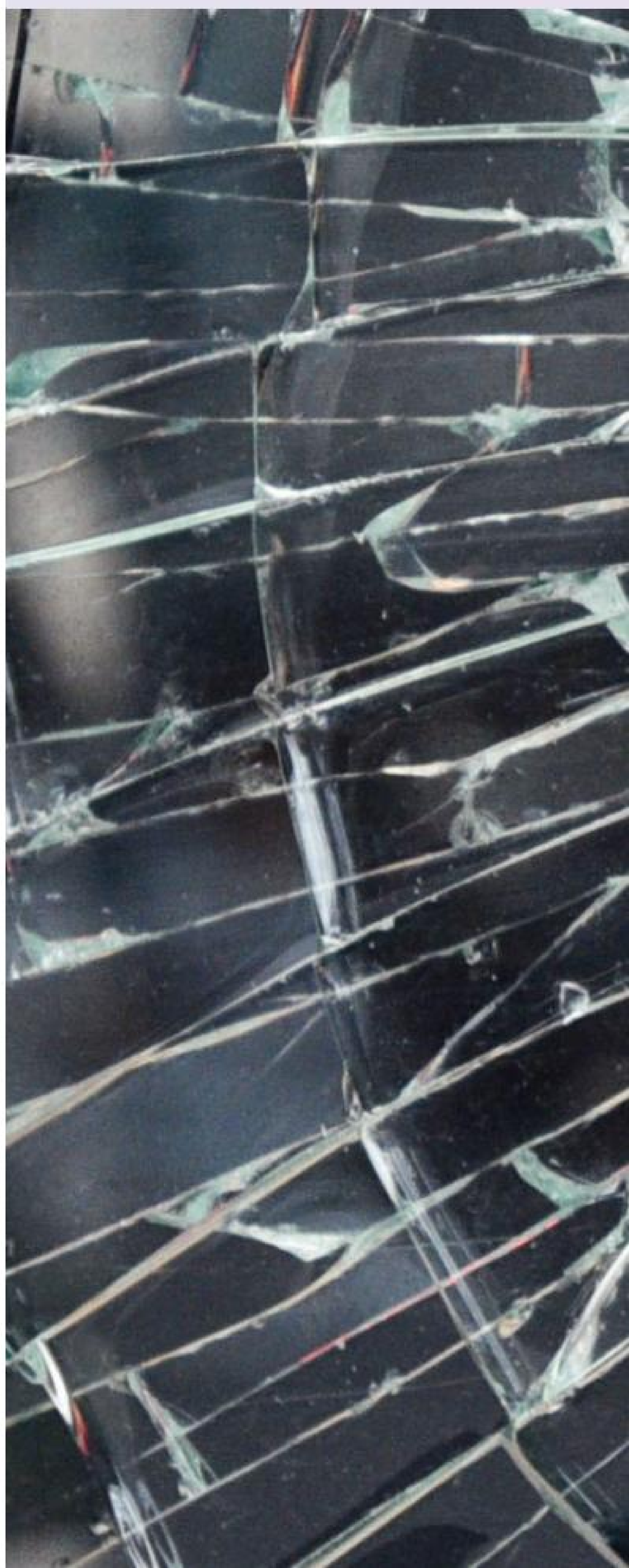
4 Martje kan zich niet herinneren wat er gebeurd is, maar ze denkt 'dat het háár schuld is. Dat zíj het heeft gedaan.' *Waarom* zou Martje het dan gedaan hebben, denk je? ____________

____

Tekst 5 (niveau 1)

Een gang met gele deuren

Er was een soort competitie ontstaan. Gabriëlle was erin geslaagd een groep meiden om zich heen te verzamelen, die zich bezighield met dezelfde dingen als Kars en zijn groep. Geld, mooie kleren, dure spullen, kleine pilletjes. En op een dag was Martje erbij gekomen. Niet omdat ze dat wilde, maar omdat er niets anders opzat. Omdat het haar eigen stomme schuld was. Maar spijt hebben had geen zin.
De tram kwam van rechts. Op dat moment kwam er ook beweging in de verkeersknoop op het kruispunt. Het licht sprong op groen. Nog even en iedereen kon weer verder. De taxichauffeur keek nog steeds opzij.
Martje ziet het allemaal haarscherp voor zich, als een film op de witte muur tegenover haar bed. Ze zou het feilloos kunnen uittekenen. Alleen Meral vastpakken, vasthouden, dat kan ze niet. Maar vanaf het moment dat de tram vlakbij was gekomen, verdwijnen alle herinneringen in een kolkende mist. Alles ging opeens zo snel, dat de beelden elkaar verdringen, wegjagen, net als de geluiden. Het enige wat zeker is, is dat ze een gil hoorde, kort en hoog. En Meral was opeens weg.
Voordat Martje tijd had om te beseffen wat er gebeurde, schoof het voorste gedeelte van de tram voor haar langs. In een flits zag ze het geschrokken gezicht van de trambestuurder. Uitroepen van schrik

van de andere mensen op het perron klonken om haar heen. Nog een meter of twintig en toen stond de tram stil.
Martje duwde de anderen aan de kant en, met haar rechterhand tegen de tram steunend, ging ze naar links. Na een eeuwigheid was ze bij de voorkant van de tram. Er stonden een paar vrouwen, die verbijsterd omlaag keken. En Brenda. Martje volgde hun blik. Flarden van iets. Rode vegen op de rails. Een tas.

Rom Molemaker, Een gang met gele deuren. Holkema & Van Warendorf, Houten 2005

Opdracht 7

Deze vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Kijk nog eens naar je antwoord op opdracht 1, vraag 2. Zou je nu nog hetzelfde antwoord geven? Ja / Nee, want ______________________________

____

______________________________.

2 Vind je dat je iets kunt leren van dit soort verhalen? ja / nee

3 Welk boek lijkt jou het leukst om te lezen? *No deal*, *Een gang met gele deuren* of een van de Leestips? ______________________________

Opdracht 8 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht 'Kort verhaal'. Je schrijft een verhaal over een jongere die ernstig in de problemen komt.

Opdracht 9 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een realistisch boek. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.
Maak de online-opdracht 'Onderwerp'.

Leestips

Marlies Slegers,
Vijftien

Via Facebook komt Elena (15) in contact met Tim. Ze wordt verliefd op hem. Na een paar maanden spreken ze af, maar Elena komt na dat afspraakje niet meer thuis. ***(niveau 1)***

Rom Molemaker,
De eerste steen

Marten is een fanatieke voetbalsupporter. Op een dag raakt hij betrokken bij rellen, waarbij zijn vriend gewond raakt. ***(niveau 1)***

Mirjam Mous,
Doorgeschoten

Janna gaat een jaar naar een Amerikaanse highschool. Op een dag komen enkele jongens schietend de school binnen. Hun doel: zo veel mogelijk slachtoffers maken. ***(niveau 1)***

Helen Vreeswijk,
De kick

Vijf vrienden besluiten wraak te nemen op mensen die hun iets in de weg legden. Ze worden steeds gewelddadiger. Tot het helemaal mis gaat... ***(niveau 2)***

Kijk ook op jeugdbibliotheek.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

B Eropuit

Opdracht 1

Werk samen met drie klasgenoten. Maak een letterslang van dingen die je meeneemt als je 'eropuit' gaat. Iedereen zegt om de beurt een woord. Elk nieuw woord begint met de laatste letter van het vorige woord. Bijvoorbeeld: *tandenborste**l** – **l**uchtbe**d** – **d**ropje**s** – **s**hampo**o** – …*

Opdracht 2

Lees tekst 1.

Begrippen

Klankrijm Woorden die in de buurt van elkaar staan en dezelfde klank hebben. Bijvoorbeeld: *slappe – platte; vroege – coole* (tekst 1).

Beginrijm Woorden die in de buurt van elkaar staan en met dezelfde letter of klank beginnen. Bijvoorbeeld: *Lek in luchtbed* (tekst 1) of *chagrijnige Sjaak*.

1 Houd jij van kamperen? Ja / Nee,

want ______________________________

____

______________________________.

2 Onderstreep in de eerste strofe de woorden die 'klankrijmen' op 'wesp'.

3 Bedenk zelf nog vier andere woorden die klankrijmen op 'wesp'.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

4 ______________________________

4 Welke andere klank rijmt in de eerste strofe? ______________________________

5 Omcirkel de strofe waarin het meeste beginrijm voorkomt.

6 Strofe 1 geeft een positief / negatief beeld van kamperen.

7 Wat zijn 'vroege vogels' en 'late slapers'?

'Vroege vogels' zijn ______________________________.

'Late slapers' zijn ______________________________.

8 Wat betekent 'de tijd van elastiek' (laatste regel), denk je?

____

____

____

9 Denk je dat de ik-persoon volgend jaar nog een keer naar deze camping wil?

Ja / Nee, want ______________________________

______________________________.

Tekst 1

CAMPING

Wesp in petfles
Lek in luchtbed
Zand in slaapzak
Thee in gras

Lauwe aanmaaklimonade
Smeltend ijs op blote bast

Rode schouders
Losse pleister
Blote voeten
Blauwe plek

Slappe sla met macaroni
Platte pannenkoek met spek

Vroege vogels
Late slapers
Grote Beer
Gitaarmuziek

Hete zomer, coole camping
en de tijd van elastiek

Bette Westera, in: Dichter (nr. 3): De wijde wereld & de tijd van elastiek

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een haiku.

1 'Een kraai is nog blijven zitten.' Waar zijn de andere kraaien, denk je? ______________________

____

2 Welke woorden passen het beste bij tekst 2?
eenzaam / gezellig / lawaai / somber / stil / vrolijk
Leg je antwoord uit. ______________________

____

3 Deze haiku is vertaald uit het Japans. Laat zien dat de vertaler een foutje heeft gemaakt met het aantal lettergrepen. ______________________

Begrippen

Haiku Kort gedichtje van drie regels dat bestaat uit precies 17 lettergrepen. De eerste regel heeft 5 lettergrepen, de tweede regel 7 en de derde weer 5 lettergrepen.

Tekst 2

Op een dorre tak
is een kraai nog blijven zitten
in de herfstavond.

Matsuo Basho, 17e eeuw

Opdracht 4

Hieronder staan acht krantenkoppen. Maak met de woorden uit de krantenkoppen een haiku. Je mag de woorden en de woordvolgorde veranderen en er zelf woorden bij verzinnen.
Bijvoorbeeld:
In China deed een
irritante vuilnisman
een regendansje

In het groene Limpopo kun je meedoen met een echte regendans	Met irritante Eftelingmuziek probeert NS hangjeugd en overlastgevers op Amsterdam CS te weren
Sumatraanse tijgertweeling geboren in Burgers' Zoo	China laat camembert, brie en andere kazen niet toe
Zijn we er bijna? Voorkom verveling op de achterbank	Dansende vuilisman hit op internet
'Weg met de herenfiets: minder ongelukken'	Nee, een chimpansee is toch niet bijzonder sterk

Opdracht 5

Lees tekst 3. Het is een limerick.

1 Tel de lettergrepen van elke regel en zet het aantal erachter.

2 Kun je in tekst 3 'jongen' (regel 1) vervangen door 'meisje'? Ja / Nee, want

____

____

______________________________.

3 Lees 'Dichters aan het woord'. Vind je het rijm in dit gedicht 'goed' of 'slecht' (flauw)?

Leg je antwoord uit. ____________________

____

____

Begrippen

Limerick Gedichtje van vijf regels met een vast rijmschema. De eerste regel begint meestal met 'Er was eens…' en dan worden er een personage en een plaatsnaam genoemd.

Eindrijm Het laatste woord van een regel rijmt op het laatste woord van een vorige regel. Bijvoorbeeld: *wat – plat* (tekst 3).

Rijmschema De manier waarop de regels van een gedicht op elkaar rijmen. Je maakt een rijmschema door alle regels die op elkaar rijmen dezelfde letter te geven. Het rijmschema van een limerick is a a b b a (*Makkum*, *stak 'm*, *wat*, *plat*, *prak 'm*, tekst 3).

Tekst 3

Er was eens een jongen uit Makkum
Toen kwam er een wesp en die stak 'm
Hij dacht: weet je wat?
Ik sla die wesp plat
Ik vertrap, verpulver en prak 'm

Opdracht 6

Lees tekst 4. Het is een limerick waarin de dichter expres 'fouten' heeft gemaakt.

1 Wat is er met deze limerick aan de hand? ______

2 Omcirkel achter de regels de woorden die op de plaats moeten staan van de onderstreepte woorden.

Tekst 4

Er was eens een man in Buiksloot,
die verdiende met vissen zijn <u>kost</u>; — boterham / brood / geld
maar het was niet genoeg:
hij begon een <u>café</u> — kroeg / restaurant / snackbar
van de opbrengst van hengel en <u>schip</u>. — aas / boot / vis

Michel van der Plas, in: Vic van de Reijt (red.), *Ik wou dat ik twee hondjes was*. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 2004

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht 'Limerick'.

Dichters aan het woord

Maar wat nou als elk gedicht dat je schrijft een saai rijmpje blijft, waarin schaap rijmt op aap?

Diet Groothuis: Goed rijmen is moeilijk. Je kunt beter niet rijmen dan slecht rijmen. Slecht rijmen is een flauw woord gebruiken, dat eigenlijk niet op die plaats thuishoort.
Jurrian van Dongen: Mijn teksten rijmen omdat ik erg van rijm houd. Rijm helpt om losse zinnen van een verhaal bij elkaar te houden. En het geeft een rijk of feestelijk gevoel als ineens toevallig twee zinnen bij elkaar horen omdat ze op elkaar rijmen.

Boekenkrant Junior, september 2017

C Liefde

Opdracht 1

1 Van wie houd jij? Noteer meerdere namen. ______

2 Heb je voor deze mensen dezelfde (soort) gevoelens of zit daar verschil tussen?

Leg je antwoord uit. ______

3 Hoe voelt het als je bij iemand bent van wie je houdt? Probeer het zo goed mogelijk uit te leggen. ______

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *P.S. Ik ben verliefd* van Jacques Vriens en Mirjam Oldenhave.

1 Denk je dat Sonia een realistisch beeld geeft van hoe het voelt om verliefd te zijn? ja / nee

2 Sander wil heel hard weglopen voor Sonia, omdat ______.

3 Sonia vraagt: 'Wat wil je liever: een leven van plastic en geen problemen [...] Of: een spetterend hart met knallende liefde… en problemen?'

Wat zou jij op die vraag antwoorden? Leg je antwoord uit. ______

4 Sonia zegt dat ze van Sander houdt. Kan dat wel, na één keer zoenen?

Ja / Nee, want ______.

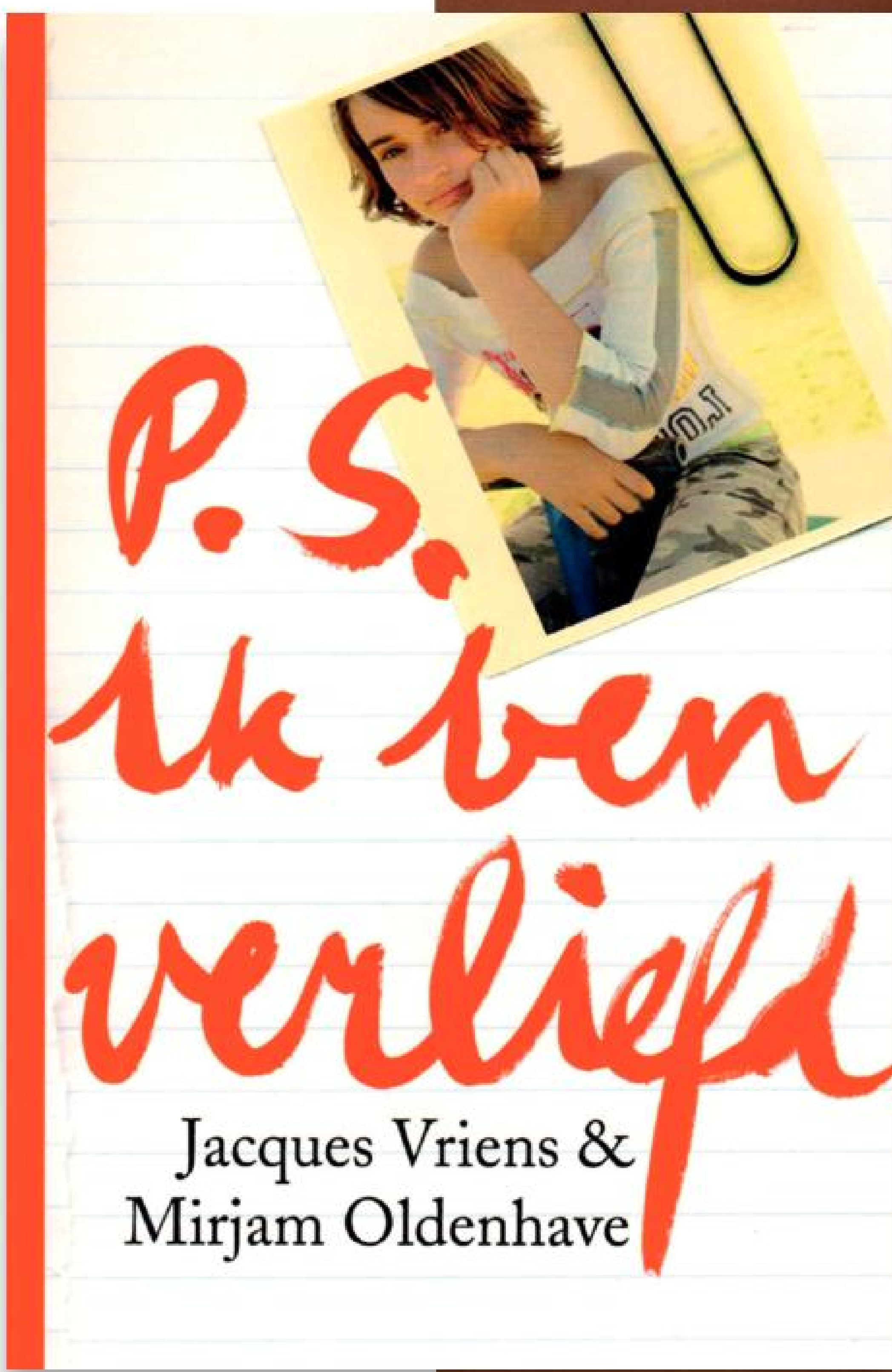
Tekst 1 (instapniveau)

P.S. Ik ben verliefd

Sonia (bijna veertien) heeft gezoend met Sander Houtvast, een bekende achttienjarige soapacteur, die meespeelt in Leven & Liefde. *Ze is knetterverliefd op hem geworden. Sander houdt afstand, omdat in het roddelblad* Privaat *een artikel is verschenen: 'Kan Sander niet van de pubertjes afblijven?'.*

Sander Houtvast,

Wat een vies, vuil ouwewijvenkletspraatartikel! En jij laat dus je leven bepalen door die roddelratten! Denk even na, man! Als ze jou appelsap zien drinken, schrijven ze dat je een alcoholist bent. Als je op je hoofd krabt heb je een ongeneeslijke ziekte en als je een augurk eet ben je zwanger.
Je kent die lui toch??
Waarom heb je [illegible] geen [illegible] aan alles wat iedereen over je te zeggen heeft!
Ik ben nog nooit in mijn leven zo verliefd geweest.
Elke ochtend word ik om vier uur wakker en dan denk ik: Sander. Ik kan alleen nog maar yoghurt eten. De groepsleiding wordt gek van mij omdat ik steeds de slappe lach heb, of anders net zo makkelijk een huilbui, omdat bijvoorbeeld de theedoek nat is.
Dit doet mijn hart: San. Der. San. Der. San. Der. San. Der.
En dat dan heel snel, vierentwintig uur per dag.

Je schrijft: 'Als we hiermee doorgaan, weet ik niet wat er gebeurt. Ik loop hier dus heel hard voor weg.'
Ik zeg juist: als we hiermee doorgaan, weten we niet wat er gebeurt. Dus: erop af!!!

Ik hou van jou, ook al heb je grotere voeten dan ik, ook al ben je langer en waarschijnlijk ook wel netter, ook al heb je krullen en ik niet, ben je achttien en ik dertien.
Ik hou van jou en dat mag de hele wereld weten.
Oh Sander, ik snap best dat het problemen voor je kan opleveren. (Zowel privé als voor je rol in *L&L*.)
Nou en?
Wat wil je liever: een leven van plastic en geen problemen (en een slechte adem en bultjes, want dat krijg je als je je gevoelens onderdrukt). Of: een spetterend hart met knallende liefde... en problemen (die anderen voor je maken)?

Jacques Vriens & Mirjam Oldenhave, P.S. Ik ben verliefd. Van Holkema & Warendorf, Houten 2007

Opdracht 3

Lees tekst 2. Hier lees je hoe *P.S. Ik ben verliefd* verdergaat. Tekst 2 is een deel van een brief van Sander aan Sonia.

1 Ik denk dat Sander wel / niet echt verliefd is op Sonia, want

____

______________________________.

2 Sanders vader vraagt zich af of Sander pedofiel is. Wat vind jij?

____

____

Begrippen

Wisselend perspectief Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van meerdere personages. Je weet dan van meerdere personages wat ze denken en voelen.

3 Opa is bang dat Sander zijn carrière als acteur wel kan vergeten als bekend wordt dat hij iets met Sonia heeft. Welke keuze vind je dat Sander moet maken? Leg je antwoord uit. ______________________________

____

____

4 Hoe gaat dit verhaal verder, denk je? ______________________________

____

5 Ik vind het **wel** / **niet** slim van de schrijvers van dit boek dat ze hebben gekozen voor een wisselend perspectief, want ______________________________

______________________________.

Tekst 2 (instapniveau)

P.S. Ik ben verliefd

Sander en Sonia hebben elkaar stiekem gezien in het huis van Sanders opa.

Lieve lieve Sonia,

Woensdagmiddag.
Ik kom net bij opa vandaan. Het blijft de mafste en de liefste opa van de wereld.
Ik: ‘Opa, waarom ging u niet wandelen? En nou niet weer die smoes van uw blaas.’
Opa: ‘Jongen, toen ik dat meissie zag, dacht ik: daar zou ik óók voor vallen als ik nog achttien was. En toen ik met haar zat te praten voelde ik zelfs kriebels in mijn ouwe hart. Ik dacht: als dat maar goed gaat met mijn kleinzoon.’
Ik: ‘Dat weet ik, opa, daarom houden we het geheim en hebben ons onderduikbankje bij u in uw bejaardenwoninkje.’
Opa: ‘Hoe lang wil je dat volhouden, jongen? Je wilde toch zo graag acteur worden? Je hebt de hele familie daarvoor op zijn kop gezet en je vader gek gemaakt.’
Ik: ‘U was de enige die het snapte.’
Opa: ‘Precies, jongen, en daarom drong het toen ik dat meissie zag ook pas goed tot me door dat je met vuur speelt. Als de roddelpers hier écht lucht van krijgt, kun je je dromen wel vergeten, Sander.’
Ik: ‘Ja, maar, opa, ik ben helemaal gek van die meid!’
Opa: ‘Dat snap ik, jongen, dat snap ik maar al te goed. Dit is niet zomaar een meissie, dat is een bijzonder meissie. En juist daarom dacht ik ook: ik moet effe op de rem trappen. En ik dacht: heeft Sander wel maatregelen genomen? Ik bedoel: dat zo’n kind niet wordt opgescheept met een kind, als je begrijpt wat ik bedoel. Jullie hoeven toch niet meteen… hoe zal ik het zeggen… Oh, jongen, dat zijn van die dingen waar ouwe mensen moeilijk over kunnen praten.’
Ik: ‘Maak je geen zorgen, opa, zo ver zijn we nog niet. En als het wel zover komt: we houden van mekaar, opa.’
Opa: ‘Ja, dat zeggen ze allemaal.’

Ik: 'Dat is écht zo, opa.'
Opa: 'Goed, jongen, wanneer willen jullie elkaar weer zien?'
Ik: 'Zaterdag, opa, 's middags om vijf uur, want ik heb eerst nog opnames.'
Opa: 'Goed, jongen, ik zal er zijn. Ik bedoel níét zijn. Nou ja, wel eventjes om dat leuke meissie op te vangen en een koppie thee voor haar te zetten.'

Dus, mijn lieve indiaantje, zaterdag om vijf uur bij opa op de bank!!!
Ik knuffel en zoen je net zolang tot je me smeekt om op te houden.

Sander

Jacques Vriens & Mirjam Oldenhave, P.S. Ik ben verliefd. Van Holkema & Warendorf, Houten 2007

Opdracht 4

Lees tekst 3. Het is een fragment uit *Gips* van Anna Woltz.

1 Fitz heeft ______________________ op haar gezicht geschreven, omdat ______________________.

2 Adam zegt: 'Alle meisjes willen trouwen. Jullie leven voor witte jurken en gouden ringen.' Ben je het met Adam eens? Ja / Nee, want ______________________
______________________.

3 Waarom wordt Fitz zo boos als Adam over trouwen begint, denk je? ______________________
____
____

4 Wil jij later trouwen? Ja / Nee, want ______________________
______________________.

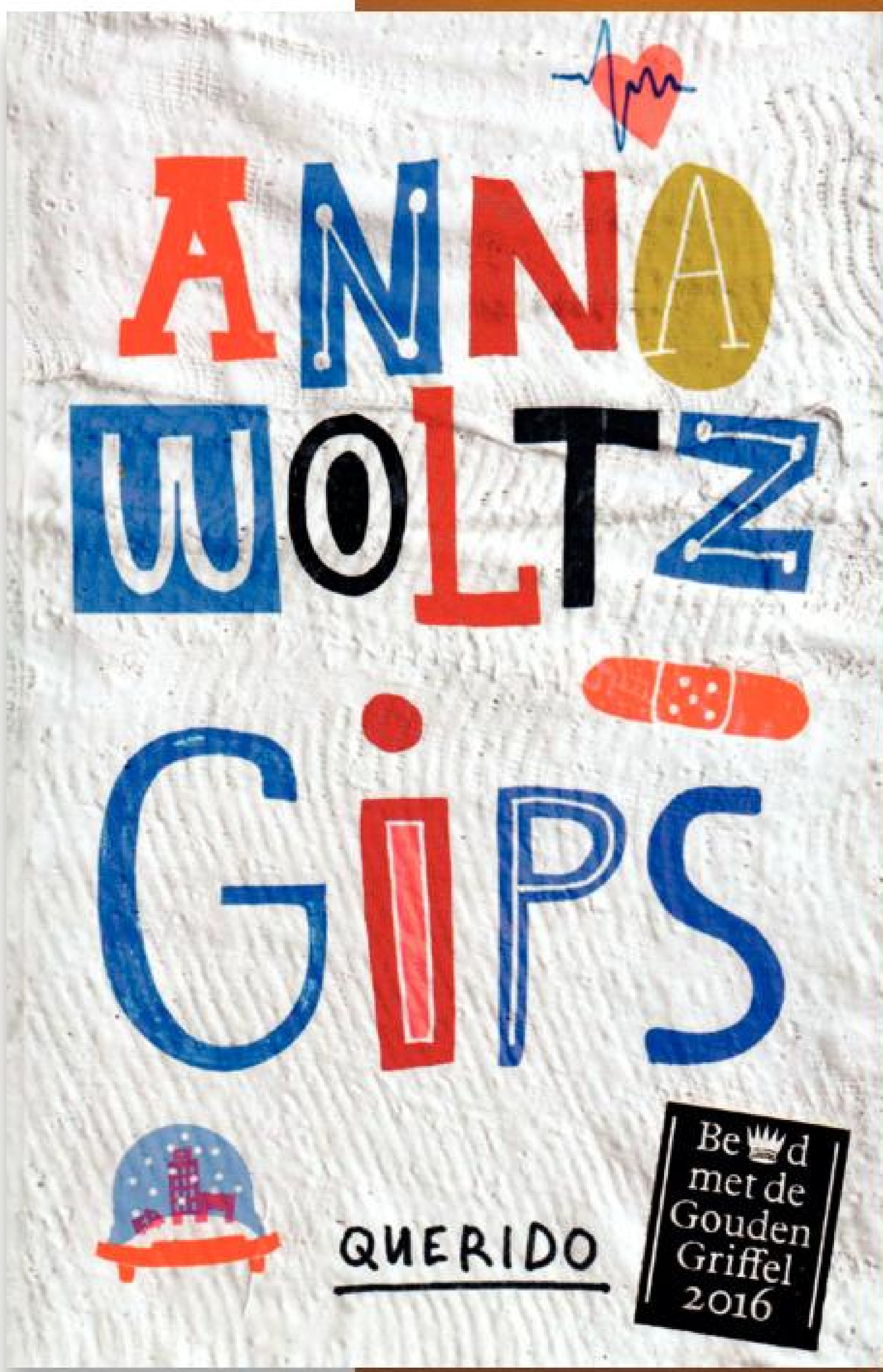
Tekst 3 (niveau 1)

Gips

Fitz en haar zusje Bente logeren voor het eerst bij hun vader, nadat hun ouders uit elkaar gegaan zijn. Bente raakt gewond en moet naar het ziekenhuis. Fitz moet mee, maar heeft net iets met watervaste stift op haar gezicht geschreven. Daarom heeft ze een tijgermasker op. In het ziekenhuis gaat Fitz op onderzoek uit. Ze ontmoet Adam.

Zijn ogen zijn donkerbruin en er zitten diepe kringen onder. Ik weet niet of hij nog op school zit, maar áls hij naar school gaat, dan zijn er twee mogelijkheden. Of hij is de populairste jongen van de klas en alle meisjes zijn verliefd op hem. Of hij zit elke pauze alleen en wordt uitgelachen zodra hij zijn mond opendoet.
Hij leunt terug in de rolstoel. 'Nu jij. Wat is het ergste wat je ooit hebt gedaan?'

Ik blijf stil.
'Echt? Ben je zo braaf?'
'Ik ben het stomste meisje dat ik ken,' zeg ik. 'Maar daar schep ik niet over op.'
Hij begint te lachen. 'Ik wed dat ik stommere meisjes ken.'
'Waar wil je om wedden?'
Hij veegt het donkere haar uit zijn ogen. 'Om een broodje kroket.'
'Oké,' zeg ik. 'Om een broodje kroket.'
Ik heb geen geld bij me, maar dit ga ik toch winnen. Mijn vingers tintelen en de jongen kijkt me afwachtend aan.
'Ga je gang. Bewijs maar hoe stom je bent.'
Deze keer let ik niet op de schroef in mijn buik. Die schroef is iets uit een andere wereld. We staan hier mijlenver boven de aarde en er is niemand anders. Alleen wij tweeën, en de sneeuw.
Ik doe het masker af.
Vanuit zijn rolstoel kijkt hij naar me.
MAMA staat er op mijn voorhoofd. MOET op mijn rechterwang. DOOD op mijn linkerwang.
'Knap,' zegt hij na een tijdje. 'Je keek natuurlijk in de spiegel toen je dat schreef. Maar je hebt bedacht dat het er in de spiegel anders uitziet dan in het echt.'

'Ik heb eerst geoefend op papier. Dat ging mis. En toen snapte ik hoe het werkt met spiegelbeeld en echt.'
Hij knikt. 'Is dat' – hij wijst op mijn gezicht, 'iets wat je altijd vindt? Of was er een speciale reden?'
Zwijgend laat ik het tijgermasker stuiteren aan zijn elastiekje. De hoge, stille gang is gevuld met grijs licht dat dezelfde kleur heeft als de wolken. De sneeuwvlokken die voorbij dwarrelen worden langzaam groter. Ik druk mijn voorhoofd tegen het koude glas en zie beneden op straat een ambulance rijden. De sirene kan ik niet horen.
'Waarom zou ik je iets vertellen?' vraag ik. 'Ik ken je niet.'
Hij haalt een portemonnee uit zijn achterzak en geeft me zijn ID.
'Adam Charlie Snijder, vijftien jaar oud. Vier onvoldoendes op mijn kerstrapport, net gestopt met roken. Mijn oma vindt dat ik tuinman moet worden, want elke keer als ik bij haar de planten water geef, bloeien ze daarna extra mooi. Maar ik kan me niet voorstellen dat ik wat dan ook vijftig jaar lang ga doen. Behalve eten natuurlijk, en slapen.'
Op zijn pasfoto is hij een vrolijk jongetje met een basisschoolgezicht en stekeltjeshaar. Toen nog 1.46 meter lang. Geboren te Alkmaar.
'Ik wou dat ik jouw achternaam had,' zeg ik. 'Stel je voor. Ik word later chirurg en dan zou ik *dokter Snijder* heten.'
'Dan moet je met me trouwen,' zegt hij rustig.
Hij kijkt me aan zonder met zijn ogen te knipperen en opeens weet ik welke van de twee het is. Adam Charlie Snijder zit nooit alleen. En alle meisjes zijn verliefd op hem. Alleen populaire jongens maken zulke stompzinnige grappen.
Ik doe een stap achteruit.
'Ik spring liever in een vulkaan dan dat ik met wie dan ook ga trouwen.'
'Je hoeft je niet groot te houden, hoor,' zegt hij luchtig. 'Alle meisjes willen trouwen. Jullie leven voor witte jurken en gouden ringen en…'

Ik zet mijn handen tegen het koude glas en trap zo hard als ik kan tegen het raam. Het geeft een doffe dreun en mijn tenen branden, maar ik doe het nog een keer. En nog eens.
[…]
'Stop,' roept Adam. 'Straks trap je het raam kapot, idioot. Hou op!'
'Je wilde het toch weten?' schreeuw ik. 'Waarom mijn moeder dood moet?'
'Hou op met trappen!' schreeuwt hij terug. En dan, als het plotseling klaar is en ik daar doodstil naast hem sta, met één gewone voet en één voet vol gebroken tenen, zegt hij zacht: 'Ja, ik wil het weten.'

Anna Woltz, Gips. Querido, Amsterdam 2015

Opdracht 5

Lees tekst 4. Hier lees je hoe *Gips* verdergaat.

1 Wie houdt van wie? Trek lijnen.

Adam	Adam
Dokter De Gooijer	Benjamin
Fitz	Yasmine

2 Houden deze mensen allemaal op dezelfde manier van elkaar? Ja / Nee,

want ____

____.

3 Dokter De Gooijer zegt dat mensen net zo hard liefde nodig hebben

als zuurstof en eten. Denk jij dat dat waar is? Ja / Nee, want ____________

____

____.

Tekst 4 (niveau 1)

Gips

Adam is het in ziekenhuis vanwege zijn broertje Benjamin. Die is veel te vroeg geboren en ligt in de couveuse. Omdat zijn ouders vastzitten in de sneeuw, laat de dokter Adam 'buidelen' met zijn broertje: Adam moet Benjamin op zijn blote huid leggen.

Ik heb hem gevonden.
Adam zit achterovergeleund in een zachte stoel. Zijn haar hangt over zijn voorhoofd en zijn armen en schouders zijn bloot. En op zijn borst ligt Benjamin. Alleen het blauwe mutsje en een piepklein neusje met zuurstofslangetje steken uit boven het dekentje dat hem warm moet houden.
Adam heeft zijn armen om zijn broertje geslagen en kijkt stil naar hem. Niet alsof hij een zombie ziet, maar zoals je zou kijken naar een dier dat je nog nooit in het echt hebt gezien. Je ontmoet het

voor de eerste keer en denkt: weet je wat? Dit zou zomaar mijn lievelingsdier kunnen worden.
‘Alleen de vaders en de moeders mogen buidelen,’ zegt De Gooijer boven mijn hoofd. Hij kijkt ook door het langwerpige raam. ‘Maar voor Adam hebben we een uitzondering gemaakt.
‘Omdat zijn ouders vaststaan in de sneeuw?’
‘Omdat we hier op de afdeling genoeg hadden van zijn oorwurmengezicht. Ik zag maar één oplossing: hij moest zijn broertje leren kennen.’
Ik kijk even naar de dokter en dan snel weer terug naar Adam. Ik hoop dat hij ons nooit ontdekt, zodat ik voor altijd naar hem kan blijven staren. Of nee – natuurlijk niet voor altijd. *Voor nu*. Dat bedoel ik.
‘Is kangoeroeën echt goed voor een baby?’ vraag ik zacht.
De Gooijer knikt. ‘Absoluut. Mensen hebben niet alleen zuurstof en eten nodig, maar ook liefde.’
Ik druk mijn arm van gips tegen mijn buik.
‘Dokters mogen alleen échte dingen zeggen,’ fluister ik verontwaardigd. ‘Dingen met bewijs, bedoel ik. Geen onzindingen over liefde.’
Hij kijkt naar de robotwiegen en glimlacht.
‘Dit is echt. Ik kan je zo honderd wetenschappelijke artikelen laten zien. En het is niet alleen goed voor de baby’s, maar ook voor de ouders. Die moeten hun kind kunnen vasthouden.’
Ik zie Benjamins doorschijnende handje uit de deken komen en houd mijn adem in. Heel voorzichtig raakt Adam het handje aan. De piepkleine vingertjes sluiten zich om zijn pink en alle training die Adam heeft gekregen om onverschillig te kijken, is voor niets geweest.
Zijn ouders hebben een week geleden een tweede zoon gekregen.
En Adam heeft vanaf dit moment een broertje.
Ik hoor voetstappen achter ons en draai me vlug om.
‘Yasmine!’
Ze is nog net zo mooi als vanochtend, maar ze ziet er moe uit.
Zwijgend wast ze haar handen en wrijft ze in met Sterillium.
‘Pardon,’ zegt ze beleefd. Zonder De Gooijer en mij aan te kijken, gaat ze de NICU binnen.
Zodra de deur is dichtgevallen, gaan wij weer voor het raampje staan. Alsof we kleuters zijn die willen zien hoe Sinterklaas in de andere klas op bezoek is.
Adam en Yasmine praten zonder dat we ze kunnen verstaan.
Ik vraag me af naar wie dokter De Gooijer nu kijkt. Naar zijn piepkleine patiënt? Naar Adam? Naar Yasmine?
Een halve meter boven mijn hoofd hoor ik hem neuriën.
‘Dat liedje ken ik,’ zeg ik verbaasd. ‘Hoe gaat het ook alweer?’
‘You’re the one that I want, oh oh ooh…’ zingt hij zachtjes. ‘Ik heb het al de hele dag in mijn hoofd. Geen idee hoe ik eraan kom.’
Ik kan bijna niet stil blijven staan, want ik weet het wel. Primula’s lijst van manieren om verliefd te worden danst nog steeds door mijn hoofd. En opeens heb ik een plan.
‘Kom,’ zegt dokter De Gooijer, ‘we stoppen met bespieden. Yasmine gaat Benjamin terug in de couveuse leggen en daar hebben ze geen pottenkijkers bij nodig.’
Boven mijn hoofd begint hij weer te neuriën.

Anna Woltz, Gips. Querido, Amsterdam 2015

Opdracht 6

Deze vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Tekst 1 en 2 gaan over verliefdheid, tekst 3 en 4 gaan ook over liefde.
  Wat is het verschil? Vul in:

  Liefde is ______________________________________.

  Verliefdheid is ______________________________________.

2 In heel veel boeken en films spelen liefde en verliefdheid een belangrijke rol.

  Waarom is dat, denk je? ______________________________________

  ____

3 Welk boek lijkt je het leukst om te lezen? *P.S. Ik ben verliefd*,

  Gips of een van de Leestips? ______________________________________

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht 'Flardgedicht'.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een boek waarin liefde voorkomt. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek.
Maak de online-opdracht 'Liefde'.

Leestips

Marian Hoefnagel,
Romeo en Julia

Romeo en Julia mogen niet met elkaar omgaan, omdat hun families ruzie hebben. Ze verzinnen een plan. Maar of dat goed afloopt?
(instapniveau)

Caja Cazemier,
Mission impossible

Vince en Mare worden verliefd op elkaar, ook al hebben ze tegengestelde karakters. Kan hun liefde die verschillen overwinnen?
(niveau 1)

Chris Vick,
Door de storm

De rijke Hannah en surfer Jake vallen als een blok voor elkaar. Als Jake op het strand een geheimzinnig pakje ontdekt, wordt hun liefde op de proef gesteld.
(niveau 2)

Mette Finderup,
Shortcuts: een liefdesroman

Kasper ziet in de kroeg zijn oud-klasgenootje Amanda huilen. Dat is het begin van een verhaal over verschillende liefdes en vriendschappen.
(niveau 2)

Kijk ook op jeugdbibliotheek.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

D Nieuwe werelden

Opdracht 1

1 Tegenwoordig ziet de wereld er heel anders uit dan vroeger. En in de toekomst zal de wereld er heel anders uitzien dan nu. Vul het schema verder in.

Begrippen

Sciencefiction Verhaal dat zich in de toekomst afspeelt en waarin technologieën worden gebruikt die nu (nog) niet bestaan.

	vroeger	nu	toekomst
reizen	paard en wagen	vliegtuig	
communiceren	brief	app	
wonen	plaggenhut		

2 Denk je dat de dingen die je in de laatste kolom hebt ingevuld in de toekomst ook echt mogelijk zullen zijn? Ja / Nee, want ______________________

____

______________________.

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *iBoy* van de Engelse schrijver Kevin Brooks.

1 'Het weet wat ik denk, dat ding in mijn hoofd…' Wat is 'dat ding'?

____

2 Welke twee dingen zijn er op 6 maart gebeurd?

1 ______________________

2 ______________________

3 Toms oma ('omi') zegt dat hij heeft gedroomd. Is dat zo? Ja / Nee, want ______________________

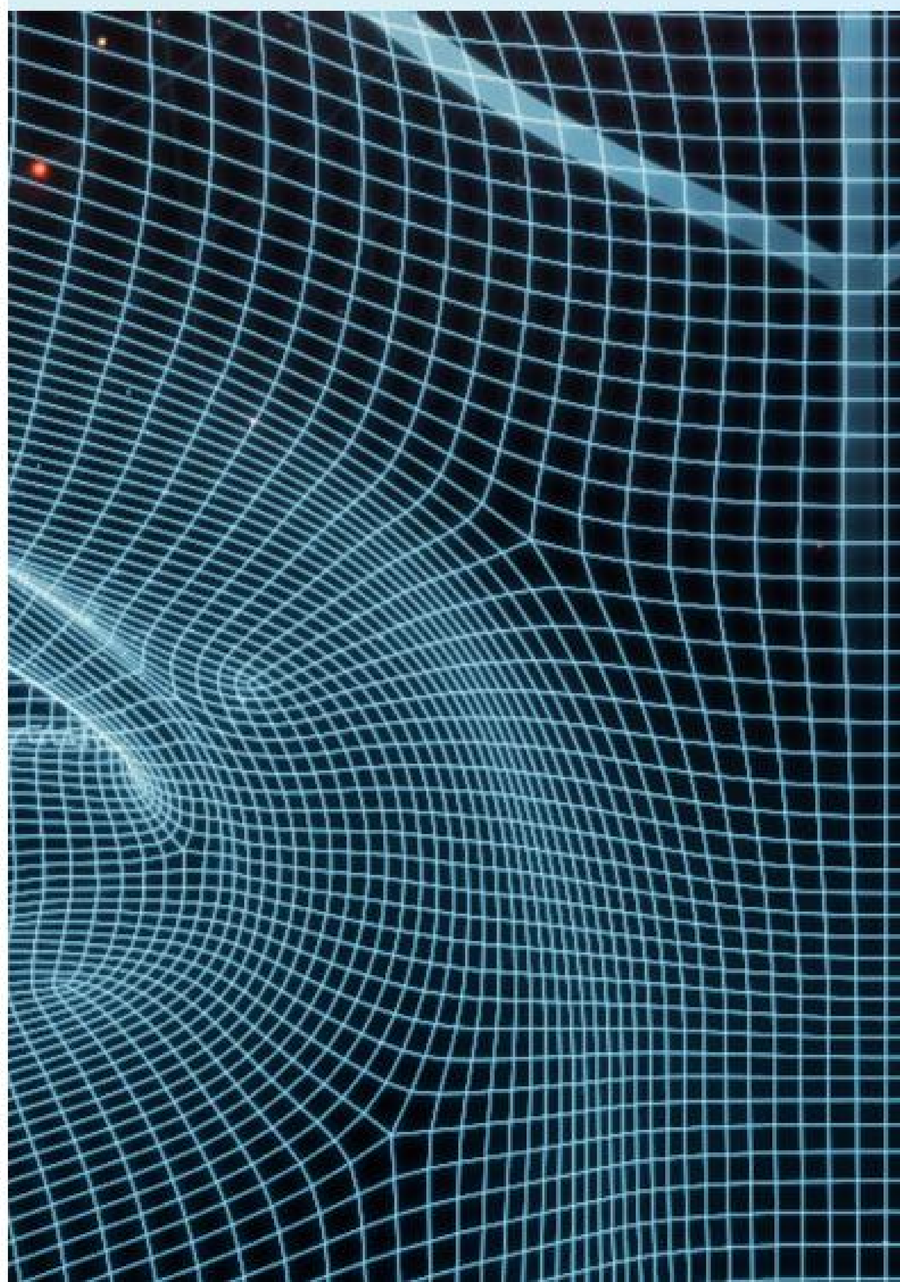
______________________.

Tekst 1 (niveau 2)

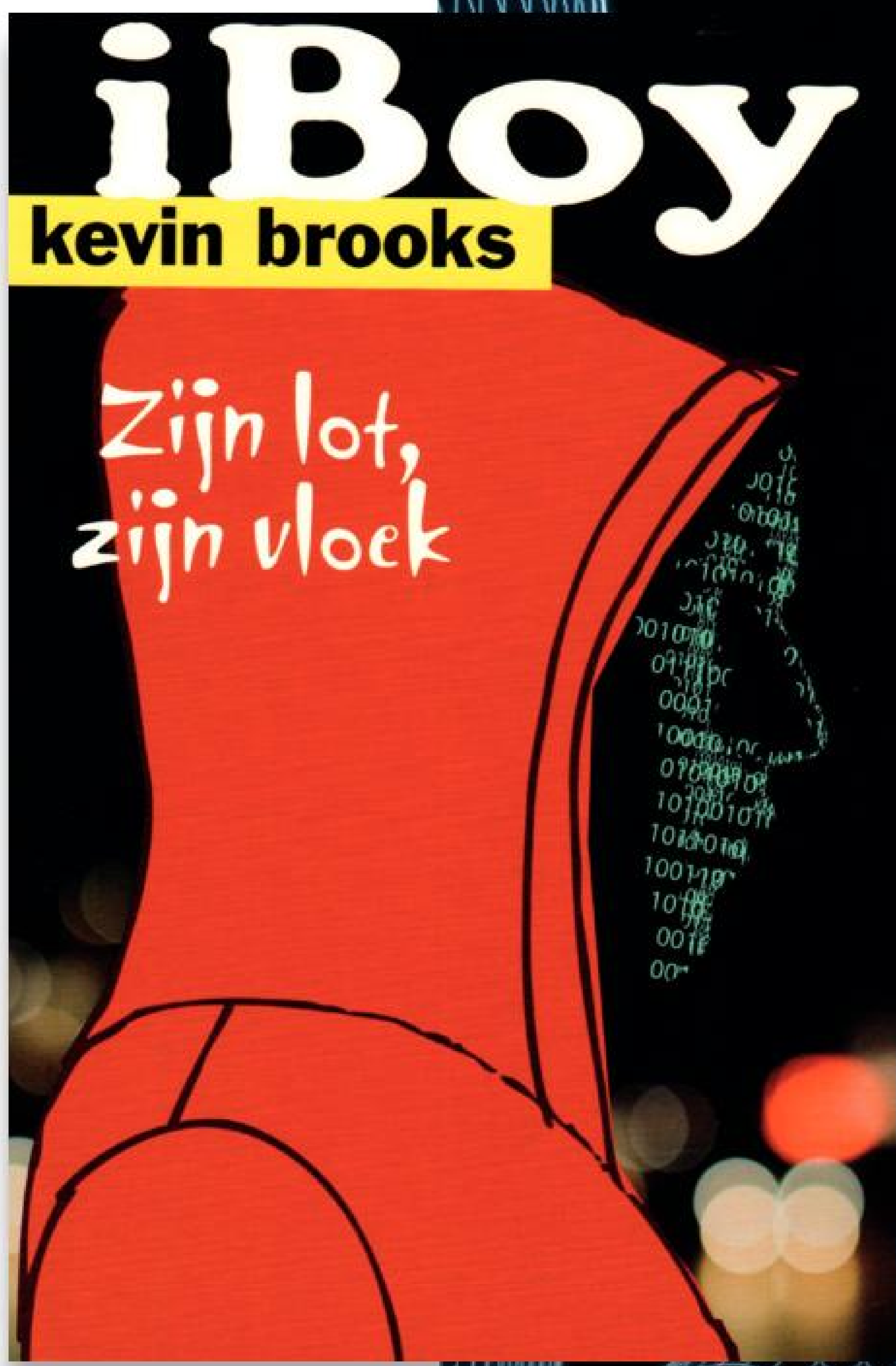
iBoy

De zestienjarige Tom Harvey (ik-persoon) woont bij zijn oma in een Londense achterstandswijk. Als hij op weg is naar zijn beste vriendin Lucy wordt hij geraakt door een iPhone die van haar flatgebouw af wordt gegooid. Hij wordt geopereerd, maar niet alle stukjes van de telefoon kunnen uit zijn hoofd worden verwijderd. Nadat hij zestien dagen in coma heeft gelegen, probeert Tom zich te herinneren wat er precies gebeurd is.

De verdieping waar Lucy woonde…
Ik haalde me haar flat voor de geest, de plek van het raam en

probeerde uit te vissen waar het raam in mijn hoofd ten opzichte van Lucy's raam zat... en probeerde me toen te herinneren wie er nog meer op de dertigste verdieping woonde, en waar dan, ten opzichte van Lucy....
Maar nu werd mijn hoofd zwaarder en zwaarder,
slaperiger en slaperiger...
Het was moeilijk om me te concentreren.
Te moeilijk te zien...
Te moeilijk om te denken.
Ik viel in slaap.

Het is geen droom, ik weet dat het geen droom is... het gebeurt echt... binnen in me. In mijn hoofd. Het tintelt, het vliegt... reikt in elektrisch geladen stilte... reikt met de snelheid van het licht naar iets oneindig onzichtbaars van absoluut alles... maar dan ook alles. Ik zie het allemaal, ik hoor het, ik weet het: beelden en woorden en stemmen en getallen en cijfers en symbolen en nullen en enen en nullen en enen en letters en data en plaatsen en tijden en geluiden en gezichten en muziek en boeken en films en werelden en oorlogen en vreselijke dingen en alles, echt alles tegelijkertijd...
Ik weet het.
Ik weet het allemaal.
Ik weet waar het is.
Ik ben verbonden.
Draden, golven, netwerken, webben... een biljoen zoemende draden zingt in mijn hoofd.
Ik weet het allemaal.
Ik weet niet hoe ik het weet, waar het is of hoe het werkt. Het is er gewoon, binnen in me, bezig... om me antwoorden op vragen te laten zien waarvan ik niet eens weet dat ik ze gesteld heb – je hersenen bestaat uit honderd biljoen zenuwcellen... elke cel is verbonden met ongeveer tienduizend andere cellen... het totaal aantal links is ongeveer duizend triljoen – *en het laat me stemmen horen die ik niet begrijp* – Ja, ja, ik weet het... maar Harvey heeft niets gezien – *en het weet wat ik denk, dat ding in mijn hoofd... het kent mijn zorgen, mijn gedachten, mijn gevoelens, en het slurpt ze op en voert ze naar een plek die me toont waar ik bang voor ben, wat ik onbewust wel weet, maar niet wil weten. Het laat me de voorpagina van de* Southwark Gazette *van 6 maart zien, van zestien dagen geleden:*

TIENER IN VERKRACHTINGSDRAMA

Een vijftienjarig meisje is in Crow Lane Estate verkracht door een groep jongeren. De tiener werd op vrijdagmiddag tussen 15.45 uur en 16.30 uur in haar huis overvallen. De zestienjarige broer van het meisje raakte tijdens de overval van het meisje ernstig gewond en een andere zestienjarige jongen liep zwaar hoofdletsel op toen hij getroffen werd door een voorwerp dat uit een hooggelegen raam werd gegooid. De politie denkt dat er minstens zes jongeren aan de overval hebben deelgenomen en verzoekt met klem eenieder met informatie over de 'gruwelijke aanslag' zich te melden. De verdachten worden omschreven als jongeren uit de buurt, mogelijk verbonden aan een bende, in de leeftijd van dertien tot negentien jaar.

Plotseling werd ik bezweet met een bonkend hart wakker en met een slaapdronken schreeuw in mijn keel.
'Lucy!'
Het kwam eruit als een ontzet gefluister.
'Al goed, Tommy,' hoorde ik iemand zeggen. 'Het is al goed...'
Het duurde even voor ik de stem herkende, maar toen kwam hij weer: 'Het was maar een droom, Tommy... niks aan de hand,' en toen wist ik dat het omi was. Ze zat naast me op het bed en hield mijn hand vast.

Kevin Brooks, iBoy. De Harmonie, Amsterdam 2012

Opdracht 3

Lees tekst 2. Hier lees je hoe *iBoy* verdergaat.

1 Onderstreep de zinnen in tekst 2 waarin Tom gebruikmaakt van zijn iPowers.

2 Wanneer verandert iBoy weer in Tom? ____________________

____

Hoe weet je dat? ____________________

____

3 iBoy *kan* allerlei slechte dingen gaan doen. Denk je dat hij dat ook gaat doen?

Ja / Nee, want ____________________

____________________.

4 Wie vindt Lucy leuker, denk je? Tom of iBoy? Leg je antwoord uit.

____

Tekst 2 (niveau 2)

iBoy

Als Tom onderweg is naar Lucy ziet hij de jongens die haar hebben verkracht. Hij verandert in iBoy en ziet er angstaanjagend uit met zijn iSkin. Vijf van de zes jongens nemen de benen. Behalve O'Neil.

'Lopen,' zei ik. 'Naar het eind van de galerij.'
Hij liep het hele eind achteruit, liet zijn ogen niet van me af en stopte aan het eind.
'Doe het raam open,' zei ik.
'Waarvoor?'
'Doe het gewoon.'
Hij draaide zich om naar het raam, haalde de grendel eraf en deed het zo ver mogelijk open, wat niet heel ver was omdat alle ramen in de torenflats veiligheidspennen hadden. Die zitten erop zodat de ramen niet wijd open kunnen en mensen er niet uit kunnen springen... of er andere mensen uit kunnen gooien.
'Weg daar,' zei ik.
Terwijl hij een stap achteruit deed, greep ik de beide veiligheidspennen en liet er een stroomstoot op los. De stalen schroeven sprongen los en ik rukte de veiligheidspinnen eruit. Toen

ik het raam lostrok ging het wijd open.
'Shit, man,' hoorde ik O'Neil fluisteren. 'Wat dóé je?'
Ik pakte hem vast voor hij weg kon rennen, greep hem met één hand bij zijn keel en gaf hem een lichte schok, net voldoende om hem niet te laten tegenstribbelen. En genoeg om ook zijn mond te snoeren. Terwijl ik zijn hoofd en vervolgens zijn bovenlijf door het open raam wrong, kon hij alleen nog 'Nng… ning… nng…' uitbrengen.
Ik weet niet hoever ik was gegaan als Lucy niet plotseling in haar deur was verschenen en schreeuwde dat ik moest stoppen. Ik geloof niet dat ik O'Neil het raam uit zou hebben geduwd… dat ik tot zoiets in staat was. Ik geloof dat ik hem alleen maar angst wilde aanjagen. Maar echt weten zal ik het nooit. Want toen ik Lucy's stem hoorde – 'Nee! Niet doen!' – zakte plotseling alle kille, gewelddadige woede uit me weg, en wist ik echt even niet wie of waar ik was.
Ik staarde door de galerij naar Lucy. Ze stond voor haar deur, met Ben achter haar in de deuropening en ik zag oprechte bezorgdheid in haar ogen. Ze wilde werkelijk niet dat ik O'Neil het raam uitduwde… en dat begreep ik niet. O'Neil had haar verkracht. Hij had haar het ergste aangedaan wat je je maar kon voorstellen. Hoe kon ze in vredesnaam niet willen dat ik hem vermoordde?
'Maar je zei…,' hoorde ik mezelf zeggen.
Ze keek me verwonderd aan. 'Wat?'
'Je zei dat je ze pijn wilde doen, ze wilde vermoorden… ze het wilde laten voelen.'
Ze schudde nog steeds verwonderd haar hoofd en ik wist niet zeker of dat wilde zeggen dat ze me niet had verstaan, of wel, maar niet begreep wat ik zei.
Terwijl dit zich afspeelde, moet ik mijn greep op O'Neil hebben laten verslappen, want plotseling besefte ik dat ik hem niet langer beet had en dat hij met een hand aan zijn keel bij me vandaan wankelde in de richting van het trappenhuis.
Ik ging hem niet achterna.
Mijn woede was voorbij. Ik voelde me uitgewrongen, uitgeput, zo goed als dood en vroeg me af of ik te ver was gegaan, te veel kracht had verbruikt. Ik sloot even mijn ogen en haalde een paar keer diep adem. Ik hoorde O'Neil de trap af rennen. Toen ik mijn ogen weer opendeed en naar Lucy keek, stond ze me daar nog steeds aan te staren…

Kevin Brooks, *iBoy*. De Harmonie, Amsterdam 2012

Opdracht 4

Je docent leest tekst 3 voor en legt de moeilijke woorden uit. Het is een fragment uit *Shinu. Strijd tegen de tijd*. Deze dystopie is geschreven door drie Vlaamse schrijvers.

1 Het middelste deel van de tekst is schuingedrukt, omdat het een flashback is. Ish denkt terug aan wat Gus, zijn pleegvader, hem heeft verteld. Door welke oorzaken is de wereld veranderd? Onderstreep ze in tekst 3.

Begrippen

Dystopie Verhaal dat zich in de toekomst afspeelt. Meestal heeft er een ramp plaatsgevonden en/of zijn er mensen aan de macht gekomen die andere mensen onderdrukken. Daardoor is de wereld veranderd in een plaats waar je niet zou willen leven.

2 Wat betekent het woord 'Shinu'? Omcirkel de betekenis in tekst 3.

3 Leg uit dat mensen met een hoog Shinu een heel ander leven hebben dan mensen met een laag Shinu. ______________________________

____

____

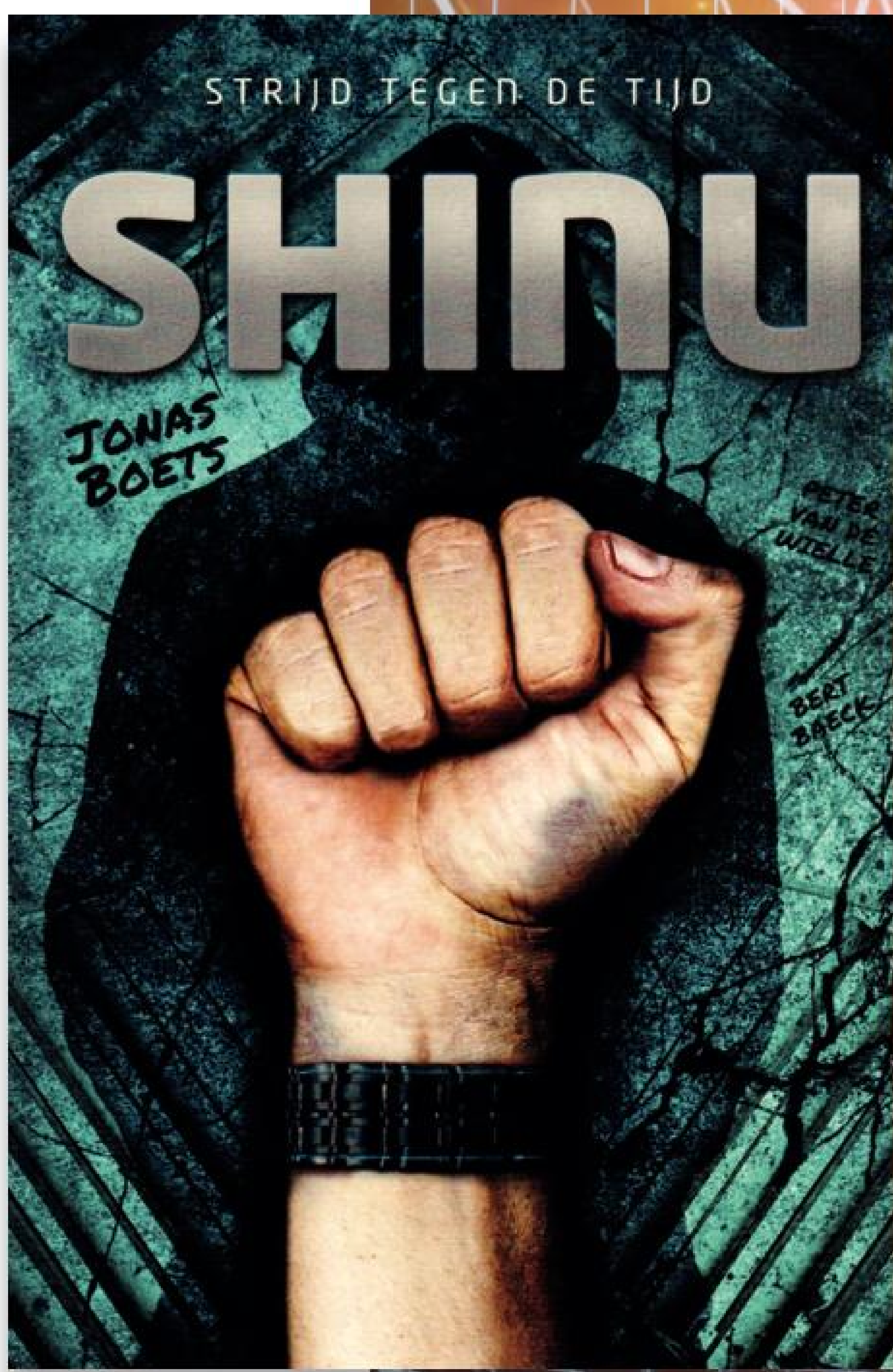
4 Gus wil zijn Shinu niet weten. Zou jij je Shinu willen weten? Ja / Nee, want

____

______________________________.

Tekst 3 (niveau 2)

Shinu. Strijd tegen de tijd

Ish leeft in een toekomstige wereld. Er zijn rampen en oorlogen geweest en het Beheer is aan de macht gekomen. Dat heeft de wereld efficiënt georganiseerd. Kinderen worden op tweejarige leeftijd bij hun moeders weggehaald en groeien op bij pleegouders op zogenaamde 'farms', een soort boerderijen. Elke twee jaar wordt het oudste kind meegenomen om te gaan werken in de stad. Als Ish zestien is geworden, is het zijn beurt om te vertrekken.

Het duurde nog een tijd voor de bus vertrok. De voorman die hem op de stoel had geduwd was verdwenen. Dit was zijn kans. Hij liet zich van zijn stoel glijden en sloop door het gangpad. Halfweg de bus liet hij zich vallen naast een jongen die ongeïnteresseerd naar buiten staarde. Rust, eindelijk.

De uitleg van Gus veroorzaakte een lawine in het hoofd van Ish. Alles wat Gus jaren had moet verzwijgen, stroomde er nu uit en stapelde zich op in Ish' hersenen. De wereld die hij kende zou nooit meer dezelfde zijn.

'Natuurrampen, klimaatverschuivingen, industriële rampen… ze volgden elkaar steeds sneller op. Eind 2021 zat meer dan de helft van de wereld zonder eten en drinkbaar water. Ziektes, moordpartijen, burgeropstanden en een oorlog met bio- en nucleaire wapens. Er zijn zoveel mensen gestorven, er blijft nu minder dan een tiende van de totale wereldbevolking over. Al jarenlang was de levensverwachting aan het kelderen, en Shinu bracht dat aan het licht.'

Nu ging het even te snel voor Ish.

'Wacht, wat is Shinu?'

Gus toonde zijn pols, waar een lichtgevende strook omheen zat. Ish had de band altijd als een symbool van volwassenheid beschouwd. De armband was hem zo vertrouwd dat hij er niets achter had gezocht.

'Shinu is de basis van onze huidige maatschappij. Shinu is jouw sterfdatum, en die ligt vast. Shinu wordt concreet door deze armband hier. Die onthult wanneer jij zal sterven. Als je twee jaar oud bent, wordt je levensverwachting berekend, en die bepaalt hoe de rest van je leven eruit zal zien. Geen ruimte voor wensen, plannen, dromen, ambities. Dat is Shinu. Hard en gewetenloos. Stel je

eens voor wat voor macht je als bevelhebber hebt wanneer je weet hoe oud je bevolking wordt. Welke mensen de moeite waard zijn om op te leiden en welke vervangbaar zijn. Jij hebt nog zo'n vijfentwintig jaar te leven, Ish, of minder, maar zeker niet veel meer, anders was je hier niet. En daarom moet jij in de stad gaan werken. Je hele leven staat in het teken van productiviteit. Intellect of creativiteit hoef je niet te ontwikkelen. Je wordt nooit zo oud als ik. Het Beheer zuigt je uit en geeft je er niets voor terug.'
Gus duwde met zijn duim op het lichtgevende staafje.
'Rottechnologie. Gelukkig ken ik mijn eigen Shinu niet. Ik wil het niet weten. Ik ben blij dat ik ooit voor de farm heb gekozen. Rond elke stad zijn er duizenden farms die die stad voorzien van voedsel. In de stad zelf wordt ook geproduceerd: technologie, materieel, toestellen, medicijnen… En daar wonen ook de gegoede klassen. Mensen met een hoge Shinu.'
Ish probeerde het te bevatten. Het was te veel informatie ineens. Maar wat hij wel had begrepen, wat dat mensen die lang leefden alles kregen, en hij zou niet lang leven.
'Ik heb al die jaren gezwegen. De regels gevolgd van een Beheer waar ik van walg, gewoon om veilig te zijn. Maar jou ga ik helpen, jongen. Ik ga je opleiden, zodat je klaar bent om naar de stad te gaan. Zo kun jij toch je eigen pad bewandelen. Niet zoals al die naïeve snotapen die in hun ongeluk worden gestort.'
Ish wist niet wat hij daarvan moest denken. Hij knikte alleen maar.
'En wanneer begint die opleiding?'
Gus glimlachte, voor de eerste keer sinds zijn terugkeer. Het was een wrange lach.
'Ze is al begonnen.'

De bus zette zich langzaam in beweging. Ish wierp nog een laatste blik op Gus en Ness. Langzaamaan won de bus aan snelheid en het eindeloze patroon van poorten en farmmuren werkte hypnotiserend. Hij wist van Gus dat de farms met grote aantallen tegelijk waren gebouwd, maar toch overweldigde de immensiteit hem.

Jonas Boets, Peter Van de Wielle en Bert Baeck, *Shinu. Strijd tegen de tijd.*
Leopold, Amsterdam 2015

Opdracht 5

Je docent leest tekst 4 voor en legt de moeilijke woorden uit. Het is een ander fragment uit *Shinu*.

1 'Vrijheid was een goed dat je pas apprecieerde als het je werd ontnomen.'
Dat betekent: pas als je niet meer vrij bent, besef je hoe fijn het is om wel vrij te zijn.
Noteer drie vrijheden die Ish niet heeft.

1 ______________________

2 ______________________

3 ______________________

2 Vul in: Als ik zo moest leven als Ish, zou ik het ergste vinden dat ______________________

____

______________________.

3 Waarom is de ondertitel van dit boek ‘Strijd tegen de tijd’, denk je?

Tekst 4 (niveau 2)

Shinu. Strijd tegen de tijd

De stad is afgesloten van de buitenwereld door dikke muren en een glazen koepel. Ish moet, net als alle andere mensen met een laag Shinu, productiewerk doen. Zes dagen per week werkt hij aan een lopende band.

Nog een uur tot lunchtijd, hij moest volhouden. Volhouden en nadenken over een manier om te ontsnappen. Maar hoe was dat mogelijk met al die instructeurs die om de haverklap meekeken over zijn schouder? Hij probeerde zich voor te stellen hoe het zou zijn als hij weer buiten was. Het leek al zo lang geleden dat hij nog van de buitenlucht had geproefd. Hij zou rennen, zo hard hij kon, net als op de farm vroeger. Vrijheid was een goed dat je pas apprecieerde als het je werd ontnomen.
Ish schoot wakker toen zijn voorhoofd de lopende band raakte. Het metaal schaafde zijn slapen en een van de toestellen knalde tegen zijn neus en viel kletterend op de grond. Hij kwam onmiddellijk overeind en wilde rondkijken, maar een stekende pijn in zijn arm deed hem verstijven. Een instructeur legde zijn hand op zijn schouder.
‘Ga verder!’ schreeuwde de instructeur. ‘Geen lunchpauze voor jou. Zorg er maar voor dat alles goed draait.’
Ish knikte nederig, wachtte tot Yeng Hoi weg was en legde dan pas zijn hand op zijn arm. Zijn vingers kleurden rood. Hij moest het bloeden stoppen. Hij prutste met zijn rechterhand aan de naden van de linkermouw van zijn hemd. De eerste dagen was het contrast nog groot geweest tussen zijn nieuwe outfit en die van zijn lotgenoten, maar dat verschil was nu verdwenen. Zijn kleren waren vuil en gescheurd. Hij bond de mouw rond de wond en het bloeden verminderde. Hij voelde zich loom worden.
Zijn drijfveer, de lunch halen, was weg. Hij zat de rest van de dag vastgekluisterd aan deze band, zonder eten, zonder afwisseling. Hij had het vaak met Gus gehad over het bestaan van de hel. Ish wist nu dat die echt bestond.
Het werd erg stil in de hal. De arbeiders mochten genieten van een korte rustpauze, lang genoeg om de benen te strekken, te kort om echt uit te rusten. Yeng Hoi had Ish beroofd van zijn lunch en van de mogelijkheid rond te lopen, maar niet van zijn pauze. De productielijnen waren stilgelegd en er kwam niets meer ter controle voorbij.
Ish sloot zijn ogen. Hij moest op krachten komen voor de tweede helft van de dag. Maar echt rusten kon hij niet. Elke vijf seconden gingen zijn ogen weer open, uit schrik dat Yeng Hoi of een andere instructeur langs zou komen.
Toen zijn hoofd weer inzakte, viel zijn oog op het toestel dat van de band was gevallen. Er was geen reactie gekomen van verder aan

de productielijn. Er was niemand komen klagen dat er een product ontbrak. Niemand miste het.
Ish keek om zich heen, de zaal was leeg, ze waren hem vergeten.
Hij liet zich onderuit zakken en strekte zijn arm naar de grond. Zijn vingers omklemden de communicator, hij greep het toestel en stak het onder zijn hemd.

Jonas Boets, Peter Van de Wielle en Bert Baeck, Shinu. Strijd tegen de tijd. Leopold, Amsterdam 2015

Opdracht 6

Deze vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Dystopieën en sciencefictionverhalen hebben vaak een nare sfeer. Geldt dat ook voor de teksten in deze paragraaf? ja / nee

2 Vind jij verhalen die zich afspelen in de toekomst interessant? Ja / Nee,

want ______________________________

______________________________.

3 Welk boek lijkt jou het leukst? *iBoy*, *Shinu* of een van de Leestips?

____

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht ‘Toekomstige wereld’. Je schrijft een scène van een verhaal dat zich afspeelt in toekomstige wereld.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een verhaal een dat zich afspeelt in de toekomst. Je kunt een van de boeken kiezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek. Maak de online-opdracht ‘Nieuwe wereld’.

Leestips

Johan van Caeneghem, *De sneeuw van Mars*

Er valt vreemde sneeuw. Wat zou dat betekenen? Hassan ontdekt dat Marsbewoners de aarde willen veroveren. Kan Hassan dat voorkomen? *(instapniveau)*

Marcel van Driel, *Superhelden.nl*

Iris (13) is heel goed in de game superhelden.nl. Op een dag wordt ze ontvoerd naar een plaats uit de game. Daar wordt ze opgeleid tot spion en doet ze een bijzondere ontdekking. *(niveau 1)*

Ally Condie, *Matched*

Cassia (17) groeit op in een maatschappij waar alles voor haar geregeld is – ook met wie ze gaat trouwen. Cassia wil haar eigen keuze maken en komt in verzet. *(niveau 2)*

Mirjam Mous, *Boy 7*

Op een kale grasvlakte komt een jongen bij kennis. Hij weet niet wie hij is en hoe hij daar terecht gekomen is. Met behulp van zijn notebook komt hij achter zijn verleden. *(niveau 2)*

Kijk ook op jeugdbibliotheek.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

E Geinig

Opdracht 1

Werk samen met een klasgenoot.

1 Vertel elkaar een mop.

2 Hoe werken de moppen die jullie elkaar verteld hebben? Er gebeurt iets onverwachts. / Er zit een taalgrapje in. / Het is grof. / Iets anders, namelijk ______________________________

____.

3 Over welke onderwerpen moet je volgens jullie geen grappen maken? bejaarden / Belgen / concentratiekampen / de Amerikaanse president / domme blondjes / dominees / kanker / kindermishandeling / leraren / politici / terreuraanslagen / zelfmoord

Opdracht 2

Bekijk het filmpje en lees tekst 1. Het is een liedje van Brigitte Kaandorp. De tekst krijg je van je docent.

1 Wat maakt het leven van Brigitte Kaandorp zo zwaar? Noteer drie dingen.

1 ______________________________

2 ______________________________

3 ______________________________

2 'Het is bij hun gewoon vaak vloed/ En bij mij gewoon vaak eb.'

Wat betekent dat? ______________________________

____

3 Onderstreep de woorden en zinnen die steeds herhaald worden.

4 Brigitte Kaandorp overdrijft nogal. Noteer een voorbeeld van een overdrijving in de tekst.

5 De tekst is heel treurig, maar het publiek moet erom lachen. Hoe komt dat? ______________________________

____

Begrippen

Overdrijving Iets groter of erger maken dan het is.

Herhaling Iets meer dan een keer zeggen. Soms gaat het om iets wat belangrijk is, maar het kan ook een grappig effect hebben.

Opdracht 3

Lees tekst 2. De tekst gaat over wielrennen. Bekijk ook de afbeeldingen.

1 Vul in:

Het woord ____________________ uit tekst 2 past bij afbeelding A.

Het woord ____________________ uit tekst 2 past bij afbeelding B.

2 Waarom staan de woorden van de eerste regel niet gewoon naast elkaar?

____

____

3 Wat is er gebeurd met de wielrenner die 'het allersnelste kan dalen'?

____

Waaraan kun je dat zien? ____

____

4 Wat is er aan de hand als iemand 'een kist en klokgelui' krijgt? ______________________

____

5 Tekst 2 gaat over een serieuze gebeurtenis. Vind je dat de dichter daar ook serieus over schrijft? Ja / Nee, want ____

____.

Tekst 2

Tour de France. Een nabeschouwing.

ler
snel- dan
klimt de
een an-
De der

de snelste krijgt een kwieke trui.
En wie het allersnelste kan

dalen,
die krijgt een kist en klokgelui.

Lévi Weemoedt, Verzamelde gedichten. Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam 2007

Opdracht 4

Lees tekst 3. Het is een puntdicht.

1 Wat is het probleem van de koe?

____

____

____

Begrippen

Puntdicht Kort gedichtje dat grappig bedoeld is. Vaak zitten er woordspelingen in.

Woordspeling Een spelletje met woorden. Bijvoorbeeld: *Ze heeft dikke billen, maar ze zit er niet mee.*

2 Het woord 'stierlijk' (regel 2) bestaat echt. Als je je stierlijk verveelt, dan verveel je je heel erg. Waarom is 'stierlijk' in dit gedicht een woordspeling? ______________________

____

3 Het woord 'boeman' (regel 5) bestaat ook echt. Een boeman is een boze of slechte man. Waarom is 'boeman' in dit gedicht een woordspeling?

____

____

4 Wat betekent de uitdrukking: 'hij zegt geen boe of ba'? ______________________

____

Tekst 3

Op een koe

Een ongetrouwde koe in Deelen
begint het stierlijk te vervelen
dat zij nog steeds geen man kan boeien.
Soms staat zij klagelijk te loeien:
'Al loop ik ook zo 'n boeman na,
nooit zegt hij zelfs maar boe of ba!'

Kees Stip, Het Grote Beestenfeest. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2009

Opdracht 5

Lees tekst 4. Er zijn een paar woorden weggelaten. In regel 2 tot en met 4 zit een woordspeling.

1 Vul samen met een klasgenoot de woorden in die zijn weggelaten.

2 Welk spelletje met woorden heeft de dichter gedaan?

____

____

Tekst 4

Luister je naar wat ik zeg?

Een vrouw die aan de was ______________,

Zag zeven vliegen ______________.

Er was ook een bij ______________,

Maar die vloog over de weg ______________.

1001gedichten.nl, gelezen op 28 februari 2018

Opdracht 6 – Creatief schrijven

1 Bekijk de woorden hieronder.
apen apen (na) – boeren boeren – fiets(en) fiets(en) – graven graven – kop(pen) kop(pen) – kraai(en) kraai(en) – trap (pen) trap(pen) – pas(sen) pas(sen) – plas(sen) plas(sen) – oppas oppas – val(len) val(len) – vissen vissen – vlooien vlooien – zeven zeven
Maak een puntdicht van minimaal twee regels met een van deze woordparen. Je mag er geen andere woorden tussen zetten.
Bijvoorbeeld:
Als ik niet op de oppas oppas
past de oppas niet op mij.
Als je het extra moeilijk voor jezelf wilt maken, kun je het ook proberen drie keer hetzelfde woord te gebruiken:
apen apen apen (na) – graven graven graven – vlooien vlooien vlooien – zeven zeven zeven.

2 Lees 'Dichters aan het woord'. Ben je het eens met Hans Hagen? Ja / Nee, want ______________

______________________________.

Dichters aan het woord

Wat is er leuk aan poëzie?

Poëzie is spelen met taal. Bijna alle dichters hebben wel iets geschreven over hun zoektocht naar de juiste woorden en over het plezier dat ze daaraan beleven. Als je eenmaal begint te spelen met woorden, wordt het steeds leuker.

Hanshagen.nl, gelezen op 28 februari 2018

F Op leven en dood

Opdracht 1

1 Noteer vier voorbeelden van erge dingen die mensen kunnen meemaken.

1 ______________________ 3 ______________________

2 ______________________ 4 ______________________

2 Denk jij dat iets ergs meemaken alleen maar negatief is? Of kunnen er ook positieve kanten aan zitten? Leg je antwoord uit. ______________________

____

____

Opdracht 2

Lees tekst 1. Het is een fragment uit *Het jaar dat de wereld op zijn kop stond* van de Engelse schrijfster Clare Furniss.

Begrippen

Vooruitwijzing Aanwijzing *dat* er iets gaat gebeuren, vaak zonder dat je precies weet *wat* er gaat gebeuren.

1 Tekst 1 begin met een vooruitwijzing. Onderstreep de vooruitwijzing.

2 Wat denk je dat er gaat gebeuren?

____

3 Vind je dat Pearl en haar vader en moeder samen een fijn gezin hebben?

Ja / Nee, want ______________________

______________________.

4 Welke woorden vind je bij Pearl passen? Omcirkel: agressief / boos / chagrijnig / eerlijk / gemeen / grappig / meelevend / somber / verdrietig / verstandig / vrolijk

Tekst 1 (niveau 1)

Het jaar dat de wereld op zijn kop stond

De vijftienjarige Pearl (ik-persoon) groeit op bij haar moeder en stiefvader. Hij is vlak nadat ze is geboren bij hen komen wonen. Pearls moeder is zeven maanden in verwachting.

De laatste keer dat ik haar zag stond ze in de keuken met een schort strak over haar enorme buik tussen bakblikken en mengkommen en zakken suiker en bloem. Ze zou de moeder aller huisvrouwen zijn geweest als ze niet zo schunnig tekeer was gegaan tegen de stokoude oven, die dikke rookwolken stond uit te braken.
'Mam?' vroeg ik voorzichtig. 'Wat ben je aan het doen?'
Met een verhit hoofd keerde ze zich naar me om. Haar rode haar stak woester dan ooit alle kanten op en de bloem zat overal.
'De tango, Pearl,' schreeuwde ze, zwaaiend met een spatel.

‘Synchroonzwemmen. Klokkenluiden. Wat dénk je dat ik aan het doen ben?’
‘Het was maar een vraag,’ zei ik. ‘Ik wist niet dat je kwaad werd.’ Dat was niet zo’n handige opmerking. Mama keek alsof ze op ontploffen stond.
‘Ik ben een rottige táárt aan het bakken.’
Alleen zei ze niet ‘rottig’.
‘Maar je kunt niet koken,’ zei ik, omdat het waar was.
Ze wierp me een blik toe waarmee ze de verf van de muren had kunnen laten springen, als die er tenminste niet al honderd jaar geleden af gebladderd was. ‘Die oven is van de duivel bezeten.’
‘Daar kan ik toch niks aan doen? Jíj moest zo nodig naar een half ingestort krot verhuizen waar niets het doet. In ons oude huis hadden we een prima oven. En een dak dat niet lekte. En verwarming die echt verwarmde en niet alleen maar rammelde.’
‘Ja, ja. Nou weet ik het wel.’ Ze bekeek een felle rode streep aan de zijkant van haar hand.
‘Misschien moet je die even onder de kraan houden.’
‘Dankjewel, Pearl,’ snauwde ze. ‘Fijn dat je je medische kennis met me wilt delen.
Maar ze sleepte zich evengoed naar de gootsteen, al bleef ze binnensmonds schelden.
‘Horen zwangere vrouwen niet juist heel sereen te zijn?’ vroeg ik. ‘Van binnenuit stralend van vreugde en zo?’
‘Nee.’ Huiverend stak ze haar hand onder de koude kraan.
‘Ze horen dik te zijn en aan onvoorstelbare stemmingswisselingen te doen.’
‘O.’ Ik onderdrukte een lachje, aan de ene kant omdat ik medelijden met haar had en aan de andere kant omdat ik niet precies wist waar die spatel terecht zou komen als ik het niet deed.
Vanuit de gang klonk gedempt geproest.
‘Ik snap niet waar jij zo om moet lachen,’ schreeuwde mama tegen de keukendeur. Papa’s hoofd verscheen om de hoek.
‘Lachen?’ zei hij met grote onschuldige ogen. ‘Ikke? Nee hoor, ik kwam je alleen even feliciteren met die stemmingswisselingen die je zo perfect onder de knie hebt.’ Mama keek hem dreigend aan.
‘Hoewel, als ik me goed herinner,’ vervolgde hij op veilige afstand, ‘was je er vóór je zwanger was ook al aardig goed in.’
Even dacht ik dat ze een steelpan naar zijn hoofd zou gooien.
Maar dat deed ze niet. Ze stond daar tussen de eierschalen en de cacaohoopjes in die aftandse keuken te gieren tot de tranen over haar wangen stroomden en we geen van allen meer wisten of ze nu eigenlijk lachte of huilde. Papa ging naar haar toe en pakte haar bij haar handen.
‘Ga even zitten, oké?’ zei hij. Hij leidde haar naar een stoel. ‘Dan zet ik een kopje thee voor je. Het is de bedoeling dat je rustig aan doet.’

Clare Furniss, Het jaar dat de wereld op zijn kop stond. Querido, Amsterdam 2014

Opdracht 3

Lees tekst 2. Het is een ander fragment uit *Het jaar dat de wereld op zijn kop stond*.

1 In het begin van tekst 2 staat: 'Ik had niet gedacht dat dit ooit zou veranderen. Ik kan het moment waarop dat gebeurde precies aanwijzen.' Wat is er veranderd?

____

2 Hoe komt het dat Pearl opeens anders tegen haar (stief)vader aankijkt?

____

3 Welke woorden vind je *nu* bij Pearl passen? Omcirkel: agressief / boos / chagrijnig / eerlijk / gemeen / grappig / meelevend / somber / verdrietig / verstandig / vrolijk

4 Kijk nog eens naar je antwoord op opdracht 2, vraag 4. Hoe is Pearl veranderd door de dood van haar moeder?

Vul in: Eerst was Pearl ____________________ en nu is ze

____.

5 Hoe gaat de ontwikkeling van Pearl verder, denk je?
- ○ Pearl blijft niet altijd zoals ze nu is, maar ze wordt ook nooit meer zoals vroeger.
- ○ Pearl verandert over een tijdje weer terug en wordt dan weer wie ze was.
- ○ Vanaf nu blijft Pearl altijd zo.

Leg je antwoord uit. ____

____

> **Begrippen**
>
> **Ontwikkeling van een personage** In de meeste boeken veranderen personages door wat ze meemaken. Die verandering noem je ontwikkeling.

Tekst 2 (niveau 1)

Het jaar dat de wereld op zijn kop stond

Als Pearl met een vriendin naar de bioscoop is, wordt haar moeder met spoed naar het ziekenhuis gebracht. De baby wordt veel te vroeg geboren. Pearls moeder overlijdt vlak na de bevalling.

We zijn altijd zo dik met elkaar geweest, papa en ik. Ik vond het helemaal niet leuk als mensen het over mijn stiefvader hadden. Zolang ik me kan herinneren is hij altijd mijn vader geweest. Ik had niet gedacht dat dit ooit zou veranderen.
Ik kan het moment waarop dat gebeurde precies aanwijzen. We stonden naast de couveuse met de baby. Het was twee uur nadat mama was overleden. 'Kijk haar nou toch,' fluisterde hij. Ik wist niet of hij het tegen zichzelf had of over mij, maar ook al wilde ik niet en trilden mijn handen, toch keek ik.
In gedachten zag ik nog de mollige, blonde baby uit de luieradvertenties die ik me had voorgesteld toen mama me vertelde dat ze zwanger was, de baby voor wie Molly en ik minischoentjes en jurkjes en kruippakjes hadden uitgezocht.
Maar toen zag ik háár. En ik kon alleen maar denken aan de kleintjes die onze kat Roetje had gekregen toen ik vijf was. Ik had er weken

naar uitgekeken. Op school had ik het aan iedereen verteld en mama had me speciaal een boek gegeven waarin stond hoe ik voor ze moest zorgen. Elke avond keek ik voor het slapengaan naar de plaatjes van die kleine poesjes: donzige bolletjes met van die grote, ronde oogjes. Op een dag troonde mama me mee naar het dressoir en wees naar de onderste la. En daar lag een stel roze, gerimpelde ratjes blind te wriemelen. Ik dacht dat er iets helemaal mis was gegaan en ik keek geschokt naar mama, maar zij lachte naar me zonder het te begrijpen, en ik rende huilend de kamer uit, want ik haatte die beesten.

Op het moment dat ik die massa's slangetjes zag, die flinterdunne, met paarse adertjes doortrokken huid, dat broodmagere, buitenaardse wezen in die couveuse, wist ik dat het niet de schok was waardoor ik zo trilde. Het was geen verdriet. Het was haat: enorme, inktzwarte, angstaanjagende haat. Ik had het gevoel dat ik viel en me ergens aan vast moest grijpen. In doodsangst keek ik naar papa…

En hij stond over haar heen gebogen, geconcentreerd op dat rattenkind, *de reden dat mama dood was*, alsof ze de enige was op de hele wereld. Ik wilde hem alleen nog maar pijn doen. 'Je houdt meer van haar dan van mij, hè?' De woorden kwamen er hard en koud uit. 'Omdat…' Ik moest het zeggen van mezelf. 'Omdat zij van jou is en ik niet.'

En het werkte. Hij kromp in elkaar. Alsof ik hem een klap in zijn gezicht had gegeven. 'Hoe kun je dat denken?' Zijn ogen werden groot van schrik. Hij pakte me bij mijn armen. 'Je bent mijn dochter! Je weet toch dat ik van niemand zoveel zou kunnen houden als van jou?'

Hij had gelijk. Dat had ik altijd geweten. De biologische kant had nooit een verschil gemaakt. Maar nu…

Ik trok me los en keerde me van hem af. Wat deden zijn tranen er nu toe?

Hij hield van háár.

Clare Furniss, Het jaar dat de wereld op zijn kop stond. Querido, Amsterdam 2014

Opdracht 4

Lees tekst 3. Het is een fragment uit *Voor ik doodga* van de Engelse schrijfster Jenny Downham.

1 Onderstreep de dingen die Tessa nooit meer zal doen of meemaken.

2 'Zo wil ik niet sterven, niet voordat ik echt heb geleefd.' Wat bedoelt Tessa met 'echt leven', denk je? ____________________

____

3 Tessa besluit om door te gaan met leven. Ze maakt een lijstje met tien dingen die ze per se nog wil doen of meemaken. Welke dingen wil jij per se doen of meemaken?

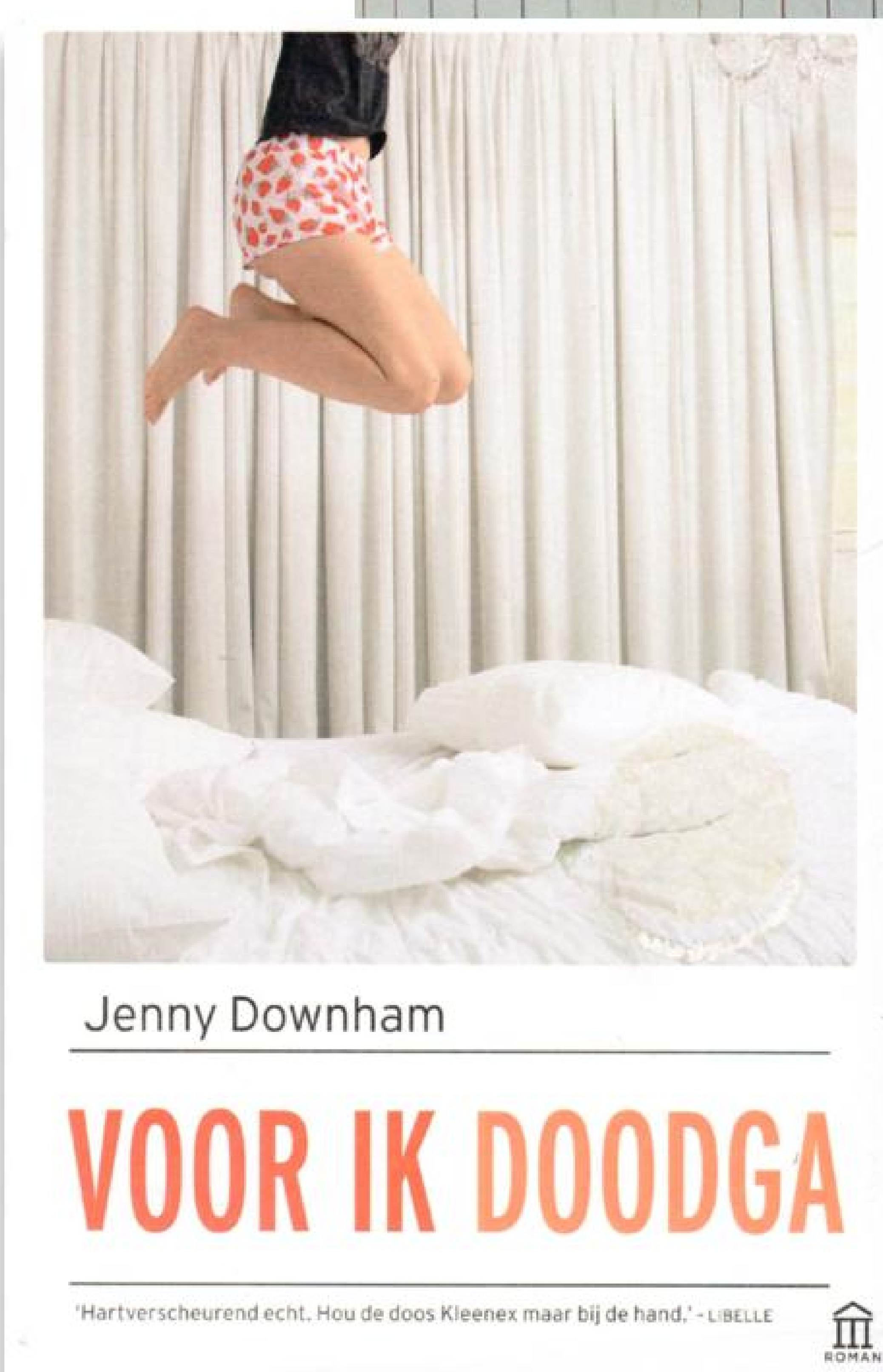
1 ____________________ 2 ____________________

Tekst 3 (niveau 2)

Voor ik doodga

De zestienjarige Tessa (ik-persoon) heeft leukemie (bloedkanker). Ze weet dat ze niet meer beter wordt. Samen met haar vader is ze bij dokter Ryan.

'Fijn dat jullie gekomen zijn,' zegt hij. Hij beweegt nerveus zijn handen in zijn schoot.
Pap schuift zijn stoel dichter naar me toe en drukt zijn knie tegen de mijne. Ik slik moeizaam en vecht tegen de aandrang om op te staan en weg te lopen. Als ik niet luister, weet ik niet wat hij zegt en misschien is het dan niet echt zo.
Dokter Ryan aarzelt echter niet en zegt gedecideerd: 'Tessa, ik heb geen goed nieuws voor je, vrees ik. Uit je recente lumbaalpunctie is gebleken dat de kanker is uitgezaaid naar je ruggenmergvloeistof.'
'Is dat erg?' vraag ik bij wijze van grapje.
Hij lacht er niet om. 'Het is heel erg, Tessa, het betekent dat je een terugval hebt in je centrale zenuwstelsel. Ik weet dat je het liever niet wilt horen, maar de dingen gaan sneller dan we aanvankelijk dachten.'
Ik kijk hem aan. 'De dingen?'
Hij gaat verzitten. 'Je bent verder opgeschoven, Tessa.'
Er zit een groot raam achter zijn bureau waardoor ik de toppen van twee bomen kan zien. Ik zie hun takken, hun verdorrende bladeren en een stukje lucht.
'Hoeveel verder ben ik opgeschoven?'
'Ik kan je alleen maar vragen hoe je je voelt, Tessa. Ben je vaker moe, of misselijk? Heb je pijn in je benen?'
'Een beetje.'
'Ik kan het niet beoordelen, maar ik raad je aan om alles te doen wat je wilt.'
Hij heeft dia's bij zich ter onderstreping, die hij doorgeeft alsof het vakantiekiekjes zijn. Hij wijst donkere vlekjes aan, laesies, los rondzwevende, aan elkaar hechtende blasten. Het is alsof er een kind met een verfkwast en te veel enthousiasme in me is losgelaten.
Pap probeert zijn tranen te bedwingen, zonder succes.
'En nu?' vraagt hij. Grote, stille tranen vallen uit zijn ogen en spatten op zijn schoot. De arts geeft hem een tissue.
Achter het raam tikt de eerste regen van de dag tegen het glas. Een door een windvlaag gegrepen blad scheurt en dwarrelt rood en goud oplichtend naar beneden.
'Misschien reageert Tessa op intensieve intrathecale medicatie,' zegt de arts. 'Ik stel voor dat we het vier weken met methotrexaat en hydrocortison proberen. Als dat aanslaat, zouden de symptomen moeten afnemen en kunnen we verdergaan met een onderhoudsprogramma.'
De arts praat maar door en papa blijft luisteren, maar ik hoor niets meer.
Het gaat nu echt gebeuren. Ze hadden het wel gezegd, maar niemand had gedacht dat het zo snel zou gaan. Nu ga ik echt nooit meer terug naar school. Helemaal nooit. Ik zal nooit beroemd worden of iets van waarde achterlaten. Ik zal nooit studeren of werken. Ik zal mijn broertje niet zien opgroeien. Ik zal geen reizen maken, nooit geld verdienen, nooit verliefd worden, het huis uitgaan of zelfstandig wonen.

Het is waar, echt waar.
Een gedachte ontspruit aan mijn tenen, scheurt stekend naar boven en verstikt al het andere tot ik aan niets anders meer kan denken. Ik word erdoor opgeslokt als door een geluidloze schreeuw. Ik ben al zo lang ziek, pafferig en misselijk, met een vlekkerige huid, bladderende vingernagels, uitvallend haar en braakneigingen tot in mijn botten. Het is niet eerlijk. Zo wil ik niet sterven, niet voordat ik echt heb geleefd. Het lijkt me allemaal zo duidelijk. Ik voel me bijna hoopvol, wat waanzin is. Ik wil leven voor ik doodga. Het is het enige wat me logisch lijkt.
Dan komt de kamer weer scherp in beeld.
De dokter vertelt nu over experimentele medicijnen, die mij waarschijnlijk niet zullen helpen, maar anderen misschien wel. Pap zit nog geluidloos te huilen en ik staar naar buiten en vraag me af waarom het zo snel donker lijkt te worden. Hoe laat is het? Hoe lang zitten we hier al? Ik kijk op mijn horloge. Het is halfvier en de dag is al bijna om. Het is oktober. Al die kinderen die pasgeleden met nieuwe tassen en etuis weer naar school zijn gegaan, verheugen zich nu al op de herfstvakantie. Wat gaat het toch snel. Straks is het Halloween, dan Guy Fawkesdag. Kerstmis. Lente. Pasen. Dan mijn verjaardag, in mei. Ik word zeventien.
Hoe lang kan ik het afwenden? Ik heb geen idee. Ik weet alleen dat ik maar twee dingen kan doen: me in dekens wikkelen en doorgaan met sterven, of mijn lijst in ere herstellen en doorgaan met leven.

Jenny Downham, Voor ik doodga. Uitgeverij Olympus, Amsterdam 2007

Opdracht 5

Lees tekst 4. Hier lees je hoe *Voor ik doodga* verdergaat.

1 Vul in: Adam is anders dan Tessa's vriendin Zoey en de mensen van school,

doordat ______________________________

______________________________.

2 Onderstreep in tekst 4 de dingen waar Tessa bang voor is.

3 Waar zou jij bang voor zijn als je Tessa was? ______________________________

____

Tekst 4 (niveau 2)

Voor ik doodga

Tessa is bevriend geraakt met Adam, haar nieuwe buurjongen. Hij heeft een motor en neemt Tessa mee naar een plaats die speciaal is voor hem.

We zitten een eeuwigheid zwijgend rook naar de stad in de diepte te blazen.
'Daarbeneden kan van alles gebeuren, maar hierboven merk je er gewoon niets van,' zegt hij.

Ik weet wat hij bedoelt. Het zou een chaos in al die huisjes kunnen zijn, alle dromen zouden aan scherven kunnen zijn, maar hier voelt het vredig. Zuiver.
‘Het spijt me van mijn moeder,’ zegt hij. ‘Ze kan soms moeilijk zijn.’
‘Is ze ziek?’
‘Niet echt.’
‘Wat heeft ze dan?’
Hij haalt zuchtend een hand door zijn haar. ‘Mijn vader is anderhalf jaar geleden verongelukt.’ Hij knipt zijn sigaret over het gras en we kijken allebei naar de oranje gloed. Hij lijkt minuten te duren voordat hij is gedoofd.
‘Wil je erover praten?’
Hij schokschoudert. ‘Er is niet zoveel te vertellen. Mijn vader en moeder hadden ruzie, hij ging stampvoetend naar het café en vergat op te letten toen hij de weg overstak. Twee uur later klopte de politie aan.’
‘Shit!’
‘Ooit een bange politieman gezien?’
‘Nee.’
‘Het is afschuwelijk. Mijn moeder zat op de trap, met haar handen tegen haar oren gedrukt, en zij stonden in de gang met hun pet in de hand en knikkende knietjes.’ Hij lacht door zijn neus, een zacht, vreugdeloos geluid. ‘Ze waren maar iets ouder dan ik. Ze hadden geen flauw idee hoe ze het moesten aanpakken.’
‘Wat verschrikkelijk!’
‘Het maakte het er niet beter op. Ze namen haar mee om het lichaam van mijn vader te zien. Ze wilde het zelf, maar ze hadden het niet mogen laten gebeuren. Hij was behoorlijk toegetakeld.’
‘Ben je meegegaan?’
‘Ik heb buiten gewacht.’
Nu begrijp ik waarom Adam anders is dan Zoey en de mensen die ik op school kende. Er is een wond die ons verbindt.
Hij zegt: ‘Ik dacht dat een verhuizing goed zou zijn, maar het heeft eigenlijk niet veel geholpen. Ze slikt nog steeds een miljoen pillen per dag.’
‘En jij zorgt voor haar?’
‘Daar komt het op neer.’
‘En je eigen leven dan?’
‘Ik heb niet veel keus.’
Hij draait zich op de bank naar mij toe. Het lijkt alsof hij me echt ziet, alsof hij iets van me weet wat zelfs ik niet weet.
‘Ben je bang, Tessa?’
Dat heeft niemand me ooit gevraagd. Nooit. Ik kijk hem aan om te zien of hij me niet in de maling neemt of het uit beleefdheid vraagt, maar hij kijkt strak terug. Dus vertel ik hem dat ik bang ben in het donker, dat ik bang ben om te slapen, bang voor vingers met vliezen, voor krappe ruimtes en deuren.
‘Het komt en gaat. De mensen denken dat je moedig en dapper wordt als je ziek bent, maar dat is niet zo. Het voelt meestal alsof ik word gestalkt door een psychopaat, alsof ik elk moment doodgeschoten kan worden, maar soms denk ik er uren niet aan.’
‘Waardoor kun je het vergeten?’
‘Mensen. Dingen doen. Toen ik met je in het bos was, heb ik er de hele middag niet aan gedacht.’
Hij knikt peinzend.

Jenny Downham, Voor ik doodga. Uitgeverij Olympus, Amsterdam 2007

Opdracht 6

De volgende vragen gaan over alle teksten in deze paragraaf.

1 Wat zou je kunnen doen of zeggen om Pearl of Tessa te helpen of troosten?

____

____

2 Waarom willen mensen boeken lezen over zware onderwerpen als kanker, dood en rouw, denk je?

- ○ Het biedt troost als je zelf zoiets hebt meegemaakt.
- ○ Soms is het fijn om je even verdrietig te voelen om iemand anders.
- ○ Ze leren zo hoe het is om iets ergs mee te maken.
- ○ Ze vinden het interessant.
- ○ Iets anders, namelijk ______________________________

3 Welk boek zou je het liefst willen lezen? *Het jaar dat de wereld op zijn kop stond, Voor ik doodga* of een van de Leestips? ______________________________

____

Opdracht 7 – Creatief schrijven

Maak de online-opdracht ‘Een nare gebeurtenis’. Je bedenkt samen met een klasgenoot een verhaal over iemand die iets naars meemaakt.

Opdracht 8 – Voor je fictiedossier (niveau 1)

Lees een verhaal over een zwaar onderwerp. Je kunt een van de boeken lezen die in deze paragraaf zijn behandeld of een boek kiezen uit de Leestips hieronder. Je kunt ook je docent om hulp vragen bij het kiezen van een boek. Maak de online-opdracht ‘Kaartje’.

Leestips

Carry Slee, *Pijnstillers*

Als de moeder van de vijftienjarige Casper, die bewust ongehuwd is, dodelijk ziek blijkt te zijn, verandert Caspers hele leven. ***(niveau 1)***

Bobje Goudsmit, *Afscheidsbrief*

Marit wordt uitgenodigd voor de verjaardag van Anicke, die twee jaar daarvoor is overleden. Ze schrijft een brief waarin ze uitlegt waarom ze niet komt. ***(niveau 1)***

Jill Hucklesby, *Tot op de bodem*

Het leven van Mandy draait om zwemmen. Haar leven verandert ingrijpend als zij en haar vriendin Sophie een ernstig ongeluk krijgen. ***(niveau 1)***

Edward van de Vendel, *Het kankerkampioenschap voor junioren*

Max (15) heeft lymfeklierkanker. Hij is vastbesloten om te overleven. Waargebeurd, aangrijpend, maar ook grappig verhaal. ***(niveau 2)***

Kijk ook op jeugdbibliotheek.nl voor meer boeken op je eigen niveau.

Begrippenlijst

Beginrijm Woorden die in de buurt van elkaar staan en met dezelfde letter of klank beginnen. Bijvoorbeeld: *Lek in luchtbed* (p. 237) of *chagrijnige Sjaak*.

Chronologische volgorde De volgorde waarin dingen gebeuren.

Dystopie Verhaal dat zich in de toekomst afspeelt. Meestal heeft er een ramp plaatsgevonden en/of zijn er mensen aan de macht gekomen die andere mensen onderdrukken. Daardoor is de wereld veranderd in een plaats waar je niet zou willen leven.

Eindrijm Het laatste woord van een regel rijmt op het laatste woord van een vorige regel. Bijvoorbeeld: *wat – plat* (p. 239).

Flashback Een sprong terug in de tijd. Er wordt iets beschreven wat eerder is gebeurd (bijvoorbeeld doordat iemand zich iets herinnert).

Haiku Kort gedichtje van drie regels dat bestaat uit precies 17 lettergrepen. De eerste regel heeft 5 lettergrepen, de tweede regel 7 en de derde weer 5 lettergrepen.

Herhaling Iets meer dan een keer zeggen. Soms gaat het om iets wat belangrijk is, maar het kan ook een grappig effect hebben.

Klankrijm Woorden die in de buurt van elkaar staan en dezelfde klank hebben. Bijvoorbeeld: *slappe – platte; vroege – coole* (p. 237).

Limerick Gedichtje van vijf regels met een vast rijmschema. De eerste regel begint meestal met 'Er was eens…' en dan worden er een personage en een plaatsnaam genoemd.

Ontwikkeling van een personage In de meeste boeken veranderen personages door wat ze meemaken. Die verandering noem je ontwikkeling.

Overdrijving Iets groter of erger maken dan het is.

Proloog Een korte tekst voorin het boek. Daarin staat een belangrijk stukje van het verhaal. Soms wordt de afloop al een beetje verklapt.

Puntdicht Kort gedichtje dat grappig bedoeld is. Vaak zitten er woordspelingen in.

Rijmschema De manier waarop de regels van een gedicht op elkaar rijmen. Je maakt een rijmschema door alle regels die op elkaar rijmen dezelfde letter te geven. Het rijmschema van een limerick is a a b b a (*Makkum*, *stak 'm*, *wat*, *plat*, *prak 'm*, p. 239, tekst 3).

Sciencefiction Verhaal dat zich in de toekomst afspeelt en waarin technologieën worden gebruikt die nu (nog) niet bestaan.

Vooruitwijzing Aanwijzing *dat* er iets gaat gebeuren, vaak zonder dat je precies weet *wat* er gaat gebeuren.

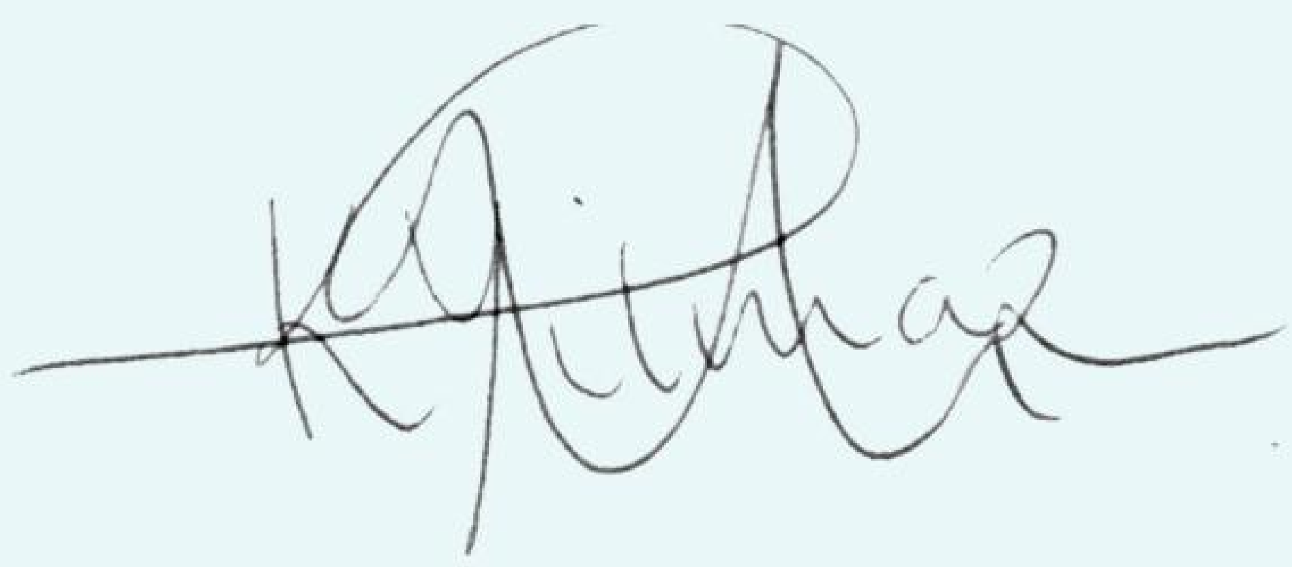
Wisselend perspectief Het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van meerdere personages. Je weet dan van meerdere personages wat ze denken en voelen.

Woordspeling Een spelletje met woorden. Bijvoorbeeld: *Ze heeft dikke billen, maar ze zit er niet mee*.

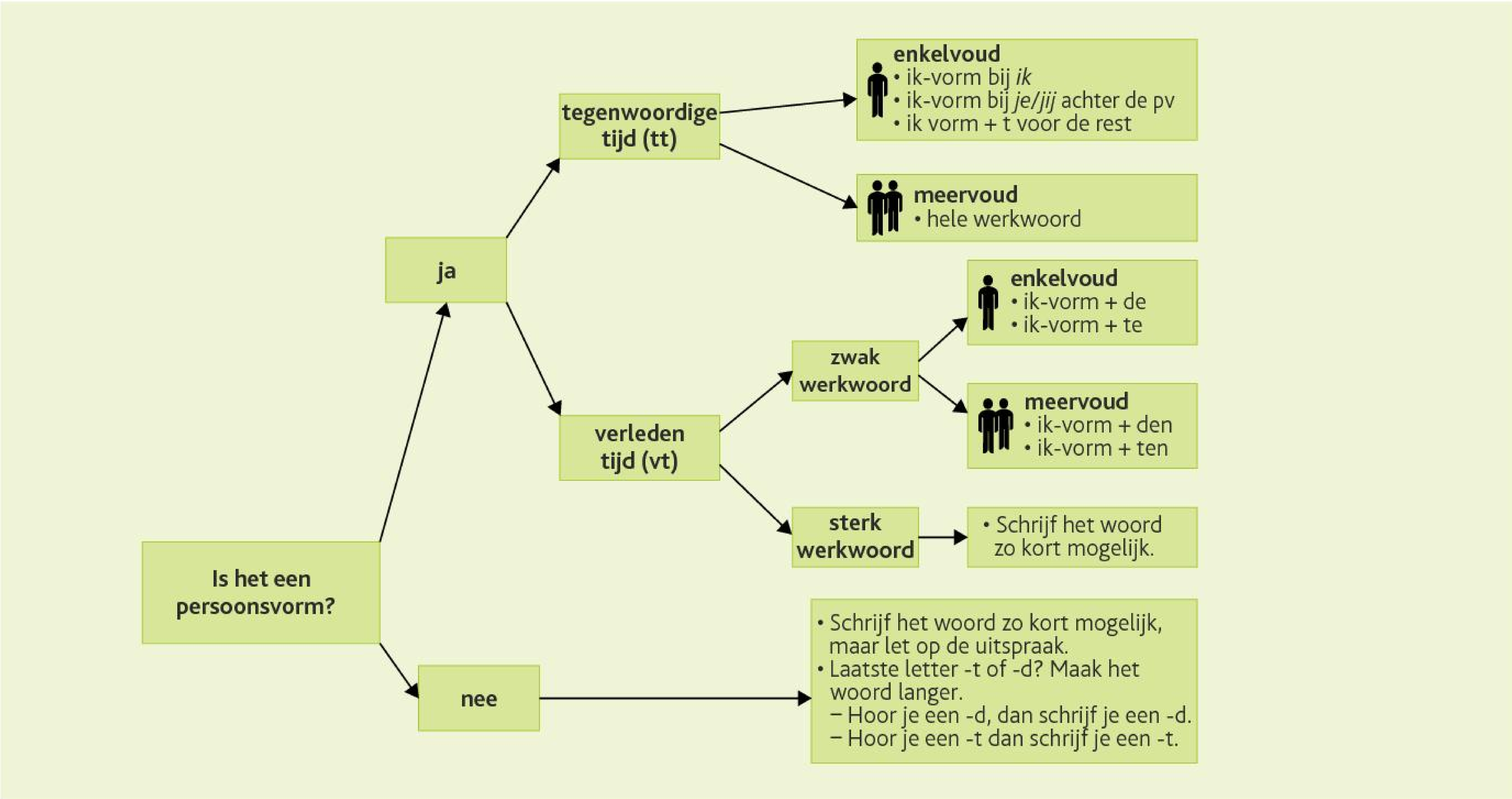
Voorbeeld zakelijke e-mail

		Aan: info@zalencentrum.nl
kort, duidelijk onderwerp	[1]	**Onderwerp:** Reservering zaal
		Bijlagen: programma-eindfeest-jr3.docx (84K)
aanhef	[2]	Geachte heer of mevrouw,
inleiding	[3]	Mijn naam is Michael de Boer en ik zit in klas 3 vmbo-bk van het Wetsus College in Driemond. In juni wil onze klas een eindfeest voor alle leerlingen uit jaar 3 organiseren. We willen dat feest graag in een van uw zalen houden.
middenstuk	[4]	Onze school heeft al eens feesten in uw gebouw georganiseerd en daar was iedereen heel tevreden over. We willen daarom graag een paar dingen weten. Kunnen wij op 28 juni van 19.00 tot 00.30 bij u een zaal huren voor ongeveer 100 mensen en wat zijn de kosten daarvan? Mogen we zelf voor hapjes en drankjes zorgen, zodat het niet te duur wordt? Tot slot willen we graag weten of we zelf moeten opruimen.
– noem de bijlage(n) als je die meestuurt		Op uw website staat dat u vooraf wilt weten wat er precies in een gehuurde zaal wordt georganiseerd. In de bijlage vindt u daarom de uitnodiging met het programma voor de avond.
slot	[5]	Zou u zo snel mogelijk kunnen antwoorden, zodat we verder kunnen met de organisatie? Alvast hartelijk bedankt.
groet	[6]	Met vriendelijke groet,
naam	[7]	Michael de Boer

Voorbeeld zakelijke brief

jouw eigen naam en adres	[1]	Kemal Yilmaz Ginkelstraat 116 5911 ES Venlo
plaats, datum	[2]	Venlo, 18 maart 2019
naam en adres van de ontvanger – gebruik *T.a.v.* als je weet aan welke persoon of afdeling je de brief stuurt	[3]	PC-Garant T.a.v. de heer Smeedes Aquamarijnstraat 15 5834 ED Venlo
aanhef	[4]	Geachte meneer Smeedes,
inleiding	[5]	Ik schrijf u deze brief, omdat ik u wil bedanken voor de begeleiding tijdens mijn stage bij uw bedrijf.
middenstuk	[6]	Van 6 januari tot en met 20 februari liep ik stage bij PC-Garant. Dat vond ik heel leuk en ik heb ook veel geleerd. Ik weet nu een beetje hoe je klanten moet helpen en wat er komt kijken bij het repareren van een pc. Het leukste van mijn stage vond ik het bezoeken van de klanten thuis. We kregen dan bijna overal koffie als we de pc moesten repareren.
– noem de bijlage(n) als je die meestuurt		Nu moest ik voor school een stageverslag maken. Daar heb ik u nog voor geïnterviewd. We hadden afgesproken dat ik u dat verslag zou sturen. In de bijlage vindt u het verslag.
slot	[7]	Ik wil u dus bedanken voor de goede begeleiding. Wilt u ook Evert en Bilal bedanken voor de gezelligheid en hulp? Ik hoop dat ik in de vakantie nog eens langs mag komen.
groet	[8]	Met vriendelijke groet,
handtekening en naam	[9]	 Kemal Yilmaz
bijlage(n)	[10]	Bijlage: stageverslag

Schema werkwoordspelling

Register

W

Z

Bronvermelding

Beeldresearch: Lineair, Arnhem

Foto's:

Beeld & Geluid, Hilversum: p. 8-9
Corbis / Getty Images, Dublin: p. 10-11
iStock, Calgary: p. 11(r), 14, 31, 32, 64, 74, 91, 118-119, 127, 130, 152, 154-155, 160, 165, 168, 212, 216(r), 219(lb, rb, lo, mo), 248-255
Mark Retera / ComicHouse, Amsterdam: p. 12
Artsen zonder grenzen, Amsterdam: p. 13
Shutterstock, New York: p. 16, 44, 80, 92, 116, 122, 142, 219(ro), 216(l), 235-239, 240-246, 258-259
Ton Koene / Lineair, Arnhem: p. 18
Ron Giling / Lineair, Arnhem: p. 20, 46-47, 129, 220(o)
Axender, Cuijk: p. 23
YouTube, San Bruno: p. 26(b, m)
Andy Zuidema / HH, Den Haag: p. 26(o)
Action, Enkhuizen: p. 29
3OpReis / BNN-VARA, Hilversum: p. 37
Herman Engbers / HH, Den Haag: p. 43
Pedigree / TBWA, Milaan: p. 48
Computer Idee, Amsterdam: p. 49(bl)
Andrew Bret Wallis / Getty Images, Dublin: p. 49(br)
Koken met Karin, Amsterdam: p. 49(lo)
De Eekhoeve, Veenendaal: p. 49(ro)
Textielmuseum, Tilburg: p. 50
Robert Hertel, Den Haag: p.60(l)
Kerstin Herrmann, Dreieich: p. 60(r)
Slot Loevestijn, Poederoijen: p. 68
Servaas Neijens / National Geographic-NL, Amsterdam: p. 79
David Rozing / HH, Den Haag: p. 82-83, 260-266
Edwin Janssen / HH, Den Haag: p. 83(r)
AP / HH, Den Haag: p. 84
Voedingscentrum, Den Haag: p. 90
Mario de Koninck / AAaRGh, Gent: p. 100
Bert Beelen / HH, Den Haag: p. 101(m)
Minden Pictures / Getty Images,Dublin: p. 109(b)
GinoPress / ANP, Rijswijk: p. 109(m)
Picture Alliance / Lineair, Arnhem: p. 109(o), 219(mb)
Chantetter, Den Haag: p. 112
Fred Hoogervorst / HH, Den Haag: p. 119(r)
James Cheadle, Southampton: p. 126
Studio Vuurdoorn, Amersfoort: p. 138
Wasteboards, Amsterdam: p. 140
jongerenpanel / Avro / Tros, Hilversum: p. 156
Akane Everitt / Juggling with kids, Los Angeles: p. 158
Iris ter Haar, Enschede: p. 159
Kidsproof, Den Bosch: p. 163
Andrews McMeel Syndication, Kansas: p. 174
Shinobu Ishihara, Tokyo: p. 177
Peter Van de Wiel, Drunen: p. 184
Guus Schoonewille / Unicef, Den Haag: p. 188
Kim van Dam / NBB, Rotterdam: p. 190-191
Robin Utrecht / HH, Den Haag: p. 191(r)
Dierenbescherming, Den Haag: p. 191(l)
Stichting DierenLot, Gorinchem: p. 191(r)
Surfrider Foundation, San Clemente: p. 193
Greenpeace, Amsterdam: p. 194
Sovjet Reizen, Kruiningen: p. 196
Bite Back / Vereniging voor Veganisme, Nijmegen: p. 199
Sabine Joosten / HH, Den Haag: p. 200(l)
NBTC, Amsterdam: p. 200(r)
Ries van Wendel de Joode / HH, Den Haag: p. 201(lo)
Guido Koppes / NBB, Rotterdam: p. 201(ro)
2todrive / Rijksoverheid, Den Haag: p. 202
Dom Melkskens, Venray: p. 206(l)
Omroep West, Den Haag: p. 206(m)
Ype Driessen, Amsterdam: p. 210
HALO / NIFTYX , Amsterdam: p. 211
Jan Zandstra, Gouda: p. 215
Ron Gilling / Lineair, Arnhem: p. 216(lb)
David Rozing / HH, Den Haag: p. 216(rb)
Lectrr / ComicHouse, Amsterdam: p. 220
Ellen Stolle / Taalvoutjes, Amsterdam: p. 221(l)
Aline Dassel / Taalvoutjes, Amsterdam: p. 221(m)
Bas Gebours / Taalvoutjes, Amsterdam: p. 221(r)
Herman Engbers / HH, Den Haag: p. 224
IJswater Films, Amsterdam: p. 226-227
Peter Hilz / HH, Den Haag: p. 228-235
Plint: p. 237, 258
AFP / ANP, Rijswijk: p. 257(r)
Alamy / Image Select, Wassenaar: p. 257(l)

Technische tekeningen:

Integra, Pondicherry, India

Literaire teksten:

p. 228: Elle van den Bogaart, *No deal*. Van Holkema & Warendorf, Houten 2012, p. 22-23
p. 230: Elle van den Bogaart, *No deal*. Van Holkema & Warendorf, Houten 2012, p. 36-38
p. 231: Elle van den Bogaart, *No deal*. Van Holkema & Warendorf, Houten 2012, p. 38
p. 232: Rom Molemaker, *Een gang met gele deuren*. Holkema & Van Warendorf, Houten 2005, Lijster 5

p. 234: Rom Molemaker, *Een gang met gele deuren*. Holkema & Van Warendorf, Houten 2005, Lijster 6-7
p. 237: Bette Westera, in: *Dichter (nr. 3): De wijde wereld & de tijd van elastiek*. Uitgave Plint.
p. 238: Matsuo Basho, *Op een dorre tak*, 17e eeuw
p. 239: Michel van der Plas, in: Vic van de Reijt (red.), *Ik wou dat ik twee hondjes was*. Uitgeverij Bert Bakker, Amsterdam 2004, p. 26
p. 240: Jacques Vriens & Mirjam Oldenhave, *P.S. Ik ben verliefd*. Van Holkema & Warendorf, Houten 2007, p. 21-22
p. 242: Jacques Vriens & Mirjam Oldenhave, *P.S. Ik ben verliefd*. Van Holkema & Warendorf, Houten 2007, p. 80-82
p. 243: Anna Woltz, *Gips.* Querido, Amsterdam 2015, p. 27-31
p. 245: Anna Woltz, *Gips.* Querido, Amsterdam 2015, p. 134-137
p. 248: Kevin Brooks, *iBoy.* De Harmonie, Amsterdam 2012, p. 19-22
p. 250: Kevin Brooks, *iBoy.* De Harmonie, Amsterdam 2012, p. 104-108
p. 252: Jonas Boets, Peter Van de Wielle en Bert Baeck, Shinu. *Strijd tegen de tijd*. Leopold, Amsterdam 2015, p. 8-9
p. 254: Jonas Boets, Peter Van de Wielle en Bert Baeck, Shinu. *Strijd tegen de tijd*. Leopold, Amsterdam 2015, p. 26-27
p. 257: Lévi Weemoedt, *Verzamelde gedichten*. Nijgh & Van Ditmar, Amsterdam 2007, p. 184
p. 258: Kees Stip, *Het Grote Beestenfeest*. Uitgeverij Prometheus, Amsterdam 2009. Uitgave Plint.
p. 260: Clare Furniss, *Het jaar dat de wereld op zijn kop stond*. Querido, Amsterdam 2014, p. 11-15
p. 262: Clare Furniss, *Het jaar dat de wereld op zijn kop stond*. Querido, Amsterdam 2014, p. 18-20
p. 264: Jenny Downham, *Voor ik doodga*. Uitgeverij Olympus, Amsterdam 2007, p. 53-55
p. 265: Jenny Downham, *Voor ik doodga*. Uitgeverij Olympus, Amsterdam 2007, p. 110-113

Met betrekking tot sommige teksten en / of illustratiemateriaal is het de uitgever, ondanks zorgvuldige inspanningen daartoe, niet gelukt eventuele rechthebbende(n) te achterhalen. Mocht u van mening zijn (auteurs) rechten te kunnen doen gelden op teksten en / of illustratiemateriaal in deze uitgave dan verzoeken wij u contact op te nemen met de uitgever.

We have done our utmost to find the addresses of copyright holders from whose work we have borrowed extracts. Despite our efforts we do not always succeed. We kindly invite all those concerned to contact us.

LEERWERKBOEK NEDERLANDS 6E EDITIE **3** VMBO-BASIS

GEPERSONALISEERD LEREN

Bij dit boek hoort een digitale leeromgeving.
Als je de opdrachten online maakt, zie je direct wat er al goed gaat. Je krijgt daarbij handige tips, zodat je het de volgende keer beter doet.

Op basis van je resultaten krijg je bovendien opdrachten op jouw niveau. Dus wat moeilijker als het goed gaat of met meer hulp als je dat nodig hebt.
Met de oefentoetsen kun je je voorbereiden op het proefwerk.
Als je meer uitleg nodig hebt, zijn er ook nog handige uitlegvideo's.

Noordhoff Uitgevers

FSC MIX Papier van verantwoorde herkomst FSC® C118189

www.nieuwnederlands.noordhoff.nl

ISBN 978-90-01-88080-4